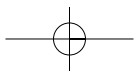
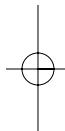
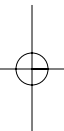

TOKIO

Van Mo Hayder zijn verschenen:

Vogelman*
De behandeling*
Tokio*
Ritueel*
Duivelswerk*[◊]
Diep[◊]
Huid

* Ook in POEMA-POCKET verschenen

[◊] Ook als e-book verschenen

MO HAYDER
Tokio

Uitgeverij Luitingh

Eerste druk 2004
Achtste druk 2011

© 2004 Mo Hayder

All rights reserved

© 2004, 2011 Nederlandse vertaling

Uitgeverij Luitingh ~ Sijthoff B.V., Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Oorspronkelijke titel: *Tokyo*

Vertaling: Yolande Ligterink

Omslagontwerp: Pete Teboskins

Omslagfotografie: Ilona Wellmann/Arcangel Images/Hollandse Hoogte

ISBN 978 90 245 3826 3

NUR 332

www.uitgeverijluitingh.nl

www.boekenwereld.com

www.watleesjij.nu

Proloog

Nanking, China: 21 december 1937

Tot de mensen die vechten en tekeergaan tegen bijgeloof zeg ik slechts: waarom? Waarom zou je laten zien dat je zo trots en ijdel bent dat je jarenlange tradities zomaar opzij schuift? Als de boer met zijn verweerde gezicht zegt dat de grote bergen van het oude China zijn verwoest door boze goden, dat honderden jaren geleden de hemel naar beneden werd gehaald en dat alles op zijn kop werd gezet in het land, waarom zou je hem dan niet geloven? Ben je zo veel verstandiger dan hij? Ben je verstandiger dan alle generaties boeren bij elkaar?

Ik geloof hem. Eindelijk geloof ik hem. Ik huiver terwijl ik dit schrijf, maar het is waar, ik geloof alles wat het bijgeloof ons vertelt. En waarom? Omdat niets anders de grillen van deze wereld kan verklaren, omdat er geen ander middel is om deze ramp te vertellen. Dus zoek ik troost in de folklore en geloof ik de boer als hij zegt dat de toorn van de goden ervoor heeft gezorgd dat het land afhelt naar het oosten. Ja, ik geloof hem als hij zegt dat alles, rivier, modder en steden, uiteindelijk in zee zal glijden. Ook Nanking. Op een dag zal ook Nanking in zee glijden. Misschien zal haar reis het langst duren, omdat ze niet langer is dan andere steden. In deze laatste paar dagen is ze onherkenbaar veranderd en als ze begint te bewegen, zal dat langzaam zijn, want ze wordt verankerd aan het land door haar onbegraven burgers en de geesten die haar zullen volgen naar de kust en terug.

Misschien moet ik het als een voorrecht beschouwen om haar te kunnen zien zoals ze nu is. Als ik uit dit raampje en door het latwerk kijk, kan ik zien wat de Japanners van haar hebben overgelaten: de geblakerde gebouwen, de lege straten, de stapels lijken in de kanalen en rivieren. Dan kijk ik neer op mijn trillende handen en vraag me af waarom ik het heb overleefd. Het bloed is nu opgedroogd. Als ik mijn handpalmen langs elkaar wrijf, komt het eraf; de zwarte schilfers vallen op het papier, donkerder dan de woorden die ik opschrijf, omdat de inkt waterig is: het stuk Oost-Indische inkt is bijna op en ik heb niet de kracht of de moed of de wil om naar buiten te gaan en nieuwe as te zoeken.

Als ik mijn pen neer zou leggen, tegen de koude muur zou leunen en een ongemakkelijke houding zou aannemen, met mijn neus tegen de luiken gedrukt, dan zou ik de met sneeuw bedekte Purperberg boven de verwoeste daken zien uitrijzen. Maar dat doe ik niet. Het is niet nodig mijn lichaam in zo'n onnatuurlijke houding te brengen, want ik zal nooit meer naar de Purperberg kijken. Als ik dit verslag in mijn dagboek heb geschreven, zal ik er nooit meer aan willen denken hoe ik, een sjofele en wankele gestalte, wanhopig de Japanse soldaat bij probeerde te houden op die hellingen, hoe ik zijn spoor volgde als een wolf, door bevroren beekjes en hopen sneeuw...

Het is nog geen twee uur geleden. Twee uur geleden dat ik hem inhaalde in een bosje bij de poort van het mausoleum. Hij stond met zijn rug naar me toe naast een boom en de smeltende sneeuw viel van de takken op zijn schouders. Zijn hoofd stak iets vooruit om het bos in te kunnen turen, want het is nog steeds gevaarlijk op de berghellingen. De filmcamera hing aan zijn riem.

Ik had hem zo lang gevolgd dat ik hinkte en helemaal kapot was. Mijn longen deden pijn in de koude lucht. Ik kwam langzaam naar voren. Ik kan me nu niet meer voorstellen hoe ik zo beheerst ben gebleven, want ik trilde van top tot teen. Toen hij me hoorde, draaide hij zich snel om en zakte instinctief door zijn knieën. Maar ik ben een miezerig kereltje, niet sterk en een

hele kop kleiner dan hij, en toen hij zag dat ik het was, ontspande hij zich een beetje. Hij kwam langzaam overeind en toen ik nog een paar passen dichterbij kwam, zag hij de tranen op mijn gezicht. 'Het zal voor jou niet veel uitmaken,' zei hij met iets van medelijden in zijn stem. 'Maar ik wil toch dat je weet dat het me spijt. Het spijt me heel erg. Versta je Japans?'

'Ja.'

Hij zuchtte en wreef met een gebarsten, varkensleren handschoen over zijn voorhoofd. 'Het ging niet zoals ik gewild zou hebben. Dat is nooit zo. Dat moet je geloven.' Hij hief zijn hand in de richting van de Linggu-tempel. 'Het is waar, hij genoot ervan. Dat doet hij altijd. Maar ik niet. Ik kijk alleen. Ik film wat ze doen, maar ik schep er geen genoeg in. Dat moet je van me geloven. Ik schep er geen genoeg in.'

Ik veegde met mijn mouw de tranen van mijn gezicht, deed een stap naar voren en legde een trillende hand op zijn schouder. Hij deinsde niet terug; hij bleef staan waar hij stond en keek verward en onderzoekend naar mijn gezicht. Er lag geen angst in zijn ogen; hij beschouwde me als een weerloze burger. Hij wist niets van het fruitmesje dat ik in mijn hand verborgen hield.

'Geef me de camera,' zei ik.

'Dat gaat niet. Je moet niet denken dat ik deze films voor hun plezier maak, voor de soldaten. Ik heb er heel andere bedoelingen mee.'

'Geef me de camera.'

Hij schudde zijn hoofd. 'Geen sprake van.'

De wereld om ons heen leek te vertragen. Ergens op de verre helling onder ons legde de Japanse *sampohei*-artillerie een zwaar gordijn van mortiervuur om de nationalistische eenheden uit de bergen te jagen en weer naar de stad te drijven, maar op de hogere hellingen was ik me bewust van geen ander geluid dan het bonzen van onze harten en het smeltende ijs in de bomen om ons heen.

'Geef me die camera, zei ik.'

'En ik herhaal: geen sprake van.'

Toen deed ik mijn mond open, helde iets voorover en stootte een afschuwelijke kreet uit, recht in zijn mond. Die kreet had zich al die tijd dat ik hem had nagezeten in de sneeuw in me opgebouwd, en nu schreeuwde ik als een gewond dier. Ik viel uit en stak het mesje in hem, door het morsige olijfgroen van zijn uniform en door de *senninbari*-geluksriem. Hij maakte geen geluid. Zijn gezicht vertrok en zijn hoofd ging zo fel omhoog dat zijn legerpet afviel. We deden allebei verrast een stap achteruit, starend naar wat ik gedaan had. Er vielen druppels bloed in de sneeuw en de inhoud van zijn buik plooidde als romig fruit naar buiten door de scheur in zijn uniform. Hij bleef er even naar kijken, alsof hij niet wist wat er gebeurde. Toen kwam de pijn. Hij liet zijn geweer vallen, greep naar zijn buik en probeerde alles weer naar binnen te duwen. 'Kuso!' zei hij. 'Wat heb je gedaan?'

Ik strompelde achteruit en liet het mes in de sneeuw vallen toen ik blindelings houvast zocht bij een boom. De soldaat draaide zich om en wankelde het bos in. Met zijn ene hand tegen zijn buik en in de andere nog steeds de camera liep hij onvast verder, zijn hoofd met eigenaardige waardigheid geheven, alsof hij naar iets belangrijks op weg was, alsof daar ergens tussen de bomen een betere, veiliger wereld was. Ik ging achter hem aan, strompelend in de sneeuw, mijn adem snel en heet. Na een meter of tien struikelde hij, viel bijna en riep iets: een Japanse vrouwen naam, misschien van zijn moeder of zijn vrouw. Zijn arm ging omhoog en die beweging moet alles binnen in hem los hebben gemaakt, want er gleed een donker, lang deel van zijn lichaam uit de wond, dat in de sneeuw viel. Hij gleed erover uit en probeerde op de been te blijven, maar hij was nu heel zwak en kon alleen maar wazig in een kringetje rondstrompelen met een lang, rood koord achter zich aan, alsof dit een geboorte was in plaats van een sterven.

'Geef hem aan mij. Geef mij de camera.'

Hij kon geen antwoord geven. Zijn vermogen tot redeneren had hem volledig verlaten: hij was zich niet langer bewust van wat er om hem heen gebeurde. Hij zonk op zijn knieën, zijn ar-

men kwamen iets omhoog en hij rolde zachtjes op zijn zij. Ik stond meteen naast hem. Zijn lippen waren blauw en er zat bloed op zijn tanden. 'Nee,' fluisterde hij toen ik zijn vingers losmaakte van de camera. Hij kon al niets meer zien, maar hij kon voelen waar ik was. Hij tastte naar mijn gezicht. 'Neem hem niet mee. Als jij hem meeneemt, wie zal het dan aan de wereld vertellen?'

Als jij hem meeneemt, wie zal het dan aan de wereld vertellen?

Die woorden bleven me bij. Ze zullen me de rest van mijn leven bijblijven. Wie zal het vertellen? Ik blijf lange tijd naar de hemel boven het huis zitten staren, naar de zwarte rook die voor de maan langs dreef. Wie zal het vertellen? Het antwoord is: niemand. Niemand zal het vertellen. Het is allemaal voorbij. Dit wordt het laatste dat ik in mijn dagboek schrijf. Ik zal er nooit meer in schrijven. De rest van het verhaal blijft op de film in de camera en wat er vandaag is gebeurd, zal een geheim blijven.

1

Tokio, zomer 1990

Soms moet je echt alles op alles zetten. Zelfs al ben je moe en heb je honger en bevind je je op een totaal onbekende plek. Zo was het die zomer in Tokio voor mij, toen ik trillend van spanning voor de deur van professor Shi Chongming stond. Ik had mijn haar zo netjes mogelijk gladgestreken en ik had een hoop moeite gedaan om met mijn handen de kreukels van de reis uit mijn oude rok te krijgen en het stof eraf te vegen. Ik had de gehavende tas die ik had meegenomen in het vliegtuig achter mijn voeten geschopt, zodat deze niet het eerste was dat hij zou zien, want het was heel erg belangrijk om normaal te lijken. Ik moest tot vijfentwintig tellen en heel diep en zorgvuldig ademen voordat ik de moed bij elkaar kon schrapen om iets te zeggen.

‘Hallo?’ zei ik voorzichtig, met mijn gezicht dichtbij de deur. ‘Bent u daar?’

Ik wachtte even en spande mijn oren in. Binnen hoorde ik een vaag geschuifel, maar er kwam niemand naar de deur. Ik wachtte nog even en mijn hart bonkte steeds luider in mijn oren. Toen klopte ik. ‘Hooft u mij?’

De deur ging open en ik deed verrast een stap achteruit. Shi Chongming stond in de deuropening, heel netjes en correct, en keek me zwijgend aan, zijn handen langs zijn zij alsof hij wachtte op een inspectie. Hij was ongelooflijk klein, net een pop, en

rond de delicate driehoek van zijn gezicht hing schouderlang, volmaakt wit haar, alsof er een sjaal van sneeuw over zijn schouders lag. Ik bleef sprakeloos en met open mond staan.

Hij legde zijn handpalmen plat op zijn bovenbenen en boog. 'Goedemiddag,' zei hij in een zacht, bijna accentloos Engels. 'Ik ben professor Shi Chongming. Wie ben jij?'

'Ik... ik ben...' Ik slikte. 'Ik ben een student. Min of meer.' Ik trok de mouw van mijn vest wat omhoog en stak hem mijn hand toe. Ik hoopte dat hij de afgebeten nagels niet zou zien. 'Van de Universiteit van Londen.'

Hij keek me nauwlettend aan, keek naar mijn bleke gezicht, mijn slappe haar, het vest en de grote, vormeloze tas. Dat doet iedereen die mij voor het eerst ontmoet en om eerlijk te zijn wen je er nooit echt aan om aangestaard te worden, hoe je ook doet alsof het je niet kan schelen.

'Ik wil u al bijna mijn halve leven wanhopig graag ontmoeten,' zei ik. 'Ik heb hier negen jaar, zeven maanden en achttien dagen op gewacht.'

'Negen jaar, zeven maanden en achttien dagen?' Hij trok gemuseerd een wenkbrauw op. 'Zo lang? Dan kun je maar beter binnenkomen.'

Ik weet nooit wat andere mensen denken, maar ik weet wel dat je een tragedie, een echte tragedie, kunt zien in de ogen. Je kunt bijna altijd zien waar iemand vandaan komt als je goed genoeg kijkt. Het had me zo veel tijd gekost om Shi Chongming op het spoor te komen. Hij was in de zeventig, en gezien zijn leeftijd en de gevoelens die hij moest koesteren ten opzichte van de Janners verbaasde het me hem hier te treffen, als gastdocent op Todai, de grootste universiteit van Japan. Vanuit zijn kantoor had hij uitzicht op de boogschutterhal van de universiteit, waar donkere bomen zich verdrongen om de ingewikkelde pannendaken en het enige geluid van de kraaien kwam die tussen de altijdgroene eikenbomen heen en weer hopten. Het was warm en benauwd in de kamer; de stoffige lucht werd in beweging gebracht door drie elektrische ventilatoren, die heen en weer

zwenkten. Ik sloop naar binnen, vol ontzag voor het feit dat ik er eindelijk was.

Shi Chongming haalde stapels papier van een stoel. ‘Ga zitten. Ik zal thee zetten.’

Ik ging met een bons zitten, mijn zware schoenen stijf tegen elkaar, mijn tas op mijn schoot, strak tegen mijn buik gedrukt. Shi Chongming schuifelde rond en vulde een elektrische waterkoker bij de gootsteen, zonder te letten op het water dat eruit spatte en donkere vlekken maakte op zijn tuniek in mandarijnenstijl. De ventilator bracht zachtjes de bladen in beweging in de stapels papier en in de uit elkaar vallende, oude boeken die op planken lagen die van de vloer tot aan het plafond liepen. Toen ik binnenkwam, had ik meteen een projector zien staan in de hoek van de kamer. Een stoffige 16mm projector, net zichtbaar tussen de torenhoge stapels papier waar hij tussen was geschoven. Ik had me het liefst omgedraaid om ernaar te kijken, maar ik wist dat ik dat niet moest doen. Ik beet op mijn lip en keek naar Shi Chongming, die een lange monoloog over zijn onderzoek hield.

‘Er zijn maar weinig mensen die enig idee hebben wanneer de Japanners kennismaakten met Chinese medicijnen, maar zelfs als je naar het Tang-tijdperk kijkt, zie je bewijzen dat ze hier gebruikt werden. Wist je dat?’ Hij maakte thee voor me en haalde ergens een verpakt koekje vandaan. ‘De priester Jian Zhen prees het in de achtste eeuw hier op deze plek al aan. Nu zijn er overal *kampo*-winkels. Je hoeft de campus maar af te gaan of je ziet ze. Fascinerend, nietwaar?’

Ik knipperde met mijn ogen. ‘Ik dacht dat u linguïst was.’

‘Linguïst? Nee, nee. Vroeger misschien, maar nu is alles anders. Wil je weten wat ik ben? Dat zal ik je vertellen. Je moet een microscoop nemen en zorgvuldig het hoekje bestuderen waar de biotechnoloog, de epidemioloog en de socioloog elkaar raken.’ Hij glimlachte en ik ving een glimp op van lange, gele tanden. ‘Daar zul je me vinden: Shi Chongming, een klein mannetje met een grootse titel. De universiteit zegt dat ik een heel goede vangst ben. Wat mij interesseert, is hoeveel van dit alles...’

– hij wuifde met zijn hand naar de boeken, kleurenplaten en gemummificeerde dieren en zelfs een muurkaart met het opschrift *Entomologie van Hunan* – ‘hoeveel van dit alles met Jian Zhen is meegekomen en hoeveel de Japanse troepen in 1945 hebben ingevoerd. Een voorbeeld... laat eens kijken...’ Hij zweeg even en liet zijn handen over de bekende teksten gaan, trok een stoffig, oud boek tevoorschijn en legde dat voor me neer, geopend bij een ingewikkeld diagram van een beer die was opengesneden, zodat je zijn ingewanden kon zien, in de pastelkleuren roze en mint. ‘De Aziatische zwarte beer, bijvoorbeeld. Was het na de oorlog in de Stille Oceaan dat ze besloten de galblaas van hun karvizawa-beer te gebruiken voor maagkwalen?’ Hij legde zijn handen op het bureau en keek me aan. ‘Daar ben jij zeker voor gekomen? Ik stel veel belang in de zwarte beer. De meeste mensen komen daarvoor bij me. Zit je bij een milieubeweging?’

‘Nee,’ zei ik, en tot mijn verrassing was mijn stem vast. ‘Eigenlijk niet. Daar ben ik niet voor gekomen. Ik heb nog nooit gehoord van de... de karvizawa-beer.’ En toen kon ik me niet meer bedwingen. Ik draaide me om en wierp een blik op de projector in de hoek. ‘Ik...’ Ik richtte mijn blik weer op Shi Chongming. ‘Ik bedoel dat ik niet ben gekomen om over Chinese medicijnen te praten.’

‘O nee?’ Hij liet zijn bril zakken en keek me nieuwsgierig aan. ‘Echt niet?’

‘Nee.’ Ik schudde afgemeten mijn hoofd. ‘Nee. Helemaal niet.’

‘Dus...’ Hij zweeg even. ‘Dan ben je dus hier voor...’

‘Voor Nanking.’

Hij ging fronsend aan het bureau zitten. ‘Neem me niet kwalijk. Wie zei je ook weer dat je was?’

‘Ik studeer aan de Universiteit van Londen. Studeerde, in ieder geval. Maar ik bestudeerde niet de Chinese geneeskunde. Ik bestudeerde oorlogsmisdaden.’

‘Stop.’ Hij stak zijn hand op. ‘Je bent bij de verkeerde persoon. Aan mij heb je niets.’

Hij wilde opstaan, maar ik ritste haastig mijn tas open en

haalde de gehavende stapel aantekeningen met het elastiek erom te voorschijn. In mijn nervositeit liet ik er wat van vallen, maar ik pakte ze weer op en legde ze allemaal slordig tussen ons in op het bureau.

‘Ik ben mijn halve leven bezig geweest met onderzoek naar de oorlog in China.’ Ik haalde het elastiek van de stapel en spreidde mijn aantekeningen uit. Er waren papieren met vertalingen in mijn kleine handschrift, fotokopieën van getuigenissen uit bibliotheekboeken, schetsen die ik had gemaakt om voor me te kunnen zien wat er was gebeurd. ‘Met de nadruk op Nanking. Kijk.’ Ik hield een gekreukt vel papier vol piepkleine karakters omhoog. ‘Dit gaat over de invasie. Het is een boomdiagram van het Japanse opperbevel, helemaal in het Japans, ziet u wel? Die heb ik gemaakt toen ik zestien was. Ik kan wat Japans schrijven en ook wat Chinees.’

Shi Chongming keek er zwijgend naar en liet zich met een eigenaardige uitdrukking op zijn gezicht langzaam weer in zijn stoel zakken. Mijn schetsen en diagrammen zijn niet heel goed, maar het kan me niet meer schelen als mensen erom lachen. Stuk voor stuk betekenen ze iets belangrijks voor me, ze helpen me mijn gedachten te ordenen en herinneren me eraan dat ik iedere dag dichterbij de waarheid kom, dat ik op een dag alle details zal kennen van iets dat in 1937 in Nanking is gebeurd. ‘En dit...’ Ik vouwde een schets open en hield hem omhoog. Hij stond op een A3-vel, en in de loop der jaren waren de vouwen transparante lijnen geworden. ‘Dit moet de stad voorstellen aan het eind van de invasie. Ik heb er een maand over gedaan. Dat is een hoop lijken. Ziet u?’ Ik keek gretig naar hem op. ‘Als u goed kijkt, kunt u zien dat ik het precies goed heb gedaan. U kunt het nu meteen controleren als u wilt. Er staan precies driehonderdduizend lijken op deze schets en...’

Shi Chongming kwam abrupt overeind en liep weg van zijn bureau. Hij deed de deur dicht, ging naar het raam dat uitzicht bood over de boogschutterhal en liet de jaloezieën zakken. Hij trok een beetje met zijn linkerbeen en zijn haar was zo dun dat zijn achterhoofd bijna kaal leek. De huid was gerimpeld, alsof

er geen schedel onder zat en je de vouwen en plooiën van zijn hersenen kon zien. ‘Weet je hoe gevoelig ze in dit land zijn voor verwijzingen naar Nanking?’ Hij kwam terug, ging met artritische traagheid weer zitten, boog zich naar me toe en zei fluisterend: ‘Weet je wel hoe machtig de rechtervleugel is in Japan? Weet je hoeveel mensen zijn aangevallen omdat ze hierover praatten? De Amerikanen...’ Hij wees naar me met een beverigevinger, alsof ik Amerika vertegenwoordigde. ‘... De Amerikanen en MacArthur hebben ervoor gezorgd dat de rechtervleugel nu overal paniek zaait. Het is heel simpel: we praten er niet over.’

Ik ging zelf ook fluisteren. ‘Maar ik ben helemaal hierheen gekomen om u te spreken.’

‘Dan zul je rechtsomkeert moeten maken,’ antwoordde hij. ‘Je hebt het hier over mijn verleden. Ik ben niet hier, in Japan, nota bene, om te praten over de fouten van het verleden.’

‘U begrijpt het niet. U moet me helpen.’

‘Moet ik dat?’

‘Het gaat over één bepaald iets dat de Japanners hebben gedaan. Ik weet van de meeste oorlogsmisdaden, de moordwedstrijden, de verkrachtingen. Maar ik wil het hebben over één bepaald iets, iets waar u getuige van bent geweest. Niemand gelooft dat het echt is gebeurd, ze denken allemaal dat ik het heb verzonnen.’

Shi Chongming boog zich naar me toe en keek me recht aan. Als ik vertel wat ik probeer te achterhalen, kijken de meeste mensen me bezorgd en medelijdend aan, alsof ze willen zeggen: ‘Je moet het hebben verzonnen, maar waarom? Waarom zou je zoiets verschrikkelijks verzinnen?’ Maar de blik van Shi Chongming was anders. Deze blik was hard en boos. Toen hij uiteindelijk iets zei, klonk zijn stem zacht en bitter. ‘Wát zei je?’

‘Er bestaat een getuigenverslag van. Dat heb ik jaren geleden gelezen, maar ik heb het boek niet meer kunnen terugvinden en nu zegt iedereen dat ik dat ook heb verzonnen, dat het boek nooit echt heeft bestaan. Maar dat geeft niet, want blijkbaar is er ook een film, opgenomen in Nanking in 1937. Dat heb ik een

halfjaar geleden ontdekt. En u weet daarvan.'

'Belachelijk. Er is geen film.'

'Maar... maar uw naam stond in een wetenschappelijk verslag. Echt waar, eerlijk, ik heb het zelf gezien. Er stond dat u in Nanking was geweest. Er stond dat u de slachting had meege maakt, dat u dit soort martelingen gezien had. Er stond dat er in 1957, toen u bij de Jiangsu Universiteit werkte, geruchten gingen dat u er een film van had, en daarom ben ik hier. Ik moet alles weten over... ik moet weten wat de soldaten hebben gedaan. Ik moet dat ene detail horen, zodat ik weet dat ik het niet heb verzonnen. Ik moet weten of ze de gevangengenomen vrouwen...'

'Alsjeblieft!' Shi Chongming sloeg met zijn handen op het bureau en stond op. 'Heb je geen gevoel? Dit is geen borrelpraatje!' Hij haakte een stok van de achterkant van zijn stoel en hinkte de kamer door, maakte de deur open en haalde zijn naamplaatje van de haakjes. 'Zie je dit?' zei hij, terwijl hij met de stok de deur dicht duwde. Hij hield het naamplaatje voor mijn gezicht en tikte ertegen. 'Professor in de sociologie. Sociologie, Chinese medicijnen, dat is mijn terrein. Ik ben niet meer de man uit Nanking. Er is geen film. Dat is voorbij. Nou, ik heb het heel druk en...'

'Alstublieft.' Ik greep de zijkanten van het bureau en werd helemaal rood. 'Alstublieft. Er is wel een film. Echt. Het stond in het verslag, ik heb het gelezen. Op de film van Magee staat het niet, maar op die van u wel. Het is de enige film op de hele wereld en...'

'Sst,' zei hij en hij zwaaide met zijn stok naar me. 'Genoeg.' Zijn tanden waren lang en verkleurd, als oude fossielen uit de Gobi-woestijn; gewreven geel op rijstekorrels en geitenvlees. 'Ik heb enorm veel respect voor je, ik heb respect voor jou en jullie unieke instituut. Heel uniek. Maar ik zal het heel simpel zeggen: er is geen film.'

Als je probeert te bewijzen dat je niet gek bent, heb je niet veel aan mensen als Shi Chongming. Je hebt iets zwart op wit gele-

zen en krijgt het volgende moment te horen dat je het je verbeeld hebt. Nou, dat is iets waar je net zo gek van kunt worden als ze allemaal zeggen dat je bent. Het was weer precies hetzelfde als bij mijn ouders en in het ziekenhuis, toen ik dertien was. Daar zei iedereen dat die marteling alleen in mijn verbeelding bestond, dat het deel uitmaakte van mijn krankzinnigheid, dat er nooit zoiets verschrikkelijk wreeds gebeurd kon zijn. Dat de Japanse soldaten barbaars en meedogenloos waren, maar dat ze zoiets toch nooit hadden kunnen doen, iets dat zo onbeschrijflijk was dat zelfs de dokters en verpleegsters, die denken dat ze alles al gezien hebben, er alleen fluisterend over konden praten. 'Ik geloof best dat je denkt dat je het gelezen hebt. Ik geloof best dat het voor jou heel echt lijkt.'

'Het is echt,' zei ik dan met neergeslagen ogen en een rood gezicht van verlegenheid. 'Ik heb het echt gelezen. In een boek.' Het was een boek geweest met een oranje kaft, met een foto erop van opgestapelde lijken in de Meitan-haven. Het stond vol verhalen over wat er gebeurd was in Nanking. Voordat ik het gelezen had, had ik nog nooit van Nanking gehoord. 'Ik heb het bij mijn ouders thuis gevonden.'

Een van de verpleegsters, die me eigenlijk helemaal niet mocht, kwam altijd bij mijn bed zitten als het licht uit was en ze dacht dat er niemand luisterde. Ik bleef dan stil liggen en deed of ik sliep, maar zij hurkte toch naast mijn bed en fluisterde met een hete, mufte adem in mijn oor. 'Zal ik je eens wat zeggen?' mompelde ze nacht na nacht, als de bloemenschaduw van de gordijnen roerloos op het plafond van de afdeling stonden. 'Jij hebt de ziekste verbeelding die ik in tien jaar in dit rotbaantje ben tegengekomen. Je bent echt gek. En niet alleen gek, maar ook nog slecht.'

Maar ik heb het niet verzonnen...

Ik was bang voor mijn ouders, vooral voor mijn moeder, maar toen niemand in het ziekenhuis wilde geloven dat het boek bestond, begon ik me af te vragen of ze misschien gelijk hadden, of ik het me echt had verbeeld, of ik echt gek was, en toen schraapte ik al mijn moed bij elkaar en schreef naar huis om te

vragen of ze tussen alle stapels paperbacks wilden zoeken naar een boek met een oranje kaft, dat volgens mij *De slachting van Nanking* heette.

Er kwam bijna meteen een brief terug: Jij gelooft ongetwijfeld dat dit boek bestaat, maar ik kan je vertellen dat je zulke troep niet in mijn huis hebt gelezen.

Mijn moeder was er altijd erg zeker van geweest dat zij kon bepalen wat ik wist en waarover ik dacht. Ze vertrouwde geen enkele school; die zouden me maar verkeerde dingen influisteren, dus kreeg ik jarenlang thuis les. Maar als je zo'n verantwoordelijkheid op je wilt nemen, als je zo bang bent (om welke geheimzinnige, martelende reden dan ook) dat je kind iets leert over het leven dat je elk boek dat het huis binnenkomt controleert en soms aanstootgevende bladzijden uit romans scheurt, nou, dan weet je één ding zeker: je zult heel grondig moeten zijn. Grondiger dan mijn moeder was, tenminste. Ze zag niet hoe de laksheid haar huis binnenkroop door de door onkruid overwoekerde ramen, langs de vochtige stapels paperbacks. Op de een of andere manier had ze het boek over Nanking over het hoofd gezien.

'We hebben het hele huis afgezocht omdat we niets liever willen dan jou, ons enig kind, te helpen, maar het spijt me dat ik je moet zeggen dat je het in dit geval mis hebt. We hebben dit ook aan je begeleidend arts geschreven.'

Ik weet nog hoe ik de brief op de vloer van de zaal liet vallen toen er een afschuwelijk idee bij me opkwam. Stel dat ze gelijk hadden, dacht ik. Stel dat het boek niet bestond? Stel dat ik het echt allemaal zelf verzonnen had? Dat zou het ergste zijn dat er kon gebeuren, dacht ik, terwijl een zeurende, kloppende pijn in mijn buik begon te knagen.

Soms moet je ver gaan om iets te bewijzen. Zelfs al blijkt dat je het alleen voor jezelf bewijst.

Toen ik uit het ziekenhuis werd ontslagen, wist ik precies wat ik moest doen. Ik had via de ziekenhuisschool al mijn examens gedaan (ik had voor de meeste vakken hoge cijfers gehaald, wat

iedereen had verbaasd – ze dachten zeker allemaal dat onwetendheid hetzelfde was als domheid), en in de echte wereld bestonden charitatieve instellingen voor mensen als ik, die ons de gelegenheid gaven een universiteit te bezoeken. Ze hielpen me met alle dingen die ik moeilijk vond, zoals telefoneren en met de bus reizen. Ik had in mijn eentje Chinees en Japans gestudeerd uit bibliotheekboeken en het duurde niet lang voordat ik was aangenomen bij de Universiteit van Londen, op de faculteit Aziatische Studies. Plotseling leek ik voor de buitenwereld bijna normaal: ik woonde op kamers, ik deelde folders uit als bijbaantje, ik had een studentenkaart voor het openbaar vervoer en een leraar die Joruba-beeldhouwwerk en prerafaëlitische ansichtkaarten verzamelde. ('Ik heb iets met bleke vrouwen,' had hij een keer gezegd terwijl hij me bedachtzaam bekeek. Toen had hij er binnensmonds aan toegevoegd: 'Zolang ze niet gek zijn, natuurlijk.') Maar terwijl de andere studenten dachten aan afstuderen en misschien een doctoraalstudie, dacht ik alleen maar aan Nanking. Als ik ooit rust wilde vinden in mijn leven, moest ik weten of ik me de details in dat oranje boek goed herinnerd had.

Ik bracht uren in de bibliotheek door om boeken en tijdschriften door te nemen in een poging een ander exemplaar van dat boek te vinden, of anders een ander boek waarin dezelfde getuigenverklaring stond. In 1980 was er een boek uitgekomen dat *De gruwelen van Nanking* heette, maar dat was niet meer verkrijgbaar. Geen enkele bibliotheek, zelfs niet de Library of Congress, had er een exemplaar van en ik was er ook niet zeker van of het hetzelfde boek was. Maar dat maakte niet uit, want ik had iets anders gevonden. Ik had tot mijn verbijstering ontdekt dat er filmbeelden waren van de slachting.

In totaal waren er twee films. De eerste was die van de eerwaarde Magee. Magee was in de jaren dertig van de twintigste eeuw missionaris geweest in China en zijn film was het land uit gesmokkeld door een collega, die zo doodsbang was geworden van wat hij had gezien dat hij hem onderweg naar Shanghai in de voering van zijn kameelharen jas had genaaid. Daarna lag de

film een aantal jaren vergeten in een warme kelder in het zuiden van Californië, waar hij kleverig en verwrongen raakte, tot hij weer ontdekt werd en aan de filmverzameling van de Library of Congress werd gegeven. Ik had in de bibliotheek van de Universiteit van Londen een videokopie gezien. Ik had hem telkens weer bekeken en elk beeld nauwlettend bestudeerd. De film liet de slachting van Nanking zien – dingen waar ik zelfs overdag niet graag aan denk – maar niet de marteling waar ik al die jaren geleden over had gelezen.

De tweede film, die slechts genoemd werd, was die van Shi Chongming. Zodra ik daarover hoorde, vergat ik al het andere.

Het was in mijn tweede jaar op de universiteit. Op een ochtend in de lente, toen het op Russell Square wemelde van de toeristen en de narcissen, zat ik in de bibliotheek aan een zwak verlichte tafel achter een stapel uittreksels over geesteswetenschappen, gebogen over een onbekend tijdschrift. Mijn hart bonkte; eindelijk had ik een verwijzing gevonden naar de marteling. Het was een zijdelingse verwijzing, heel vaag en zonder het cruciale detail, maar bij één zin schoot ik rechtop in mijn stoel: ‘Het staat vast dat in Jiangsu aan het eind van de jaren vijftig melding werd gemaakt van het bestaan van een 16mm film van deze marteling. In tegenstelling tot de film van Magee is deze film tot op heden nog niet buiten China opgedoken.’

Ik greep het tijdschrift vast en trok de lamp tot vlak boven het blad, omdat ik bijna niet kon geloven wat ik hier las. Stel je voor dat er echt een visueel verslag van bestond! Ze konden zeggen dat ik gek was, ze konden zeggen dat ik dom was, maar niemand zou kunnen zeggen dat ik het allemaal had verzonnen – niet als het zwart op wit stond.

‘De film zou hebben toebehoord aan ene Shi Chongming, een jonge onderzoeksassistent van de Universiteit van Jiangsu, die zich ten tijde van de grote slachting van 1937 in Nanking had bevonden...’

Licht huiverend en met bonkend hoofd las ik de paragraaf steeds weer over. Er kwam een gevoel over me dat ik nooit eerder had gehad, een gevoel dat vast was aangestampt door ja-

renlang ongelooft van het ziekenhuispersoneel. Pas toen de student aan het bureau naast me ongeduldig zuchtte, besepte ik dat ik overeind stond, mijn vuisten balde en ze weer ontspande en tegen mezelf mompelde. De haartjes op mijn armen stonden overeind. De film is tot op heden nog niet buiten China opgedoken...

Ik had dat tijdschrift moeten stelen. Als ik in het ziekenhuis echt mijn lesje had geleerd, had ik dat tijdschrift onder mijn trui gestopt en was ik er zo mee de bibliotheek uit gelopen. Dan had ik iets gehad om aan Shi Chongming te laten zien, een bewijs dat dit geen product was van een zieke verbeelding. Dan had hij het niet kunnen ontkennen en had hij me niet weer aan mijn gezonde verstand kunnen doen twijfelen.

2

Tegenover de enorme, rood gelakte *Akamon*-poort die de ingang vormde van de Todai Universiteit was een restaurant dat het Bambi Café heette. Toen Shi Chongming me vroeg zijn kantoor te verlaten, pakte ik gehoorzaam al mijn aantekeningen weer op, duwde ze in mijn tas en vertrok. Maar ik had het niet opgegeven. Nog niet. Ik ging naar het café en koos een plaats bij een raam dat uitzicht bood over de poort, zodat ik iedereen kon zien komen en gaan.

Voor zover het oog reikte, rezen de wolkenkrabbers van Tokio glinsterend op naar de hemel; miljoenen ramen weerspiegelden de zon. Ik zat voorovergebogen te kijken naar deze ongelooflijke aanblik. Ik wist een heleboel over deze feniksstad, wist hoe Tokio was opgerezen uit de as van de oorlog, maar nu ik hier werkelijk was, leek het me niet helemaal echt. Waar was het Tokio uit de oorlog gebleven, dacht ik. Waar is de stad waar die soldaten vandaan kwamen? Ligt dat allemaal hieronder begraven? Het was allemaal zo anders dan de donkere beelden die ik al die jaren voor ogen had gehad van een oude relik met de kleur van houtskool, platgegooiden straten en riksja's – ik besloot dat ik deze brullende stad van beton en staal zou beschouwen als een incarnatie van Tokio, iets dat boven op de authentieke stad, het echte, kloppende hart van Japan, was gekomen.

De serveerster keek naar me. Ik pakte het menu en deed blozend alsof ik het bestudeerde. Ik had geen geld, omdat ik ei-

genlijk niet zo ver had nagedacht. Voor mijn vliegticket had ik gezwogen als fruitplukker en het vel van mijn vingers gewerkt. Toen ik op de universiteit zei dat ik hierheen wilde om Shi Chongming te zoeken, zeiden ze dat dit de laatste druppel was. Ik kon in Londen blijven en de vakken waarvoor ik was gezakt inhalen, of ik kon de universiteit meteen verlaten. Ik leed blijkbaar aan 'een ongezonde fascinatie voor bepaalde gebeurtenissen in Nanking'. Ze wezen op de niet-afgemaakte modules, de juridische colleges waarvoor ik niet eens was komen opdagen, de keren dat ik in de collegezaal tekeningen van Nanking had zitten maken in plaats van aantekeningen over de economische dynamiek van Azië. Het had geen zin om een bijdrage in de reiskosten te vragen, dus verkocht ik mijn bezittingen, een paar cd's, een salontafel en de oude, zwarte fiets die me jarenlang overal had gebracht waar ik in Londen moest wezen. Toen ik het ticket had gekocht, was er niet veel over – slechts een magere handvol yens in een van de zijvakken van mijn tas.

Ik bleef steeds naar de serveerster kijken en vroeg me af hoe lang het zou duren voordat ik iets zou moeten bestellen. Ze begon verstoord te kijken, dus koos ik snel het goedkoopste dat op de kaart stond, een meloentaartje met vochtige suikerkorrels. Vijfhonderd yen. Toen het geserveerd werd, telde ik zorgvuldig de yens af en legde ze op het schoteltje, zoals ik de andere klanten zag doen.

Er zat eten in mijn tas. Misschien zou niemand het merken als ik er nu iets van nam. Ik had er acht pakken biscuitjes in gedaan. De tas bevatte verder nog een wollen rok, twee blouses, twee panty's, een paar veterschoenen, drie leerboeken Japans, zeven boeken over de oorlog in Azië, een woordenboek en drie verfkwasten. Ik had er niet echt over nagedacht wat er zou gebeuren nadat ik de film van Shi Chongming had bemachtigd. Daar ga je weer, Grey, dacht ik. Wat hebben die dokters je nou al die tijd gezegd? *Je zult een manier moeten vinden om vooruit te denken – er zijn regels in de maatschappij waarmee je altijd rekening moet houden.*

Grey.

Dat is natuurlijk niet mijn echte naam. Zelfs mijn ouders in dat vervallen huisje waar geen weg naartoe was en waar nooit een auto voorbijkwam, zelfs zij waren daar niet gek genoeg voor. Nee. Ik heb die naam in het ziekenhuis gekregen.

Ik kreeg hem van het meisje in het bed naast mij, een bleek kind met een ringetje in haar neus, dat de hele dag in haar vieze haar zat te krabben. 'Om het een beetje omhoog te krijgen, ik wil het alleen een beetje omhoog krijgen.' Ze had te veel lijm gesnoven en op een keer had ze een hangertje uit elkaar gebogen, zich opgesloten in het toilet en de scherpe kant onder haar huid geduwd, van haar pols tot haar oksel. (Het ziekenhuis probeerde mensen als wij bij elkaar te houden, hoewel ik nooit zal weten waarom. Wij vormden de afdeling zelfverwonding.) Het meisje met de dreadlocks leek altijd een wetend lachje op haar gezicht te hebben en ik had nooit gedacht dat ze juist iets tegen mij zou zeggen. Maar op een dag stonden we in de rij voor het ontbijt en voelde ze dat ik achter haar stond. Ze draaide zich om, keek naar me en lachte opeens alsof ze ergens achter gekomen was. 'O, nou heb ik het. Nou weet ik waar jij op lijkt.'

Ik knipperde met mijn ogen. 'Wat?'

'Een *grey*. Je doet me denken aan een *grey*.'

'Een wát?'

'Ja. Toen je hier kwam, leefde je nog. Maar...' Ze grijnsde en wees naar mijn gezicht, '... nu niet meer, of wel soms? Je bent een geest, Grey, net als wij.'

Een *grey*. Uiteindelijk moest ze een tekening van een *grey* opzoeken om uit te leggen wat ze bedoelde: het was een buitenaards wezen met een groot hoofd, hoge insectenogen zonder enige uitdrukking en een vreemde, gebleekte huid. Ik weet nog dat ik op mijn bed naar het tijdschrift zat te kijken en dat mijn handen steeds kouder werden en mijn bloed bijna tot stilstand kwam. Ik was een *grey*. Mager en wit, en je kon een beetje door me heen kijken. Er was helemaal niets levends meer aan mij. Een geest.

Ik wist hoe dat kwam. Het kwam doordat ik niet meer wist

wat ik moest geloven. Mijn ouders wilden me niet steunen en er waren nog andere dingen die de vaklui het idee gaven dat ik krankzinnig was – al dat gedoe met seks, om mee te beginnen. En dan was er nog mijn vreemde onwetendheid.

Het grootste deel van het personeel was heimelijk van mening dat mijn voorgeschiedenis idioot was, omdat ik was opgegroeid met boeken, maar zonder radio of tv. Ze lachten als ik schrok van een stofzuiger die werd aangezet of van een bus die op straat voorbij denderde. Ik wist niet hoe ik met een mobiele telefoon om moest gaan of met een afstandsbediening en soms vonden ze me op vreemde plekken, waar ik met mijn ogen knipperend stond te bedenken hoe ik daar gekomen was. Ze wilden niet geloven dat het kwam omdat ik in afzondering was opgegroeid, afgesneden van de rest van de wereld. In plaats daarvan besloten ze dat het allemaal deel uitmaakte van mijn krankzinnigheid.

‘Je denkt zeker dat onwetendheid een excuus is.’ De verpleegster die midden in de nacht haar meningen in mijn oor kwam sissen, vond dat mijn onwetendheid mijn grootste zonde was. ‘Het is geen excuus, weet je, het is geen excuus. Zeker niet. Voor mij is onwetendheid eigenlijk niets anders dan pure, onverdunde slechtheid. En dat is wat jij gedaan hebt ook: pure, onverdunde slechtheid.’

Toen de serveerster weg was, ritste ik mijn tas open en haalde ik mijn Japanse woordenboek eruit. Ze hebben in Japan drie alfabetten. Twee daarvan zijn fonetisch en gemakkelijk te begrijpen. Maar er is ook nog een derde, dat eeuwen geleden is ontwikkeld uit de beeldkarakters die men in China gebruikte en dat veel complexer en oneindig veel mooier is. Het heet *kanji*. Ik heb het jaren bestudeerd, maar soms doet de aanblik van kanji me er nog steeds aan denken hoe onbetekenend mijn leven is. Als je stilstaat bij de levenslange geschiedenis en intriges die verborgen liggen in een enkel, getekend karakter dat nog kleiner is dan een mier, moet je wel voelen dat je verspilling van lucht bent. Voor mij had kanji een wonderschone logica. Ik be-

greep waarom het symbool voor 'oor' luisteren betekende wanneer het dicht bij het symbool voor 'poort' stond. Ik begreep waar drie vrouwen bij elkaar 'luidruchtig' betekenden en waarom golvende lijnen aan de linkerkant van elk karakter water bij de betekenis voegden. Een veld met een bijgevoegd watersymbool was de zee.

Ik had het woordenboek altijd bij me. Het was klein en zacht en wit en vertrouwd, gebonden in iets dat kalfsleer zou kunnen zijn, en het paste in mijn hand alsof het er speciaal voor was gemaakt. Het meisje met de dreadlocks had het gestolen uit een bibliotheek toen ze uit het ziekenhuis ontslagen was. Ze had het als cadeautje aan mij gestuurd toen onder de patiënten bekend werd dat ik eindelijk ontslagen zou worden. Tussen de bladzijden had ze een kaartje gedaan waarop stond: *Ik geloof je. Laat ze een poepie ruiken. Ga het bewijzen, meid.* Al die jaren later vond ik dat kaartje nog steeds fantastisch.

Ik sloeg de eerste bladzijde van het woordenboek op, de bladzijde met het stempel van de bibliotheek erop. De karakters voor de Chinese naam Shi Chongming betekenden zoiets als 'hij die duidelijk zowel de geschiedenis als de toekomst ziet'. Met een rode viltstift die ik onder uit mijn tas haalde, begon ik de kanji te schetsen en ze daarna door elkaar, op hun kop en op hun kant te tekenen tot de bladzijde helemaal rood was. In de tussenruimten schreef ik steeds weer in heel kleine lettertjes Shi Chongming in het Engels. Toen er geen ruimte meer was, sloeg ik de achterste bladzijde op en schetste een kaart van de campus, waaraan ik uit mijn hoofd een paar heggen en bomen toevoegde. De campus was zo mooi. Ik had hem maar een paar minuten gezien, maar het had net een betoverd land midden in de stad geleken: donkere ginkgo's met witte grindpaden eromheen, ingewikkelde daken en het koele geluid van een donker meer in het bos. Ik tekende de boogschutterhal en maakte er een paar zelfbedachte, stenen lantaarns bij. Ten slotte maakte ik boven het kantoor van Shi Chongming een tekening van mezelf en hem. We schudden elkaar de hand. In zijn andere hand had hij een filmblik, klaar om het aan mij te geven. In mijn ver-

beelding trilde ik over mijn hele lichaam. Na negen jaar, zeven maanden en achttien dagen zou ik eindelijk een antwoord krijgen.

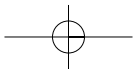
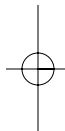
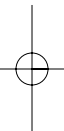
Om halfzeven was de zon nog steeds warm, maar de grote, eiken deuren van het Instituut voor Sociale Wetenschappen waren op slot en toen ik mijn oor ertegenaan drukte, hoorde ik helemaal niets binnen. Ik draaide me om en keek om me heen, me afvragend wat ik nu moest doen. Ik had zes uur in het Bambi Café op Shi Chongming zitten wachten en hoewel niemand iets had gezegd, had ik me verplicht gevoeld ijskoffie te blijven kopen. Ik had er vier gehad. En nog vier meloentaartjes, waarbij ik met een vochtige vinger de gevallen suikerkorrels had opgepikt. Als de serveerster niet keek, had ik stiekem mijn hand in mijn tas gestoken, op zoek naar biscuitjes. Ik had er onder de tafel stukjes af moeten breken en die heimelijk naar mijn mond moeten brengen terwijl ik deed alsof ik gaapte. Het handjevol yen-biljetten werd snel kleiner. Nu besepte ik dat het tijdverspilling was geweest; Shi Chongming moest al lang weg zijn, vertrokken via een andere ingang. Misschien had hij geraden dat ik hem op zou wachten.

Ik ging terug naar de straat en trok een paar opgevouwen blaadjes uit mijn tas. Een van de laatste dingen die ik in Londen had gedaan, was een fotokopie maken van een kaart van Tokio. Het was een kaart op heel grote schaal, die verschillende pagina's besloeg. Ik stond in de late zonneschijn de bladzijden te bekijken, terwijl de mensen langs me stroomden. Ik keek de lange, doorgaande weg langs waarop ik stond. Het was net een ravijn, omdat de gebouwen zo dicht op elkaar stonden en zo hoog waren, vol mensen en reclameborden, winkels en drukte en lawaai. Wat moest ik nu doen? Ik had alles opgegeven om Shi Chongming te komen opzoeken en nu kon ik nergens meer heen, niets meer doen.

Toen ik tien minuten op de bladzijden had staan kijken en nog steeds niet tot een besluit kon komen, deed ik ze maar weer in de tas, legde de riem over mijn schouder, deed mijn ogen

dicht en draaide rondjes, terwijl ik hardop telde. Toen ik bij vijftwintig was, deed ik mijn ogen weer open en liep in de richting waar ik naar keek, zonder op de vreemde blikken van de andere voetgangers te letten.

3

Ik liep urenlang door Tokio naar de wolkenkrabbers te kijken. Ik bleef maar ronddwalen, even richtingloos als een worm, en vermeed forensen, fietsers, kleine, eenzame schoolkinderen in hun onberispelijke matrozenpakjes en met hun leren rugzakken, die glansden als torrenvleugels. Ik heb geen idee hoe ver ik liep of waar ik heenging. Toen het licht de stad had verlaten, mijn kleren nat waren van het zweet, de riem van de tas een groef in mijn schouder had gegraven en de blaren op mijn voeten stonden, stond ik eindelijk stil. Ik bevond me op het terrein van een tempel, tussen de bladerrijke esdoorns en cipressen. Verblekende camelia's vormden vlekken in de schaduw. Het was hier koel en stil; alleen de honderden boeddhistische gebedsbriefjes ritselden aan de takken als er een briesje langs kwam. Toen zag ik talloze rijen stenen kinderen in spookachtige stilte onder de bomen staan. Het waren er honderden, en elk droeg een met de hand gebreide, rode muts.

Ik liet me geschokt op een bank vallen en staarde ernaar. Ze stonden in nette rijen, sommige met een windmolentje of een beer, andere met slabbetjes voor. De rijen neutrale, trieste gezichten draaiden zich naar me om. Ze konden je aan het huilen maken, die kinderen met hun gezichtjes, dus stond ik op en ging naar een andere bank, waar ik ze niet hoefde te zien. Ik trok mijn schoenen en mijn panty uit. De koele lucht voelde heerlijk aan op mijn blote voeten. Ik duwde ze naar voren en

bewoog mijn tenen. Bij de ingang van het heiligdom stond een kom water. Daarin konden de gelovigen hun handen wassen, maar ik gebruikte de bamboelepels om het water over mijn voeten te laten lopen. Het was koel en helder, en ik goot ook nog een handvol in mijn mond. Toen ik klaar was en terugging, leken de stenen kinderen zich bewogen te hebben. Het was net alsof ze met zijn allen een stap naar achteren waren gegaan, alsof ze geschokt waren over mijn gedrag op deze heilige plek. Ik bleef een tijdje naar ze staren. Toen ging ik terug naar de bank, haalde een pakje biscuits uit mijn tas en begon te eten.

Ik kon nergens heen. De nacht was warm en het park was rustig. Boven me rees de grote, rood met witte, verlichte Tokiotoren op. Toen de zon onderging, ging er een lamp aan in de bomen, en het duurde niet lang voor de daklozen me gezelschap kwamen houden op de omringende banken. Zelfs de meest verlopen zwervers leken allemaal een kleine maaltijd bij zich te hebben, compleet met stokjes, soms in gelakte *bento*-lunchdozen. Ik zat op mijn bank biscuitjes te eten en naar ze te kijken. Zij aten hun rijst en keken terug.

Een van de daklozen had een stapel karton meegenomen, die hij bij de toegangspoort met zijn tegeldakje op de grond legde. Toen ging hij erbovenop liggen, naakt op een smerige, gevleekte joggingbroek na. Zijn ronde buik was vuil. Hij bleef heel lang naar me kijken en lachen – een kleine, manische boeddha die door het vuil was gerold. Ik lachte niet terug. Ik bleef hem vanaf mijn bank in stilte aanstaren. Hij deed me denken aan een foto in een van mijn leerboeken, van een uitgehongerde inwoner in het Tokio van na de oorlog. In dat eerste jaar, toen MacArthur het Geallieerde Commando installeerde, leefden de Japanners van zaagsel en eikels, pindaschalen en theeblaadjes, pompoenstengels en zaden. De mensen gingen op straat dood van de honger. De man in mijn boek had een kleed voor zich uitgespreid en daar twee primitieve lepels op gelegd. Als tiener had ik eindeloos over die lepels gepiekerd. Er was niets speciaals aan, ze waren niet van zilver of gegraveerd, het waren gewone, alledaagse lepels. Waarschijnlijk waren ze het enige dat

hij nog bezat en omdat hij moest eten, probeerde hij ze te verkopen aan iemand die het alleen nog aan twee gewone lepels ontbrak.

Ze noemden het een bamboestengelbestaan, of een uienleven, want elke laag die je afpelde maakte je meer aan het huilen en zelfs als je voedsel kon vinden, kon je het niet mee naar huis nemen omdat de modder op de straten vergeven was van de buikloopbacteriën en je die over zou kunnen brengen op je gezinsleden. In de havens verschenen kinderen, pas aangekomen uit het onafhankelijke Mantsjoerije, met de as van hun families in dozen van wit seringenhout om hun hals.

Misschien was dat de prijs van de onwetendheid, dacht ik, terwijl ik naar de naakte zwerver keek. Misschien moesten de Japanners boeten voor de onwetende dingen die ze in Nanking hadden gedaan. Want onwetendheid, zo had ik tot vervelens toe moeten horen, was geen excuus voor slechtheid.

Toen ik de volgende morgen wakker werd, waren de daklozen weg. In hun plaats zat er een westerse man van ongeveer mijn eigen leeftijd vanaf de bank tegenover me naar me te kijken, met zijn voeten wijd uit elkaar en zijn ellebogen op zijn knieën. Hij droeg een door zout uitgebeten T-shirt met de woorden *Big Daddy Blake/Killtime Mix* en een leren riempje om zijn hals, dat was vastgemaakt met iets dat eruitzag als een haaiantand. Zijn enkels waren bloot en bruin en hij glimlachte alsof hij nog nooit zoiets grappigs had gezien. 'Hoi,' zei hij en hij stak zijn hand op. 'Je leek zo lekker te liggen. De slaap van een engel.'

Ik ging haastig rechtop zitten en mijn tas viel op de grond. Ik greep mijn vest en sloeg het om me heen, veegde langs mijn haar, likte aan mijn vingers en ging er gehaast mee langs mijn mond en mijn ogen. Ik wist dat hij naar me lachte en naar me keek met die half verwonderde blik waarmee mensen altijd naar me kijken.

'Hé, hoor je me?' Hij kwam naast me staan en zijn schaduw viel over mijn tas. 'Ik vroeg of je me gehoord had? Spreek je Engels?' Hij had een vreemd accent. Hij kon uit Engeland komen,

of uit Amerika of uit Australië. Of alle drie. Hij klonk alsof hij ergens van het strand kwam. ‘Spreek je Engels?’

Ik knikte.

‘Aha, dus je verstaat me?’

Ik knikte nogmaals.

Hij ging naast me zitten en stak zijn hand uit – hij hield hem recht voor mijn ogen, zodat ik hem wel moest zien. ‘Nou, hallo dan. Ik ben Jason.’

Ik staarde naar zijn hand.

‘Ik zei hallo. Ik zei dat ik Jason heette.’

Ik schudde hem haastig de hand, leunde iets opzij om hem niet aan te raken en zocht onder de bank naar mijn tas. Zo ging het ook altijd op de universiteit; de jongens plaagden me omdat ik zo op mijn hoede was en gaven me het gevoel alsof ik in de grond weg moest zinken. Ik vond mijn schoenen in de tas en trok ze aan.

‘Zijn dat jouw schoenen?’ vroeg hij. ‘Draag je die echt?’

Ik gaf geen antwoord. De schoenen waren heel ouderwets. Het waren zwarte veterschoenen met dikke zolen en ze zagen er nogal streng uit, geloof ik. Helemaal verkeerd voor een warme dag in Tokio.

‘Ben jij altijd zo onbeleefd?’

Ik trok mijn schoenen aan en begon de veters te strikken, die ik harder aantrok dan nodig was, zodat mijn vingers wit werden van de druk. Het harde leer wreef tegen de blaren op mijn enkels.

‘Cool,’ zei hij geamuseerd. Hij sprak het uit als *koewl*. ‘Jij bent echt raar.’

Iets in de manier waarop hij het zei, zorgde ervoor dat ik op-hield mijn veters te strikken en me naar hem omdraaide. De zon scheen door de bomen achter hem en ik kreeg een korte indruk van heel kort geknipt, donker haar met zachte kruinen in zijn nek en rond zijn oren. Hoewel niemand het zou raden en ik het nooit zou toegeven, dacht ik soms alleen maar aan seks.

‘Nou, dat ben je toch,’ zei hij. ‘Niet soms? Raar, bedoel ik. Op

een leuke manier. Een heel Engelse manier. Kom je daarvan-
daan?’

‘Ik...’ Achter hem stonden de rijen spookachtige, stenen kin-
deren. De eerste zonnestralen raakten de takken boven hen en
glinsterden in de dauw op hun schouders en mutsen. In de ver-
te spiegelde Tokio zich zo schoon en fris als een meer in een
grot in de onaandoenlijke wolkenkrabbers. ‘Ik wist niet...’ be-
gon ik zwakjes. ‘Ik wist niet waar ik moest slapen.’

‘Heb je geen hotel?’

‘Nee.’

‘Ben je net aangekomen?’

‘Ja.’

Hij lachte. ‘Bij mij thuis is wel plaats. Er zijn wel honderd ka-
mers in mijn huis.’

‘Jouw huis?’

‘Ja hoor. Mijn huis. Je kunt daar wel een kamer huren.’

‘Ik heb geen geld.’

‘Nou ja, zeg! We zijn hier in Tokio, hoor. Je moet niet naar al
die economen luisteren. Je kunt hier nog steeds karrenvrachten
geld verdienen. Kijk maar eens goed om je heen. Op elke straat-
hoek zijn clubs met gastvrouwen.’

De meisjes op de universiteit fantaseerden er altijd over om
in een club in Tokio te werken. Ze bleven maar doorgaan over
hoeveel geld ze wel niet zouden verdienen en hoeveel cadeau-
tjes ze wel niet zouden krijgen. Ik zat dan altijd stilletjes in een
hoekje en bedacht dat het heerlijk moest zijn om zo veel zelf-
vertrouwen te hebben.

‘Ik ben ober in een van die clubs,’ zei hij. ‘Ik stel je wel voor
aan de *mama-san*, als je wilt.’

Ik werd helemaal rood. Gastvrouw in een club. Hij had geen
idee wat voor gevoel ik daarvan kreeg. Ik wendde me af en
maakte mijn veters verder vast. Toen stond ik op en streek mijn
kleren glad.

‘Je kunt daar echt ontzaglijk veel verdienen. De recessie heeft
nog geen invloed op de clubs. En ze houdt van vreemde vogels,
Mama-san.’

Ik gaf geen antwoord. Ik ritste mijn vest dicht en tilde de tas over mijn hoofd, zodat de riem schuin over mijn borst liep. ‘Sorry,’ zei ik onhandig. ‘Ik moet gaan.’ Ik sloeg mijn armen over elkaar, draaide me om en liep door het park weg. Een briesje liet alle windmolentjes van de kinderen ratelen. Boven me glinsterde de zon op de wolkenkrabbers.

Bij de uitgang van het park haalde hij me in. ‘Hé,’ zei hij. Ik stond niet stil, dus ging hij half naar me toegedraaid en grinnikend naast me lopen. ‘Hé, rare. Hier heb je mijn adres.’ Hij stak zijn hand uit en ik bleef staan om ernaar te kijken. Hij had een stukje karton van een pakje sigaretten in zijn hand, waar met ballpoint een adres en een telefoonnummer op waren geschreven. ‘Vooruit, pak maar. Jij zou leuk zijn om in huis te hebben.’

Ik bleef ernaar kijken.

‘Toe maar.’

Ik aarzelde even, maar toen pakte ik het stukje karton aan, stopte mijn hand weer onder mijn arm, stak mijn hoofd naar voren en liep verder. Achter me hoorde ik hem opgetogen lachen. ‘Jij bent echt te gek, rare. Ik vind je leuk.’

Toen de serveerster van het Bambi Café die ochtend mijn ijskoffie en meloentaartje bracht, zette ze ook een groot bord met rijst, een paar balletjes gebakken vis, twee kleine schaaltes ingemaakte groenten en een kom *miso*-soep op tafel.

‘Nee,’ zei ik in het Japans. ‘Nee. Dit heb ik niet besteld.’

Ze keek naar de bedrijfsleider, die achter de kassa bonnetjes zat na te kijken, en toen draaide ze zich weer om naar mij, keek naar het plafond en legde haar vinger tegen haar lippen. Toen ze me later de rekening bracht, zag ik dat ze alleen het taartje erop had gezet. Ik bleef haar even na zitten staren, niet wetend wat ik moest zeggen, terwijl zij de andere tafeltjes afgang, haar opschrijfboekje uit de zak van haar schort trok en op haar hoofd krabde met een roze Maruko Chan-pen. Zo veel vriendelijkheid kom je niet elke dag tegen, tenminste, niet voor zover ik wist. Plotseling vroeg ik me af wie haar vader was. Haar grootvader.

Ik vroeg me af of hij haar ooit iets verteld had van wat er in Nanking was gebeurd. Jarenlang hadden de scholen niets onderwezen over het bloedbad. Elke vermelding van de oorlog werd uit de leerboeken geschrapt. De meeste volwassen Japanners hadden slechts een heel vaag idee van wat er in 1937 in China was gebeurd. Ik vroeg me af of de serveerster de naam Nanking zelfs wel kende.

Je moet dingen lang bestuderen voordat je ze begrijpt. Negen jaar, zeven maanden en negentien dagen. En zelfs dat blijkt voor sommige dingen niet lang genoeg. Na alles wat ik gelezen had over de jaren waarin Japan China had bezet, wist ik nog steeds niet echt waarom het tot een slachting was gekomen. De deskundigen, de sociologen en de psychologen en de historici, die lijken het allemaal te begrijpen. Ze zeggen dat het draaide om angst. Ze zeggen dat de Japanse soldaten bang en moe en hongerig waren. Dat ze een zware strijd hadden gevoerd om Shanghai in te nemen, dat ze gevochten hadden tegen de cholera en de buikloop, dat ze half China door waren gemarcheerd en dat ze een breekpunt hadden bereikt toen ze bij de hoofdstad kwamen. Sommigen zeggen dat de Japanse soldaten slechts de producten waren van een op macht beluste samenleving, dat ze hadden geleerd de Chinezen als een mindere soort te beschouwen. Sommigen zeggen: zo'n leger dat Nanking binnenloopt en daar honderdduizenden weerloze burgers treft, verscholen in de kapotgeschoten gebouwen... Nou ja, zeggen sommige mensen, misschien was wat er gebeurde niet echt verbazingwekkend.

Het Keizerlijke Japanse Leger had er niet lang voor nodig. Binnen een paar weken hadden ze wel driehonderdduizend burgers vermoord. Toen ze klaar waren, zo gaan de verhalen, hadden ze geen boten meer nodig om de Yangtze over te steken. Je kon over de lijken lopen. Ze waren enorm vindingrijk bij het zoeken naar nieuwe manieren om mensen te doden. Ze begroeven jonge mannen tot hun nek in het zand en reden met een tank over hun hoofd. Ze verkrachtten oude vrouwen, kin-

deren en dieren. Ze hakten hoofden en ledematen af en martelden. Ze gebruikte baby's voor oefeningen met de bajonet. Je zou niet verwachten dat iemand die deze slachting had overleefd de Japanners ooit nog zou vertrouwen.

Er had een 16mm projector in het kantoor van Shi Chongming gestaan. Daar had ik de hele nacht over liggen piekeren. Steeds als ik begon te denken dat ik me die vermelding in het tijdschrift slechts had verbeeld, fluisterde ik bij mezelf: 'Wat moet een professor in de sociologie met een filmprojector?'

Hij arriveerde vlak voor tien bij de universiteit. Ik zag hem al op grote afstand, klein als een kind, moeizaam over de stoep komen aanlopen. Zijn marineblauwe tuniek was heel on-Japans aan één kant met lintjes vastgemaakt, hij had een zwarte, plastic vissershoe op zijn lange, witte haar gedrukt en hij kwam met zijn stok aangehobbeld terwijl de andere mensen twee keer zo snel langs hem stroomden. Tegen de tijd dat hij bij de rood gelakte poort was, stond ik hem al op te wachten.

'Hallo?' Ik deed een stap naar voren en Shi Chongming bleef als aan de grond genageld staan.

Hij keek boos naar me op. 'Je mag me niet aanspreken,' mompelde hij. 'Ik wil niet met jou praten.' Hij hobbelde weg, in de richting van het instituut. Ik liep schouder aan schouder met hem mee. Het moet er een beetje vreemd uit hebben gezien, die zure, kleine academicus die maar voorthobbelde en deed alsof er geen slungelig, buitenlands meisje in rare kleren naast hem liep. 'Jij brengt dingen mee die me niet aanstaan.'

'Maar u moet met me praten. Dat is het allerbelangrijkste in de wereld.'

'Nee. Je hebt de verkeerde voor je.'

'Helemaal niet. U bent de man die ik moet hebben. Shi Chongming. Ik zoek al bijna tien jaar naar wat er op die film staat. Negen jaar, zeven maanden en...'

'... en achttien dagen. Ik weet het. Ik weet het.' Hij bleef staan en keek me aan. Door zijn woede waren er oranje vlekjes in zijn irissen verschenen en zagen ze eruit als gebutste knikkers. Hij

bleef me heel lang aankijken, en ik herinner me dat ik vaag dacht dat ik hem ergens aan moest doen denken, zo geconcentreerd en bedachtzaam stond zijn gezicht. Uiteindelijk zuchtte hij en schudde hij zijn hoofd. 'Waar logeer je?'

'Hier in Tokio. En het is inmiddels zeven maanden en negentien dagen.'

'Vertel me dan maar waar ik je kan bereiken. Misschien kan ik je over een week of twee, als ik het niet zo druk heb, een interview toestaan over mijn tijd in Nanking.'

'Een wéék? O, nee, zo lang kan ik niet wachten, ik heb geen...'

Hij maakte een ongeduldig keelgeluid. 'Zeg eens,' zei hij. 'Zeg eens. Weet je wat rijke mensen in Beijing doen om hun zoons Engels te leren?'

'Hoe bedoelt u?'

'Weet je wat ze er wel niet voor over hebben?' Hij bracht zijn tong omhoog en wees op het weefsel waarmee hij aan de onderkant vastzat. 'Ze snijden hun tong los, hieronder, wanneer de jongens nog maar drie of vier zijn. Alleen om te zorgen dat het kind een Engelse Drä kan zeggen.' Hij knikte. 'Dus vertel eens, wat vind je van mijn Engels?'

'Het is volmaakt.'

Hij knikte. 'Zelfs zonder rijke ouders en zonder verminking?'

'Ja.'

'Dat heb ik met hard werken bereikt. Meer niet. Twintig jaar hard werken. En zal ik je eens iets vertellen? Ik heb er geen twintig jaar over gedaan om Engels te leren om daarna woorden te verspillen. Een week, zei ik. Of zelfs twee. En dat bedoelde ik ook.' Hij hobbelde weg.

Ik ging achter hem aan. 'Hoor eens, het spijt me. Een week. Dat is prima, prima.' Ik haalde hem in, draaide me om en stak mijn handen op om hem tot stilstand te brengen. 'Ja. Een week. Ik... ik zal... ik zal u bellen. Over een week kom ik u weer opzoeken.'

'Ik ben niet gebonden aan jouw tijdschema. Ik neem contact met je op als ik er klaar voor ben.'

'Ik bel u. Over een week.'

‘Dat denk ik niet.’ Shi Chongming ging opzij om me te passeren.

‘Wacht.’ Mijn hersenen werkten op volle toeren. ‘Goed dan.’ Ik klopte wanhopig op mijn kleren en probeerde te bedenken wat ik moest doen. Mijn hand bleef rusten op de zak van mijn vest. Daar zat iets in. Het stukje karton dat Jason me had gegeven. Ik haalde diep adem. ‘Goed,’ zei ik en ik trok het te voorschijn. ‘Mijn adres. Dit is het. Momentje, dan schrijf ik het voor u op.’

4

Er is iemand in mijn leven gekomen. Zomaar uit het niets, lijkt het wel. Ze kan niet minder welkom zijn. Tweemaal ben ik door haar overvallen; ze blijft om me heen hangen met de volharding van een wesp. Tweemaal! Ze schreeuwt en ze preekt, ze zwaait met haar armen door de lucht en werpt me woedende blikken toe, alsof ik alleen verantwoordelijk ben voor al het kwaad in de wereld. Ze zegt dat ze wil praten over wat er in Nanking is gebeurd.

‘Wil?’ Nee, ‘wil’ is niet bepaald het juiste woord. Het is veel meer dan dat, veel meer dan ‘willen’. Het is een ziekte. Ze is gek van verlangen om alles te horen over Nanking. Wat heb ik spijt van die paar keer dat ik in de lang vervlogen dagen van voor de Culturele Revolutie in Jiangsu zo loslippig ben geweest, zeker van mijn positie op de universiteit! Wat verwijt ik mezelf die paar vage toespelingen die ik heb gemaakt op de gebeurtenissen van de winter van 1937. Ik dacht dat ze binnenskamers zouden blijven. Dat dacht ik echt. Ik vertrouwde erop dat niemand zou praten. Hoe kon ik weten dat mijn gemompel op een dag in een westers tijdschrift zou belanden en dat het opgepikt zou worden door een vreemdeling met een obsessie? Ik voel me bepaald wanhopig over deze kwestie. Ik heb haar tweemaal gezegd dat ze me met rust moest laten, maar ze wil niet luisteren en vandaag ben ik meedogenloos door haar in een hoek gedreven, zodat ik in de vernederende positie werd gedwongen in te stem-

men met een volgende ontmoeting, alleen maar om haar weg te laten gaan.

Maar (en hier gaat het eigenlijk om) wat me echt dwarszit is iets dat dieper gaat dan alleen haar koppigheid. Want iets in haar volharding heeft alles voor mij op zijn kop gezet. Ik voel een nieuw, donker onbehagen en ik kan de gedachte niet van me afzetten dat ze een onheilsprofeet is, dat haar verschijning hier en haar plotselinge, felle vastberadenheid om de as van Nanking op te rakelen, betekenen dat het laatste hoofdstuk dichterbij is dan ik had gedacht.

Ik lijk wel krankzinnig! Al die jaren heb ik me aan mijn voor-nemen gehouden om nooit meer terug te gaan naar die winter, nooit meer de woorden te lezen die ik dat jaar heb geschreven. Ik heb me er streng aan gehouden, maar toen ik vandaag mijn kantoor in kwam na haar gesproken te hebben, haalde ik om een reden die mijn begrip volkomen te boven gaat instinctief het gehavende, oude dagboek uit mijn bureaula en legde ik het op het bureau, waar ik het kan zien, maar niet kan aanraken. Ik vraag me af waarom ik nu, na al die jaren, plotseling de aandrang voel om de eerste bladzijde op te slaan. Ik kan me amper bedwingen om het te pakken en te verslinden. Welk fataal verlangen heeft ze opgewekt? Er is maar één oplossing – ik zal het ergens begraven. Ja. Misschien hier, onder de stapels boeken en aantekeningen. Of misschien moet ik het wegsluiten in een van die kastjes en dan zal ik het vergeten en zal het me nooit meer bezighouden.

Of (en dit kan ik slechts fluisterend zeggen) of ik kan het lezen. Ik kan het openen en lezen. Eén zin slechts. Eén alinea slechts. Als je er goed over nadenkt, heeft het tenslotte geen zin om deze veertigduizend woorden, veertigduizend woorden over de slachting, overal mee te zeulen als je ze nooit wilt lezen. Wat kunnen die woorden me tenslotte doen? Kunnen ze mijn vlees doorboren? En wie zal het iets kunnen schelen als ik mijn eed breek en me te goed doe aan deze woorden? Misschien zijn zulke eden wel gemaakt om verbroken te worden...

Ik vraag me af of ik mezelf zal herkennen. Ik vraag me af of het me nog iets kan schelen.

Nanking, 28 februari 1937 (de achttiende dag van de eerste maand volgens Shujins kalender)

Wat is er met de zon gebeurd? Iets in de natuur moet uit zijn evenwicht zijn geraakt, anders zou de opkomende zon er niet zo uit kunnen zien. Ik zit aan dit vertrouwde raam, het enige raam in het huis dat naar het oosten over de stad uitkijkt, en ik word gegrepen door een overweldigend onbehagen. Mijn hand trilt terwijl ik dit schrijf. De zon is rood. En erger nog – door een of ander trucje, een samenzwering tussen de atmosfeer en het landschap, zijn de stralen symmetrisch gerangschikt, zodat ze dikke, rode strepen maken langs de hemel. Het lijkt precies op... precies op...

Hemel! Wat heb ik toch? Ik durf de woorden niet eens op te schrijven. Het lijkt wel of ik gek ben geworden. Om tekenen te zien in de lucht! Ik moet me afwenden en proberen mijn gedachten niet zo te laten afdwalen, ik klink bijna net als Shujin, straks word ik nog net als zij, met haar meedogenloze bijgeloof. Echt, ik sta elke dag verstomd over Shujin. Als ze nu wakker was, zou ze haar hoofd schuin houden, bedachtzaam naar de horizon kijken en zich onmiddellijk haar oude dorpswijsheid herinneren: het folkloristische verhaal dat tien zonnen om de beurt opkomen in het oosten en op een rij door de onderwereld zwemmen om aan de andere kant te komen en weer in het oosten te kunnen opkomen. Ze zou een tijdje naar deze zon kijken en vervolgens verklaren dat er iets mee is gebeurd tijdens die zwemtocht door de onderwereld, dat hij een verwonding heeft opgelopen, een voorteken dat er iets verschrikkelijks staat te gebeuren. Want als er iets is waar ik haar niet vanaf kan brengen, is het dat wel: de overtuiging dat de tijd als een ton om ons heen beweegt, voor ons langs omhoog en dan achterlangs weer naar beneden. Ze zegt, en ze wordt nooit moe het te zeggen, dat ze de toekomst kan zien om de eenvoudige reden dat de toekomst het verleden is.

Ik ga niet in tegen haar dorpsbijgeloof, ik sta machteloos tegenover haar felheid. 'Probeer nooit haar te veranderen,' zei mijn moeder voor ze doodging. 'Olifantstanden groeien nooit

uit een hondenbek. Dat weet je.'

Maar hoe plooibaar ik ook ben geworden, ik ben geen dwaas. Het heeft inderdaad geen zin dat ik probeer haar te veranderen, maar het is ook niet nodig om die hysterie van haar aan te moedigen. Het is bijvoorbeeld niet nodig om haar nu uit bed te halen en naar mijn studeerkamer te laten komen, waar ik op mijn dagbed angstig naar de zon zit te kijken.

Daar staat hij nu, als een reuzenoog die de stad bekijkt, verschrikkelijk en rood. Shujin zou het een voorteken noemen. Ze zou iets belachelijks doen als ze hem zag, misschien zou ze wel gillend door het huis gaan rennen. Dus hou ik het voor me. Ik zal niemand vertellen dat ik vandaag heb gezien dat de Chinese zon opkwam in de vorm en kleur van de *Hi No Maru*, de rode schijf op de vlag van het Keizerlijke Japanse Leger.

Zo! Ik heb het gedaan! Ik zou het boek neer moeten gooien en mijn gezicht moeten bedekken van schaamte. Ik heb mijn eed verbroken. Wat vreemd om na al die jaren, op een zomerochtend als alle andere, zo plotseling en onverwacht toe te geven, hoe vreemd om me gewonnen te geven. Terwijl ik met mijn vingers langs de bladzijden van het boek ga, vraag ik me af of ik iets geleerd heb. Het papier is oud, de inkt is verbleekt en mijn *kaishu*-schrift ziet er wat eigenaardig uit. Maar – en hoe vreemd is het niet om tot de ontdekking te komen dat belangrijke dingen niet veranderen – de angst is hetzelfde gebleven. De angst die ik voelde op die ochtend, meer dan vijftig jaar geleden, is een gevoel dat ik meteen herken. Het is hetzelfde gevoel dat ik nu heb, nu ik de jaloezieën opentrek en door het raam naar de zon kijk die over Tokio schijnt.

5

Het was zo oneindig heet dat de weg kleverig was onder je voeten. De condens droop uit de airconditioners op de voetgangers en Tokio leek op het punt te staan om eenvoudigweg van het continentale plat te glijden en sissend in de oceaan te verdwijnen. Ik vond een kiosk met tijdschriften en kocht daar een blikje koude, groene thee en wat kokoschocolade van het merk Lotte, die smolt op mijn tong. Ik at en dronk terwijl ik langs de weg hinkte en voelde me al snel een beetje beter. Ik stapte in de metro en stond daar tussen de glanzend schone forensen in. Mijn vuile vest wreef tegen hun gesteven overhemden. Ik merkte op dat de mensen in Tokio niet roken. Dat was gek. Ik kon ze niet ruiken en ze zeiden ook niet veel; de trein was mudvol, maar heel stil, alsof je met duizend etalagepoppen in het treinstel stond.

Jasons huis stond in een wijk die Takadanobaba heette, 'de hoge paardenwei'. Toen de trein stilstond en ik eruit moest, stapte ik heel voorzichtig op het perron en keek nieuwsgierig om me heen naar alle apparaten en de reclameposters voor energiedrankjes. Iemand botste tegen me aan en er volgde een moment van verwarring waarin de rest van de menigte opzij stapte en sprong en probeerde niet te vallen. *Denk eraan, er zijn regels in de maatschappij waarmee je altijd rekening moet houden.*

In de straten rondom het station wemelde het van de stu-

denten van de Waseda Universiteit. Aan het eind van de weg, bij een filiaal van de Citibank, verliet ik de hoofdweg en plotseling was alles anders. Ik bevond me in een restant van het oude Tokio. Net achter het elektronische gebrul van de commercie bevonden zich stille, koele stegen, een netwerk van gekke straatjes in de hoeken achter de wolkenkrabbers, een donker, ademend plekje, als de bodem van een oerwoud. Ik hield mijn adem in en keek vol verwondering om me heen: het was net als de plaatjes in mijn boeken. Scheve, houten huisjes leunden vermoeid tegen elkaar aan, rottend en kapot – de uitgeputte overlevenden van tientallen jaren van aardbevingen, branden, bombardementen. In de spleten tussen de huisjes bloeiden weelderige planten, die eruit zagen alsof ze vlees aten.

Jasons huis was het grootste, het oudste en het sjofelste dat ik tot dusver in Tokio had gezien. Het stond op de hoek van twee kleine straatjes en alle ramen op de begane grond waren dichtgemaakt met spijkers en hangsloten. Tropische slingerplanten hadden het plaveisel opengebrouwen en krulden eromheen als de doornranken om het paleis van Doornroosje. Aan de zijkant van het huis, beschermd tegen de elementen door een dak van plastic golfplaten, leidde een trap naar de eerste verdieping, met een kleine, houten deur ervoor met een smerig, oud belletje.

Ik weet nog precies wat Jason droeg toen hij de deur opendeed. Hij had een olijfgroen shirt aan, een korte broek en een paar gehavende woestijnschoenen, waarvan de veters loshingen. Hij had zijn voeten slordig in de schoenen gestoken, zodat de achterkant plat werd gedrukt door zijn hakken. Om zijn pols had hij een geweven bandje en hij had een zilverkleurig blikje bier met het opschrift 'Asahi' in zijn hand, waar de condens afdroop. Ik had heel even de gelegenheid om hem bij zonlicht te zien; hij had een schone huid zonder rimpels, die eruit zag alsof hij veel buiten verbleef. Ik vond hem prachtig.

'Hé,' zei hij, verrast me te zien. 'Hoi, rare. Ben je van gedachten veranderd? Over die kamer?'

Ik keek op naar het huis. 'Wie wonen hier allemaal?'

Hij haalde zijn schouders op. 'Ik. Twee meisjes van de nachtclub. En een paar spoken. Ik weet eerlijk gezegd niet precies hoeveel.'

'Spoken?'

'Dat zegt iedereen tenminste.'

Ik zweeg even en keek op naar de pannendaken met de omhoog gebogen uiteinden, die waren versierd met gehavende draken en dolfinen. Het huis leek groter en donkerder dan de beledende huizen. 'Goed,' zei ik eindelijk en ik pakte mijn tas op. 'Die spoken kunnen me niet schelen. Ik wil hier wonen.'

Hij bood niet aan mijn tas te dragen en ik zou ook niet hebben geweten wat ik had moeten zeggen als hij dat wel gedaan had. Ik liep achter hem aan de trap op en onze voetstappen echoden op het smeedijzer.

'De benedenverdieping is afgesloten,' zei hij en hij wees met het bierblikje naar de dichtgetimmerde ramen. 'Daar kun je niet in komen. Wij wonen boven en je moet hierlangs naar binnen en naar buiten.'

Boven aan de trap bleven we staan. We bevonden ons op de hoek van het huis, in een donkere galerij met dichte luiken die in een rechte hoek naar links en naar rechts liep. Ik kon ongeveer vijf meter in beide richtingen zien en daarachter leken de lange, stoffige gangen zich uit te strekken naar koele, overschaduwde delen van Tokio waarnaar ik alleen kon raden. Het was middag en het hele huis was stil.

'Het grootste deel is afgesloten. De grond is niet meer zo veel waard in Tokio sinds de zeepbel is gebarsten, maar de eigenaar probeert nog steeds een deal te sluiten met een projectontwikkelaar. Als het doorgaat, breken ze het hele geval af en bouwen ze nog een wolkenkrabber, dus we betalen bijna geen huur.' Jason schopte zijn schoenen uit. 'Je moet er natuurlijk wel tegen kunnen dat alles om je heen instort.' Hij maakte een vaag gebaar naar de rechtergang. 'De meisjes slapen daar, in die vleugel. Ze liggen de hele dag in bed. Het zijn Russinnen. Je zult hier wel merken dat je overal Russen tegenkomt nu iemand de deur van de kennel open heeft gezet. Ze hebben nog niet door dat

Japan zich in een recessie bevindt. Hier...’ Hij schoof me een paar versleten jute slippers toe en bleef toekijken hoe ik mijn harde veterschoenen uittrok en de slippers over mijn kousenvoeten schoof. ‘Doen die geen pijn?’ Hij wees naar de schoenen. ‘Ze zien eruit alsof ze pijn doen.’

‘Ja. Ik heb blaren.’

‘Heb je niets anders dat je kunt dragen?’

‘Nee.’

‘Wat zit er dan in je tas? Hij ziet er zwaar uit.’

‘Boeken,’ zei ik.

‘Boeken?’

‘Precies.’

‘Wat voor boeken?’

‘Boeken met plaatjes.’

Jason lachte. Hij stak een sigaret op en keek geamuseerd toe hoe ik de slippers aantrok. Ik trok mijn vest recht, streek met mijn handen over mijn haar en ging voor hem staan, en dat maakte hem weer aan het lachen. ‘Nou,’ zei hij. ‘Hoe heet je?’

‘Grey.’

‘Grey? Wat is dat nou voor naam?’

Ik aarzelde. Het was vreemd om ergens te zijn waar niemand me kende. Ik haalde diep adem en probeerde nonchalant te klinken. ‘Dat is mijn achternaam. Iedereen noemt me altijd bij mijn achternaam.’

Jason nam me mee door de rechtergang en bleef af en toe staan om iets aan te wijzen. Het huis voelde vreemd zacht en organisch aan; de vloeren waren bedekt met tatami’s van stro en bij elke beweging steeg de intieme geur van insectencocons op. Aan de ene kant van de gang waren allemaal kamers en aan de andere kant ging de muur vanaf mijn middel schuil achter versleten, houten schermen.

‘Het toilet is traditioneel, dus je moet hurken. Denk je dat dat lukt?’ Hij bekeek me van top tot teen. ‘Hurken? Je wassen met een emmer? Dat is het hele punt van in Japan wonen, weet je, om alles anders te doen.’ Voordat ik iets terug kon zeggen,

draaide hij zich om naar de andere kant van de gang en schoof een van de luiken open. Het zonlicht stroomde door het smerige glas naar binnen. ‘De airconditioning is stuk, dus moet je de ramen in de zomer de hele dag dicht houden.’

We stonden bij het raam neer te kijken op een omsloten tuin. Hij was diep en weelderig als een oerwoud. De planten groeiden tot boven de ramen van de benedenverdieping en donkere, woekerende dadelpruimen met zware bladeren maakten scheuren in de muren en hielden het zonlicht tegen. Ik legde mijn handen tegen het glas, duwde mijn neus ertegen en staarde naar buiten. Aan de andere kant van de tuin rees de achterkant van een witte wolkenkrabber op.

‘Het Zouthuis,’ zei Jason. ‘Ik weet niet waarom het zo heet. De naam zal wel van de ene bewoner op de andere zijn overgegaan, net als de kamers.’

Ik wilde me net omdraaien toen ik dertig meter verderop een rood pannendak in de hitte zag glinsteren.

‘Wat is dat?’

‘Dat?’ Hij drukte zijn neus tegen het raam. ‘Dat is de derde vleugel. Die is ook afgesloten.’

‘Hooft die ook bij dit huis?’

‘Ik weet het. We bewonen een hele postcode. Het Verboden Paleis. Er zijn hier misschien twintig kamers waar ik met zekerheid van weet en nog eens twintig waar je alleen geruchten over hoort.’

Nu zag ik pas hoeveel grond het huis innam. Het besloeg bijna een heel stratenblok en was aan drie kanten om een tuin heen gebouwd. Vanboven zou het eruitzien als een brug, met het Zoutgebouw aan de vierde kant. Het huis was aan het vervallen, in de verste vleugel heerste houtrot en Jason zei dat hij niet wilde denken aan wat zich in de afgesloten kamers beneden kon bevinden. ‘Daar houden de spoken zich op,’ zei hij, terwijl hij zijn ogen liet rollen. ‘Volgens de *Baba Jaga*-tweeling dan.’

We kwamen langs talloze *shoji*-schuifdeuren, sommige op slot, andere open. In het donker ving ik hier en daar een glimp op van huisraad, opgestapelde meubels; stoffig en vergeten was

een teakhouten *butsudan*, een altaar voor de voorouders, leeg op een stapel stoffige glazen potten na. Mijn slippers sloegen in de stilte tegen mijn voeten. In de duisternis voor ons doemde de deur naar de gesloten vleugel op, afgesloten met een ijzeren stang en een hangslot. Jason bleef erbij staan. ‘Dit is verboden terrein.’ Hij hield zijn neus bij de deur en snoof. ‘Jezus. Met dit warme weer stinkt het er.’ Hij veegde langs zijn gezicht, liep terug en tikte tegen de laatste deur van de gang. ‘Maak je geen zorgen, hier zit je goed. Deze is voor jou.’

Hij schoof de deur open. De zon scheen door vuile lakens die over twee ramen waren gespijkerd. De muren waren eens bekleed met lichtbruine zijde en de restanten daarvan hingen in lange, verticale repen naar beneden, alsof hier een groot dier opgesloten had gezeten. De tatami’s waren gerafeld, er lagen doode vliegen op de vensterbank en in de fitting aan het plafond zaten spinnenwebben.

‘Wat vind je ervan?’

Ik liep naar binnen en bleef midden in de kamer langzaam rond staan draaien. In een van de muren was een *tokonomanis*, met een gehavende rotan schommelstoel tegen de muur waaraan de seizoensrol had moeten hangen.

‘Je kunt ermee doen wat je wilt. Het kan de huisbaas niet schelen. Het grootste deel van de tijd vergeet hij zelfs de huur te innen.’

Ik deed mijn ogen dicht en stak mijn handen uit. Ik voelde hoe zacht de lucht was en ik voelde de warmte van het stoffige zonlicht op mijn rug. De kamer was twee keer zo groot als mijn slaapkamer in Londen en leek me te verwelkomen. Er hing een flauwe geur van rottende zijde en stro.

‘Nou?’

‘Het is...’ Ik deed mijn ogen open en betastte de zijde op de muren, ‘... het is prachtig.’

Jason trok het laken voor het raam weg en zette het raam open, zodat de warme lucht de kamer in kwam. ‘Daar,’ zei hij terwijl hij uit het raam wees. ‘De speeltuin van Godzilla.’

Met al die wolkenkrabbers eromheen had ik me niet gereal-

seerd hoe hoog Takadanobaba was. Pas nu zag ik hoe de grond vanaf dit punt afhelde. De daken bevonden zich op gelijke hoogte met mijn raam en overal schreeuwden gezichten me toe van hoog opgehangen videoschermen. Een grote lichtreclame op maar vijftien meter afstand besloeg het grootste deel van het uitzicht. Het was een enorme, bruinige foto van een filmster die met een scheve glimlach een glas naar ons ophief, alsof hij toastte op heel Takadanobaba. Op het glas stonden de woorden 'Suntory Reserve'.

'Mickey Rourke,' zei Jason. 'Duidelijk een vrouwenversierder.'

'Mickey Rourke,' herhaalde ik. Ik had nog nooit van hem gehoord, maar zijn gezicht stond me wel aan. Hij glimlachte zo vriendelijk op ons neer. Ik hield me vast aan het kozijn en boog me iets naar buiten. 'Aan welke kant is Hongo?'

'Hongo? Ik weet niet. Ik geloof... die kant, denk ik.'

Ik ging op mijn tenen staan en keek opzij over de verre daken en de neonreclames en de tv-antennes die door de zon goudkleurig werden geschilderd. We moesten er mijlen vandaan zitten. Ik zou Shi Chongmings kantoor nooit kunnen onderscheiden van al die andere gebouwen. Maar het gaf me een goed gevoel om te weten dat het daar ergens was. Ik ging weer recht op staan.

'Hoeveel kost het?'

'Tweehonderd dollar per maand.'

'Ik blijf maar een week.'

'Vijftig dollar, dan. Een koopje.'

'Dat kan ik niet betalen.'

'Kun je geen vijftig dollar betalen? Hoe duur denk je dat het is om in Tokio te wonen? Vijftig dollar is spotgoedkoop.'

'Ik heb geen geld.'

Jason zuchtte. Hij rookte zijn sigaret op, gooide hem naar buiten en wees naar de skyline. 'Moet je kijken,' zei hij, terwijl hij zich naar buiten boog. 'Kijk daar, naar het zuidwesten. Die hoge gebouwen zijn Kabuki Cho. Zie je wat daarachter is?'

In de verte, zwart afstekend tegen de hemel, stond een gevaarte van getint glas, gesteund door acht massieve, zwarte zui-

len, dat hoog boven alle andere wolkenkrabbers uittorende. Op elke hoek van het dak hurkten vier gigantische, zwartmarmereen waterspuwers. Via een gasaansluiting in hun mond spuwden ze vuurstralen van wel vijftien meter, zodat de hemel in brand leek te staan.

‘Dat is een particulier gebouw. Een van de gebouwen van de gebroeders Mori. Maar zie je dat, op de bovenste verdieping?’

Ik tuurde. Aan een mechanische arm op het dak van de wolkenkrabber hing een enorm silhouet van een vrouw op een schommel. ‘Ik weet wie dat is,’ zei ik. ‘Ik herken haar.’

‘Het is Marilyn Monroe.’

Marilyn Monroe. Ze moest van haar witte hoge hakken tot haar geblondeerde haar negen meter hoog zijn, en ze zwaaide heen en weer in een boog van vijftien meter. Het gesmolten neonlicht flikkerde, zodat haar witte zomerjurk tot boven haar middel op leek te waaien.

‘Dat is Some Like It Hot. De club waar we werken, ik en de Baba Jaga’s. Ik zal je vanavond meenemen. In een paar uur kun je je huur betalen.’

‘O,’ zei ik, en deinsde achteruit. ‘O. Nee... daar heb je het al over gehad. Het is een nachtclub.’

‘Het is er heel cool en relaxed. Strawberry vindt je vast fantastisch.’

‘Nee,’ zei ik en ik voelde me plotseling weer slecht op mijn gemak en onhandig. ‘Nee. Zeg dat niet, want het is niet zo.’

‘Waarom niet?’

‘Omdat...’ Mijn stem stierf weg. Ik kon het niet uitleggen aan iemand als Jason. ‘Nee. Ze neemt me nooit aan.’

‘Volgens mij heb je het mis. Trouwens, als ik het zo eens bekijk, heb je niet veel keus.’

6

De gastvrouwen die in de kamers in de noordelijke vleugel woonden, de Baba Jaga's, waren een tweeling uit Wladiwostok. Svetlana en Irina. Jason bracht me bij hen toen de zon laag stond en het niet meer zo warm was. Ze waren in Irina's kamer om zich klaar te maken voor hun werk in de club en zagen er bijna identiek uit in hun zwarte leggings en hun elastische beha's: boomlange, goed doorvoede meiden met sterke armen en gespierde benen. Ze zagen eruit alsof ze veel in de zon zaten en hadden allebei een flinke bos golvend, gepermanent haar. Het enige verschil was dat Irina's haar geelblond was en dat van Svetlana zwart. Ik had de kleurspoeling, Naples Black, in een verbleekte roze doos op de keukenplank zien staan.

Ze zetten me op een krukje voor een kleine toilettafel en begonnen vragen op me af te vuren.

'Jij kende Jason al? Voordat jij hier kwam?'

'Nee. Ik heb hem vanmorgen pas ontmoet.'

'Vanmórgen?'

'In het park.'

De meisjes keken elkaar aan. 'Hij werkt snel, hè?' Svetlana maakte een klikkend keelgeluid en knipoogde tegen me. 'Snel gedaan.'

Ze boden me een sigaret aan. Ik rookte graag. Het meisje dat naast me lag in het ziekenhuis had me geleerd hoe het moest en het gaf me een erg volwassen gevoel, maar ik had er bijna

nooit geld voor. Ik keek naar het pakje tussen Irina's roodgelakte nagels. 'Ik heb niets om jullie terug te geven.'

Irina liet haar oogleden een beetje zakken en tuitte haar lippen alsof ze de lucht kuste. 'Geen probleem.' Ze hield me het doosje nog steeds voor. 'Geen probleem. Neem maar.'

Ik nam er een en daarna zaten we elkaar al rokend wat aan te kijken. Als hun haar niet zo verschillend was geweest, waren Svetlana en Irina bijna niet van elkaar te onderscheiden geweest: ze hadden allebei een zelfbewuste glinstering in hun ogen die ik ook bij sommige meisjes op de universiteit had gezien. Ze moeten mij wel erg vreemd hebben gevonden, want ik zat in elkaar gedoken als een bundel vuile was op hun krukje.

'Ga jij ook in club werken?'

'Nee,' zei ik. 'Ze willen mij vast niet.'

Svetlana klikte met haar tong. 'Doe niet zo dom. Het is gemakkelijk, gemakkelijk, gemakkelijk. Zo gemakkelijk als snoep eten.'

'Hooft er seks bij?'

'Nee!' Ze lachten. 'Geen seks! Jij doet seks, jij doet buiten. Mama wil niets van horen.'

'Wat doen jullie dan?'

'Doen? We doen niets. Je praat met klant. Steekt zijn sigaret aan. Zegt dat hij fantastisch is. Doet ijs in zijn verdomde, akeelige, verdomde drankje.'

'Waar praten jullie over?'

Ze keken elkaar aan en haalden hun schouders op. 'Jij maakt hem blij, maakt dat hij je leuk vindt. Maakt hem aan het lachen. Iedereen vindt jou leuk, geen probleem, want jij Engels.'

Ik keek naar de dikke, zwarte rok die ik droeg, een tweedehandsje. De oorspronkelijke eigenaar moest zich de Koreaanse oorlog nog kunnen herinneren. Mijn zwarte blouse met knopen had me vijftig pence gekost in een tweedehandswinkel op Harrow Road en mijn panty was dik en ondoorzichtig.

'Hier.'

Ik keek op. Svetlana hield me een klein, goudkleurig makeuptasje voor. 'Wat?'

‘Maak je gezicht mooi. Over twintig minuten wij moeten gaan.’

De tweeling was de kunst machtig om twee gesprekken tegelijk te voeren. Bij alles wat ze deden, hadden ze een telefoon tegen hun oor en een sigaret tussen hun tanden. Ze belden elke avond al hun klanten af. ‘Je komt vanavond toch wel, hè? Ik zal zo *sabishi* zijn zonder jou.’ Terwijl ze praatten, werkten ze hun wenkbrauwen bij, plakten valse wimpers op, wurmden zich in een glanzende witte broek en deden zilverkleurige sandalen met onmogelijk hoge hakken aan. Ik keek zwijgend toe. Svetlana, die heel lang in haar beha voor de spiegel stond om te kijken of ze haar in haar oksels had, vond dat ik iets goudkleurigs moest dragen om op te vrolijken.

‘Je moet chic uitzien. Wil je mijn riem om, ja? Mijn riem is goudkleurig. Zwart en goud staan goed bij elkaar!’

‘Ik zou er idioot uitzien.’

‘Zilver dan,’ zei Irina. Ik probeerde niet steeds naar haar te kijken. Ze had haar beha uitgedaan en stond topless bij het raam met haar lange nagels aan een rol plakband te plukken, waarvan ze met haar tanden stukken afscheurde. ‘Jij draagt zwart, je ziet eruit als weduwe.’

‘Ik draag altijd zwart.’

‘Waarom? Jij rouwt om iemand?’

‘Nee,’ zei ik met vaste stem. ‘Doe niet zo stom. Om wie zou ik moeten rouwen?’

Ze bekeek me even. ‘Goed,’ zei ze. ‘Als jij dat leuk vindt. Maar als je zo naar club gaat, de mannen gaan misschien huilen.’ Ze stak een uiteinde van het plakband in haar mond, duwde haar borsten zo strak mogelijk tegen elkaar en plakte het plakband eronder, van links naar rechts en weer terug. Toen ze ze losliet, bleven ze op hun plek zitten, op een richel van plakband. Ze trok een blouse aan die haar schouders bloot liet en ging voor de spiegel staan om hem glad te strijken en haar vormen onder de dunne stof te controleren. Ik beet op mijn vingers en wilde dat ik de moed had om nog een sigaret te vragen.

Svetlana legde de laatste hand aan haar make-up. Ze tekende haar lippen na met een donker potlood. Toen ging ze op haar

knieën in een van de laden zitten rommelen en haalde er een nietapparaat uit. ‘Kom hier,’ zei ze, wenkend. ‘Kom hier.’

‘Nee.’

‘Ja. Kom hier.’ Ze schoof op haar knieën naar me toe, zwaaiend met het nietapparaat. Ze pakte de zoom van mijn rok, vouwde hem naar binnen en maakte hem vast aan de voering.

‘Niet doen,’ zei ik en ik probeerde haar hand weg te duwen. ‘Niet doen.’

‘Wat is er? Jij hebt sexy benen, dus moet laten zien. Sta stil.’

‘Alsjeblieft!’

‘Wil je dan geen baan?’

Ik sloeg mijn handen voor mijn gezicht. Mijn ogen rolden onder mijn vingers en ik haalde diep adem terwijl Svetlana om me heen kroop en mijn zoom omhoogniette. Ik voelde aan de lucht dat mijn knieën nu bloot waren. Ik bleef me voorstellen hoe mijn benen eruit zouden zien. Ik bleef me voorstellen wat de mensen zouden zeggen als ze me zouden zien. ‘Nee...’

‘Ssst!’ Svetlana legde haar handen op mijn schouders. ‘Laat ons maar.’

Ik deed mijn ogen dicht en ademde door mijn neus. Irina probeerde een lijntje rond mijn lippen te trekken. Ik sprong op. ‘Alsjeblieft, nee...’

Irina deed verbaasd een stap achteruit. ‘Wat? Wil je niet sexy uitzien?’

Ik pakte een tissue en veegde de lippenstift van mijn gezicht. Ik trilde helemaal. ‘Ik zie er raar uit. Ik zie er gewoon raar uit.’

‘Het zijn maar oude Japanse mannen. Oude kijkers. Ze raken je niet aan.’

‘Je begrijpt het niet.’

Svetlana trok een wenkbrauw op. ‘Wij begrijpen niet? Hè, Irina, schat, wij begrijpen niet.’

‘Nee, echt,’ zei ik. ‘Jullie begrijpen het echt niet.’

Je hoeft niets van seks te weten om ernaar te verlangen. Kijk maar naar de bijtjes en de bloemetjes. Ik was de slechtste combinatie die je voor kon stellen: geen idee hoe het allemaal

werkte, maar oneindig gefascineerd. Misschien is het geen wonder dat ik in de problemen kwam.

Aanvankelijk probeerden de dokters me te laten zeggen dat ik verkracht was. Waarom zou een meisje van dertien vijf tieners zo iets met haar laten uithalen als het geen verkrachting was? Tenzij ze gek was, natuurlijk. Ik luisterde ernaar met een soort dromerige verwarring. Waarom hadden ze het steeds over dát deel van wat er gebeurd was? Was dat dan ook verkeerd? Uiteindelijk had ik mezelf een heleboel problemen bespaard als ik had toegegeven dat ik verkracht was. Misschien zouden ze er dan niet zo over zijn doorgedaan dat mijn seksuele gedrag alleen al een bewijs was dat er iets helemaal mis met me was. Maar het zou een leugen zijn geweest. Ik had ze hun gang laten gaan. Ik verlangde er misschien nog meer naar dan die jongens. Ik had ze gretig verwelkomd in dat busje, dat geparkeerd stond op een landweggetje.

Het was een van die mistige avonden in de vroege zomer geweest, waarin de nachtelijke hemel in het westen intens blauw blijft en je je kunt inbeelden dat er net voorbij de horizon, waarachter de zon is verdwenen, allerlei verbijsterende, heidense dansen worden uitgevoerd. Er was jong gras en er stond een briesje en in de verte klonken verkeersgeluiden, en toen ze het busje tot stilstand hadden gebracht, keek ik het dal in en zag ik de spookachtige, witte vlekken van het monument van Stonehenge.

Achterin lag een oude, geruite deken die naar gras, zaden en motorolie rook. Ik trok al mijn kleren uit en ging erop liggen en spreidde mijn benen, die heel wit waren, ook al was het zomer. Ze kwamen om de beurt bij me binnen en de bus kraakte op zijn roestige assen. De vierde, een jongen met roodblond haar, een lief gezicht en dons op zijn gezicht, praatte met me. Hij trok de deuren van het busje achter zich dicht, zodat we geen licht meer hadden en de anderen, die in de berm sigaretten zaten te roken, ons niet meer konden zien.

‘Hoi,’ zei hij.

Ik legde mijn handen op mijn knieën en spreidde mijn benen nog wijder. Hij maakte geen aanstalten dichterbij te komen.

Hij knielde voor me en keek met een vreemde, ongemakkelijke trek op zijn gezicht tussen mijn benen.

‘Je weet toch dat je dit niet hoeft te doen? Je weet toch dat niemand je ergens toe dwingt?’

Ik zweeg even en keek hem met een verwarde frons aan. ‘Dat weet ik.’

‘En je wilt het toch?’

‘Natuurlijk,’ zei ik en ik stak mijn armen naar hem uit. ‘Waarom niet?’

‘Heeft niemand iets gezegd over veilig vrijen?’ De verpleegster die me niet mocht, zei dat je zo maar weer eens zag hoe ziekten als herpes en gonorrhoe en syfilis zich verspreidden over de wereld, door het gebrek aan zelfbeheersing van walgelijke mensen als ik. ‘Vertel me niet dat niet één van al die vijf jongens zelfs maar voorstelde om een voorbehoedmiddel te gebruiken.’ Ik lag zwijgend in bed, met mijn ogen dicht. Ik was niet van plan haar de waarheid te vertellen, dat ik eigenlijk niet wist wat een voorbehoedmiddel was, dat ik niet geweten had dat het verkeerd was, dat mijn moeder liever dood zou zijn gegaan dan met mij over deze dingen te praten. Ik wilde haar niet de kans geven nog verder te zeuren over mijn stomme onwetendheid. ‘En dan jij! Je hebt niet eens geprobeerd ze te laten ophouden.’ Toen likte ze langs haar lippen, en het klonk als benen die in het donker tegen elkaar klapten. ‘Als je het mij vraagt, ben jij de ziekste persoon die ik ooit heb ontmoet.’

De dokters zeiden dat het allemaal om zelfbeheersing draaide. ‘We hebben allemaal impulsen, iedereen heeft verlangens. Die maken ons tot mens. De sleutel tot een gelukkig en evenwichtig leven is leren die verlangens onder controle te houden.’

Maar tegen die tijd kon ik natuurlijk niet veel meer doen om de zaken recht te zetten. Je kunt geen dingen goedmaken als je daar nooit oefening in hebt gehad, en je hoefde maar in mijn ziekenhuisdossier te kijken of me in mijn blootje te zien om te weten dat er in de toekomst amper een seksleven voor mij was weggelegd.

7

Uiteindelijk kwamen de Russinnen en ik tot een compromis. Ik liet de nietjes in mijn rok zitten, maar duwde mijn haar plat en veegde de glanzende oogschaduw van mijn gezicht. In plaats daarvan trok ik heel zorgvuldig zwarte lijnen boven mijn wimpers, want als ik echt goed over make-up nadacht, kwamen alleen de foto's van Audrey Hepburn bij me op die ik in een boek had gezien. Ik dacht dat ik Audrey Hepburn wel zou hebben gemogen als ik haar ooit had ontmoet. Ze zag er altijd zo vriendelijk uit. Ik veegde de rouge weg en verfde mijn lippen in een matrode tint. De tweeling deed een stap achteruit om het resultaat te bekijken.

‘Niet slecht,’ moest Irina met een zuur gezicht toegeven. ‘Je ziet nog steeds uit als weduwe, maar nu geen slechte weduwe.’

Jason zei niets toen hij me zag. Hij keek bedachtzaam naar mijn benen en lachte kort en droog, alsof hij een schuine mop over me wist. ‘Kom op,’ zei hij en hij stak een sigaret op. ‘We gaan.’

We liepen in een rij naast elkaar over de stoep. De zon stond laag aan de hemel en verlichtte de zijkanten van de gebouwen. In de straatjes maakten ze de lantaarns klaar voor het Obon-festival later die week, in het Toyama-park werden kraampjes opgezet en banieren opgehangen en een begraafplaats waar we langskwamen, lag vol groente, fruit en rijstwijn voor de geesten. Ik bekeek het allemaal in stilte en bleef af en toe even staan om

mijn balans te vinden. Irina had me zwarte schoenen met hoge hakken gegeven, die me te groot waren. Ik had papier in de tenen gedaan, maar ik moest me erg concentreren bij het lopen.

Je had geen kaart van de stad nodig om bij de club te komen: het gebouw was van kilometers afstand te zien en de waterspuwers bleven hun rode vlammen de nacht in spuwen. We kwamen er aan toen het donker werd. Ik bleef ernaar staan kijken tot de anderen het zat werden en me bij de arm pakten en me meenamen in de glazen lift die aan de buitenkant van de wolkenkrabber omhoogging, helemaal tot de top, waar het bord van Marilyn Monroe heen en weer zwaaide tussen de sterren. Ze vertelden me dat hij de 'kristallift' genoemd werd, omdat hij net als een kristal alle lichten van Tokio opving en weer verspreidde. Ik stond met mijn neus tegen het glas toen hij langs het gebouw omhoogsisde, verbaasd over de snelheid waarmee de smerige straat onder ons verdween.

'Wacht hier,' zei Jason toen de lift stilstond. We bevonden ons in een receptie met een marmeren vloer, die van de club werd gescheiden door deuren van industrieel aluminium. In een grote vaas in de hoek stond een gigantische rode roos van anderhalve meter hoog. 'Ik stuur Mama-san naar je toe.' Hij wees op een zachte, fluwelen chaise longue en verdween met de Russinnen door de deuren. Ik ving een glimp op van een club zo groot als een ijsbaan; hij besloeg de hele verdieping en de wolkenkrabbers werden weerspiegeld in de gewreven vloer: een melkweg van lichtjes. Toen zwaaide de deur weer dicht en bleef ik achter op de chaise longue, met als enige gezelschap de bovenkant van het hoofd van het garderobemeisje, dat boven de balie uitstak.

Ik sloeg mijn benen over elkaar en zette ze weer naast elkaar. Ik keek naar mijn vage weerspiegeling in de aluminium deuren. De woorden *Some Like It Hot* stonden erop in zwarte letters.

Volgens Jason was de Mama-san van de club, Strawberry Nakatani, een oude rot in het vak. Ze was in de jaren zestig callgirl geweest en was er beroemd om geworden dat ze naar de clubs kwam met alleen een witte bontjas aan. Toen haar echtgenoot

overleed, die impresario in de showbusiness en een kleine onderwereldfiguur was, liet hij haar de club na. ‘Kijk niet verbaasd als je haar ziet,’ had Jason gewaarschuwd. Hij had verteld dat ze helemaal toegewijd was aan Marilyn Monroe. Ze had haar neus laten reconstrueren en had een paar onethische chirurgen in Waikiki zover gekregen dat ze haar oogleden naar westers model hadden veranderd. ‘Doe maar gewoon alsof je vindt dat ze er fantastisch uitziet.’

Ik legde mijn handen op mijn rok en duwde ze tegen mijn bovenbenen. Je moet heel dapper of wanhopig zijn om maar te zitten wachten tot er iets gebeurt en ik stond op het punt het op te geven, op te staan en naar de lift te lopen, toen de aluminium deuren opengingen en ze naar buiten kwam: een klein, geblondeerd vrouwtje in een Marilyn Monroe jurk van goud lamé, met een rijk versierd sigarettenpijpje en een bontstola. Ze was stevig en gespierd als een Chinees oorlogspaard en haar Aziatische haar was geblondeerd en met veel geweld naar achteren gekamd in het kapsel van Marilyn. Ze klikte op haar naaldhakken naar me toe, gooide haar bontstola over haar rug, likte aan haar vingers en bracht haar haar in model. Een paar centimeter voor me bleef ze staan en liet zonder iets te zeggen haar blik over mijn gezicht gaan. Dit is het einde, dacht ik, ze gooit me de club uit.

‘Sta op.’

Ik stond op.

‘Waar kom je vandaan? Nou?’ Ze sloop in een cirkel om me heen en keek naar de gerimpelde, zwarte panty en Irina’s naaldhakken met het papier erin. ‘Waar kom je vandaan?’

‘Uit Engeland.’

‘Engeland?’ Ze deed een stap achteruit en duwde een sigaret in het pijpje, terwijl ze haar ogen samenkneep. ‘Ja. Je ziet er Engels uit. Waarom wil je hier werken? Hè?’

‘Om dezelfde reden als iedereen hier wil werken.’

‘Wat is dat dan, nou? Hou je van Japanse mannen?’

‘Nee. Ik heb het geld nodig.’

Haar mond krulde, alsof ze geamuseerd was. Ze stak de si-

garet aan. ‘Goed,’ zei ze. ‘Verrukkelijk.’ Ze hield haar hoofd scheef en blies de rook in een straal over haar schouder. ‘Probeer het vanavond maar. Als je aardig bent tegen de klanten, geef ik je drieduizend yen per uur. Drieduizend. Goed?’

‘Bedoelt u dat ik hier mag werken?’

‘Waarom ben je verbaasd? Wil je iets anders? Drieduizend. Je kunt het aannemen of ophoepelen, dame. Meer kan ik je niet geven.’

‘Goed,’ stamelde ik. ‘Ik dacht alleen...’

Mama Strawberry stak haar hand op om me tot zwijgen te brengen. ‘En als het vanavond verrukkelijk gaat, kom je morgen terug in een mooie jurk. Goed? Als jij niet draagt mooie jurk, dan jij betaalt tienduizend yen boete. Boete. Gesnapt, dame? Dit is een eersteklas club.’

Ik had nog nooit zoiets magisch gezien als de club: de vloer was als een door sterren verlicht zwembad, vijftig verdiepingen boven de wereld, aan alle kanten omringd door een panoramisch uitzicht over de skyline van Tokio, terwijl op videoschermen op de naburige gebouwen nieuwsberichten en muziekvideo’s te zien waren. Ik liep er nerveus en vol ontzag doorheen en keek naar de ikebana-bloemstukken en het gedempte licht. Er waren al een paar klanten, kleine mannetjes in zakenpakken, die aan verspreide tafeltjes zaten, sommigen op banken, anderen in diepe, leren leunstoelen. Boven de tafels hingen rookwolken. Op een verhoogd podium speelde een pianist met een mager gezicht en een strikje zich warm met tinkelende arpeggio’s. De enige plek waar het uitzicht over de stad werd belemmerd, was die waar Marilyn – haar achterkant, vastgemaakt en gesteund door metalen balken – in de nacht heen en weer kraakte en raltelde en ons uitzicht ongeveer elke tien seconden volledig blokkeerde.

Mama Strawberry zat aan een replica van een verguld Louis Quatorze bureau, vlak voor de schommelende Marilyn, te roken en getallen in een palmtop in te toetsen. Niet ver van haar stond de tafel waaraan de gastvrouwen rokend en kletsend za-

ten te wachten tot ze aan een klant werden toegewezen – twintig in totaal en behalve ikzelf en de tweeling allemaal Japans. Irina had me een handvol Sobranie ‘Pink’-sigaretten gegeven en ik zat geconcentreerd en zwijgend te roken en op mijn hoede naar de aluminium deuren te kijken waardoor de klanten zouden arriveren.

Eindelijk ging het belletje van de lift en kwam er een grote groep mannen in pak door de aluminium deuren. ‘Ze zet je bij hen,’ fluisterde Irina, die naar me toe kwam geschoven, met haar hand aan de zijkant van haar mond. ‘Die lui, die geven altijd fooi. Voor hun favoriete meisjes. Mama gaat kijken of je fooi krijgt. Dit is een test, beebie!’

Ik werd discreet geroepen en samen met de Russinnen en drie Japanse gastvrouwen naar een tafeltje naast het panoramaraam gedirigeerd, waar we stijfjes bleven staan, met onze handen lichtjes op de rugleuningen van de stoelen, tot de mannen de gewreven parketvloer waren overgestoken. Ik deed de anderen na, maar wipte nerveus van de ene voet op de andere en wilde dat ik mijn rok naar beneden kon trekken. Vanuit het niets verscheen een rij obers, die haastig de tafel dekten met stapels sneeuwwit linnen, een zilveren kandelaar en glanzende glazen. Ze waren net klaar, toen de mannen arriveerden, hun stoelen achteruitschoven, de knoop van hun jasjes openmaakten en gingen zitten.

‘*Irasshaimase*,’ zeiden de Japanse meisjes met een buiging. Daarna lieten ze zich op hun stoel glijden en pakten de warme doekjes van de bamboeschotel die op tafel was gezet.

‘Welkom,’ mompelde ik in navolging van de anderen.

Er verscheen een fles champagne en wat whisky. Ik schoof mijn stoel naar voren en ging naar de anderen zitten kijken om te zien wat ik nu moest doen. De meisjes lieten de hete doekjes uit de omslag glijden en vouwden ze open in de wachtende handen van de mannen. Ik deed ze snel na en liet het doekje in de handen van de man aan mijn linkerkant vallen. Hij negeerde me. Hij nam het doekje, veegde zijn handen eraan af, liet het weer voor mij op tafel vallen en draaide zich om naar de gast-

vrouw aan zijn andere kant. De regels waren duidelijk: het was mijn taak om sigaretten aan te steken, whisky in te schenken, de mannen hapjes te voeren en ze te onderhouden. Geen seks. Alleen conversatie en vleierij. Voor nieuwe meisjes stond het allemaal op een gelamineerde kaart. ‘Zeg iets grappigs,’ had Mama Strawberry me toegefluisterd. ‘Strawberry’s klanten willen zich ontspannen.’

‘Hallo,’ zei Svetlana stoutmoedig. Ze nestelde haar billen stevig in een van de stoelen en de mannen leken naast haar nog kleiner. Toen wiegde ze als een broedhen heen en weer, zodat iedereen ruimte moest maken. Ze pakte een glas van het midden van de tafel en tikte ermee tegen de fles. ‘Sjampanski, lievelink. Zo lekker!’ Ze schonk de hele fles uit in vier glazen en zwaaide toen met de fles boven haar hoofd om de ober te verzoeken meer te brengen.

De mannen leken de tweeling leuk te vinden. Ze bleven deuntjes voor hen zingen die ze van de tv of de radio moesten hebben, want ik kende ze niet: ‘*Double the pleasure, double the fun... Give me that little LIFT. Come and get you SOME!*’ Dan lachte en klapte iedereen en daarna ging het gesprek weer verder in een mengelmoes van Japans en gebroken Engels. De tweeling raakte heel snel dronken. Svetlana’s oogmake-up was doorgelopen en Irina bleef maar overeind springen om de sigaretten van de mannen aan te steken met een wegwerpaansteker van Thai Air, waarbij ze over de tafel leunde en kommetjes met zeewier en gedroogde vis omgooide. ‘Laat me niet lachen,’ piepte ze als iemand een grapje vertelde. Ze was helemaal rood en sprak met dikke tong. ‘Als ik nog meer moet lachen, ik explodeer!’

Ik bleef rustig zitten, zonder de aandacht te trekken, en deed alsof dit allemaal normaal was, alsof ik dit wel duizend keer gedaan had en alsof het me helemaal niet kon schelen dat niemand tegen me praatte, dat ik de grapjes niet begreep, dat ik de liedjes niet kende. Tegen negenen, net toen ik dacht dat ik me de hele avond stil kon houden en ze misschien zouden vergeten dat ik er ook nog zat, zei iemand opeens: ‘En jij?’

Er viel een stilte om de tafel. Ik keek op en merkte dat ieder-

een midden in het gesprek stil was gevallen en me nieuwsgierig aankeek. 'En jij?' herhaalde iemand. 'Wat denk jij?'

Wat dacht ik? Ik had geen idee. Ik was met mijn gedachten ergens anders: bij de vraag of de vaders, ooms en grootvaders van deze mannen in China zouden zijn geweest. Ik vroeg me af of ze enig idee hadden waarop hun leven was opgebouwd. Ik probeerde hun gezichten voor me zien boven de hoge kragen van het uniform van het keizerlijke leger, in de besneeuwde straten van Nanking, terwijl een van hen een glinsterend *katana*-zwaard hief...

'Wat denk jij?'

'Wat moet ik denken?'

Ze keken elkaar aan, niet gewend aan een dergelijke onbeleefdheid. Iemand schopte me onder de tafel. Ik keek op en zag dat Irina een gezicht tegen me trok, naar mijn borst knikte en met beide handen haar borsten omhoogdrukte, terwijl ze haar schouders naar achteren stak. 'Ga rechtop zitten,' zei ze zonder geluid te maken. 'Steek je borsten naar voren.'

Plotseling wendde ik me tot de man die naast me zat, haalde diep adem en zei het eerste dat bij me opkwam: 'Heeft uw vader in China gevochten?'

De uitdrukking op zijn gezicht veranderde. Iemand haalde scherp adem. De gastvrouwen fronsten en Irina zette met een geschokte tik haar glas neer. Maar de man naast me dacht na over wat ik had gezegd. Na een tijdje haalde hij diep adem en zei: 'Wat een vreemde vraag. Waarom vraag je dat?'

'Omdat,' zei ik met een klein stemmetje, terwijl de moed me in de schoenen zonk, 'omdat ik daar negen jaar op gestudeerd heb. Negen jaar en zeven maanden en negentien dagen.'

Hij zweeg even en keek me aan om me te peilen. Iedereen aan onze tafel leek zijn adem in te houden; ze zaten allemaal iets naar voren, op de rand van hun stoel, te wachten op wat hij zou zeggen. Na een hele tijd stak hij een sigaret op, nam een paar trekjes en legde hem toen zorgvuldig en weloverwogen in de asbak.

'Mijn vader was in China,' zei hij ernstig, terwijl hij achter-

over leunde en zijn armen over elkaar sloeg. 'In Mantsjoerije. En hij heeft zijn hele leven niet willen praten over wat er daar is gebeurd.' De sigarettenrook dreef in een lange, ongebroken sliert naar het plafond, als een witte vinger. 'Uit mijn schoolboeken was elke verwijzing ernaar verwijderd. Ik weet nog dat we in de klas zaten en het papier tegen het licht hielden om te kijken of we echt niet konden lezen wat er onder die wit gemaakte vlakken geschreven stond. Misschien,' zei hij tegen niemand in het bijzonder, zonder iemand aan te kijken, 'misschien kun jij me er iets over vertellen.'

Ik had als een idioot met mijn mond open gezeten, doodsbang voor wat hij zou kunnen zeggen. Langzaam werd me duidelijk dat hij niet boos was. De kleur kwam terug in mijn gezicht. Ik schoof opgewonden wat naar voren. 'Ja,' zei ik gretig. 'Natuurlijk. Ik kan u alles vertellen wat u wilt weten. Alles...'
Plotseling verdrongen de woorden zich in mijn keel in hun haast om naar buiten te komen. Ik duwde mijn haar achter mijn oren en legde mijn handen op de tafel. 'Volgens mij is wat er in Nanking gebeurde het interessantste. Nee. Eigenlijk niet wat er in Nanking zelf gebeurde, maar... Laat ik het anders zeggen. Het interessantste is wat er gebeurde toen de troepen van Shanghai naar Nanking marcheerden. Niemand heeft ooit echt begrepen wat er gebeurd is, ziet u, waarom ze zo veranderden...'

En zo begon ik te praten. Ik praatte en praatte tot laat in de nacht. Ik praatte over Mantsjoerije en Shanghai en Eenheid 731. En natuurlijk praatte ik vooral over Nanking. De gastvrouwen zaten verveeld naar hun nagels te kijken of naar elkaar toe gebogen te fluisteren, en wierpen af en toe een blik op mij. Maar de mannen zaten in angstaanjagend stilzwijgen op het puntje van hun stoel en staarden me met strakke gezichten van concentratie aan. Ze zeiden die avond niet veel meer. Ze vertrokken zwijgend en toen Mama Strawberry aan het eind van de avond met een zuur gezicht naar ons toe kwam klikken met de fooi in haar hand, nam ze mij apart. De mannen hadden mij de grootste fooi gegeven. Meer dan drie keer zo veel als de anderen.

8

Nanking, 1 maart 1937

Wat zit ik toch vaak te piekeren over mijn vrouw! Te denken aan onze geschillen! Voor veel van mijn collega's is dit eigenaardige, gearrangeerde huwelijk in absolute tegenspraak met al hun idealen, en ik had zelf ook altijd verwacht dat ik een verstandige verbintenis zou sluiten, misschien met iemand van de universiteit, een van die progressieve denkers die net als onze president Tsjang Kai Sjek de tijd nemen om echt na te denken over China en zijn toekomst. Maar ik had buiten mijn moeder gerekend.

Het is om dol van te worden! Om zelfs vandaag nog aan mijn moeder te moeten denken. Ik huiver van verlegenheid als ik aan haar denk, als ik denk aan mijn hele bijgelovige en achterlijke familie. Een familie die geld genoeg had, maar nooit de neiging of de kracht had om uit het plattelandsdorpje te vertrekken, om te ontsnappen aan de zomerse overstromingen van de Poyang. Misschien zal ik ook nooit ontsnappen, en misschien is dat de ergste van de onderliggende waarheden over mezelf: een trotse, jonge linguïst van de Jinling Universiteit die vanbinnen slechts een jongen is uit het China dat niet vooruitkijkt en niet verandert, dat slechts stilstaat en wacht op de dood. Ik denk aan dat groene en gele platteland, met hier en daar een witte geit en een jeneverbesstruik, de vlakten waar een man net genoeg kan verbouwen om zijn gezin te voeden, waar de eenden loslopen

en de varkens in de bosjes snuffelen, en ik vraag me af hoe ik kan hopen aan mijn verleden te ontsnappen.

Achteraf bekeken, is duidelijk dat mijn moeder altijd plannen heeft gehad met Shujin. Ze waren samen naar de dorpswaarzegger geweest, een oude man aan wie ik geen enkele goede herinnering heb, een blinde man met een lange, witte baard, die voortdurend door een kind met strooien sandalen door de dorpen werd geleid, als een afgerichte beer. De waarzegger had zorgvuldig de datum en het tijdstip en de plaats van Shujins geboorte opgeschreven en had met een paar gekrabbelde karakters en wat gefoezel met zijn geheimzinnige ivoren tabletten, tot verrukking van mijn moeder, al snel geoordeeld dat Shujin de ideale combinatie bezat van de vijf elementen, de juiste balans tussen metaal, hout, water, vuur en aarde, om me talloze zonen te kunnen baren.

Natuurlijk verzette ik me. En ik had me tot op de dag van vandaag verzet als mijn moeder niet ziek was geworden. Tot mijn grote woede en wanhoop weigerde ze zelfs bij het naderen van de dood afstand te nemen van haar plattelandsgeloof en haar wantrouwen tegen nieuwe technologie. In plaats van op mijn koortsachtige aandringen naar de goede, moderne ziekenhuizen in Nanking te gaan, stelde ze haar vertrouwen in de plaatselijke kwakzalvers, die urenlang haar tong bekeken en uit de ziekenkamer kwamen met verklaringen als: 'Een onmogelijke overdaad aan *yin*. Het is een mysterie, een schandaal, dat dokter Yuan daar niet eerder iets van gezegd heeft.' Ondanks hun aftreksels, hun brouwsels en hun voorspellingen werd ze steeds zeker.

'Dat krijg je nou met dat bijgeloof,' zei ik tegen haar toen ze op haar ziekbed lag. 'Je begrijpt toch wel dat je me kapotmaakt met je weigering om naar Nanking te komen?'

'Hoor eens.' Ze legde haar hand op mijn arm. Haar bruine hand, verweerd door jaren op het platteland, lag op de nette mouw van het westerse pak dat ik droeg. Ik weet nog dat ik er naar keek en dat ik dacht: is dit echt het vlees dat mij het leven heeft geschonken? Echt waar? 'Je kunt me nog steeds gelukkig maken.'

‘Gelukkig?’

‘Ja.’ Haar ogen waren helder en koortsig. ‘Maak me gelukkig. Trouw met de dochter van de Wangs.’

En uiteindelijk, alleen maar uit vermoeide schuldgevoelens, gaf ik toe. Werkelijk, de krankzinnige macht die onze moeders hebben! Zelfs de grote Tsjang Kai Sjek werd op deze manier gemanipuleerd door zijn moeder, zelfs hij stemde toe in een gearrangeerd huwelijk om haar een plezier te doen. Ik had enorme twijfels. Wat een rampzalig paar: het dorpsmeisje met haar *ri shu*-almanakken, haar maankalenders en ik, de heldere rekenaar, die opging in zijn logica en zijn buitenlandse woordenboeken. Ik moest er niet aan denken wat mijn collega’s er wel van zouden vinden, want net als de meesten van hen ben ik een overtuigd republikein, een bewonderaar van de heldere, op de vooruitgang gerichte ideologie van de Kuomintang, een blijmoedig aanhanger van Tsjang Kai Sjek, iemand die zeer sceptisch staat tegenover het bijgeloof en alle andere dingen die China zo lang achterlijk hebben gehouden. Ik vertelde niemand van het huwelijk dat plaatsvond in mijn geboortestad. Geen enkele collega was getuige van de onsamenhangende ceremonie, niemand zag hoe ik de vernederende rituelen onderging – de zogenaamde ruzie met de bruidsmeisjes op de drempel, de mutsen van cipressenbladeren, de omslachtige processie die elke bron en elk huis van elke weduwe moest vermijden, terwijl de rotjes het hele gezelschap ieder moment deden opschrikken als bange konijnen.

Maar mijn familie was tevreden en ik werd beschouwd als een held. Mijn moeder overleed kort daarna, misschien omdat ze nu was ontslagen van alle aardse verplichtingen. ‘Met een glimlach op haar gezicht die heerlijk was om te zien,’ als ik mijn lieve zusters moet geloven. Shujin ging naar behoren in de rouw en bestrooide in eigen persoon en op haar knieën de vloer van mijn ouderlijk huis met talkpoeder. ‘Zo kunnen we haar voetstappen zien als haar geest tot ons terugkeert.’

‘Praat niet zo’n onzin,’ zei ik ongeduldig. ‘Zulke boerenwijsheid heeft haar juist de das om gedaan. Als ze had geluisterd

naar de leringen van onze president...?’

‘Poeh,’ zei Shujin, terwijl ze opstond en haar handen afsloeg. ‘Ik heb genoeg gehoord van die geliefde president van jou, dankjewel. Al die lariekoek over het Nieuwe Leven. Zeg me eens, wat is dat wonderbaarlijke Nieuwe Leven dat hij predikt anders dan de herschepping van ons oude leven?’

En terwijl ik nog in de rouw ben om mijn moeder en mijn visitekaartjes nog steeds gedrukt zijn op wit papier, merk ik dat deze lastige, oneindig frustrerende, maar fascinerende vrouw mijn moeder vervangt, alsof ze een loot is van dezelfde tak. Ik zeg fascinerend, want wat zo vreemd is, zo volledig onverwacht en onwaarschijnlijk – en ik huiver om het op te schrijven – is dat Shujin ondanks mijn ongeduld, ondanks haar achterlijkheid, ondanks alles, iets in me raakt.

Ik schaam me hier intens voor. Ik zou het voor geen goud toegeven, zeker niet tegenover mijn collega’s, die haar belachelijke bijgeloof op ieder intellectueel niveau zouden weerspreken! Je kunt haar niet eens mooi noemen, tenminste niet volgens de gangbare normen. Maar van tijd tot tijd verlies ik me minutenlang in haar ogen. Ze zijn zo veel lichter dan die van andere vrouwen, en dat zie ik vooral als ze iets bestudeert, omdat ze dan abnormaal wijd open lijken te gaan en het licht lijken te absorberen, zodat er tijgerachtige strepen in verschijnen. Zelfs een lelijke pad droomt ervan om een mooie zwaan op te eten, zeggen ze, en deze lelijke pad, deze magere, geknotte, pedante pad, droomt elke dag van Shujin. Ze is mijn zwakte.

Nanking, 5 maart 1937 (de drieëntwintigste dag van de eerste maand volgens Shujins maankalender)

Ons huis is klein, maar modern. Het is een van de witte pleisterwerkhuizen die net ten noorden van de kruising van de Zhongshan-weg en de Zhongyang-weg zijn gebouwd. De voordeur komt uit op een klein, ommuurd stukje grond, en vandaar kom je op een asfaltweggetje. Achter de keuken, aan de achterkant van het huis, bevindt zich een stukje grond met granaatappel- en teakbomen en een in onbruik geraakte bron die in de

zomer gaat stinken. We hebben de bron niet nodig, want we hebben stromend water, wat nogal verassend is in dit deel van Nanking, waar je nog steeds hutten ziet van banden en houten kratten. En we hebben niet alleen water, maar ook elektriciteit, een lichtpunt in elke kamer, en geïmporteerd bloemetjesbehang in de slaapkamer! Met zo'n huis zou Shujin zo trots als een pauw moeten zijn in deze buurt, maar toch gaat ze als een jager door het huis, op zoek naar alle spleten en kieren waar kwade geesten doorheen kunnen kruipen. In elke kamer staat nu een altaar voor de huisgoden en er zijn speciale doeken en borstels om die schoon te houden; bij de voordeur is een geestenscherm en tegenover de binnendeuren hangen *ba-gua*-spiegels. Boven ons bed is een uitgesneden *qilin* verschenen, die ons moet helpen een zoon te verwekken, en aan alle deuren en ramen en zelfs aan de bomen bij het huis hangen kleine, gele mantra's.

'Nou ja,' zeg ik steeds. 'Zie je dan niet dat dit gedrag ons land achterlijk houdt?'

Maar ze heeft geen boodschap aan het opbouwen van de natie of aan de vooruitgang. Ze is bang voor het nieuwe en het onbekende. Ze draagt nog steeds een broek onder haar *qipao* en vindt de meisjes in Shanghai met hun zijden kousen en hun korte rokken een schande. Ze is bang dat ik niet van haar zal houden omdat haar voeten niet zijn ingebonden en ze heeft ergens een oud paar muiltjes met een geborduurde bovenkant in de stijl van de Mantsjoe opgediept, die haar voeten puntig doen lijken, alsof ze ingebonden zijn sinds ze een kind was. Soms zit ze in bed naar haar voeten te kijken. Dan duwt ze ertegen en beweegt de tenen alsof voeten in hun natuurlijke, niet-gebonden vorm dingen zijn om een lichte afkeer voor te voelen.

'Weet je zeker, Chongming, dat deze voeten mooi zijn?'

'Doe niet zo raar. Natuurlijk weet ik dat zeker.'

Toen ik me gisteravond klaarmaakte om naar bed te gaan en mijn haar oliede en mijn pyjama aantrok, begon ze er weer over te zeuren. 'Echt? Weet je het heel zeker?'

Ik zuchtte, ging op het lage krukje zitten en haalde een schaar met ivoeren handvatten uit de kist. 'Er was niets, maar dan ook

helemaal niets moois aan gemartelde voeten,' zei ik, terwijl ik mijn duimnagel knipte.

'O,' hijgde Shujin achter me. 'O, nee!'

Ik liet mijn hand zakken en draaide me om. 'Wat is er nu weer?'

Ze zat rechtop in bed, volkomen van streek, en er verschenen rode strepen op haar wangen. 'Wat er is? Jij! Wat ben je in 's hemelsnaam aan het doen?'

Ik keek naar mijn handen. 'Ik knip mijn nagels.'

'Maar,' ze sloeg vol ontzetting haar handen voor haar gezicht, 'Chongming, het is al donker buiten. Heb je dat niet gezien? Heeft je moeder je dan niets geleerd?'

En toen herinnerde ik me een bijgeloof uit mijn kindertijd: als je je nagels knipt terwijl het al donker is, zul je beslist demonen naar het huis lokken. 'Nou ja, Shujin,' zei ik schoolmeesterachtig. 'Nou denk ik toch dat je dit een beetje te ver drijft...'

'Nee!' hield ze vol, met een wit gezicht. 'Nee. Wil je dood en vernietiging over ons huis brengen?'

Ik keek lang naar haar, niet wetend of ik erom moest lachen. Uiteindelijk zag ik geen goede reden om haar tegen me in het harnas te jagen en legde ik de schaar in de kist. 'Werkelijk,' mompelde ik zachtjes. 'Werkelijk, je hebt als man geen enkele vrijheid in je eigen huis.'

Pas later die nacht, toen ze sliep en ik in mijn eentje naar het plafond lag te kijken, kwamen haar woorden me weer voor de geest. Dood en vernietiging. Dood en vernietiging, de laatste dingen waarmee wij ons bezig zouden moeten houden. En toch stel ik soms vragen bij deze rust, deze lange dagen waarin Shujin en ik in opgewekte onenigheid onder de donkere hemel van Nanking liggen. Zijn deze dagen niet te rustig? Te vervuld van dromen? En dan vraag ik me af waarom die verschrikkelijke zonsopgang van vorige week uur na uur na uur terugkeert in mijn gedachten.

9

Als ik in mijn tienerjaren, in het ziekenhuis en op de universiteit, aan de toekomst dacht, hoorde daar nooit rijkdom bij, dus wist ik echt niet wat ik met geld moest doen. Toen ik die avond de fooi en mijn salaris van die avond bij elkaar legde en uitrekenende dat het omgerekend iets meer was dan honderdvijftig pond, duwde ik alles onder in mijn tas, ritste die dicht, duwde hem haastig in de kast en ging met bonkend hart een paar passen achteruit. Honderdvijftig pond! Ik staarde naar de tas op de vloer. Honderdvijftig pond!

Ik had genoeg geld verdiend voor de huur en ik hoefde dus niet terug te gaan naar de club, maar er was iets vreemds gebeurd. Het feit dat die klanten naar me hadden geluisterd, had iets in mij als een bloem doen opengaan. 'Ik weet altijd precies of een vrouw zich geamuseerd heeft,' had Jason aan het eind van de avond, toen we allemaal samen in de lift stonden, droog opgemerkt. 'Het is iets met het bloed.' Hij hield de rug van zijn hand tegen mijn gezicht, zodat ik me tegen de glazen wand aan duwde. 'De manier waarop het bloed naar de huid stroomt. Fascinerend.' Hij liet zijn hand met een sluwe knipoog zakken. 'Jij komt morgen terug.'

En hij had gelijk. De volgende dag zei mijn instinct dat ik naar de universiteit van Shi Chongming moest gaan, maar hoe kon ik hem na de ruzieachtige scène van gisteren onder ogen komen? Ik wist dat ik geduld zou moeten hebben en een hele

week zou moeten wachten. Maar in plaats van in het huis te blijven, met mijn boeken en aantekeningen, ging ik naar Omotesando en kocht de eerste de beste jurk die niet boven de knie kwam en mijn borsten niet liet zien. Het was een tuniek in een soort stijf, zwart bombazijn, met driekwart mouwen. Het was een mooie jurk, die echter niet veel meer zei behalve 'ik ben een jurk'. Die avond wierp Mama Strawberry er één vluchtige blik op en knikte. Ze maakte haar vinger nat en streek een lok van mijn haar opzij, en toen tikte ze me op de arm en wees naar een tafel met klanten. Ze zette me meteen aan het werk, zodat ik direct in een draaikolk van aan te steken sigaretten, in te schenken drankjes en talloze tinkelende ijsblokjes terecht kwam.

Ik zie nog voor me hoe ik die eerste week in de club zat en uitkeek over de stad en me afvroeg welk van die lichtjes van Shi Chongming was. Tokio bevond zich in de greep van een hittegolf en de airconditioners stonden op vol vermogen, zodat de gastvrouwen allemaal in koele lichtpoelen zaten, hun schouders bloot boven de avondjurken en zilverachtig glanzend in het maanlicht. In mijn herinnering zie ik mezelf zitten, en het is alsof ik in het niets hang: mijn silhouet is fel verlicht, maar wazig achter het raam, mijn bleke, uitdrukkingloze gezicht gaat elke paar tellen schuil achter de langsschommelende Marilyn en niemand vermoedt welke dolzinnige gedachten er door mijn hoofd schieten.

Strawberry leek me wel te mogen en dat was een verrassing, want haar veeleisendheid was legendarisch. Ze gaf iedere maand duizenden dollars uit aan bloemen: oranje protea's die in gekoelde dozen per vliegtuig uit Zuid-Afrika kwamen, grote, roodblonde lelies en orchideeën van de bergtoppen in Thailand. Soms staarde ik openlijk naar haar, omdat ze zo'n rechte rug had en het heerlijk scheen te vinden sexy te zijn. Ze was sexy, en dat wist ze. En dat was dat. Ik was jaloers op haar zelfvertrouwen. Ze hield zo veel van haar kleren; elke avond had ze iets anders aan: roze satijn, witte crêpe de Chine, een jurk in magentarood met bandjes vol lovertjes, 'uit *How to Marry a Millionaire*,' zei ze, terwijl ze haar arm liet zakken, haar heup uit-

stak en met een pruillip over haar vierkante schouder naar de klanten keek. 'Het is een charmeuse, moet je weten.' Alsof iedereen zou weten wat dat was. 'Strawberry kan niet mooi lopen als ze niet gekleed is als Marilyn.' En dan wuifde ze met haar paarlemoeren sigarettenpijpje naar iedereen die maar wilde luisteren. 'Marilyn en Strawberry hebben dezelfde bouw. Alleen is Strawberry kleiner en fijner.' Ze was kortaangebonden en snauwde altijd tegen de mensen, maar ik heb haar pas echt van streek gezien op de vijfde avond dat ik daar was. Toen gebeurde er iets dat een heel andere kant van Mama Strawberry liet zien.

Het was een warme avond, zo warm dat er stoom van de stad leek te slaan, een soort condens die boven de gebouwen uit rees en de rode zonsondergang wazig maakte. Iedereen bewoog loom, zelfs Strawberry, die in haar lange, met lovertjes bezette, glanzende 'Happy birthday Mister President'-jurk rond de dansvloer zwierf. Af en toe bleef ze even staan om iets tegen de pianist te fluisteren of haar hand op de rugleuning van een stoel te leggen en met achterovergeworpen hoofd om het grapje van een klant te lachen. Het was een uur of tien en ze had zich teruggetrokken aan de bar, waar ze champagne dronk, toen ze plotseling met een verschrikkelijk gekletter haar glas neerzette. Ze zat rechtop op haar kruk en staarde met een bleek, als uit steen gehouwen gezicht naar de entreehal.

Er waren zes kleerkasten van kerels, strak in het pak en met gepermanent haar door de aluminium deuren gekomen, die de club rondkeken, hun manchetten over hun polsen trokken en hun vingers tussen hun kraag en hun dikke nek door haalden. Temidden van hen stond een tengere man in een zwarte polo en met een paardenstaart. Hij duwde een rolstoel en daarin zat een heel kleine man die aan een insect deed denken, broos als een oude leguaan. Hij had een klein hoofd, een huid die zo droog en gerimpeld was als een walnoot en een neus die niet meer was dan een piepkleine gelijkbenige driehoek met twee vage vlekjes als neusvleugels; het was net een schedel. De ver-

weerde handen die uit zijn manchetten staken, waren lang en bruin en droog als dode bladeren.

'Dame! Konaide yo! Mama Strawberry liet zich van haar kruk glijden, ging heel rechtop staan, bracht het glas naar haar mond en sloeg de champagne in een keer achterover, terwijl ze strak naar de groep bleef kijken. Ze stak met felle gebaren een sigaret in haar pijpje, streek haar jurk glad over haar heupen, draaide zich op haar hakken om en klikte weg door de club, met haar elleboog tegen haar ribben, zodat de sigaret naar buiten wees. De pianist, die achteroverboog op zijn bankje om te zien wat er aan de hand was, sloeg een paar verkeerde toetsen aan.

Een metertje van de hoofdtafel, naast het raam op het oosten met het beste uitzicht over Tokio, bleef Strawberry staan. Ze stak haar kin omhoog, duwde haar stevige schouders naar achteren, zette haar voeten stijf tegen elkaar en draaide zich dapper naar de groep om. Je kon zien dat ze haar gevoelens slechts met moeite in bedwang hield. Ze legde een hand op een stoel en hief de andere stijfjes om ze te wenken met die eigenaardige, neerwaartse, Japanse handbeweging.

Toen de andere klanten de nieuwaangekomenen in het oog kregen, verflauwden de gesprekken en gingen alle ogen naar de groep, die zich langzaam door de club bewoog. Maar mijn blik was op iets anders gevallen. In de muur achter de receptie was een kleine nis, een rechthoekige ruimte met een tafel en stoelen. Hoewel er geen deur was, kon iedereen die daar zat door de hoek van de nis buiten het zicht van de andere klanten blijven. Mama Strawberry had daar af en toe besloten bijeenkomsten, en soms dronken chauffeurs daar thee terwijl ze op hun klanten wachtten. Toen de groep vanuit de receptie de club binnenliep, had één persoon zich ervan losgemaakt, zich naar de nis begeven en was stilletjes naar binnen geglipt. Het ging zo snel en er waren aan die kant van de club zo veel schaduwplekken dat ik weinig meer opving dan een glimp, maar wat ik zag, zorgde ervoor dat ik geboeid en een beetje ongemakkelijk voorover ging zitten.

De persoon was gekleed als een vrouw in een net, zwartwollen jasje en een strakke rok, maar als ze een vrouw was, was ze ongelooflijk lang. Ik kreeg een indruk van brede, mannelijke schouders, lange armen en gespierde benen in grote, glanzend gepoetste, zwarte schoenen met naaldhakken. Maar wat me het meest opviel, was haar haar, dat in een lange bob met pony geknipt was en zo erg glansde dat het wel een pruik moest zijn, die zo op haar hoofd was gezet dat er bijna niets van haar gezicht te zien was. Hoewel de pruik heel lang was, kwamen de haarpunten slechts tot haar schouders, alsof haar hoofd en nek vreemd uitgerekt waren.

Terwijl ik met open mond zat te kijken, had de groep de tafel bereikt. De obers dekten hem met grote haast en de invalide man werd naar het hoofd van de tafel gereden, waar hij chagrijnig en zwart als een scarabee bleef zitten, terwijl de man met de paardenstaart moeite deed om het hem gemakkelijk te maken en de obers aanwijzingen gaf waar ze de glazen en de karaffen met water moesten neerzetten. Vanuit de donkere hoeken van de club wierpen twintig gastvrouwen nerveuze blikken op Strawberry, die zich tussen de tafeltjes door bewoog en namen fluisterde van degenen die op moesten staan en bij de groep moesten gaan zitten. Haar gezicht leek vreemd bloedeloos, alsof ze boos was. Even kon ik de uitdrukking die erop lag niet plaatsen, maar toen ze haar hoofd achterovergooide en naar mij toe klikte, zag ik het. Alle kleine spiertjes in haar gezicht trokken. Strawberry was nerveus.

‘Grey-san,’ fluisterde ze, terwijl ze zich over me heen boog. ‘Meneer Fuyuki. Ga bij hem zitten.’

Ik wilde mijn tas pakken, maar ze hield me met een vinger tegen haar lippen tegen.

‘Wees voorzichtig,’ fluisterde ze. ‘Wees heel voorzichtig. Zeg niets, nergens over. Er is een goede reden waarom de mensen bang voor hem zijn. En...’ Ze aarzelde en keek me heel opletend aan. Ze had haar ogen samengeknepen en achter de blauwe contactlenzen was een heel klein randje bruine iris te zien. ‘... Zij is het allerbelangrijkste.’ Ze stak haar kin uit naar de nis.

‘Ogawa. Zijn Verpleegster. Je mag nooit proberen iets tegen haar te zeggen of haar in de ogen kijken. Begrijp je dat?’

‘Ja,’ zei ik zwakjes, en mijn blik ging naar de enorme schaduw. ‘Ja. Dat geloof ik wel.’

Overall in Tokio kon je je bewust worden van de aanwezigheid van de *yakuza*, de bendes die beweerden af te stammen van de traditionele samoerai. Ze bestonden uit de meest gevreesde en gewelddadige mannen in Azië. Soms werd je alleen herinnerd aan hun bestaan door het lawaai van de *bozosoku*-motorbendes, die als een chromen golf en met de karakters voor *kami-kaze* op hun helm in het diepst van de nacht over de Meiji Dori rolden en alles voor zich uit joegen. Maar andere keren was je je minder opvallend bewust van bendeleden; in vreemde, visuele flitsen – de glinstering van een Rolex in een café, een vierkante man met gepermanent haar die opstond van een restaurantafeltje en zijn poloshirt in zijn zwarte, nylon broek duwde, een paar glanzende, slangenleren schoenen in de metro op een warme dag. Of een tatoeage op de hand die voor je in de rij een kaartje aanpakte. Ik had er nooit echt bij stilgestaan, tot ik die avond door de club liep en in de stilte die was gevallen iemand bij de dansvloer het woord ‘yakuza’ hoorde fluisteren.

Aan tafel heerste absolute stilte. Alle gastvrouwen leken in zichzelf gekeerd en meden nerveus ieders blik. Iedereen leek vastbesloten niet met haar rug naar de Verpleegster te gaan zitten, die nog steeds roerloos als een giftige spin in de nis zat. Ik kreeg een plaats in de buurt van Fuyuki in zijn rolstoel en bevond me dicht genoeg bij hem om hem goed te kunnen bekijken. Zijn neus was zo klein dat hij wel door vuur weggevreten leek, zodat elke ademhaling luidruchtig ratelde. Hoewel zijn gezicht niet echt vriendelijk was, was het vredig, of waakzaam, als van een heel oude boomkikker. Hij deed geen moeite iets tegen iemand te zeggen.

Zijn mannen zaten met hun handen respectvol op tafel terwijl ze wachtten tot de man met de paardenstaart iets te drinken had ingeschonken voor Fuyuki. Hij haalde een zwaar glas

in een wit linnen servet te voorschijn, dat hij tot de rand vulde met whisky. Hij draaide de whisky tweemaal rond in het glas, gooide hem in de ijsemmer, veegde het glas zorgvuldig schoon met het servet en vulde het weer. Hij hield zijn hand op om de andere mannen ervan te weerhouden alvast iets te drinken, en er was een korte pauze waarin hij het glas aan Fuyuki gaf, die het met trillende hand omhoog bracht en een slokje nam. Hij zette het glas neer, drukte een hand tegen zijn maag en de ander tegen zijn mond om een boer te verbergen, en knikte tevreden.

‘*Omaetachi mo yare.*’ De man met de paardenstaart bewoog zijn kin naar het plafond om aan te duiden dat de mannen nu konden drinken. ‘*Nonde.*’

De mannen ontspanden zich. Ze hieven hun glazen en dronken. Iemand stond op en trok zijn jasje uit, iemand anders haalde een sigaar te voorschijn en sneed de punt eraf. Langzaam werd de stemming minder gespannen. De meisjes vulden de glazen bij, gooiden er ijsblokjes in en roerden met de roerstaafjes van *Some Like It Hot*, met het kleine, plastic silhouet van Marilyn erop, en het duurde niet lang voor iedereen tegelijk praatte en het gezelschap de andere tafels overstemde. Binnen een uur waren alle mannen dronken. De tafel stond vol flessen en halfvolle schalen met ingemaakte radijs en crackers met paarse yam en kreeft.

Irina en Svetlana vroegen om de *meishi* van Fuyuki. Dat was niet vreemd, de meeste klanten gaven ons binnen een paar minuten na aankomst hun kaartjes, maar Fuyuki was er niet zo scheutig mee. Hij fronste en kuchte en bekeek de Russinnen argwanend. Er was een heleboel overredingskracht voor nodig voor hij eindelijk zijn hand in zijn zak stak – toen hij bewoog, zag ik dat zijn naam met gouddraad boven de binnenzak was geborduurd – een paar *meishi* te voorschijn haalde en ze uitdeelde, waarbij hij ze met zijn handpalm naar beneden tussen zijn bruine vingers door schoof. Hij boog zich over naar de man met de paardenstaart en fluisterde met een droge, krasserige stem: ‘Zeg tegen ze dat ze me niet behandelen als een gedresseerde aap. Ik

wil niet dat ze me bellen om te vragen of ik naar de club kom. Ik kom als ik zelf wil.

Ik staaarde naar het kaartje in mijn handen. Ik had nog nooit zo'n mooi kaartje gezien. Het was van ruw, ongebleekt, hand-geschept papier en had gerafelde randen. In tegenstelling tot de meeste kaartjes stond er geen adres op en ook geen Engelse vertaling op de achterkant. Alleen het nummer van een mobiele telefoon en Fuyuki's kanji, alleen zijn tweede naam, met de hand gekalligrafeerd in Oost-Indische inkt.

'Wat is er?' fluisterde Fuyuki. 'Is er iets mis?'

Ik schudde mijn hoofd en bleef naar het kaartje kijken. De kleine kanji waren prachtig. Ik dacht eraan hoe wonderbaarlijk dit oude alfabet was; hoe somber en dun de Engelse taal in vergelijking daarmee leek.

'Wat is er?'

'Winterboom,' mompelde ik. 'Winterboom.'

Een van de mannen aan het andere eind van de tafel begon te lachen voordat ik was uitgesproken. Toen niemand anders mee lachte, begon hij te hoesten, bedekte zijn mond met zijn servet en nam onhandig een slokje uit zijn glas. Er viel een verbijsterde stilte en Irina trok een boos gezicht en schudde spijtig haar hoofd. Maar Fuyuki boog wat naar voren en zei in zijn gefluisterde Japans: 'Mijn naam. Hoe weet je wat mijn naam betekent? Spreek je Japans?'

Ik keek met een bleek gezicht naar hem op. 'Ja,' antwoordde ik een beetje beverig. 'Een beetje.'

'En je kunt het ook lezen?'

'Maar vijfhonderd kanji.'

'Vijfhonderd? *Sugoi*. Dat is een heleboel.' De mensen keken naar me alsof ze nu pas beseften dat ik een mens was en geen stuk meubilair. 'En waar zei je dat je vandaan kwam?'

'Engeland?' Het kwam er uit als een aarzelende vraag.

'Engeland?' Hij boog nog wat dichter naar me toe en leek me nauwkeuriger te bekijken. 'Zeg eens, zijn ze allemaal zo knap in Engeland?'

Iemand zei zomaar tegen me dat ik knap was... Nou, het was maar goed dat dat niet vaak gebeurde, want ik werd er helemaal kriebelig en onzeker van, omdat ik dan moest denken aan alle dingen die ik waarschijnlijk nooit zou meemaken. Ook al was ik nog zo 'knap'. Het commentaar van de oude Fuyuki zorgde ervoor dat ik bloosde en me in mezelf terugtrok, een beetje verward en geprikkeld. Vanaf dat moment zei ik niets meer. Ik zat zwijgend de ene sigaret na de andere te roken en greep elk excuus aan om even weg te kunnen van de tafel. Als er een schoon glas gehaald moest worden bij de bar of een nieuw bord met hapjes, sprong ik meteen op en ging het op mijn gemak halen.

De Verpleegster bewoog zich de hele avond amper. Ik kon mezelf er niet van weerhouden blikken op haar te werpen. Haar schaduw bleef bijna roerloos op de muur van de nis. Ik merkte dat de obers zich ongemakkelijk voelden door haar aanwezigheid. Normaal gesproken gingen ze af en toe het kamertje binnen om te vragen wat men daar wilde drinken, maar vanavond leek alleen Jason de moed te hebben haar aan te spreken. Toen ik naar de bar ging voor een warm doekje zag ik hem er zitten. Hij had haar de whiskykaart gebracht, vol zelfvertrouwen en zonder angst, en stond nu nonchalant met zijn armen over elkaar tegen de tafel geleund op haar neer te kijken. Ik had heel even de tijd om haar te bestuderen.

Ik zag haar van opzij en ze bood een verbijsterende aanblik: elke vierkante centimeter van haar huid was bedekt met een gebarsten laag wit poeder, die zich ophoopte in de lijnen in haar hals en bij haar pols. De enige onderbreking werd gevormd door haar vreemd kleine ogen, zo donker en klein als vingerafdrukken in deeg, die heel ver van haar neus stonden en zo diep in haar hoofd lagen, dat de oogkassen leeg leken. Al had je het gewild, dan had je haar nog niet in de ogen kunnen kijken, en door de vreemde positie moest ze erg slecht zien, want ze hield de kaart heel dicht bij haar gezicht en bewoog hem heen en weer alsof ze eraan rook. Ik ging nog niet meteen terug naar de tafel, maar bleef even aan de bar staan en deed alsof ik de warme doek inspecteerde, alsof daar iets mee zou kunnen zijn.

‘Ze is best sexy,’ hoorde ik Jason tegen het personeel achter de bar zeggen toen hij met haar bestelling naar buiten kwam. Hij leunde nonchalant met zijn ellebogen op de bar en sprak tegen niemand in het bijzonder. ‘Op een aparte, sadomasochistische manier.’ Hij keek over zijn schouder naar haar enorme, donkere hoofd, en er speelde een geamuseerd glimlachje om zijn mond. ‘Ik denk dat ik best met haar de koffer in zou kunnen duiken als het moest.’ Toen draaide hij zich weer om en zag mij bij de bar staan en zwiingend naar hem kijken. Hij knipoogde en trok zijn wenkbrauwen op, alsof hij een geweldige grap met me deelde. ‘Mooie benen,’ legde hij uit, met een knikje naar de Verpleegster. ‘Of misschien komt het door die hakken.’

Ik gaf geen antwoord. Ik griste de *oshihori* mee en draaide me om, terwijl zich een onnozele blos over mijn gezicht en mijn schouders verspreidde. De ellende met Jason was, dat hij me altijd een beetje het gevoel gaf dat ik moest huilen.

Raar hoe mensen ideeën in je hoofd kunnen planten. Veel later die avond keek ik neer op mijn benen, netjes gekruist onder de tafel. Ik was behoorlijk dronken en ik weet nog dat ik ze zag, met kuise, gekruiste enkels, en dat ik dacht: hoe zien mooie benen er eigenlijk uit? Ik streek mijn panty glad en duwde mijn knieën iets uit elkaar, zodat ik mijn bovenbenen wat duidelijker kon zien. Ik draaide ze een beetje, zodat ik de kuit kon zien en de strakke spier als ik mijn tenen omhoogduwde. Ik vroeg me af of ‘mooie benen’ er een beetje uitzagen als mijn benen.

10

Nanking, 4 april 1937, het Festival der Zuiverheid

Mijn moeder zal nu wel lachen; ze kijkt vast naar me en moet vast lachen om al mijn twijfels en mijn kille ongeduld over dit huwelijk. Want het schijnt dat Shujin en ik een kind krijgen! Een kind! Stel je dat eens voor. Shi Chongming, die lelijke kleine pad, wordt vader! Dit is eindelijk iets dat gevierd moet worden. Een kind om orde te brengen in de wetten van de fysica en de liefde, een kind om de reden achter de subtiele codes van de maatschappij te onthullen. Een kind om me te helpen de toekomst met heel mijn hart te omhelzen.

Shujin is natuurlijk helemaal in de greep van haar bijgeloof. Er zijn zo veel belangrijke zaken waarover nagedacht moet worden. Ik kijk verwonderd toe en probeer het allemaal in me op te nemen en er met de grootste ernst mee om te gaan. Vanmorgen kwam ze eerst met een lange lijst verboden voedingsmiddelen: ze wil geen inktvis en ananas meer in huis hebben en ik moet iedere dag naar de markt om kip en lever, pruimen, lotuszaad en ballen gestold eendenbloed te halen. En vanaf vandaag is het mijn taak om de kippen te doden die kakelend van de markt komen, want als Shujin een dier doodt, ook al is het om het op te eten, schijnt ons kind de gestalte te krijgen van dat dier en dan zal ze een kip of een eend baren!

Bovendien, en dit is het allerbelangrijkste, mogen we onze zoon (ze is er zeker van dat ze een zoon krijgt) niet aanduiden

met de woorden 'baby' of 'kind', want dan zullen de kwade geesten ons horen en proberen hem bij de geboorte te stelen. In plaats daarvan heeft ze hem een naampje gegeven om de geesten om de tuin te leiden, een 'melknaam' noemt ze het. 'Maan,' zo moeten we hem noemen als we over hem praten. 'Je kunt je niet voorstellen hoeveel slechte geesten er zijn die een pasgeboren kind willen stelen. Onze maanziel zou de meest waardevolle buit zijn die een demon ooit zou kunnen bemachtigen. En,' ze hield haar hand op om me het zwijgen op te leggen, 'je mag nooit vergeten dat onze kleine Maan heel kwetsbaar is. Je mag niet meer tegen me schreeuwen of ruzie met me maken. We mogen zijn ziel niet verstoren.'

'Ik begrijp het,' zei ik met een glimlach om mijn mond, want ik vond haar bijzonder slim. 'Nou, in dat geval noemen we hem maanziel. En vanaf dit moment heerst er alleen nog vrede tussen deze vier muren.'

11

De Russinnen zeiden dat het geen wonder was dat Jason grappjes maakte over de Verpleegster. Ze zeiden dat ze altijd hadden geweten dat hij een rare was. Ze zeiden dat zijn wanden volhingen met afschuwelijke foto's, dat hij vaak verpakte, speciale tijdschriften ontving van postadressen in Thailand en dat er soms vreemde dingen zonder grote waarde wegraakten in het huis: Irina's beeldje van een vechtbeer met echt bont, een enkele handschoen van wolfsbont, een foto van de grootouders van de meisjes. Misschien was hij wel een duivelaanbidder, dachten ze. 'Hij kijkt naar zieke dingen, zo ziek dat je moet spugen. Zijn video's, altijd video's met dood!'

Je zag de video's die ze bedoelden altijd liggen in de videotheken aan de Waseda-straat. Ze hadden allemaal titels als *Gezichten van de Dood* en *Mortuariummanie*, en de letters leken altijd te druipen van het bloed. *Echte autopsiebeelden!* stond er wervend op de doosjes en je zou denken dat ze allemaal over seks gingen, want er leek altijd een hele menigte tienerjongens rond te hangen op de hoek waar de winkel was. Ik had nog nooit zo'n video in het huis gezien, dus ik wist niet of de Russinnen de waarheid zeiden. Maar Jasons foto's had ik wel gezien.

'Ik ben al vier jaar in Azië,' had hij me verteld. 'Maar je mag de Taj Mahal en Angkor Vat houden. Ik zoek iets...' Toen had hij gezwegen en zijn vingers tegen elkaar gewreven, alsof hij de woorden uit de lucht probeerde te vormen. 'Ik zoek naar iets...

iets anders.' Op een keer kwam ik langs zijn kamer toen de deur openstond en er niemand was. Ik kon me niet bedwingen. Ik moest voorzichtig een stap naar binnen doen.

Ik zag wat de Russinnen bedoelden. De muur was tot de laatste vierkante centimeter bedekt met foto's, en de beelden waren net zo afschuwelijk als ze hadden gezegd: een gruwelijk verminkte man, naakt op een slinger van goudbloemen na, zat somber op de oever van wat volgens mij de Ganges moest zijn, er waren jonge Filippijnse mannen die aan het kruis waren genageld, gieren die zich verzamelden voor het mensenvlees op de ongelooflijke Torens van Stilte bij een Parsi-begraafenis. Ik herkende zelfs de gebedsvlaggetjes en de smeulende jeneverbes van een crematierrein bij Lhasa, omdat ik een module over Tibet had gedaan op de universiteit. Maar, dacht ik terwijl ik keek naar een foto van een brede rookpluim die opsteeg uit een onduidelijke vorm op een platform met de woorden 'crematieplatform van de Varanasi' eronder gekrabbeld, toch was hier iets moois aan, deze kamer wekte een vreemd gevoel van levendige nieuwsgierigheid op, als een geur. Toen ik uiteindelijk onopgemerkt de gang weer op ging, was ik tot de conclusie gekomen dat de Russinnen het mis hadden. Jason was niet raar of morbide, hij was fascinerend.

In naam was hij ober bij de club, maar ik had hem de hele week amper een dienblad zien optillen. Soms kwam hij bij de tafels staan en praatte hij een tijdje vriendelijk met de klanten, alsof hij de eigenaar was in plaats van Strawberry. 'Hij is ober, maar hij doet niks,' mompelde Irina. 'Hij hoeft niet te werken, want Mama Strawberry is gek op hem.' Ze leek prijs te stellen op het cachet dat een *gaijin*-ober haar gaf. En zijn uiterlijk telde ook mee. De Japanse gastvrouwen giechelden en bloosden allemaal als hij langskwam. Vaak zat hij aan Strawberry's bureau champagne te drinken met zijn smoking helemaal open, zodat zijn bovenlijf te zien was, terwijl zij zich aanstelde en de bandjes van haar jurk goed deed en af en toe achterover leunde en haar handen langs haar lichaam liet glijden.

Hij was niet vaak thuis en het was ongewoon dat zijn kamer

open was. Meestal was de deur dicht. We hadden allemaal een slot op onze slaapkamerdeur, en hij deed de boel vaak op slot en ging vroeg weg, voordat een van ons wakker werd, of hij nam bij de club een taxi en kwam pas de volgende avond weer thuis. Misschien zat hij in het park te kijken naar slapende vrouwen. Maar overal liet hij sporen achter: een paar mocassins op de trap, kringen van zijn scheerzeep, die naar citroen rook, op de plank in de badkamer. Lichttroze kaartjes tegen de ketel met namen als Yuko en Moe erop in vrouwelijk handschrift.

Ik deed alsof dit me allemaal niets kon schelen, maar dat was niet waar. In het geheim was ik helemaal kapot van Jason.

Ik kocht een dagboek in Kiddyland, een winkel voor schoolmeisjes in Omotesando. Het was roze met een doorzichtige, plastic omslag waarin een sprankelende gel zat die steeds bewoog. Soms hield ik hem voor het raam en verwonderde me over de manier waarop de stukjes glitter het licht ving. Ik had 'wrijf en ruik'-stickers en elke dag plakte ik een sticker in mijn dagboek. Soms nam ik de metro naar Hongo en ging in het Bambi Café zitten en zag de zon over de grote *Akanson*-poort spelen, terwijl de studenten kwamen en gingen. Maar Shi Chongming zag ik niet. Er waren nog vijf dagen te gaan, vier dagen, drie dagen, twee. Een week, had hij gezegd. Dat betekende zondag. Maar de zondag kwam en ging en hij belde niet.

Ik kon het niet geloven. Hij had zich niet aan zijn belofte gehouden. Ik zat de hele dag te wachten op de bank in de woonkamer, met alle jaloezieën dicht tegen de warmte en een heleboel boeken om me heen. Ik deed niets anders dan naar de telefoon staren. Maar de paar keer dat hij overging, was het voor Jason. Dan nam ik gehaast op en dan was het een Japans meisje dat klaaglijk zuchtte en weigerde me te geloven als ik zei dat hij niet thuis was.

Ik nam die zondag vijf boodschappen voor hem aan, allemaal van andere meisjes. De meesten waren lief en bedroefd en sommigen waren onbeleefd. Een van hen hapte gechoqueerd naar adem toen ze mijn stem hoorde en gilde in schril Japans:

‘Wie ben jij verdomme? Wat doe jij bij die telefoon? Haal Jason. Nu meteen.’

Ik maakte een lijstje van alle namen. Toen probeerde ik me voor te stellen hoe ze eruitzagen en tekende er gezichten bij. Toen dat me verveelde, bleef ik met mijn kin in mijn handen somber naar de telefoon kijken, maar de hele dag en nacht belde er niemand voor mij.

12

Nanking, 1 september 1937

Het kwaad komt uit het oosten. Precies zoals ik dacht. De Japanners zijn in Shanghai en vechten om elke straat. Kan het echt waar zijn dat de Japanners, en niet de communisten, de grootste bedreiging vormen voor onze stabiliteit? Kan het zelfs waar zijn dat de communisten gelijk hadden toen ze Chiang deze militaire unie opdrongen? Pu Yi, die Japanse stroman, zit al zes jaar op zijn geleende troon in Mantsjoerije en vijf jaar geleden hebben de Japanners Shanghai gebombardeerd. Maar niemand heeft ooit getwijfeld aan onze veiligheid in Nanking. Tot nu. Nu pas gaan de burgers voorzorgsmaatregelen treffen. Ik heb vanmorgen ons blauwe pannendak zwart geverfd om het minder zichtbaar te maken voor de Japanse bommenwerpers die volgens de waarschuwingen op een dag van achter de Purperberg zullen komen, samen met de ochtendzon.

Om een uur of tien, toen ik halverwege was met het dak, hield ik opeens op. Ik weet niet of het door een geluid kwam of dat ik een voorgevoel had, maar terwijl ik op mijn ladder stond, bewoog iets me om naar het oosten te kijken. Met de stad op de achtergrond zag ik misschien twintig andere mannen zoals ik, hoog op hun ladders, spinachtig afstekend tegen de hemel, met een half geschilderd dak glinsterend onder hen. En verder, achter hen, de weidse horizon. De Purperberg. Het rode oosten.

Shujin heeft altijd gezegd dat Nankings toekomst iets slechts

verbergt. Ze heeft het er altijd over, op haar sombere, profetische manier. Ze zegt dat ze vanaf het moment dat ze een jaar geleden uit de trein stapte heeft geweten dat ze hier vastzat. Ze zegt dat het gewicht van de hemel op haar neerviel en dat de lucht haar longen infecteerde en dat de toekomst van de stad zo hard tegen haar aandrukte, dat ze moeite had om overeind te blijven. Zelfs de donkere, glanzende trein waar ze net uit was gestapt en die zich door het melkachtige licht een weg naar buiten boorde, bood geen ontsnapping. Toen ze op dat moment op het perron in Nanking stond en opkeek naar de ring van bergen, die als een geopende ribbenkast donker in het land lagen, wist ze dat ze een groot gevaar vormden. Ze zouden haar vasthouden als een klauw, die giftige bergen, en terwijl zij hier was, zouden de treinen wegblijven. Dan zou Nanking haar hebben en zou de zwakke, zure lucht van de stad haar langzaam oplossen en in zijn hart opnemen.

Ik weet dat er op de dag waarop ik haar van het meer van Poyang naar Nanking bracht iets essentieels met haar is gebeurd, want ik herinner me maar één levendig kleurfragment in die hele treinreis. Een felroze parasol. Een meisje in een rijstveld was blijven staan om te wachten op de geit die ze bij zich had. Toen het dier koppig bleef staan, draaide het meisje zich om en trok zwakjes aan het touw, meer geïnteresseerd in het schouwspel dan in het dier. We waren ergens net ten zuiden van Wuhu gestopt, en iedereen in de trein onderbrak zijn bezigheden om naar het meisje met de geit te kijken. Eindelijk gaf de geit toe en liep het meisje door, en niet lang daarna was er alleen nog een smaragdgroen rijstveld. De andere passagiers wendden zich af van het raam en gingen verder met hun spelletjes en hun gesprekken, maar Shujin bleef roerloos zitten kijken naar de plek waar het meisje had gestaan.

Ik boog me naar haar over en fluisterde: 'Waar kijk je naar?'

'Waar ik naar kijk?' De vraag leek haar in verwarring te brengen. 'Waar ik naar kijk?' Ze herhaalde het een paar keer, terwijl ze met haar hand tegen het raam nog steeds naar de lege plek keek waar het meisje was geweest. 'Waar ik naar kijk?'

Pas nu, maanden later, begrijp ik precies waar Shujin naar keek. Toen ze naar het meisje met de felroze parasol keek, zag ze zichzelf. Ze nam afscheid. Het plattelandsmeisje in haar vertrok. Toen we eenmaal in Nanking waren, bleef ze nog een tijdje op sommige plekken aanwezig; in de tere lijnen in haar knieholten, in de kleur op haar armen en in het vaste, niet-zangerige Jiangxi-dialect dat de inwoners van Nanking zo amusant vonden. Maar overal elders kwam de vrouw te voorschijn die met tegenzin, knipperend met haar ogen en verbijsterd in de grote stad verscheen. De stad die haar nooit meer zal laten gaan, daar is ze van overtuigd.

13

Om acht uur de volgende morgen zag ik Shi Chongming bij de Todai Universiteit aankomen. Ik had daar sinds halfzeven staan wachten, eerst op de hoek van de straat en later in het Bambi Café toen dat openging. Ik bestelde een uitgebreid ontbijt: miso-soep, tonijnvlokken op rijst en groene thee. Voordat de serveerster mijn bestelling doorgaf aan de keuken, fluisterde ze de prijs in mijn oor. Even keek ik haar niet-begrijpend aan. Toen beseftte ik dat ze niet wilde dat ik dacht dat ik het weer voor niets zou krijgen. Ik nam de rekening mee naar de toonbank en betaalde. Toen ze het eten bracht, gaf ik haar drieduizend yen in biljetten. Ze staarde zwijgend naar het geld, bloosde en stopte het in haar met kant afgewerkte schortje.

Het was een warme dag, maar Shi Chongming droeg een blauw katoenen Mao-hemd, vreemde, zwarte rubberen gymshoenen met elastiek van het soort dat Engelse schoolkinderen vroeger bij de gymles droegen, en zijn rare vissershoedje. Hij liep heel langzaam en voorzichtig, met zijn blik op de stoep gericht. Hij zag me niet bij de poort staan en merkte me pas op toen ik uit de schaduw van de bomen stapte en recht voor hem stond. Hij zag mijn voeten en bleef met uitgestoken stok en neergeslagen blik staan.

‘U hebt gezegd dat u me zou bellen.’

Langzaam, heel langzaam keek Shi Chongming op. Zijn ogen stonden dof, als gewolkte kniekers. ‘Je bent er weer,’ zei hij. ‘Je

had gezegd dat je hier niet meer zou komen.'

'U zou me bellen. Gisteren.'

Hij keek me met samengeknepen ogen aan. 'Je ziet er anders uit,' zei hij. 'Waarom zie je er anders uit?'

'U hebt me niet gebeld.'

Hij keek nog even naar me terwijl hij dit in zich opnam. Toen maakte hij een keelgeluid en liep weg. 'Je bent erg onbeleefd,' mompelde hij. 'Erg onbeleefd.'

'Maar ik heb een week gewacht,' zei ik, terwijl ik naast hem ging lopen. 'Ik heb u niet gebeld, ik ben niet hierheen gekomen, ik heb gedaan wat u wilde, maar u bent me vergeten.'

'Ik heb niet beloofd om je te bellen...'

'Jawel, u...'

'Nee. Née.' Hij bleef staan en wees naar me met zijn stok. 'Ik heb geen beloften gedaan. Ik heb een heel goed geheugen en ik weet dat ik je niets beloofd heb.'

'Ik kan niet oneindig blijven wachten.'

Hij lachte kort. 'Hou je van oude, Chinese wijsheden? Wil je een diepe wijsheid horen over een moerbeiblad? Ja? Wij zeggen dat geduld een moerbeiblad verandert in zijde. Zijde! Stel je dat eens voor, van niets dan een oud, dor blad. Er is alleen maar geduld voor nodig.'

'Nou, dat is idioot,' zei ik. 'De wormen maken er zijde van.'

Hij deed zijn mond dicht en zuchtte. 'Ja,' zei hij. 'Ja. Ik denk niet dat deze vriendschap een lang leven beschoren is, jij?'

'Niet als u me niet belt terwijl u dat beloofd hebt. U moet zich aan uw beloften houden.'

'Ik moet helemaal niets.'

'Maar...' Ik ging steeds harder praten en een paar studenten keken nieuwsgierig naar ons. 'Ik moet 's avonds werken. Hoe weet ik dat u me dan niet belt? Ik heb geen antwoordapparaat. Hoe weet ik dat u me niet op een avond belt en daarna nooit meer? Als ik uw telefoontje mis, gaat alles verkeerd en dan...'

'Ga nu maar weg,' zei hij. 'Je hebt genoeg gezegd. Laat me alsjeblieft met rust.' Hij hobbelde de campus over en liet mij in de schaduw van een ginkgo staan.

‘Professor Shi,’ riep ik hem na. ‘Alstublieft. Het was niet mijn bedoeling om onbeleefd te zijn. Ik bedoelde het niet zo.’

Maar hij liep door en verdween uiteindelijk achter de stoffige, ronde heg in het donkere bos. Aan mijn voeten bewogen de schaduwen van de ginkgo’s. Ik draaide me om en schopte tegen het lage hek langs het pad en toen sloeg ik mijn handen voor mijn gezicht en begon te trillen.

Ik ging in een soort trance naar huis en liep meteen door naar mijn kamer, zonder iets te zeggen tegen de Russinnen, die in de woonkamer tv zaten te kijken en zich omdraaiden en me een sarcastisch ‘oeoeoe’ nariepen. Ik schoof de slaapkamerdeur met een klap dicht en ging er met gesloten ogen met mijn rug tegenaan staan luisteren naar het kloppen van mijn hart.

Als je weet dat je gelijk hebt, is het zaak om vol te houden.

Na een hele tijd deed ik mijn ogen weer open en liep naar de muur in de nis, waar ik mijn verf bewaarde. Ik mengde wat kleuren, zette de kwasten en het water in een pot bij de muur en zette het raam wijd open. Het werd al donker, er steeg een geur van verbrand eten op van de straat en de lichtjes van Tokio gingen aan voor de nacht. De stad strekte zich als een klein sterrenstelsel uit in de verte. Ik stelde me voor hoe ze eruit moest zien vanuit de ruimte, met gebouwen als bergen en straten die glinsterden als de rivieren van kwik van keizer Qin Shi Huangdi.

Hoe kon dit? Toen de luchtaanvallen waren afgelopen en de laatste Amerikaanse bommenwerper wegvloog over de blauwe Stille Oceaan, waren er ruim vierhonderd vierkante kilometer platgegooide straten in Tokio. De stad was onherkenbaar. Er konden geen auto’s rijden, omdat niemand wist waar de straten eindigden en de gebouwen begonnen. In de krottenwijken langs de rivier hing de rook van de *tadon*, een stinkende, rokerige combinatie van koolstof en teer die ze als brandstof gebruikten, als een wolk over de stad.

De zijde was tot de hoogte van mijn middel van de muren van mijn kamer getrokken. Daaronder was ze nog intact. Ik

doopte de kwast in kobaltblauwe verf en begon te schilderen. Ik schilderde kapotte daken en de iele balken van afgebrande huizen. Ik schilderde onblusbare branden en straten vol puin. Terwijl ik schilderde, namen mijn gedachten hun vrije loop. Ik ging er zo in op dat de Russinnen om zeven uur op de deur moesten komen kloppen om te vragen of ik die avond nog naar mijn werk dacht te gaan.

‘Of blijf je gewoon hier? Als slak in huisje? Nou?’

Ik schoof de deur open en keek naar buiten, met de kwast in mijn hand en mijn gezicht vol verf.

‘Mijn god! Ga je zó mee?’

Ik keek ze knipperend aan. Ik wist het toen nog niet, maar ik had geluk dat ze op mijn deur klopten: hadden ze dat niet gedaan, dan had ik misschien een van de belangrijkste avonden van mijn tijd in Tokio gemist.

14

Nanking, 12 november 1937 (de tiende dag van de tiende maand)
Vorige week is Shanghai gevallen. De ernst van dit nieuws moet nog steeds tot ons doordringen. De stad werd verdedigd door de beste troepen van de president: we hadden tien keer zo veel mannen als de Japanse marine, en toch is de stad gevallen. De straten zouden er verlaten bij liggen. In de goten zouden alleen de lege hulzen liggen van die Japanse granaten waarvan je gaat braken en blaren krijgt, en in de dierentuin zouden de dieren liggen te rotten op de vloer van hun kooi. We hebben gehoord dat het Keizerlijke Japanse Leger uitwaaiert over de delta en het schijnt dat een aanval op Nanking nu onvermijdelijk is. Tien divisies komen over land naar ons toe, lopend, op motorfietsen en in pantserwagens. Ik zie ze voor me, met hun beenwikkels tot de rand vol gele riviermodder, zeker dat ze het hart van de reus in hun vuisten zullen hebben als ze Nanking, de grote hoofdstad van onze natie, maar in kunnen nemen.

Maar dat zal natuurlijk niet gebeuren. Onze president zal niet toestaan dat er iets gebeurt met zijn stad. En toch is er iets veranderd bij de burgers; hun vertrouwen wankelt. Toen ik vandaag na de ochtendcolleges naar huis liep (er waren maar vier studenten, wat moet ik daarvan denken?), loste de mist die over de stad had gehangen op en ging de zon schijnen, alsof de hemel medelijden had met Nanking, maar ik zag dat er geen was buiten werd gehangen, zoals altijd gebeurt bij het eerste straal-

tje zonneshijn. Toen merkte ik op dat de arme, sjofele koelies die onze doorgaande wegen schoonmaken, niet waren geweest en dat mensen haastig van deur naar deur liepen met meer bezittingen bij zich dan noodzakelijk leek. Het duurde even voor ik besepte wat er gebeurde, maar toen zonk de moed me in de schoenen. De mensen vluchten. De stad gaat dicht. Ik schaam me te moeten bekennen dat zelfs een aantal docenten van de universiteit het er vandaag over had om het binnenland in te vluchten. Stel je voor! Zo'n gebrek aan vertrouwen in onze president. Wat zal hij wel niet van ons denken als hij ziet dat we zijn grote stad uit vluchten.

Shujin lijkt bijna blij dat Shanghai is gevallen. Het lijkt alles te bewijzen dat ze altijd heeft beweerd over de Nationalisten. Ook zij heeft zich laten meeslepen in de manie om de hoofdstad te verlaten. Toen ik vandaag thuiskwam, was ze spullen in een kist aan het pakken. 'Daar ben je,' zei ze. 'Ik wachtte al op je. Haal alsjeblieft de kar van de binnenplaats.'

'De kar?'

'Ja! We gaan weg. We gaan terug naar Poyang.' Ze vouwde een witte luier op uit het *cui sheng*-pakket van haar grootmoeder en deed die in de kist. Ik zag dat ze de meeste ruimte had gereserveerd voor een geldkist van schildpad van mijn moeder en ik herinnerde me dat die kist verschillende passages uit de I-tjing bevatte, geschreven in bloed en in doeken ingepakt. Mijn moeder had al haar vertrouwen in die woorden gesteld, maar ze hadden haar niet kunnen redden. 'O, kijk niet zo bezorgd,' zei Shujin. 'Volgens mijn almanak is dit een heel gunstige dag om te reizen.'

'Nou moet je eens goed luisteren. Het is helemaal niet nodig zo overhaast te werk te gaan,' begon ik.

'O nee?' Ze ging op haar hurken zitten en keek me bedachtzaam aan. 'Volgens mij wel. Kom mee.' Ze stond op en wenkte me naar het raam. Ze deed het open en wees naar de Purperberg, waar het mausoleum van Sun Yat-sen staat. 'Daar,' zei ze. Het werd al laat en achter de berg stond de maan al laag en oranje aan de hemel. 'Zijin.'

‘Wat is daarmee?’

‘Chongming, luister alsjeblieft, mijn echtgenoot.’ Haar stem klonk zacht en ernstig. ‘Ik heb vannacht gedroomd. Ik heb gedroomd dat Zijin in brand stond.’

‘Shujin,’ begon ik, ‘wat een onzin...’

‘Nee,’ zei ze fel. ‘Het is geen onzin. Het is echt. In mijn droom stond de Purperberg in brand. En toen ik dat zag, wist ik het. Ik wist meteen dat Nanking getroffen zou worden door een ramp...’

‘Shujin, alsjeblieft...’

‘Een ramp zoals niemand ooit heeft meegemaakt, zelfs niet tijdens de christelijke opstand.’

‘Het is niet waar. Zeg me eens, ben jij net zo wijs als de blindemannen op festivals, die er prat op gaan dat ze hun oogleden hebben ingesmeerd met... met... ik weet niet, het vocht uit een hondenoog of zoiets onzinnigs? Een waarzegger? We maken nu meteen een eind aan al die onzin. Je kunt de toekomst niet voorspellen, dat is onmogelijk.’

Maar ze liet zich niet van haar overtuiging afbrengen. Ze stond stijf naast me, met haar blik op de Purperberg gericht. ‘Jawel, dat kan wel,’ fluisterde ze. ‘Je kunt de toekomst wel voorspellen. De toekomst is een open raam.’ Ze legde haar hand licht op de luiken. ‘Net als dit raam. Je kunt gemakkelijk zien wat er voor je ligt, omdat de toekomst het verleden is. Alles in het leven komt terug en ik heb al precies gezien wat er gaat gebeuren.’ Ze draaide zich om en keek me met haar gele ogen aan, en even leek het alsof ze recht in mijn hart keek. ‘Als we in Nanking blijven, gaan we dood. Dat weet jij ook. Ik zie het in je ogen, je weet het heel goed. Je weet dat die geliefde president van jou niet sterk genoeg is om ons te redden. Nanking heeft geen enkele kans in zijn handen.’

‘Ik wil hier geen woord meer over horen,’ zei ik, plotseling vastberaden. ‘Ik wil niet dat er zo over de *generalissimo* gesproken wordt. Ik verbied het. Ik verbied het absoluut. Tsjang Kai Sjek zal deze stad redden.’

‘Dat schoothondje van het buitenland.’ Ze snoof minachtend.

‘Eerst moeten zijn eigen generaals hem dwingen om te vechten en nu kan hij niet eens de Japanners verslaan. Het leger dat hem getraind heeft!’

‘Genoeg!’ Ik trilde van woede. ‘Ik heb genoeg gehoord. Tsjang Kai Sjek zal Nanking verdedigen en wij, ja, jij en ik, wij blijven hier om dat te zien.’ Ik pakte haar bij haar pols en nam haar mee terug naar de kist. ‘Ik ben je echtgenoot en je moet op mijn oordeel vertrouwen. Pak deze kist uit. We gaan nergens heen, en zeker niet terug naar Poyang. Poyang heeft mijn moeder vermoord en voor één keer geef ik je duidelijke instructies, zoals een echtgenoot betaamt: je zult vertrouwen op Tsjang Kai Sjek, de opperste rechter, een man die veel sterker is dan jouw hele bijgeloof bij elkaar.’

Nanking, 16 november 1937

Wat heb ik nu een spijt van die woorden. Nu ik hier alleen in mijn studeerkamer zit, met de deur op slot en mijn oor stiekem tegen de radio gedrukt, heb ik spijt als haren op mijn hoofd van mijn trotse houding. Ik ben bang om Shujin het nieuws te laten horen, want ze zou kraaien van verrukking bij de verschrikkelijke meldingen van vandaag, zo verschrikkelijk dat ik zelfs huiver om ze hier op te schrijven. Ik zal het in kleine letters schrijven om het gemakkelijker te maken: Tsjang Kai Sjek en de Kuomintang hebben de stad verlaten en die in handen van generaal Tang Shengzhi achtergelaten.

Nu ik deze ontstellende zin heb opgeschreven, kan ik niet anders dan ernaar staren, terwijl het bloed me naar het hoofd stijgt. Wat moet ik doen? Ik kan niet stilzitten, nietilstaan en nergens anders aan denken. Commandant Chiang weg? Generaal Tang op zijn plaats? Kunnen we hem vertrouwen? Moet ik naar Shujin kruipen en haar vertellen dat ik het mis had? Haar laten zien dat mijn vastberadenheid verdwenen is? Dat kan ik niet. Ik kan me niet gewonnen geven. Ik zit vast in een web dat ik zelf geweven heb, maar ik moet standhouden, hoe onrustig ik er ook van word. Ik zal het huis barricaderen en dan zullen we wachten op de komst van de keizerlijke troepen. Zelfs als het

ondenkbare gebeurt en onze troepen worden verslagen, weet ik dat de Japanners ons goed zullen behandelen. Ik ben als student in Kyoto geweest en ik spreek de taal goed. Ze gedragen zich met zo veel zorg en beschaving; je hoeft maar te kijken naar hun gedrag in de oorlog met Rusland om te weten dat ze een beschaafd volk zijn. Shujin zal er verbaasd over staan hoeveel ze ons nog kunnen leren. We zullen een bord maken waar in het Japans 'welkom' op staat en dan zullen we veilig zijn. Ik heb vandaag twee families in een steegje bij de Hanzhong-weg aan zo'n bord zien werken.

Maar terwijl ik dit schrijf, terwijl buiten de muren van dit huis de nacht valt over Nanking en het volmaakt stil wordt in de stad en het enige geluid komt van een schaarse nationalistische tank die over de Zhongshan-weg dendert, lijkt mijn hart van ijs. Ik kan mezelf er nauwelijks van weerhouden om naar beneden te gaan en mijn angst te bekennen aan Shujin.

Ze is harder tegen me geworden sinds ik heb geweigerd naar Poyang terug te keren. Iedere dag herhaal ik mijn argumenten om niet te vluchten en ik doe alsof ik niet weet hoe hol ze klinken: op het platteland is geen medische zorg en zijn er geen geavanceerde hulpmiddelen voor de geboorte van ons kind. Ik heb geprobeerd een beeld te schetsen van de rampen die ons zouden overkomen als we zouden stranden op het platteland, waar alleen een oude boerenvrouw Shujin zou kunnen helpen met de bevalling, maar elke keer als ik dat zeg, vliegt ze op en zegt vlammende ogen: 'Een oude boerenvrouw? Een oude boerenvrouw? Die zou er meer van weten dan die buitenlandse dokters van jou! Christenen!'

En misschien heb ik haar wel overreed, want ze is in zwijgen vervallen. Ze heeft het grootste deel van de dag slap in haar stoel gezeten, met haar handen over haar buik gevouwen. Ik moet steeds denken aan die handen, zo klein en wit. Ik heb er de hele dag naar moeten kijken. Ze moeten onbewust op haar buik terecht zijn gekomen, want ze zou nooit bewust haar buik strelen – ze is er zeker van dat ze dan een verwend en veeleisend kind zou krijgen. Dat zei mijn moeder ook altijd over mij: 'Echt,

ik moet te vaak over mijn buik hebben gewreven om zo'n trots en obstinaat kind te hebben gekregen.'

Als ik aan de mogelijkheid denk dat ons kind obstinaat, arrogant of zelfzuchtig zou worden of een andere ongewenste eigenschap zou krijgen, kan ik wel huilen. Trots en obstinaat of verwend en veeleisend – al die dingen zijn van één ding afhankelijk: ons kind moet in de eerste plaats kunnen leven. En dat kan alleen als Shujin de onvermijdelijke aanval op Nanking overleeft.

15

Het ergste dat je kan overkomen, is misschien wel iemand kwijt-raken en niet weten waar je hem moet zoeken. De Japanners geloven dat de doden op Obon-avond terugkomen bij hun geliefden. Ze komen aangestormd uit het heelal, uit hun eeuwige sluimering gehaald door de roep van hun nakomelingen op aarde. Ik had me Obon-avond altijd voorgesteld als een vreselijk chaotisch gebeuren met al die geesten die door de lucht suisdan en door hun grote vaart mensen omverkegelden. Nu ik in Japan was, vroeg ik me af wat er gebeurde als mensen niet wisten waar hun doden begraven lagen. Wat gebeurde er als ze in een ander land waren gestorven? Ik vroeg me af of geesten continenten konden oversteken. Als ze dat niet konden, hoe wilden ze dan terugkomen bij hun familie?

Die avond zat ik in de schaduw eindeloos sigaretten te roken, over geesten te piekeren en een manier te bedenken om Shi Chongming zover te krijgen dat hij met me praatte, toen Junzo Fuyuki en zijn mannen voor de tweede keer de club binnenkwamen.

Ik werd door Strawberry aangewezen om me bij hen te voegen. Ze zaten allemaal aan hun vaste, lange tafel, behalve de Verpleegster, die al in de donkere nis zat, waar het licht haar schaduw op de muur veranderde in een soort paard van een schaakbord, zo lang dat ze niet zozeer van de vloer omhoog leek te groeien, maar met haar schouders aan het plafond leek te

hangen. Fuyuki leek in een goede bui te zijn en naast me zat een nieuwe gast, een grote man in een zilverkleurig pak met een plat gezicht en haar dat zo kort was dat de vetkwabben op zijn achterhoofd zichtbaar waren. Hij was al dronken; hij vertelde moppen en sloeg iedere keer als hij bij de clou kwam zijn stoel tegen de grond, waarbij hij zijn wenkbrauwen komisch optrok en iets mompelde waardoor de mannen brulden van het lachen. Hij sprak Japans met het accent van Osaka. Vroeger dacht ik dat alle yakuza zo praatten, maar hij hoorde niet bij de bende. Hij was een vriend van Fuyuki en de Japanse meisjes zeiden dat hij beroemd was; ze giechelden naar hem met hun handen voor hun mond en zaten tegen elkaar te zwijmelen.

‘Ik heet Baisho,’ zei hij tegen de Russinnen in gemaakt Engels, en hij wuifde naar ze met zijn dikke vingers vol gouden ringen. ‘Mijn vrienden noemen me Bai, omdat ik twee keer zo veel geld heb als zij en twee keer zo veel waard ben als man.’ Hierbij bewoog hij zijn wenkbrauwen suggestief. Ik zat stilletjes voor mezelf de kanji voor *Bai* uit te tekenen. Bai-san gebruikte het woord in de betekenis ‘dubbel’, maar het had ook andere betekenissen: het kon ‘pruim’ betekenen als het werd geschreven met een boom en het symbool voor ‘alle’, en het kon ‘schaaldier’ betekenen, maar ook ‘cultivatie’. Maar Bai-san deed me eigenlijk denken aan hoe zijn naam in het Engels klonk. *Bizon*.

‘Ik ben zanger van beroep. Ik ben Japanse zangerknaap nummer één.’ Hij gebaarde de tafel rond naar iedereen die naar hem wilde luisteren. ‘En mijn nieuwe vriend,’ zei hij, terwijl hij met zijn sigaar in de richting van de zwarte gedaante in de rolstoel wees, ‘meneer Fuyuki, dat is man nummer één in Tokio!’ Hij balde zijn vuist om de spieren te laten zwellen. ‘De oudste man van Tokio, maar gezond en sterk alsof hij dertig is. Sterk, heel sterk.’ Hij draaide zich dronken naar hem om en zei in luid Japans, alsof de oude man doof was: ‘Fuyuki-san, U Bent Heel Sterk. U bent de grootste en de oudste man die ik ken.’

Fuyuki knikte. ‘Dat ben ik. Dat ben ik,’ fluisterde hij. ‘Ik ben nu sterker dan toen ik twintig was.’

Bizon hief zijn glas. ‘Op de sterkste man in Tokio.’

‘De sterkste man in Tokio!’ herhaalde iedereen in koor.

Soms is het een vergissing om je uit te sloven – je weet nooit precies wanneer alles anders wordt en dan sla je een modderfiguur. Nog geen halfuur nadat hij prat was gegaan op zijn goede gezondheid begon Fuyuki er ziek uit te zien. Iedereen deed alsof er niets aan de hand was, maar ik kon het zien; hij ademde moeizaam, mompelde iets en greep naar de arm van de man met de paardenstaart, die zich naar hem toe boog en met uitdrukingsloze ogen goed luisterde naar wat hij zei. Na een paar seconden knikte hij, stond op, rechte zijn schouders, streek zijn trui glad en duwde zijn stoel met een bruusk gebaar onder de tafel. Hij liep onopvallend de club door naar de nis, aarzelde even en stapte toen naar binnen.

Een van de andere mannen ging iets dichterbij Fuyuki zitten en hield hem discreet in het oog, maar verder probeerde iedereen te doen alsof er niets aan de hand was, alsof het van gebrek aan respect getuigde om de aandacht te vestigen op de toestand van de oude man. Ik was de enige die de man met de paardenstaart nakeek. Ik zag hem staan waar eerder Jason had gestaan, zijn gezicht diep in de schaduw terwijl hij met de Verpleegster praatte. Er volgde een korte stilte en toen pakte de Verpleegster een buidelkje uit haar zak waar ze iets uit haalde dat op een klein reageerbuisje leek. Met haar lange, witte vingers in een elegante hoek tikte ze iets uit het buisje in een glas, vulde het met water uit een kan op tafel en overhandigde het aan de man, die het bedekte met een wit servet en stilletjes terugkwam naar de tafel, waar hij het glas aan Fuyuki overhandigde. De oude man nam trillend een slokje en toen nog een. Ik zag iets korrelig aan het glas kleven, als nootmuskaat. In de nis deed de Verpleegster het buidelkje weer in haar zak en duwde het ver naar beneden. Ze streek haar pruik glad met haar grote handen.

Naast me maakte Bizon een geboeid keelgeluidje. Hij leunde met een elleboog op tafel, een zware askegel aan de sigaar tussen zijn vingers, en keek geboeid toe hoe Fuyuki het glas leeg-

dronk, op tafel liet vallen en met beide handen op de armen van zijn rolstoel en zijn hoofd naar achteren, achteroverleunde, terwijl hij luidruchtig ademde door zijn piepkleine neus.

Bizon begon te lachen. Hij schudde zijn hoofd en lachte tot zijn hele lichaam trilde en hij rood werd in het gezicht. Hij boog zich voor me langs en zei luid en met dikke tong tegen Fuyuki: 'Hé, *onii-san*.' Hij wees met zijn sigaar naar het glas. 'Heb je voor mij ook niet wat van dat medicijn? Iets om me trots rechtop te laten staan, zoals ik deed toen ik twintig was?' Fuyuki gaf geen antwoord. Hij bleef moeizaam ademhalen. 'Je weet wel wat ik bedoel, ouwe geit. Iets om je zo sterk te houden als toen je twintig was.' Rond de tafel vielen een paar gesprekken stil en draaiden mensen zich naar hem om. Bizon smakte met zijn lippen en zwaaide met een hand door de lucht. 'Iets om de dames gelukkig te houden? Hè?' Hij gaf me een ruwe por. 'Dat zou je wel leuk vinden, of niet soms? Of niet soms? Je zou wel graag een man van twintig willen hebben, iemand die RECHTOP KAN STAAN.' Hij sprong overeind en stootte tegen de tafel, waardoor een bord op de vloer in stukken viel. 'Dit is wat ik wil. Ik wil rechtop staan als meneer Fuyuki! Ik wil eeuwig leven, net als mijn *onii-san*!'

Zijn buurman legde een hand op zijn mouw en een van de andere mannen legde een vinger tegen zijn mond. 'Ik wil stijf rechtop staan, net zoals vroeger,' zong Bizon met zijn handen op zijn borst. 'Net zo stijf als op mijn achttiende. O, vertel me, *kami sama*, is dat te veel gevraagd?'

Toen niemand lachte, stopte hij abrupt en verstomden de woorden in zijn mond. Iedereen had zijn gesprek onderbroken en de man met de paardenstaart had zijn lippen met een klein, amper zichtbaar gebaar discreet met duim en wijsvinger samengeknepen, zonder zelfs maar op te kijken. De lach verdween van Bizons gezicht. Hij hief zijn handen in een woordeloos gebaar: *Wat nou? Wat heb ik verkeerd gezegd?* Maar de man met de paardenstaart had zijn hand alweer laten zakken en deed alsof hij zijn nagels inspecteerde, alsof er helemaal niets was gebeurd. Iemand anders hoestte opgelaten. Toen hervatte ieder-

een opeens zijn gesprek, alsof er een signaal was gegeven. Bizon keek de tafel rond. ‘Wat nou?’ zei hij tegen alles in. ‘*Wat nou?*’ Maar niemand lette nog op hem. Ze hadden zich allemaal van hem afgewend en iets interessanter gevonden om naar te kijken, iets belangrijkers om over te praten, of ze draaiden met hun glazen, schraapten hun keel en staken sigaren op.

Na een lange, verbijsterde aarzeling ging hij heel langzaam zitten. Hij pakte een hete doek, drukte die tegen zijn gezicht en ademde in en uit. ‘Mijn god,’ mompelde hij toen hij de doek liet zakken en een steelse blik wierp op de schaduw van de Verpleegster, die flikkerde op de muur. ‘Dat kan toch niet waar zijn...’

‘Wat zegt hij?’ siste Irina, die zich naar me toe boog. ‘Wat zegt hij?’

‘Ik weet het niet,’ mompelde ik zonder haar aan te kijken. ‘Ik verstond het niet.’

Een tijdlang bleven de gesprekken aan tafel lichtelijk geforceerd klinken. Fuyuki herstelde zich langzaam. Uiteindelijk veegde hij zijn mond af, vouwde het glas in het servet, deed het in zijn zak, tilde zijn hoofd op en keek een tijdje naar het plafond. De mannen praatten verder, de meisjes vulden de glazen en niemand had het meer over het incident. Alleen Bizon deed niet mee; hij zat verbijsterd op zijn stoel en staarde het ene moment somber naar de bult in Fuyuki’s zak, waar het glas zat, en het volgende naar de onheilspellende schaduw van de Verpleegster. Zijn wangen waren vochtig en zijn ogen waterig en de rest van de avond ging zijn adamsappel steeds moeizaam op en neer, alsof hij moest overgeven.

16

Nanking, 9 december 1937, volgens Shujins kalender de zevende dag van de elfde maand

Er is algehele paniek uitgebroken in de stad. Vorige week hebben de Japanse strijdkrachten Suchow ingenomen, het Venetië van China, en zijn ze in de richting van het Tai Wu-meer naar het noorden getrokken. Ze moeten snel gevorderd zijn en in een boog langs de Yangtze zijn gegaan, zodat ze uit het noorden naderden, want vier dagen geleden is Zhenjiang gevallen. Generaal Tang heeft gezworen ons tot het uiterste te verdedigen, maar de burgers hebben geen enkel vertrouwen in hem en bijna iedereen die het zich kan veroorloven, vertrekt. 'Het wordt weer precies als bij de bezetting van Taiping,' fluisteren ze. De vrachtwagens worden hoog opgeladen en de arme en wanhopige mensen klampen zich vast aan de zijanten, waarna de voertuigen dikbuikig en zwaaiend in de verte verdwijnen. Ik bid dat de vlekjes die je af en toe van de wagens kunt zien vallen op hun weg naar het spoorveer bij Xiaguan, de donkere voorwerpen die vertraagd tegen de mistige achtergrond op de weg vallen, ik bid dat dat bezittingen zijn: manden of kippen die los zijn geraakt. Ik bid dat het niet de kinderen van de arme mensen zijn.

Vandaag heeft het Rode Kruis een waarschuwing doen uitgaan. Ze hebben een vluchtelingenkamp opgezet rond de universiteit, niet ver van ons huis, net ten zuiden van de spoorweg, en ze dringen erop aan dat alle niet-strijders zich voor hun ei-

gen veiligheid daar verzamelen. De meeste collegezalen en kantoren zijn omgetoverd in slaapzalen. Ik vroeg me af of ik de oplossing voor mijn zorgen had gevonden: in een veilig kamp zou niet gepraat worden over vertrekken of over wantrouwen jegens de Kuomintang. En ik zou toch Shujin kunnen beschermen.

Met die gedachte ging ik vandaag in het geheim naar het kamp, waar ik een hele menigte mensen bij de ingang zag staan met hun beddengoed en andere bezittingen, terwijl de sirenes boven hen loeiden om te waarschuwen tegen een luchtaanval. Sommige vluchtelingen hadden vee bij zich, kippen, eenden en zelfs een waterbuffel, en ik zag een familie ruziën met de ambtenaren over de vraag of ze een varken mee kon nemen. Uiteindelijk werden ze overgehaald het dier los te laten en dwaalde het gedesoriënteerd weg, tot een andere vluchteling het zag en ving en het langzaam weer naar de poort leidde, waar de onigheid met de beambte weer van voren af aan begon.

Ik keek lange tijd naar die massa arme en dolende mensen. Sommigen liepen te hoesten en anderen hurkten nonchalant in de goot om hun behoefte te doen, zoals nog steeds de gewoonte moet zijn in sommige gemeenschappen op het platteland. Uiteindelijk draaide ik me om, trok mijn kraag op en liep met gebogen hoofd terug naar huis. Ik kan Shujin niet daarheen brengen. Het zou niets beter zijn dan haar over de Yangtze te slepen, terug naar Poyang.

We behoren tot de laatste mensen in onze straat; alleen wij zijn er nog en een paar arbeiders van de brokaatweverij op de Guofu-weg. Ze wonen in een slaapbarak aan het begin van de straat en zijn heel arm – ik betwijfel of ze familie hebben of een plek om naartoe te vluchten. Soms stel ik me buiten verdekt op en kijk ik naar onze steeg en probeer hem te zien door de ogen van een bezettingsleger. Ik ben ervan overtuigd dat we veilig zullen zijn; de straat loopt dood en er komen maar weinig mensen langs ons huis. Als de luiken dicht zijn, zou je niet geloven dat daar iemand woonde. Op het kleine plaatsje aan de voorkant, waar Shujin groente droogt in ondiepe pannen, heb ik een paar *jin* brandhout opgestapeld, met was verzegelde potten pin-

daolie, een paar zakken sorghum en een voorraad gedroogd vlees. Er is zelfs een mand met gedroogde harige krabben, een hele luxe! Ik bid dat ik goed voorbereid ben. Ik heb zelfs een paar ouderwetse vaten water opgeslagen, omdat de aanvoer onbetrouwbaar is en de oude bron op ons land onbruikbaar.

Ik zit voor het raam te schrijven met de luiken open en kan recht de straat op kijken, en wat kan ik zien? Een vrouw die een handkar in de richting van de Shangyuan-poort duwt. Er ligt een hoge stapel matrassen, meubels en zakken met sojabonen op. Boven op die stapel is een volkomen naakte, dode man vastgebonden. Haar man misschien, of een familielid dat heeft moeten wachten tot ze genoeg geld hadden voor een begrafenis. Moet je dat toch zien! Zijn we gek geworden? Willen we zo graag onze stad uit dat we niet eens onze doden hier kunnen begraven?

Nanking, 10 december 1937

Bij mijn elleboog liggen twee kleine kaarten. Vluchtelingencertificaten. Een voor Shujin, een voor mij. Als de dag komt dat de Japanners arriveren, zullen we ze vastspelden aan onze kleren. Ik heb ze vanmorgen opgehaald bij de Rode Swastika. Toen de zon te voorschijn kwam tijdens mijn wandeling naar huis, zette ik mijn pet af. Een van de docenten had gezegd dat ik dat moest doen. Hij heeft besloten niet in Nanking te blijven: hij wil naar de rivier en hoopt ergens boven Xiaguan door te breken en naar Chongqing te kunnen. Toen we afscheid namen, bekeek hij me eens goed en zei: 'Als je vandaag in de zon loopt, zet dan je pet af. Zorg dat je voorhoofd bruin wordt. Ik heb gehoord dat ze burgers hun pet afrukken en als hij dan een wit voorhoofd blijkt te hebben, houden ze hem voor een militair.'

'Maar wij zijn burgers,' zei ik.

'Ja,' zei hij, en hij keek me ietwat medelijdend aan. 'Ja.'

'We zijn burgers,' herhaalde ik toen hij wegliep. Ik moest mijn stem verheffen. 'En als het erop aankomt, zullen de Japanners ons ook als zodanig zien en ons met rust laten.'

Ik bleef een tijdje met boos kloppend hart staan terwijl hij

door de gang verdween. Het duurde lang voordat ik de straat op ging. Ik liep een eindje en keek toen over mijn schouder. Ik was uit het zicht van de campus, dus griste ik de pet snel van mijn hoofd, duwde hem in mijn zak en liep de rest van de weg met mijn hoofd naar achteren en mijn gezicht naar de zon, terwijl de woorden die mijn moeder op haar sterfbed zei door mijn hoofd speelden: 'Wend je gezicht naar de zon, jongen. Denk eraan dat het leven kort is. Wend je gezicht altijd naar de zon als je de kans hebt.'

Die nacht ging het sneeuwen. Ik lag de hele nacht te luisteren naar de gedempte stilte, terwijl Shujin volkomen stil naast me lag. Ze moet tegenwoordig op haar zij liggen, omdat ze een behoorlijke buik krijgt. Ik kan haar voeten voelen, en haar vingertoppen zijn koud tegen mijn huid als we elkaar af en toe aanraken. Ze is dezer dagen zo stil dat ze bijna transparant lijkt, alsof ze op een dag gewoon zou kunnen oplossen en een baby in haar plaats zou kunnen achterlaten. Zo in zichzelf gekeerd. Misschien denkt ze dat dit de belangrijke dagen zijn waarop onze baby blootstaat aan de primaire krachten in de mens – liefde, waarheid, medelijden en rechtvaardigheid – en misschien moet ze zich zo rustig houden en zich zo concentreren om deze elementen in hun zuiverste vorm toe te laten. Ze heeft het er bijna nooit meer over om weg te gaan. Van tijd tot tijd vraagt ze: 'Chongming, wat gebeurt er? Wat gebeurt er in het oosten?' En elke keer kan ik geen woorden vinden, alleen maar leugens: 'Niets. Niets. Het is allemaal zoals het moet zijn. Generaal Tang heeft alles in de hand.'

Toen we vanmorgen de gordijnen om het bed openschoven, stond er condens op het glas van de ramen en buiten lag een diepe laag sneeuw. Die is normaal tegen de middag door de karren tot prut gereden, maar vandaag is het onaards stil in Nanking. Door de straten rijden alleen legervoertuigen, en toen ik naar de markt bij het Ming-paleis ging om sloten voor de deuren te kopen en spijkers om het huis dicht te timmeren, zag ik tot mijn verbazing dat slechts een handvol kooplieden een

kraampje opzette, terwijl de sneeuwvlokken sisten op hun rode houtskoolbranders. Ik kocht hangsloten van een man die tien keer zo veel rekende als normaal. Ze zijn bijna zeker gestolen, maar hij leek geen moeite te hebben ze kwijt te raken.

‘Meneer Shi!’

Ik draaide me om en zag tot mijn verrassing een professor in de literatuur van de Universiteit van Shanghai, Liu Runde. Ik heb hem slechts één keer eerder ontmoet en ik begreep niet meteen wat hij op een markt in Nanking deed.

Ik maakte een kommetje van mijn handen, hief ze tot boven mijn gezicht en boog voor hem. ‘Wat vreemd om u hier te zien,’ zei ik, terwijl ik mijn handen liet zakken. ‘Hier in Nanking.’

‘Hoe vreemd om u hier te zien, meneer Shi.’ Hij droeg een traditioneel mannengewaad, met zijn handen om een handwarmer in zijn wijde mouwen en, vreemd genoeg, een westerse hoed met een brede, grijze band op zijn hoofd. Hij haalde de handwarmer uit de plooiën van zijn jasje en bukte zich om hem op de grond te zetten, zodat hij eveneens kon buigen. ‘Hoe vreemd om ook maar iemand te zien. Ik dacht dat de hele staf van de Jinling Universiteit de stad wel ontvlucht zou zijn.’

‘O, nee. Nee, nee. Ik niet.’ Ik trok mijn jasje dicht bij mijn keel en probeerde nonchalant te klinken, alsof ik nooit anders van plan was geweest dan hier te blijven. ‘Mijn vrouw verwacht een baby, weet u. Ze moet in de buurt van de ziekenhuizen en het gezondheidscentrum blijven. Een prachtig instituut met de laatste technologische snuffjes.’ Ik stampte een paar keer met mijn voeten, niet alsof ik nerveus was, maar alsof ik de kou probeerde te verdrijven. Toen hij verder niets zei, keek ik de verlaten straat door, boog me naar hem over en zei fluisterend: ‘Waarom? Denkt u dat het onverstandig van me is?’

‘Onverstandig?’ Hij keek peinzend over mijn schouder de straat in, in oostelijke richting, over de gegalvaniseerde daken, met een bedachtzame, ernstige uitdrukking op zijn gezicht. Na een tijdje verhelderde zijn gezicht, kwam er wat kleur op zijn wangen en keek hij me met een warme glimlach aan. ‘Nee. Helemaal niet. Integendeel.’

Ik knipperde met mijn ogen en mijn hart sprong op. ‘Integendeel?’

‘Jazeker. O, er bestaat geen twijfel aan dat er mensen zijn die geen vertrouwen hebben in onze president. Soms lijkt het wel of heel China zijn vertrouwen in hem is kwijtgeraakt en naar het binnenland vlucht. Maar ik? Mijn besluit staat vast. Ik moet toegeven dat ik uit Shanghai gevlucht ben, maar nu vlucht ik niet meer.’

‘Er zijn mensen die zeggen dat Tang zwak is en niet erg toegewijd aan zijn taak. Wat denkt u van die opvatting? Sommige mensen zeggen dat de Japanners over hem heen zullen lopen. Sommige mensen zeggen dat ze de stad in zullen komen en ons in ons huis zullen vermoorden.’

‘Kom! Sommige mensen zijn te bang voor veranderingen, als u het mij vraagt. Er zijn mannen als wij voor nodig, mannen als u en ik, meester Shi, om standvastig te kunnen blijven. Om de laffe, achterlijke natie die we achter ons hebben gelaten te vergeten, om vertrouwen te tonen in onze stad en in de generaal die door onze president is gekozen. Wat zijn we anders nog? Een troep bleke lafaards, meer niet. Trouwens, de nationalistische troepen hebben nog heel wat trucjes achter de hand. Kijk daar maar eens, bij de oostelijke muren. Ziet u die rook daar?’

‘Ja.’

‘Buiten de oostelijke muren staan gebouwen in brand. Aangestoken door onze eigen mannen. Zegt u dit tegen de mensen die beweren dat Tsjang Kai Sjek geen militair beleid heeft: verschroeide aarde. De politiek van de verschroeide aarde. Laat de Japanners niets vinden om van te bestaan bij hun opmars. Dat zal in minder dan geen tijd met hen afrekenen.’

De opluchting die ik voelde, was niet in woorden te vatten. Plotseling, na al die tijd, werd ik in het gelijk gesteld en werd ik bevestigd in mijn overtuiging. Zoals ik hier stond, leek het opeens alsof ik in het gezelschap was van een heel dierbare, oude vriend. We praatten en praatten, terwijl de sneeuw op onze schouders viel, en toen we in de loop van ons gesprek tot de ontdekking kwamen dat hij en zijn gezin nog geen halve li van

Shujin en mijzelf woonden, besloten we het gesprek bij hem thuis voort te zetten. We liepen amicaal arm in arm naar zijn huis, een hut met aarden muren en slechts één verdieping met een *kaoling*-strodak, geen binnenplaats en geen elektriciteit, waar de oude Liu en zijn vrouw woonden met hun tienerzoon, een donker mannetje dat eruitzag alsof hij in de modder had liggen rollen.

Liu heeft veel buitenlandse luxeartikelen meegebracht uit Shanghai: blikken gecondenseerde melk en Franse sigaretten, die we onder het praten rookten als een stel modieuze Parijse intellectuelen. Het bleek dat de oude Liu eerder die zomer zijn huis bij de Bund in Shanghai had afgesloten en zijn vrouw en zoon vooruit naar Nanking had gestuurd, terwijl hij aanbleef bij de universiteit, in een collegezaal sliep en zijn werk zo lang mogelijk bleef doen. Toen de stad uiteindelijk werd ingenomen, voorkwam hij dat hij gevangen werd genomen door zich te verstoppen in een afvallemmer in de universiteitskeuken, en hij was in Nanking aangekomen met een grote vloedgolf boeren, die vlak voor het Japanse leger uit was gevlucht, waarbij hij overal platbodems en sampans vol evacués had gezien, die zich schuilhielden onder het riet.

‘Toen ik in Suzhou aankwam, zag ik de Japanse soldaten in levende lijve. Ik zag ze over de sloten springen. Ze sprongen als demonen over het water, met *arikasa's* op hun rug. Ze zijn zo lenig dat niets hen kan stoppen. De *riben guizi*.’

Toen ik dat hoorde, voelde ik een vage onrust. Hier, in de beslotenheid van zijn huis, leek Liu Runde minder dapper en vurig dan op straat; van tijd tot tijd wreef hij langs zijn neus of keek hij nerveus in de richting van de ramen. Het kwam bij me op dat hij ondanks zijn grote woorden misschien wel net zo bezorgd was als ik.

‘Weet u,’ zei hij, terwijl hij zijn wenkbrauwen optrok en zich met een droog glimlachje naar me toe boog, ‘ik heb zelfs Shanghai, de hele stad Shanghai, over de vlakten naar het binnenland zien drijven.’

‘Shanghai? Hoe kan dat nu?’

‘Ja. U denkt dat ik gek ben. Of dat ik droom. Maar het is waar. Ik stond op een klip en toen zag ik Shanghai naar het binnenland drijven.’

Ik fronste. ‘Dat begrijp ik niet.’

Hij lachte: ‘Ja! Die blik! Dat is precies de blik die ik op mijn gezicht had toen ik het zag. Het duurde even voordat ik kon geloven dat ik niet gek werd. Weet u wat ik eigenlijk zag?’

‘Nee.’

‘Ik zag de paniek van de inwoners van Shanghai. Ze hebben hele gebouwen ontmanteld. Hele fabrieken. Kunt u zich dat voorstellen? Ze verhuisden ze naar het binnenland op jonken en stoomboten, naar Chongqing in het zuidwesten. Ik heb turbines over de Yangtze zien drijven, een hele textiel fabriek...’ Hij stak zijn hand uit en bootste het uitbundige gedobber van een boot aan de horizon na. ‘Heel Shanghai voer stroomopwaarts naar Chongqing.’

Hij glimlachte tegen me om me een antwoord te ontlokken, maar ik zweeg. Er was iets mis. De vrouw van Liu had eerder een taart met geraspte nootmuskaat op tafel gezet. Ter decoratie was met eiwit het karakter voor ‘geluk’ erop getekend en nu werd mijn blik aangetrokken door dat bekende karakter. Ik keek naar de gang, waar zij zich had teruggetrokken, en toen weer naar de taart. Ik dacht over haar eerdere, vreemd teruggetrokken gezicht en plotseling werd alles me duidelijk.

Natuurlijk. Natuurlijk. Nu begreep ik alles. Ik keek op naar de oude Liu met zijn weggetrokken gezicht en zijn grijzende haar en ik begreep het. Hij voerde dezelfde strijd met zijn vrouw als ik met Shujin. Het lijkt geen twijfel dat hij bang is voor de Japanners, maar hij is nog banger voor jaren van bijgeloof en achterlijke overtuigingen. We zitten in hetzelfde schuitje, Liu en ik, en in tegenstelling tot het oude gezegde dromen we precies dezelfde droom.

‘Beste Liu.’ Ik boog me iets naar hem toe en fluisterde de woorden. ‘Vergeef me.’ Ik slikte en trommelde met mijn vingers op tafel. Het was moeilijk om dit te zeggen. ‘Vergeef me als ik u niet helemaal had begrepen. Ik geloof dat u eerder zei dat we

niets te vrezen hebben van de Japanners.’

De uitdrukking op Liu's gezicht veranderde. Hij werd helemaal rood en hij wreef hard langs zijn neus, alsof hij probeerde niet te niezen. Hij ging rechtop in zijn stoel zitten en wierp een blik in de richting waarin zijn vrouw was verdwenen. ‘Ja, ja,’ zei hij vastberaden. ‘Ja, dat is precies wat ik gezegd heb.’ Hij stak een vermanende vinger op. ‘We moeten één ding goed in gedachten houden: de mensen die twifelen aan de Kuomintang, zullen naar ons kijken en het vertrouwen zoeken in onze ogen. Blijf vertrouwen, meester Shi, blijf vertrouwen. We doen echt het enig juiste.’

Toen ik door de sneeuw naar huis liep, probeerde ik dat met opgeheven hoofd te doen. *Blijf vertrouwen. We doen het enig juiste.* Maar ik herinnerde me nog iets dat me onrustig had gemaakt bij onze ontmoeting. Toen we op de markt stonden te praten, had ik opgemerkt dat de vrouwen van Nanking zich verstopten. Gedurende het gesprek had ik over de schouder van de professor naar ze gekeken en ik was het tot nu toe helemaal vergeten. Ze waren zoals gewoonlijk naar de markt gekomen, maar ze droegen allemaal een sjaal over hun hoofd en hun gezichten waren met houtskool zwart gemaakt. Ze liepen bijna dubbel gebogen, als oude besjes, hoewel ik wist dat velen van hen jong waren.

Plotseling werd ik boos. Ik wist waar ze bang voor waren. Ik wist dat ze zich verstopten, zich in zichzelf terugtrokken als dieren in de winterslaap, zich in zichzelf verborgen. Maar was dat nodig? Moest de kleur van ons land veranderen? Wij, de Chinezen, een heel volk, een volledige laffe, achterlijke natie, gingen op in het landschap. We renden weg en verstopten ons. We gingen op in de miljoenen silhouetten die in de droge rotsen en stenen van de Gobi-woestijn zijn gekrast. We verdwijnen liever en verzinken liever in ons land dan rechtop te blijven staan en de Japanners recht in de ogen te kijken.

17

Jason zei dat het huis van de moeder van de huisbaas was geweest, dat die heel ziek en misschien wel gek was geworden en dat de benedenverdiepingen zo vervallen waren geraakt dat ze onbewoonbaar waren. Er hingen altijd wolken muskieten om de dichtgetimmerde ramen en Svetlana zei dat er geesten rondwaarden. Ze vertelde ons dat de Japanners in een vreemd wesen geloven, een gevleugelde dwerg, een bergman met veren – Tengu, noemden ze hem – die mensen ontvoerde en net zo gemakkelijk heen en weer vloog als een mot. Svetlana zwoer dat ze geritsel had gehoord in de tuin en dat ze had gezien hoe iets zwaars zich een weg tussen de dadelpruibomen door baande. ‘Sst!’ zei ze soms en dan onderbrak ze zichzelf midden in een verhaal, met haar vinger theatraal tegen haar lippen. ‘Hoorde je dat? Beneden?’

Jason lachte haar uit en Irina deed alsof ze er ver boven stond. Ik zei niets. Ik was niet van plan mezelf bloot te geven als het om spoken ging. Ik hield van het huis en zijn eigenaardigheden; ik raakte al snel gewend aan de bladderende muren, de muffle, afgesloten kamers, de rijen afgedankte *kotatsu*-elektrische kachels in de opslagkamers, maar er waren momenten dat ik het gevoel had dat mijn kamer, die zo dicht tegen de gebarricadeerde vleugel aanlag, de laatste verdedigingslinie was. Ik wist niet waartegen. De ratten? De leegte? Ik wist het niet. Ik woonde nu al zo lang alleen dat ik gewend zou moeten zijn aan

grote, lege ruimten die 's nachts tegen mijn slaapkamermuren drukten, maar in Takadanobaba werd ik soms midden in de nacht wakker en dan was ik verstijfd van angst en overtuigd dat er net iemand langs de slaapkamerdeur was gelopen.

'Hier wacht iets,' zei Shi Chongming toen hij het huis voor de eerste keer zag. Hij belde me de dag nadat de yakuza naar de club waren gekomen. Hij wilde me komen opzoeken. Die woordkeuze stond me wel aan: hij wilde mij komen opzoeken. Ik haastte me om thee en cake te kopen en mijn kamer op te ruimen terwijl hij Tokio doorkruiste om in Takadanobaba te komen. Nu stond hij in de gang, in die stijve houding van hem met zijn handen langs zijn lichaam, zijn ogen gericht op een ver punt in de schemerige gang. 'Daar wacht iets op ontdekking.'

'Het huis is al heel oud.' Ik zette thee in de keuken, groene thee, en ik had wat kastanje-*mochi* gekocht, kleine cakes met bonenpasta in sober, half doorzichtig papier. Ik hoopte dat hij niet kon zien hoe zenuwachtig ik was. 'Ik wou dat ik het had kunnen zien toen het gebouwd werd. Het heeft de *Kanto*-aardbeving overleefd en zelfs de bombardementen. Er is hier veel gebeurd. Heel veel.'

Ik legde de lichte, pastelkleurige *mochi* op een klein, gelakt blaadje en maakte de papiertjes een beetje los, zodat ze openvielen als bloembladen die hun geheime, dikke meeldraden onthulden. Ik had nog nooit Japans voedsel klaargemaakt en ik had geen reden om te denken dat Shi Chongming dat erg op prijs zou stellen, maar ik wilde alles goed doen, er geen bende van maken, en ik deed er lang over om de hoek te vinden waarin ik de theepot op het blad moest zetten. Een man eet eerst met zijn ogen, zeggen de Japanners. Elk onderdeel moet zorgvuldig bekeken worden ten opzichte van wat ernaast staat. Naast de pot zette ik de kleine Japanse kopjes – meer aardewerken kommetjes dan kopjes – en toen pakte ik het blad op, liep de gang in en zag dat Shi Chongming bij de schermen stond met zijn handen omhoog, alsof hij de warmte van de zon erdoorheen voelde komen. Er lag een eigenaardige concentratie op zijn gezicht.

'Meneer Shi?'

Hij draaide zich naar me om. In de schaduw van de gang leek hij opeens bleek. ‘Wat is hierachter?’

‘De tuin. Doe maar open.’

Hij aarzelde even, maar toen trok hij het scherm weg en keek door het vuile raam naar buiten. De tuin lag ademloos en stil in het helwitte zonlicht, en er bewoog niets in dat kloppende hart. De bomen en planten zagen er stoffig en bijna onecht uit. Shi Chongming bleef zo lang staan dat ik er niet zeker van was of hij wel ademde. ‘Ik zou graag de tuin in gaan, als ik mag. Laten we in de tuin theedrinken.’

Ik was er nog nooit geweest. Ik wist zelfs niet of je er wel kon komen. De Russinnen waren allebei weg, dus moest ik Jason wakker maken om het te vragen. Hij kwam kreukelig en geuwend aan de deur terwijl hij met een sigaret tussen zijn tanden bezig was een T-shirt aan te trekken. Hij bekeek Shi Chongming eens en haalde toen zijn schouders op. ‘Ja hoor, daar kun je wel komen.’ Slechts twee kamers van die van mij vandaan bleek een niet-afgesloten deur op een kleine, houten trap uit te komen, en daar bracht hij ons naartoe.

Ik was hoogst verbaasd. Ik had me niet gerealiseerd dat er trappen naar beneden waren; ik dacht dat de benedenverdieping volledig afgesloten was. Maar hier, onder aan de donkere trap, was een kamer waar helemaal geen meubels stonden en alleen wat hoopjes dode bladeren op de stenen vloer lagen. Tegenover ons zagen we een gescheurd papieren shoji-scherm, dat groen gekleurd werd door het onderwaterlicht van de tuin daarachter. Shi Chongming en ik bleven er even naar staan kijken.

‘Er zal wel niets zijn om op te zitten,’ zei ik.

Shi Chongming legde zijn hand op het scherm. Daarachter weerklonk iets mechanisch, een gezoem als van een kleine generator. Misschien was het een van de airconditioners van het Zouthuis. Hij aarzelde even en toen trok hij. Het scherm was roestig: het bleef even vastzitten en toen gaf het plotseling mee en rolde weg, en de bittere, in elkaar gekronkelde onderbuik van een oerwoud vulde de deuropening met groene tinten. We bleven er zwijgend naar staan kijken. Een blauwewegen, zo dik en

gespierd als de houtige polsen van iemand die aan vechtsport doet, was zo lang verwaarloosd dat hij niet langer bloeide, maar een levende kooi vormde die zich vanaf de deuropening uitstrekte. Mos en tropische kruipplanten kronkelden eromheen, op de donkere plekken hingen muskieten, en slordige dadelpruimen en esdoorns vochten om ruimte, behangen met mos en klimop.

Shi Chongming liep ondanks zijn stok snel het bosje in. Het groene en gele licht maakte vlekken op de achterkant van zijn vreemde hoofd. Ik volgde voorzichtig, balancerend met het blad. De lucht was dik van de hitte, de insecten en de scherpe, bittere boomsappen. Een enorme tor sprong weg van onder mijn voet, sloeg zijn vleugels uit als een door mensen gemaakte vogel en zoemde vanuit de lage begroeiing naar mijn gezicht. Ik deed een stap achteruit om hem te vermijden, zodat ik een beetje thee op het gelakte blad morste, en zag hem als een mechanisch kristal klak-klak-klak langs mijn gezicht naar de takken ratelen. Hij bleef boven me zitten, zo groot als een winterkoninkje, strekte zijn glanzende, kastanjebruine vleugels en begon het elektrische gezoem voort te brengen dat ik voor het geluid van een generator had gehouden. Ik bleef er geboeid naar staan staren. De *semi-no-koe* van de dichter Basho, dacht ik. De stem van de cicade. Het oudste geluid in Japan.

Voor me was Shi Chongming op een open plek gekomen. Ik volgde hem naar de fel verlichte plek, bewoog mijn armen tegen de spinnenwebben en tuurde tegen de zon in naar het glinsterend witte Zouthuis, dat plat afstak tegen de blauwe lucht. De tuin was nog groter dan ik me had voorgesteld: aan mijn linkerkant was een drassig stuk met een lotusvijver vol rottende bladeren. In de schaduw van de reusachtige esdoorn die zijn takken in het water liet hangen, hingen zwermen muggen.

Chongming was even verderop tot stilstand gekomen, in de bemoste en verwaarloosde overblijfselen van een Japanse rots-tuin. Hij keek achterom en zijn hoofd bewoog van de ene kant naar de andere, alsof hij een vluchtige glimp van iets wilde opvangen, als een man die zijn hond het bos in heeft laten rennen

en hem nu vanaf de rand in het oog probeert te krijgen. Hij stond er zo gespannen bij dat ik in dezelfde richting keek. Achter plukken bamboe ving ik een glimp op van de rood-gele veiligheidsroosters op de ramen van de benedenverdieping. Ik zag ook een vervallen sierbruggetje over de lotusvijver, maar ik zag niet wat de aandacht van Shi Chongming zo gevangenhiel. Ik keek nog eens naar zijn ogen, volgde zijn blik en kwam uiteindelijk terecht in de buurt van een stenen bank en een stenen lantaarn die naast de lotusvijver stonden.

‘Meneer Shi?’

Hij fronste en schudde zijn hoofd. Toen leek hij zich te herstellen en voor het eerst te zien dat ik een blad in mijn handen had. ‘Geef maar.’ Hij nam het van me aan. ‘Laten we alsjeblieft gaan zitten en iets drinken.’

Ik vond wat oude, schimmelige ligstoelen en we gingen in de schaduw aan de rand van de rotstuint zitten, buiten het bereik van het witte zonlicht. Het was zo warm dat ik alles heel langzaam moest doen: de thee inschenken, Shi Chongming een mochi aanreiken op een eenpersoons lakblaadje. Hij nam het blaadje aan en bekeek het, pakte de vork en trok er voorzichtig een lijn mee over het midden van de mochi, zodat die in twee helften uit elkaar viel. Een mochi heeft een meelachtige, bleke kleur, maar aan de binnenkant zit een verrassende, paarsrode pasta, als rauw vlees tegen een randje pastelkleurige huid. Er veranderde iets subtiels in Shi Chongmings gezicht toen hij dat zag; ik zag hem aarzelen en toen beleefd een heel klein stukje naar zijn mond brengen. Hij kauwde voorzichtig en slikte moeizaam. Net alsof hij bang is om te eten, dacht ik.

‘Vertel me eens,’ zei hij toen hij een slokje van zijn thee had genomen en zijn mond had gedept met een zakdoek. ‘Je lijkt veel gelukkiger dan toen ik je voor het eerst ontmoette. Is dat zo? Ben je gelukkig hier in Tokio?’

‘Gelukkig? Dat weet ik niet. Ik heb er niet over nagedacht.’

‘Je hebt een plek om te wonen.’ Hij gebaarde naar het huis, naar de galerij van de bovenverdieping, waar een paar donzige wolken weerspiegeld werden in de vuile ramen. ‘Een veilige plek

om te wonen. En je hebt genoeg geld.'

'Ja.'

'Vind je je werk leuk?'

Ik keek neer op het blad. 'Gaat wel.'

'Werk je in een club? Je zei dat je 's avonds werkte.'

'Ik ben gastvrouw. Het is niet erg opwindend.'

'Dat zal wel niet. Ik weet wel wat over die clubs, ik ben niet de onwetende oude man die ik lijk te zijn. Waar werk je? Er zijn twee hoofdgebieden, Ropongi en Akasaka.'

'Yotsuya.' Ik maakte een vaag gebaar in de juiste richting. 'Dat grote gebouw in Yotsuya. Dat zwarte.'

'O ja,' zei hij bedachtzaam. 'Ja, dat ken ik wel.'

Iets in zijn stem deed me opkijken. Hij keek niet naar mij; zijn bewolkte ogen starden in het niets, alsof hij over iets heel verwarrends nadacht.

Ik slikte. 'Professor Shi Chongming? Komt u me vertellen over de film?'

Hij bewoog zijn hoofd, nog steeds met zijn blik op oneindig. Het was geen ja en het was geen nee. Ik wachtte tot hij iets zou zeggen, maar dat deed hij niet, hij leek even te zijn vergeten dat ik bij hem zat. Toen zei hij plotseling heel rustig: 'Weet je, het is niet zo ongewoon om het verleden te verzwijgen.'

'Wat?'

Hij keek me bedachtzaam aan, alsof hij niet aan Nanking dacht, maar aan mij. Ik keek terug en mijn gezicht werd steeds roder.

'Wat?'

'Het is niet zo ongebruikelijk. Je hoeft alleen maar te zwijgen.'

'Ik weet niet waar u het over hebt.'

Hij stak zijn hand in zijn zak en haalde er iets uit dat leek op een kleine origami-kraanvogel ter grootte van een lucifersdoosje, gemaakt van felrood en paars *washi*-papier. De kop hield de achterover en de vleugels waren theatraal gespreid. 'Kijk hier maar eens naar, naar deze volmaakte vogel.' Hij zette de kraanvogel op mijn handpalm. Ik keek erop neer. Hij was zwaarder

dan hij eruit zag. Aan de basis leek een ingewikkelde constructie van elastiek te zitten. Ik keek hem vragend aan. Hij knikte met zijn blik op het vogeltje. ‘Stel je voor dat dit rustige vogeltje het verleden is. Stel je dat eens voor.’

Ik keek niet-begrijpend neer op de kraanvogel. Toen zag ik dat er iets gebeurde. Hij trilde. Ik voelde de trilling in mijn pols, in mijn armen, over mijn hele huid. De paarse vleugels huiverden. Ik deed mijn mond open om iets te zeggen, maar toen leek de vogel te exploderen. Uit het midden sprong iets dat rood en angstaanjagend was, net een duveltje uit een doosje: het afschrikwekkende gezicht van een Chinese draak schoot naar me toe, zodat ik de vogel liet vallen en overeind sprong. Mijn stoel viel om en ik stond trillend en met uitgestrekte handen te staren naar de rare papierharmonica van de draak, die over de grond kronkelde terwijl het elastiek afwond.

Shi Chongming wipte hem omhoog met zijn stok, ving hem op en stopte hem weer in zijn zak. ‘Maak je geen zorgen. Ik ben geen goochelaar.’

Ik keek met een rood gezicht en bonkend hart op hem neer.

‘Het is maar een trucje voor kinderen. Kijk niet zo verbijs-terd. Ga alsjeblieft weer zitten.’

Na een tijdje, toen ik er zeker van was dat de draak niet uit zijn zak zou springen, zette ik mijn stoel overeind en ging zitten, terwijl ik hem behoedzaam aankeek.

‘Ik wil dat je begrijpt dat het net is alsof je een bal fosfor buiten legt onder een bewolkte hemel als je over het verleden praat. Het verleden heeft de macht dingen te veranderen. De energie van wind of vuur. We moeten respect hebben voor iets dat zo vernietigend kan zijn. En dan zou jij er recht op af kunnen lopen, zonder erbij na te denken? Dit is een gevaarlijk land. Je moet zeker weten dat je hiermee door wilt gaan.’

‘Natuurlijk ben ik daar zeker van,’ zei ik, nog steeds op mijn hoede. ‘Natuurlijk wil ik dat.’

‘Er was eens een professor die zijn uiterste best wilde doen voor zijn universiteit in China.’ Shi Chongming zat met zijn theekop

in zijn handen, met zijn voeten keurig naast elkaar. Terwijl hij sprak, keek hij me niet aan, maar praatte zomaar voor zich heen. ‘Ik hoop dat je begrijpt wat ik bedoel. Deze professor hoorde dat er een bedrijf was in Hongkong, een fabrikant van Chinese geneesmiddelen, die samen met een universiteit een wetenschappelijk oog wilde werpen op traditionele middeltjes. Hij wist hoe belangrijk het was dat zijn universiteit deel kon nemen aan dit partnerschap, maar hij wist ook dat zijn onderzoeksteam iets bijzonders zou moeten vinden om de belangstelling van het bedrijf te trekken.’ Shi Chongming boog wat naar voren en ging zachter praten. ‘Toen hoorde hij op een dag geruchten via vreemde en niet bij name te noemen netwerken, gefluister over een tonicum dat opmerkelijke effecten zou hebben. Zo zou het onder andere chronische diabetes, artritis en zelfs malaria genezen.’ Hij trok zijn wenkbrauwen op. ‘Kun je je voorstellen hoe verbazingwekkend het zou zijn als dat waar was?’

Ik gaf geen antwoord. Ik voelde me nog steeds niet op mijn gemak en was nog steeds op mijn hoede voor Shi Chongming en de papieren draak in zijn jasje. Ik wist niet wat ik van deze ontmoeting had verwacht – zijn toestemming, misschien, of gewoon meer koppig verzet. Wat ik niet had verwacht, was de gerichte, vastberaden trek op zijn gezicht.

‘De professor wist dat zijn universiteit een kans zou hebben om voor dit partnerschap te worden uitverkoren als hij de ingrediënten van dit tonicum zou kunnen achterhalen. Hij moest hard werken en heimelijk overal informatie inwinnen, maar uiteindelijk kwam hij iemand op het spoor die in het bezit zou zijn van dit tonicum. Er was maar één probleem. Die persoon woonde in Japan.’

Hij zette zijn kopje neer en ging wat meer rechtop zitten, met beide handen stijf op zijn bovenbenen, alsof hij een klein kind in een biechtstoel was. ‘Ik ben niet helemaal eerlijk geweest tegen de Todai Universiteit. Ze denken daar dat ik wil weten welke Chinese tradities het Japanse leger mee naar huis genomen heeft. En globaal gezien is dat ook juist. Maar er zit wat meer

aan vast. Ik heb deze post bij Todai slechts om één reden aangenomen: om naar Japan te kunnen gaan en de ingrediënten van dat elixer te achterhalen.'

'U hebt gelogen, bedoelt u. U hebt gelogen om uw positie te verwerven.'

Hij glimlachte wrang. 'Als je het zo wilt stellen, ja, dan heb ik gelogen. In werkelijkheid ben ik in Tokio om de toekomst van mijn universiteit veilig te stellen. Als ik er achter kan komen wat deze mysterieuze substantie is, zou alles anders zijn, niet alleen voor mij, maar voor honderden andere mensen.' Hij wreef vermoeid in zijn ogen. 'Helaas was mijn aankomst in Tokio niet het eind van de jacht. Het was eerder het begin. De man met wie ik wil praten is al heel oud, meer dan negentig jaar, en hij is een van de machtigste mannen in Japan. Hij wordt omringd door mensen die het absoluut verboden is erover te praten, en de meeste informatie die naar buiten komt, bestaat uit geruchten en bijgeloof.' Shi Chongming glimlachte. 'Om kort te gaan, ben ik tegen een muur op gelopen.'

'Ik weet niet waarom u me dit allemaal vertelt. Ik heb er niets mee te maken.'

Hij knikte, alsof ik het voor één keer bij het rechte eind had. 'Behalve dat hij soms de clubs in Tokio bezoekt als hij zich goed voelt. Ja. En een van de plaatsen waar hij soms gezien wordt, is dezelfde club als waar jij werkt. Misschien kun je nu begrijpen waar mijn gedachten naartoe gaan.'

Ik zweeg even, met mijn kopje tegen mijn lippen en mijn ogen in die van hem. Er was net iets bij me opgekomen. Shi Chongming had het over Junzo Fuyuki.

'Ja?' vroeg hij nogal streng toen hij mijn verbaasde blik zag. 'Wat is er? Heb ik je van streek gemaakt?'

'Ik weet wie u bedoelt. Ik geloof dat ik hem heb ontmoet. Junzo Fuyuki.'

De intelligente ogen van Shi Chongming glansden van een plotselinge, felle belangstelling. 'Je hebt hem ontmoet,' herhaalde hij, terwijl hij weer wat vooroverboog. 'Mijn instinct heeft me niet bedrogen.'

‘Zit hij in een rolstoel?’

‘Ja.’

‘Professor Shi.’ Ik liet het kopje langzaam zakken. ‘Junzo Fuyuki is een gangster. Wist u dat?’

‘Natuurlijk. Dat vertel ik je toch. Hij is de *oyabun*, de peetvader van de Fuyuki-*gumi*.’ Hij pakte zijn kopje op, nam een paar kleine slokjes thee en zette het weer op tafel. Toen leek hij zich in zijn volle lengte op te richten en een formele, militaire houding aan te nemen. ‘Nu, ik wil je het volgende vragen. Fuyuki sluit soms vriendschap met de gastvrouwen in de clubs. Hij nodigt soms mensen uit in zijn appartement, en ik ben ervan overtuigd dat hij daar het ingrediënt bewaart waarover wij het hebben gehad. Hij drinkt ook graag en ik ben er zeker van dat zijn waakzaamheid soms verslapt. Ik denk dat hij met jou misschien zou praten. Ik denk dat jij in staat zult zijn om de ware aard van dat ingrediënt te achterhalen.’

‘Ik heb het al gezien. Ik bedoel dat ik hem iets heb zien innemen. Iets... een...’ Ik hield mijn duim en wijsvinger iets uit elkaar om de afmetingen van het reageerbuisje van de Verpleegster aan te geven. ‘Een vloeistof. Met bruinachtig poeder erin.’

Shi Chongming bleef me een hele tijd zitten aankijken. Hij wreef over zijn lippen alsof ze gebarsten waren. Eindelijk zei hij, beheerst: ‘Bruinachtig?’

‘Had u dat niet verwacht?’

‘Nee, nee, daar gaat het niet om,’ zei hij, terwijl hij een zakdoek uit zijn zak haalde en zijn voorhoofd afveegde. ‘Het is precies wat ik verwachtte. Een poeder. Een aftreksel.’ Hij hield op met vegen en stopte de zakdoek weer in zijn zak. ‘Nu dan...’ zei hij en ik merkte dat hij moeite moest doen om zijn stem te beheersen. ‘Nu, hiermee kun je me helpen. Ik moet weten wat dat poeder is.’

Ik gaf aanvankelijk geen antwoord. Ik boog voorover, zette het kopje voorzichtig op het blad, bleef er met mijn handen tussen mijn knieën naar zitten kijken en dacht na over zijn woorden. Toen er een hele tijd voorbij was gegaan, schraapte ik mijn keel en keek naar hem op. ‘U wilt zeggen dat u me de film zult

laten zien als ik erachter kom wat dat poeder is?’

‘Je moet dit niet lichtvaardig opvatten. Je hebt geen idee hoe gevaarlijk het is. Als iemand ooit zou weten of vermoeden dat ik vragen stel...’ Hij stak zijn vinger op en zijn blik was intens. ‘Hij mag nooit weten dat ik vragen stel. Je kunt hem er niet rechtstreeks naar vragen. Je moet met uiterste discretie te werk gaan. Ook al duurt het weken, maanden.’

‘Dat vroeg ik niet. Ik vroeg of u me de film zult laten zien als ik het doe.’

‘Doe je het?’

‘Laat u me de film zien?’

Hij vertrok geen spier. Hij knipperde niet eens met zijn ogen. Hij keek me onverstoorbaar aan.

‘Nou? Laat u me...’

‘Ja,’ zei hij abrupt. ‘Ja, dat zal ik doen.’

Ik bleef even met open mond zitten. ‘Echt?’

‘Ja.’

‘Dus hij bestaat,’ zei ik. ‘Hij bestaat echt. Ik heb het me niet ingebeeld?’

Hij zuchtte, sloeg zijn ogen neer en legde vermoeid een hand tegen zijn slaap. ‘Hij bestaat,’ mompelde hij. ‘Je hebt het je niet ingebeeld.’

Ik liet mijn hoofd zakken, omdat er een glimlach over mijn gezicht trok en ik niet wilde dat hij dat zag. Mijn schouders trilden en ik moest mijn duim en wijsvinger aan weerszijden van mijn neus houden en mijn hoofd schudden, zodat de opluchting als lachbelletjes in mijn oren knapte.

‘Nou, doe je het of doe je het niet?’ vroeg hij. ‘Wil je me helpen?’

Toen ik eindelijk niet meer lachte, liet ik mijn hand zakken en keek ik hem aan.

Hij leek kleiner te zijn geworden, gekreukter en brozer, met zijn strak om zijn schouders getrokken versleten jasje. Zijn ogen waren nog slechts speldenprikken en er stond wat zweet op de brug van zijn neus. ‘Doe je het?’

Wat een verbijsterende toestand. Om een afspraak te maken

met een ouder wordende professor die wat mij betreft net zo gek kon zijn als iedereen zei dat ik was. Is het niet verbazingwekkend wat mensen doen voor hun gemoedsrust? We bleven elkaar een eeuwigheid aan zitten kijken en het geluid van de insecten bonkte in mijn hoofd, terwijl boven ons de vliegtuigen op weg naar Narita witte strepen trokken in de warme, blauwe hemel. Eindelijk knikte ik. 'Ja,' zei ik zacht. 'Ja. Ik doe het.'

Er waren in de benedenverdieping poorten naar de straat, zodat er een tunnel onder de bovenverdieping van het huis ontstond. Toen Shi Chongming vroeg in de middag weer vertrok, ontdekte ik tot mijn verrassing dat ik de roestige sleutel nog kon omdraaien in het slot en dat de oude poort met enige moeite nog geopend kon worden, zodat hij meteen de straat op kon stappen. 'In China,' zei hij, toen hij in de deuropening stond met zijn hoed diep over zijn gezicht, 'denken we anders over tijd dan jullie in het Westen. Wij geloven dat onze toekomst... dat onze toekomst gezien kan worden in ons verleden.' Zijn blik ging weer naar de tuin, alsof iemand zijn naam had gefluisterd. Hij hield zijn hand op alsof hij de lucht wilde voelen of een ademhaling op zijn handpalmen.

Ik draaide me om en keek scherp naar de stenen lantaarn. 'Wat ziet u, Shi Chongming?' vroeg ik. 'Wat ziet u?'

Hij antwoordde met kalme, zachte stem. 'Ik zie... een tuin. Ik zie een tuin. En ik zie zijn toekomst, wachtend op onthulling.'

Toen hij weg was, deed ik de poort achter hem op slot en bleef even in de schaduw van de tunnel staan, waarin het pleisterwerk van de onderkant van de bovenverdieping viel, zodat het web van grijze balken zichtbaar werd. Ik keek naar de tuin. Ik zag de moeder en vader van de huisbaas daar – haar muiltjes tikten op de *tobi-ishi*-stapstenen, een vuurrode parasol, misschien een gebleekte benen kam in de vorm van een vlinder, per ongeluk gevallen en vergeten, onder de bladeren geschopt, waar hij bleef liggen en in de loop der jaren langzaam in de steen opging. Volgens het shintoïsme huizen er zielen in bomen, plan-

ten, vogels en insecten, maar in Tokio was maar weinig groen te vinden en de enige bloemen waren de slingers plastic kersenbloesem die tijdens festivals aan de winkelpuien hingen. Je hoorde nooit vogels zingen. Misschien, dacht ik, zaten alle zielen in de stad noodgedwongen bij elkaar op vergeten plekken als deze.

Op dat moment, daar in de schaduw, in de wetenschap dat Shi Chongming in het bezit was van de film die zou verklaren wat er met mij was gebeurd, die zou laten zien wat ik volgens mij al die jaren geleden had gelezen in een oranje boekje, wist ik dat het antwoord dat ik zocht ergens vlakbij was – dat het niet lang zou duren voordat ik mijn hand uit zou steken en zou merken dat het naar me toe was gekropen en stevig in mijn handpalm lag.

18

Nanking, 12 december 1937, de tiende dag van de elfde maand, laat in de middag

Ik schrijf dit bij het licht van een enkele kaars. We kunnen ons geen olielampen of elektrisch licht veroorloven. We moeten ervoor zorgen dat ons huis eruitziet alsof het onbewoond is.

Gisteren hoorden we de hele dag explosies in de buurt van het Bloemenregenterras. Ik zei tegen Shujin dat onze militairen waarschijnlijk bezig waren greppels voor de stadsmuur te maken of dat ze de bruggen over het kanaal opbliezen, maar op straat hoorde ik de mensen fluisteren: 'Het zijn de Japanners. De Japanners.' En toen, eerder vanmiddag, kwam er na een lange periode van stilte een enorme explosie, die de stad op zijn grondvesten deed schudden, zodat Shujin en ik onze bezigheden lieten vallen en elkaar doodsbleek aankeken.

'De poort,' schreeuwde een jongen op straat. De Zhonghua-poort! De Japanners!'

Ik ging naar het raam en keek naar hem. Hij stond met zijn armen wijd, in de verwachting dat de luiken open zouden vliegen en stemmen hem zouden antwoorden, zoals normaal gesproken zou gebeuren. Ons leven heeft zich altijd op straat afgespeeld, maar dit keer hoorde je in de hele wijk niets anders dan het heimelijk barricaderen van deuren en luiken. Het duurde niet lang voor de jongen merkte dat het stil bleef. Hij liet zijn armen zakken en rende weg.

Ik draaide me om. Shujin zat erbij als een zoutpilaar, haar handen netjes gevouwen en haar lange gezicht stil als marmer. Ze had een lange huis-*qipao* aan en een bronskleurige broek die haar huid bijna bloedeloos deed lijken. Ik bleef een tijdje naar haar staan kijken, met mijn rug naar de open luiken en de koude, stille straat achter me. Er hangt dezer dagen een heel vreemd licht over de stad, heel wit en helder: het stroomde de kamer binnen en verlichtte elk detail van haar huid. Het was alsof ik heel dicht bij haar zat. Ik staarde ernaar. Haar gezicht, haar hals en haar handen waren helemaal overdekt met kleine bultjes, als kippenvel, en haar oogleden leken bijna doorzichtig, alsof ik de geheime angsten daaronder kon zien bewegen.

Op dat moment, terwijl ik naar haar stond te kijken, leek er iets heel basaal in me omhoog te komen, iets dat smaakte naar saffraan en de dikke rook van de kookpotten in Poyang, iets waarvan ik ging hoesten, zodat de tranen me in de ogen sprongen. Ik wipte bezorgd van de ene voet op de andere en aarzelde welke woorden ik zou gebruiken: *Shujin, ik had het mis en jij had gelijk. Ik kan je niet zeggen hoe bang ik ben. Laten we weggaan uit de stad. Ga snel wat guoba maken, we gaan pakken, we vertrekken. Dan zijn we tegen middernacht in de Meitan-haven.* Of met wat meer waardigheid: *Shujin, we stellen onze plannen een beetje bij...*

‘Shujin,’ begon ik. ‘Shujin, misschien... moeten we...’

‘Ja?’ Ze keek hoopvol naar me op. ‘Misschien moeten we...?’

Ik wilde net antwoord geven toen achter me een enorm gekrijs klonk en iets door het raam schoot, tegen mijn achterhoofd, zodat ik struikelde en vooroverviel. Meteen werd de kamer vervuld van een afschuwelijk geluid. Ik lag schreeuwend op de grond, met mijn handen over mijn hoofd. In de commotie viel er een kom stuk, het water liep over de tafel en Shujin sprong op en schopte in haar paniek haar stoel omver. Boven ons hoofd ketste iets groots en donkers furieus van muur naar muur. Ik beschermde mijn gezicht met mijn handen en keek voorzichtig omhoog.

Het was een vogel, een grote, onhandige vogel, die wanhopig

fladderend tegen de muren aanvloog en over de vloer hopte. Overal vlogen veren in het rond. Shujin stond verbijsterd te kijken terwijl het dier schreeuwde en rondfladderde en dingen op de grond gooide. Eindelijk raakte hij uitgeput. Hij viel op de vloer, waar hij een tijdje suf heen en weer hopte en tegen de muren botste.

Shujin en ik deden een stap naar voren en keken ongelovig naar het dier. Het was een gouden fazant. De vogel die volgens sommigen het symbool van China is. Ongelooflijk. Tot vandaag had ik alleen op schilderijen gouden fazanten gezien, en ik had niet verbaasder kunnen zijn als de *feng huang*, de Chinese feniks, zelf door het raam naar binnen was gevlogen. De oranje veren glansden zo helder alsof er midden in ons huis een vuur was aangestoken. Iedere keer dat ik een stap naar voren zette, hopte hij weg om te vluchten en botste tegen de meubels. Ik begreep niet waarom hij hier naar binnen was gevlogen. Pas toen de vogel een wanhopige sprong maakte en vlak langs me kwam, zag ik zijn ogen en begreep ik het.

‘Ga aan de kant,’ zei ik tegen Shujin, terwijl ik mijn brokaten *changpao* van de stoel pakte en die als een net over de vogel heen wierp. Hij sprong in paniek op en klapperde met zijn vleugels, zodat hij een centimeter of dertig omhoog kwam, en even leek het gewaad uit zichzelf door de kamer te dansen als een kleurig versierde geest. Toen ging ik er gebukt naast staan en ving de vogel snel in allebei mijn handen. Ik kwam overeind en bevrijdde de vogel voorzichtig, eerst zijn kopje met de blinde ogen en toen de vleugels, zodat Shujin hem kon zien.

‘Hij is blind,’ mompelde ik.

‘Blind?’

‘Ja. Misschien door die ontploffing bij de Zhonghua...’

‘Nee!’ Shujin sloeg haar handen voor haar gezicht. ‘Nee. Dit is het allerergste voorteken, het noodlot! Een gouden fazant! De vogel van China. Blind gemaakt door de Japanners.’ Ze zette haar vingers in haar hoofdhuid alsof ze gek was geworden en keek paniekerig de kamer door, alsof ze zocht naar een wonderbaarlijke manier om te ontsnappen. ‘Het is waar, nu gaat het

echt gebeuren. De aarde, onze grond. De Japanners gaan de aarde kwaad doen, ze zullen de drakenlijnen in de grond vernietigen en...'

'Stil nou maar. Drakenlijnen bestaan niet...'

'Ze zullen de drakenlijnen vernietigen en dan zal er niets dan droogte en honger zijn in China. Alle fazanten zullen blind worden, niet alleen deze. Allemaal. En alle mensen ook. We zullen in ons bed worden vermoord en...'

'Shujin, alsjeblieft. Blijf alsjeblieft rustig. Het is maar een vogel.'

'Nee! Het is niet zomaar een vogel, het is een gouden fazant. We gaan allemaal dood.' Ze liep in kringetjes door de kamer, ongecontroleerd en koortsachtig, en gebarde wanhopig met haar armen. 'De president, jouw geliefde president, jouw op-
perste arbiter, is weggerend als een opgejaagde hond, helemaal naar Chongqing, en in Nanking zijn alleen nog arme en zieke mensen en...'

'Genoeg!'

'O!' riep ze. Ze liet haar handen zakken en staarde me intens verdrietig aan. 'O, je zult het zien! Je zult het zien! Ik heb gelijk.' En met die woorden rende ze de kamer uit. Haar voeten roffelden over de trap.

Ik bleef haar een hele tijd staan nakijken. Het bloed bonkte in mijn slapen en ik was verbijsterd dat alles zo snel anders was geworden. Ik had op het punt gestaan om toe te geven, om de stad uit te vluchten. Maar door haar uitdagende woorden ging ik meteen weer in de verdediging, hoewel ik lang niet zeker was van mijn positie.

Ik had daar een eeuwigheid naar de lege trap kunnen blijven staren als de fazant niet was gaan worstelen. Verslagen pakte ik hem met één hand bij zijn poten en sloeg hem door de lucht, met de snelle zwaai die mijn moeder me als kind had geleerd. Ik zwaaide hem langs mijn lichaam naar beneden alsof ik water uit een doek sloeg, eenmaal, tweemaal, tot de nek van de vogel was gebroken en ik nog slechts een slappe hoop veren in mijn handen had. Ik sloot de luiken en nam de dode vogel, wiens

vleugels nog één keer omhooggingen in een laatste spiertreking, mee naar de keuken.

Ik kom zelden in Shujins keuken, maar nu was het de enige plek waar ik wilde zijn. Ik vond er troost. Als jongen zat ik altijd op de vloer van de keuken naar mijn moeder te kijken, die kippen in het kokende water gooide om de veren zachter te maken. Ik liet water in een pot lopen, stak het vuur aan en wachtte tot de belletjes naar het oppervlak kwamen. In een roes hield ik de vogel bij zijn poten en dompelde hem in het water. Daarna ging ik aan de tafel zitten om hem te plukken en de donsveertjes van de borst te schrapen, waarbij ik dacht aan de verworpen keuken van mijn moeder. Ik herinnerde me haar gezicht in de dagen voordat mijn vader zulke goede zaken was gaan doen en we ons nog geen *amah* konden veroorloven, toen ze de hele dag in de keuken doorbracht en geduldig gekookte eenden pekeldde, ze in doeken wond voor de opslag en de ingewanden van de vogels op een stokje spietste om ze in de voorraadkamer te laten drogen. Tsjang Kai Sjek, dacht ik dof, wil dat China naar de toekomst kijkt. Maar is het zo eenvoudig voor een volk om zijn geschiedenis uit zijn hart te rukken?

Toen ik klaar was met de vogel, stopte ik zijn kop voorzichtig onder een vleugel en bond hem vast zoals mijn moeder altijd deed, op de manier waarop Chinese vrouwen dat al generaties deden. Toen deed ik hem in de pot en ging met de glanzende, natte veren nog op mijn armen zitten kijken naar het bloederige schuim dat omhoogkwam.

Nanking, 13 december, middag

Gisteravond heb ik met hout elk raam en elke deur van het huis dichtgetimmerd. (Shujin wilde niet helpen, omdat het inslaan van een spijker volgens haar bijgeloof misvormingen zal veroorzaken bij onze baby.) De hele avond hoorden we vreemde geluiden uit het oosten en voordat we naar bed gingen, zette ik een ijzeren staaf tegen het geestenscherm. Wie weet of we die in geval van nood nog kunnen gebruiken? Vanmorgen werden we wakker door een ver gerommel, als donder, en een halfuur

geleden vulde Shujin een pan om noedels te koken voor de lunch. Toen ze haar handen ging afspoelen, schokte en trilde de kraan en kwam er alleen een dunne, bruine vloeistof uit. Wat betekent dat? Betekent het dat de Japanners...

Het gebeurt terwijl ik zit te schrijven! De gloeilamp boven ons hoofd is net uitgegaan. Nu zijn we... We zitten in het halfdonker en ik kan mijn woorden op het papier amper zien. Buiten klinkt een angstaanjagend gehuil van vastlopende machines. De stad wordt lamgelegd waar we bij zitten. Shujin is in de keuken op zoek naar onze olielampen, en aan het eind van de steeg hoor ik iemand hysterisch schreeuwen.

Ik kan hier niet langer blijven zitten. Ik kan hier niet zomaar blijven zitten luisteren. Ik ga op onderzoek uit.

19

Toen ik naar boven ging, leek het huis heel donker en koel na de warme tuin. Ik nam een bad in de holle, oude badkamer met overal buizen en groene schimmel tussen de tegels. Ik waste me zorgvuldig en keek bedachtzaam naar mijn spiegelbeeld, naar de manier waarop het stromende water mijn bleke huid, de zil-verachtige haren en de poriën vergrootte. Shi Chongming wilde dat ik probeerde Fuyuki aan het praten te krijgen. Ik was er zeker van dat hij bedoelde dat ik met hem moest flirten. Hij bedoelde dat ik sexy moest zijn.

In het ziekenhuis waren ze het nooit moe geworden om tegen me te preken over mijn seksuele gedrag, dus had ik al vroeg besloten dat het niet erg handig zou zijn om ze te vertellen wat ik echt had gevonden van de jongens in het busje. Ik kon wel raden wat ze zouden zeggen: 'Ah! Zie je wel? Een volkomen inadequate reactie!' Dus verzwegen ik de waarheid: dat ik me nog nooit zo gelukkig had gevoeld als toen alle jongens hun beurt hadden gehad en we ons hadden aangekleed en op de terugweg waren over de A303. Ik vertelde niet hoe helder alles eruitzag, de glanzende sterren en de witte streep op de weg, die onder de bus weegleed. De vier achterin bleven roepen dat we niet zo snel over de hobbels moesten rijden en ik zat voorin te neuriën en te luisteren naar een versleten bandje dat steeds siste en kraakte door de kapotte luidsprekers. Ik voelde me licht vanbinnen, alsof elk van de jongens iets donkers en geheims uit me gespoeld had.

We kwamen bij de plek waar ze me hadden opgepikt en de bestuurder zette de bus in de berm. Hij liet de motor draaien en boog zich voor me langs om het portier open te doen. Ik staarde hem niet-begrijpend aan.

‘Nou,’ zei hij, ‘we zien je nog weleens.’

‘Wat?’

‘We zien je nog weleens.’

‘Moet ik er nu uit?’

‘Ja.’

Ik zweeg een tijdje en keek naar de zijkant van zijn gezicht. Er zaten een paar puistjes in zijn nek, net boven zijn kraag. ‘Ga ik dan niet met jullie naar de pub? Je zei dat we naar de pub gingen. Ik ben nog nooit in een pub geweest.’

Hij kneep zijn sigaret uit en gooide hem uit het raam. Over zijn linkerschouder zag ik nog steeds een smal streepje turkoois aan de horizon, en de wolken rolden eroverheen alsof ze kookten. ‘Doe niet zo stom,’ zei hij. ‘Je bent te jong voor de pub. Als we jou meenemen, worden we er allemaal uitgegooid.’

Ik draaide me om en keek naar de achterbank. Vier hoofden draaiden weg en deden alsof ze uit de raampjes staarden. De jongen met het roodblonde haar zat helemaal achterin en keek me ernstig aan, alsof hij me op diefstal had betrapt. Ik keek naar de bestuurder, maar die zat geconcentreerd uit het raampje te kijken en tikte ongeduldig met zijn vingers op het stuur. Ik deed mijn mond open om iets te zeggen, maar toen bedacht ik me. Ik zwaaide mijn benen uit het busje en liet me op de weg zakken.

De bestuurder boog opzij en sloeg het portier dicht. Ik legde mijn handen op het raam en wilde iets zeggen, maar hij had de handrem al los gezet. De versnellingen kraakten, de richtingaanwijzer ging aan en het busje rolde weg. Ik bleef langs de weg staan en zag de lampen vager worden en verdwijnen. Boven me rolden de wolken verder tot de maan helemaal niet meer te zien was en het stukje Engeland waar ik stond helemaal donker was.

En dus moest ik het met de dokters eens zijn: het onmiddel-

lijke resultaat van seks was niet geweest wat ik ervan had verwacht. En zoals mijn lichaam er nu uitzag, zou ik waarschijnlijk nooit de kans krijgen om erachter te komen of het in de toekomst anders kon gaan. Dat durfde ik de dokters niet te vertellen; ik durfde niet te zeggen hoe graag ik een vriendje zou willen hebben, iemand om mee naar bed te gaan. Ik wist dat ze dan zouden zeggen dat mijn schandalige impulsen de oorsprong vormden van een veel groter kwaad, dat ik rondliep met een wolf in mijn inborst. Ik luisterde naar de lessen over persoonlijke waardigheid en over zelfrespect, al dat ingewikkelde gedoe over toestemming en zelfbeheersing, en ik leerde al snel dat seks gevaarlijk en onvoorspelbaar was, net als Shi Chongmings magische kraanvogel van het verleden, een bal fosfor op een bewolkte dag. Ik kwam tot de conclusie dat ik beter kon doen alsof het niet bestond.

Uiteindelijk was het het meisje in het bed naast me, hetzelfde dat me leerde roken, dat me een soort oplossing aanreikte. Zij masturbeerde iedere nacht. 'Een nat vingertje halen' noemde ze het. 'Ik kom hier nooit meer weg, ik. Het kan me niet schelen. Zolang ik mijn saffies heb en een nat vingertje kan halen, is er niets aan de hand.' Ze deed het onder de dekens, als de lampen uit waren. Ze schaamde zich er niet voor. Ik lag in het andere bed met mijn lakens opgetrokken tot mijn kin en staarde met grote ogen naar de beweging onder de dekens. Het leek zo vrolijk bij haar, alsof er helemaal niets mis mee was.

Toen ik uit het ziekenhuis was ontslagen en ik niet elke vijf minuten in de gaten werd gehouden, begon ik met mijn eigen schuldige experimenten. Ik wist al snel hoe ik mezelf klaar moest laten komen en hoewel ik nooit echt boven een spiegel heb gehurkt (het meisje van het natte vingertje had me toevertrouwd dat er mensen waren die dat deden) was ik er zeker van dat geen ander meisje op de wereld het donkere plekje tussen haar benen zo goed leerde kennen als ik. Soms dacht ik over de wolf. Ik was bang dat ik op een dag mijn hand tussen mijn benen zou steken en dat mijn vingers dan zijn natte neus zouden voelen.

Ik spoelde mijn washandje uit en keek bedachtzaam naar

mijn spiegelbeeld, een geest met magere armen en benen op een rubberen krukje. Het meisje dat in haar graf zou kunnen belanden zonder een andere liefde in haar leven te hebben gehad dan die vijf jongens achter in een Ford Transit. Ik liet een plastic kommetje vollopen, mengde het hete en het koude water en gooide het over mijn lichaam, waarbij ik het water omhoog liet komen, het liet wervelen in de holtes van mijn sleutelbeenderen en het in de littekens op mijn buik liet druppelen. Ik zette het kommetje neer en legde langzaam en dromerig mijn handen op mijn buik. Ik haakte mijn duimen in elkaar, spreidde mijn vingers en staarde zonder iets te zien naar het water dat zich zilverachtig verzamelde in de hakkerige groeven en dat het licht weerspiegelde als kwik.

Niemand, alleen de dokters en een man van de politie die er foto's van kwam nemen, had ooit mijn littekens gezien. In mijn dagdromen beeldde ik me in dat er iemand bestond die het zou begrijpen – iemand die ernaar zou kijken zonder ervan te schrikken, die het verhaal zou horen en iets liefs en droevigs en meelevents zou zeggen in plaats van zijn handen voor zijn gezicht te slaan of zijn blik af te wenden. Maar ik wist natuurlijk dat dat nooit zou gebeuren, omdat het nooit zover zou komen. Nooit. Als ik me voorstelde dat ik mijn kleren uitdeed, als ik voor me zag dat ik iemand de waarheid onthulde, kreeg ik een ziekmakend, ruisend gevoel in mijn binnenoor dat mijn knieën deed knikken, zodat ik paniekerig aan de kleren trok die ik toevallig aanhad en ze strak rond mijn buik wikkelde, alsof ik zo kon verbergen wat daar te zien was.

Ik denk dat er dingen zijn die je gewoon volwassen tegemoet moet treden. Soms moet je diep ademhalen en zeggen: 'Dit is in dit leven niet voor mij weggelegd.' En als je het vaak genoeg zegt, is het na een tijdje niet eens meer zo'n verschrikkelijk gevoel.

Terwijl ik in de badkamer nadacht over Fuyuki, hadden de Russinnen zich aangekleed en nu gingen ze naar de tuin. Ze moesten mij daar gezien hebben en hebben gedacht dat zij net zo

goed naar buiten konden gaan als ik. Svetlana had alleen een piepkleine, geelgroene bikini aan en een strooien zonnehoed op, die ze met haar vrije hand vasthield. Toen ik me had afgedroogd en aangekleed, ging ik op de galerij staan en zag hoe ze zich een weg baande tussen het struikgewas door. Haar bruine ledematen glansden tussen de bladeren door. Irina kwam achter haar aan in een bikinitopje, een roze korte broek, een zonnebril in de vorm van twee hartjes en een felroze honkbalpet, die ze achterstevoren had opgezet om schaduw in haar nek te hebben. Ze had een pakje sigaretten onder het bandje van haar bikini geschoven. Gillend en ruziënd liepen ze tussen de bosjes door, waarbij ze hun voeten in de hooggehakte schoenen hoog optilden als vreemde waadvogels, tot ze met hun ogen knipperevend in de zon stonden. 'De zon, de zon!' riepen ze tegelijkertijd, en ze zetten hun bril recht en keken naar de hemel.

Ik duwde mijn neus stilletjes tegen het raam en zag hoe ze zich insmeerden met zonnebrandolie, pakjes kauwgom openmaakten en bier dronken uit de beslagen blikjes die ze uit de automaten op straat hadden gehaald. Svetlana had brandweerrode lak op haar tenen. Ik keek naar mijn witte voeten en vroeg me af of ik de moed had om mijn nagels te lakken. Plotseling kwam er een warm, overweldigend gevoel over me, waardoor ik ging huiveren en over mijn armen wreef – het had iets te maken met verspilde tijd en hoeveel geluk ze hadden om zich zo op hun gemak te voelen in hun eigen lichaam. Om te bewegen en te rekken en zich thuis te voelen in de zon, zonder dat iemand hen beschuldigde van krankzinnigheid.

Ik kwam ter plekke tot een besluit. Zolang ik kleren aanhad, zolang mijn buik bedekt was, was er niets dat me verraadde. Als je het niet wist, en niemand in Tokio wist het, zou je me zo voor normaal kunnen verslijten.

20

Ik moest steeds aan Fuyuki denken. Elke keer als het belletje van de lift ging en de gastvrouwen zich snel omdraaiden om eensgezind '*Irasshaimase! Welkom!*' door de club te roepen, zat ik met bonzend hart op het randje van mijn stoel, in de verwachting dat zijn rolstoel over de vloer aan zou komen rijden. Maar hij kwam die avond niet naar de club en de volgende avond ook niet.

In de dagen die volgden, haalde ik verscheidene malen per dag zijn kaartje te voorschijn om ernaar te kijken. Soms kwam ik in een soort trance terwijl ik het ronddraaide tussen mijn vingers. Zijn naam betekende 'Winterboom', en iets in de combinatie van de kalligrafie en de aard van de karakters was zo krachtig dat ik maar naar de zwarte letters hoefde te kijken om met verbijsterende helderheid een zwaar besneeuwd bos te zien. Ik tekende de kanji na met mijn kalligrafiepenselen en zag een berg voor me met een pijnbos, hopen sneeuw en ijspegels in de bomen.

Nu ik wist hoe ik Shi Chongming van gedachten kon laten veranderen en mij de film kon laten geven, nu ik de sprong ging wagen, kreeg ik ook enorme belangstelling voor erotiek. Ik begon naar de Japanse meisje op straat te kijken in hun Victoriaanse petticoats en opengewerkte pumps, hun 'losse kousen' en korte kilts. In het traditionele Japan was erotiek iets dat tenger en bleek was als een bloemstengel; erotiek was een piepklein

stukje blote huid in de nek van een geisha. Het is in de hele wereld verschillend. Ik keek uren naar de Russinnen met hun hoge hakken en oranjebruin gekleurde huid.

Ik had een heleboel loon opgespaard, dat gewoon in een tas in de kast lag en waarvan ik alleen maar zenuwachtig werd. Uiteindelijk schraapte ik al mijn moed bij elkaar en ging ik winkelen. Ik kwam in verbazingwekkende zaken in Ginza en Omotesando, grotten vol muiltjes met lovertjes, roze negligés, hoeden met purperen maraboeveren en roze fluweel. Er waren kersenrode schoenen met plateauzolen en turkooizen tasje met honderden Elvis Presley stickers erop. De verkoopsters met hun vlechten en hun ballerinarokjes hadden geen idee wat ze met me aan moesten. Ze hielden me nagel bijtend en met hun hoofd scheef in het oog terwijl ik verbijsterd tussen de rekken doorliep en leerde hoe mensen zichzelf een sexy uiterlijk aanmaten.

Ik begon dingen te kopen: jurken van fluweel en tafzijde, zijden rokjes. En schoenen, massa's schoenen: sleehakken, naaldhakken, pumps, sandalen met zwarte linten. In een winkel die het Sweet Girls Emporium and Relax Centre heette, kocht ik een doos kousen. Ik had nog nooit in mijn leven kousen gedragen. Ik sleepte de stapels tasje mee naar huis als een bedrijvige mier.

Maar ik durfde er natuurlijk niets van te dragen. Alles bleef dag na dag in mijn kast liggen, de jurken met rood vloeiend papier eromheen. Maar ik dacht eraan, ik dacht er veel aan. Soms hield ik een kleine ceremonie die ik absoluut geheimhield. Als de anderen in bed lagen, deed ik de kast open en haalde alle dingen eruit die ik had gekocht. Dan schonk ik een glas koude pruimenlikeur in en sleepte ik de toilettafel naar een plek onder de lamp, zodat de spiegel goed verlicht werd. En dan haalde ik een jurk van het hangertje.

Het was angstaanjagend en opwindend. Elke keer als ik mezelf in de spiegel zag en automatisch naar de rits greep om de jurk haastig weer uit te trekken, dacht ik aan wat Fuyuki in zijn rolstoel had gezegd: 'Zijn ze allemaal zo knap in Engeland?' Dan

weerhield ik mezelf, haalde diep adem, ritste de jurk langzaam weer dicht en dwong mezelf me om te draaien en te kijken, om de witte bovenkant van mijn borsten te bestuderen en mijn benen in zijde, donker als water met inkt. Ik deed schoenen aan met heel hoge hakken en verfde mijn lippen dieprood, puur als hartenbloed. Ik tekende mijn wenkbrauwen bij en oefende lang op het aansteken en roken van een sigaret. Ik probeerde me voor te stellen hoe ik vormelijk in Fuyuki's huis zou zitten, hoe ik me naar hem over zou buigen met sigarettenrook op mijn geschilderde lippen. In mijn verbeelding rustte een van mijn handen op een afgesloten kist en was de ander heel elegant uitgestoken om een grote sleutel van Fuyuki aan te nemen.

Na een hele tijd deed ik mijn ogen weer open, haalde alles uit het vloeipapier en legde het in een kring om me heen. Er waren sandalen met fluwelen banden, negligés in oranje en crème tinten, een vuurrode beha in de vorm van een vlinder, nog steeds in de cellofaanverpakking. Kleren en nog meer kleren, uitgespreid in de schemer. Dan ging ik liggen, strekte mijn blote armen uit en lag te rollen tussen mijn bezittingen, ik rook de geur van nieuwheid en voelde de stoffen tegen mijn huid. Soms groepeerde ik ze anders, naar materiaal bijvoorbeeld: zwart piqué naast perzikkleurige zijde; of naar kleur: saffraan bij koper, zilver bij blauwgroen, lila en helder roze en grijs. Ik hield ze tegen mijn gezicht en ademde de dure geuren in. En omdat ik in dat opzicht ongetwijfeld een beetje vreemd ben, leek het ritueel altijd dezelfde afloop te hebben: mijn handen verdwenen in mijn slipje.

Het huis in Takadanobaba was groot, maar geluiden verspreidden zich als water langs de balken en door de dunne, rijst-papieren schermen. Ik moest stil zijn. Ik dacht dat ik heel voorzichtig was tot ik een keer heel laat, toen het ritueel voorbij was, mijn deur openschoof om naar het toilet te gaan en Jason iets verder in de maanverlichte gang uit een raam zag staan leunen met een sigaret tussen zijn vingers.

Toen hij de deur open hoorde gaan, draaide hij zich naar me om. Hij zei niets. Hij keek lui naar mijn blote voeten en toen

omhoog naar de korte *yukata* en de blozende huid op mijn borst. Hij liet de rook uit zijn mond omhoogkronkelen, glimlachte en trok een wenkbrauw op, alsof ik een enorme en aangename verrassing voor hem was.

‘Hallo,’ zei hij.

Ik gaf geen antwoord. Ik schoof de deur met een klap dicht, deed het slot erop en ging er met mijn rug tegenaan zitten. Je sexy kleden was één ding. Maar Jason – nou, Jason deed gedachten aan seks bij me opkomen die veel, veel angstaanjagerder waren.

21

Nanking, 13 december 1937, tegen de avond
Ze zijn er. Ze zijn er. Ze zijn er echt.

Ik verliet tegen de middag het huis en het leek stil op straat. Ik zag geen mens, alleen huizen met de luiken voor de ramen en dichtgetimmerde winkels, soms met briefjes op de deuren waarop stond in welk landelijk district de eigenaren te vinden waren. Ik ging rechtsaf de Zhongyang-weg op en volgde die tot voorbij de spoorweg, waar ik een steegje nam om op de Zhongshan-weg te komen. Daar zag ik drie mannen zo snel als ze konden op me af komen rennen. Ze waren gekleed als boeren en helemaal zwart, alsof ze bij een explosie waren geweest. Toen ik opkeek, zag ik boven de huizen in de verte, in de richting van de Shuxi-poort, een rookwolk die grijs oprees tegen de hemel. De mannen renden verder in de richting waaruit ik was gekomen, maar heel stil. Ik hoorde alleen het geluid van hun strooien schoenen op de stoep. Ik bleef ze op straat staan nakijken en luisterde naar de stad om me heen. Nu ik stilstond, hoorde ik het verre geluid van claxons en daartussendoor afschuwelijke, vage kreten van mensen. De moed zonk me in de schoenen. Ik ging verder naar het zuiden, voorbereid op het ergste, en ik bleef dicht bij de huizen, klaar om elk moment ergens naar binnen te kunnen schieten of mezelf op de grond te werpen en te roepen: *'Dongyang Xiansheng! Meesters uit het Oosten!'*

Dichter bij het vluchtelingenkamp hadden een of twee win-

keliers de moed gevonden hun zaak open te doen, en ze stonden ongerust in de deuropening de straat door te kijken, in de richting van de oostelijke poorten.

Ik schoot tussen gebouwen door, bleef laag bij de grond, sloeg hoeken om en liep weer terug door de vertrouwde straten. Mijn hart bonsde. Ergens voor me hoorde ik het zachte gemompel van een menigte en uiteindelijk kwam ik bij een zijstraat die naar de Zhongshan-weg leidde. Daar stuitte ik op een enorme vloedgolf van elkaar verdringende mensen, die op weg was naar de Yijiang-poort – de grote waterpoort die toegang geeft tot de Yangtze. De gezichten stonden grimmig. Iedereen trok een handkar, afgeladen met bezittingen. Een enkeling keek even naar me, bevreemd omdat ik geen poging deed om te vluchten, maar de meesten negeerden me en zetten hun gewicht met gebogen hoofd tegen de handkar. Kinderen bekeken me zwijgend vanaf hun plekje boven op de kar, goed ingepakt tegen de kou in gevoerde jasjes en wollen wanten. Een straathond rende ertussendoor, in de hoop iets te eten te kunnen stelen.

‘Zijn ze in de stad?’ vroeg ik aan een vrouw die zich had losgemaakt uit de menigte en door de steeg rende waar ik in stond. Ik ging voor haar staan en hield haar staande met mijn handen op haar schouders. ‘Zijn de Japanners door de muren gebroken?’

‘Vlucht!’ Haar ogen stonden wild. De houtskool waarmee ze haar gezicht had ingesmeerd, was uitgelopen door de tranen. ‘Vlucht!’

Ze trok zich los en rende weg, terwijl ze zo hard ze kon iets riep. Ik keek haar na terwijl achter me het lawaai van de menigte een hoogtepunt bereikte en rennende voetstappen uitwaaierden door de steegjes om me heen. Toen stierven de voetstappen langzaam weg en de menigte op de weg verspreidde zich. Na een tijdje kroop ik naar voren en keek om het hoekje de hoofdweg af. Aan de linkerkant, in het westen, kon ik het staartje van de menigte naar de rivier zien schuifelen. Een paar achterblijvers, oudere en zieke mensen, haastten zich om bij te blijven. De weg aan mijn linkerkant was leeg, de grond tot mod-

der getrapt door honderden voeten.

Ik stapte behoedzaam de weg op en ging met mijn hart in mijn keel op weg in de richting waaruit ze waren gekomen. Het was bijna helemaal stil. Bij het verwoeste Ming-paleis, waar ik gisteren nog had staan praten met de geschiedenisprofessor, denderden een paar nationalistische tanks voorbij. De banden wierpen een fontein van modder op en de soldaten schreeuwden en wuifden dat ik van de straat moest zien te komen. Toen keerde langzaam de stilte terug in de stad en liep ik alleen en heel stilletjes midden op de lege Zhongshan-weg.

Eindelijk bleef ik staan. Niets verroerde zich om me heen. Zelfs de vogels leken tot zwijgen te zijn gebracht. De geknotte bomen aan weerszijden leidden het oog naar de verte, recht de omgewoelde weg af, die voor zover het oog kon zien absoluut stil en leeg was, tot het punt, ongeveer driekwart kilometer verderop, waar de winterzon de drie bogen van de Zhongshanpoort bescheen. Ik stond midden op de weg, haalde diep adem en hief langzaam mijn geopende handen ten hemel. Mijn hart bonsde zo luid dat het bijna in mijn hoofd leek te zitten in plaats van in mijn borstkas.

Trilde de grond onder mijn voeten, als bij een verre aardbeving? Ik keek naar mijn voeten en tegelijkertijd klonk er uit de richting van de poort een explosie die de stilte verscheurde en de platanen deed buigen alsof er een sterke wind was opgestoken. De vogels vlogen in paniek op. Vlammen schoten de lucht in en boven de poort rees een wolk van rook en stof op. Ik viel op mijn knieën en sloeg mijn armen om mijn hoofd toen er nog een explosie volgde. Daarna kwam een geluid alsof het in de verte regende, dat aanzwol en aanzwol tot het een gebrul was, en plotseling was de hemel donker en werd ik bedolven onder het stof en stukken steen. Toen zag ik aan de vage horizon tien of nog meer tanks, die onaangedaan en fel op de Zhongshanweg afkwamen, en de verschrikkelijke Hi No Maru-vlag wapperde erachteraan.

Ik sprong op en rende in de richting van mijn huis. Het geluid van mijn ademhaling en van mijn voetstappen werd over-

stemd door het gedaver van de tanks en het schrille geluid van fluitjes. Ik rende en rende, met barstende longen en donderend hart, verder en verder over de Zhongshan-weg, recht de Zhongyang-weg op, waar ik een zijstraatje inschoot en wegdook achter het huis van de Liu's en uiteindelijk ons steegje inrende, waar de aanhoudende regen van stof en stenen eindelijk minder werd. Het huis was stil. Ik bonkte op de deur tot de sloten open gingen en Shujin voor me stond. Ze keek me aan alsof ze een geest zag.

'Ze zijn er,' zei ze toen ze mijn gezicht zag en merkte dat ik volkomen buiten adem was. 'Toch?'

Ik gaf geen antwoord. Ik ging naar binnen, deed de deur zorgvuldig achter me op slot en maakte alle grendels vast. Toen mijn ademhaling weer normaal was, ging ik naar boven en plofte neer op mijn dagbed, tussen de Japanse-taalboeken. Ik trok een spreij over mijn voeten.

En dus – wat kan ik schrijven? Alleen dat het zo ver is. En dat het heel gemakkelijk is gegaan. Op deze frisse middag, die zo mooi had moeten zijn, hebben ze Nanking ingenomen, net zo gemakkelijk als een kind zijn hand uitsteekt en een waterjuffer fijnknijpt. Ik durf niet uit het raam te kijken – de Japanse vlag moet al boven de stad wapperen.

Nanking, 14 december 1937, ochtend (de twaalfde dag van de elfde maand volgens de maankalender)

Het heeft vannacht gesneeuwd, maar de Purperberg, de grote Zijin die boven de stadsmuren uitrijst, is niet wit, maar rood van de vlammen. De vlammen baden alles eromheen in de kleur van bloed en veroorzaken een verschrikkelijke stralenkrans in de lucht. Shujin staat er al een hele tijd bij de open deur naar te kijken, afstekend tegen de hemel, en de koude lucht stroomt binnen tot het ijskoud is in huis en ik mijn adem kan zien.

'Zie je?' zegt ze, en ze draait zich stijfjes naar me om. Haar haar hangt los over de rug van haar gewaad en haar triomfantelijke ogen zijn vervuld van het rode licht. 'Zijin staat in brand. Is het niet precies zoals ik heb gezegd?'

‘Shujin,’ zeg ik, ‘ga weg bij die deur. Dat is niet veilig.’

Ze gehoorzaamt, maar het duurt even. Ze doet de deur dicht en komt zwigend in de hoek zitten. Tegen haar buik klemt ze de twee voorouderrollen die ze uit Poyang heeft meegebracht. Haar wangen zijn rood van de kou.

Ik heb het grootste deel van de ochtend aan tafel gezeten met een pot thee en de grendels op de deur. De thee in de kopjes wordt koud. We hebben afgelopen nacht maar een paar minuten geslapen, onrustig, allebei met onze kleren en schoenen aan voor het geval we zouden moeten vluchten. Van tijd tot tijd ging een van ons overeind zitten om naar de gesloten luiken te staren, maar geen van ons zei veel, en hoewel het buiten inmiddels klaarlichte dag is, zijn de kamers donker en stil omdat de luiken voor de ramen zitten. Ongeveer elk halfuur zetten we de radio aan. De verslagen zijn verwarrend – een onmogelijke mengeling van propaganda en desinformatie. Wie weet wat er van waar is? We kunnen slechts raden naar wat er allemaal gebeurt. Van tijd tot tijd herken ik het gerommel van tanks op de Zhongshan-weg en af en toe horen we geweervuur, maar alles lijkt ver weg, en er vallen zulke lange stiltes dat mijn gedachten soms hun eigen weg gaan en ik heel even vergeet dat de stad wordt bezet.

Om een uur of elf hoorden we iets dat een mortieraanval had kunnen zijn en keken we elkaar even aan. Daarna volgden explosies in de verte, een-twee-drie-vier, in een plotselinge, aaneengesloten reeks, en toen was het weer stil. Tien minuten later was er een duivels gekletter te horen in de steeg. Ik ging naar achteren, gluurde door een luik en zag dat een geit zijn lijn had losgetrokken en nu in paniek doelloos door de achtertuinen rende, steigerde en tegen bomen en gebouwen van ijzeren golfplaten aan liep. Hij plette de rotte granaatappels van die zomer onder zijn hoeven, zodat de sneeuw wel met bloed bevlekt leek. Niemand kwam de geit halen; de eigenaren moesten al uit de stad zijn gevlucht. Het duurde twintig minuten voordat het dier een uitweg naar de straat vond en het weer stil werd in onze steeg.

22

Na die avond begon Jason me in de gaten te houden. Het werd zijn gewoonte om me recht aan te staren als we vanaf de club naar huis liepen, als ik aan het koken was of gewoon als we allemaal in de woonkamer voor de televisie zaten. Soms draaide ik me om om de sigaret van een klant aan te steken en dan bleek Jason vlak in de buurt naar me te staan kijken, alsof alles wat ik deed hem heimelijk vermaakte. Het was tegelijkertijd afschuwelijk en doodeng en opwindend – ik had nooit eerder meegemaakt dat iemand zo naar me keek en ik kon me niet voorstellen wat ik zou doen als hij me ooit benaderde. Ik zocht excuses om hem te ontlopen.

Het werd herfst. De opwindende hitte, het warme metaal en de bakgeuren en rioolluchten van Tokio maakten plaats voor een koeler, soberder Japan, dat al die tijd onder het oppervlak aanwezig moest zijn geweest. De damp verdween uit de lucht, de esdoorns kleurden de stad roodbruin en de geur van houtrook kwam overal vandaan, alsof we weer in het Japan van voor de oorlog waren en de kookvuren van het oude Tokio roken. Vanaf de galerij kon ik de rijpende dadelpruimen zó van de tak plukken. De muskieten verdwenen uit de tuin en dat maakte Svetlana verdrietig; ze zei dat we allemaal verdoemd waren nu ze waren verdwenen.

Fuyuki was nog steeds niet in de club geweest. Shi Chongming bleef koppig en zwijgzaam als altijd, en soms had ik het

gevoel dat mijn kans om de film te zien te krijgen tussen mijn vingers door glipte. Op een dag kon ik er niet meer tegen; ik nam de trein naar Akasaka en belde vanuit een publieke telefooncel het mobiele nummer op Fuyuki's kaartje. De telefoon werd met een vrouwelijk 'Moshi moshi' opgenomen door de Verpleegster, ik weet zeker dat het de Verpleegster was, en ik verstijfde met de telefoon tegen mijn oor, want al mijn moed was in een seconde verdwenen. 'Moshi moshi?' zei ze nog eens, maar ik was al van gedachten veranderd. Ik smiet de hoorn op de haak en liep zo snel mogelijk weg, zonder achterom te kijken. Misschien had Shi Chongming wel gelijk gehad toen hij zei dat ik nooit zijde uit een moerbeiblad zou maken.

Bij Kinokuniya, de grote boekwinkel in Shinjuku, haalde ik elke publicatie die ik kon vinden over Chinese geneeskunde. Ik kocht ook een paar Chinees-Japanse woordenboeken en bundels essays over de yakuza. De volgende paar dagen sloot ik me urenlang op in mijn kamer om me in te lezen over Chinese geneeswijzen, tot ik alles wist over de moxaverbranding en acupunctuur met stenen naalden van Bian Que en de vroege operaties en experimenten met anesthesie van Hua Tuo. Het duurde niet lang voor ik de oefeningen van de *Qi Gong*, 'het spel van de vijf dieren', van voor naar achter kende en de taxonomie van kruiden uit de *Materia Medica* van Shen Nong uit mijn hoofd kon opzeggen. Ik las over tijgerbotten en schildpaddengelei en de galblaas van beren. Ik ging naar kampo-winkels en kreeg daar gratis monsters aalolie en berengal uit Karvizawa. Ik zocht iets dat alle principes van regeneratie en degeneratie kon omdraaien. Een sleutel tot onsterfelijkheid. Het was een zoektocht die al sinds het begin der tijden in een of andere vorm bestond. Zelfs eenvoudige tofoe, zo zei men, was voor het eerst gemaakt door een Chinese keizer die op zoek was naar het eeuwige leven.

Maar Shi Chongming had het over iets anders, iets dat niemand nog had gevonden. Iets dat omringd was met geheimzinnigheid.

Op een dag haalde ik mijn verf voor de dag en tekende zorgvuldig een man tussen de gebouwen van Tokio in oorlogstijd op mijn muur. Zijn gezicht kwam er nogal verfrommeld uit, als van een *kabuki*-acteur, dus tekende ik er een hawaiïhemd bij en achter hem een Amerikaanse auto, het soort auto waarin een gangster zou rijden. Aan zijn voeten tekende ik een verzameling medicijnflesjes en een distilleerkolf. Iets dat zo kostbaar was – en illegaal? – dat niemand erover durfde te praten.

‘Mooi, hè?’ zei Shi Chongming.

Ik keek door zijn raam naar de campus, naar de bomen die goud en rood kleurden. Het mos op de sporthal had een donkere, paarsgroene tint gekregen, als een nog niet helemaal rijpe pruim, en van tijd tot tijd liep er een spookachtige gestalte met een *kendo*-masker en gewaad langs de open deuren. De kreten uit de *dojo* weerklonken over de campus en joegen de kraaien in grote, onrustige zwermen de bomen in. Het was inderdaad mooi. Ik begreep niet waarom ik het niet buiten zijn context kon zien. Ik moest er steeds aan denken dat dit deel uitmaakte van de uitbottende, moderne stad, van het op macht beluste Japan. Toen ik me niet omdraaide, lachte Shi Chongming.

‘Dus jij hoort ook bij de mensen die niet kunnen vergeven.’

Ik draaide me om en keek hem recht aan. ‘Vergeven?’

‘Japan. Voor wat het land gedaan heeft.’

De woorden van een Chinees-Amerikaanse geschiedkundige bij wie ik op de universiteit had gestudeerd gingen door mijn hoofd: ‘*De Japanners waren onvoorstelbaar wreed. Ze verhieven wreedheid tot een vorm van kunst. Ook al kwam er een officieel excuus, zou dat dan voldoende zijn om hen te kunnen vergeven?*’ ‘Hoezo?’ vroeg ik. ‘Wilt u soms zeggen dat u dat wel hebt gedaan?’

Hij knikte.

‘Hoe kon u?’

Shi Chongming deed zijn ogen dicht en er lag een glimlach op zijn gezicht. Hij zweeg heel lang terwijl hij hierover nadacht, en ik had kunnen denken dat hij in slaap was gevallen als zijn

handen niet zo bewogen en getrokken hadden, als stervende vogels. 'Hoe?' zei hij eindelijk, toen hij zijn ogen weer open deed. 'Inderdaad, hoe? Het lijkt onmogelijk, nietwaar? Maar ik heb vele jaren gehad om erover na te denken, jaren waarin ik mijn land niet uit kon, jaren waarin ik mijn huis niet uit kon. Als je op straat bent bekogeld en met propaganda door je eigen stad hebt moeten lopen...' Hij spreidde zijn duim en wijsvinger over zijn borst en ik dacht meteen aan de foto's van de Culturele Revolutie, waarop mannen stonden die zielig bij elkaar kropen, opgejaagd door de Rode Garde, met borden om hun nek met opschriften als INTELLECTUELE RENEGAAFT EN ANTI-PARTIJ-ELEMENT erop. '... als je dat niet hebt meegemaakt, ben je niet bij machte om de menselijke aard te begrijpen. Het heeft lang geduurd, maar ik ben iets heel eenvoudigs gaan begrijpen. Ik begrijp *onwetendheid*. Hoe meer ik erover nadacht, hoe duidelijker het werd dat hun gedrag alles te maken had met onwetendheid. O, er waren wel een paar soldaten in Nanking, een handvol, die echt slecht waren. Dat wil ik niet ontkennen. Maar de rest? Hun grootste zonde was hun onwetendheid. Zo eenvoudig lag het.'

Onwetendheid. Dat was iets waarvan ik een heleboel dacht te weten. 'Wat ze op die film deden. Bedoelt u dat? Was dat onwetendheid?'

Shi Chongming gaf geen antwoord. Zijn gezicht stond plotseling gesloten en hij deed alsof hij druk was met wat papieren. Door het noemen van de film had hij zich van me afgekeerd.

'Is dat wat u bedoelde? Professor Shi?'

Hij duwde zijn papieren opzij om zijn bureau vrij te maken, klaar om terzake te komen. 'Kom,' zei hij, terwijl hij me wenkte. 'Laten we daar nu maar niet over praten. Kom zitten en vertel me wat je hier doet.'

'Ik wil weten wat u bedoelde. Bedoelde u dat wat ze met de...'

'Alsjeblieft! Alsjeblieft... Je bent hier vandaag niet voor niets gekomen. Je hebt ideeën. Ik zie het aan je gezicht. Ga zitten.'

Met enige aarzeling liep ik naar het bureau. Ik ging tegenover hem zitten met mijn handen in mijn schoot.

‘Nou?’ zei hij. ‘Wat is het?’

Ik zuchtte. ‘Ik heb zitten lezen,’ zei ik. ‘Alles over Chinese geneeskunde.’

‘Mooi.’

‘Er was een mythe bij. Een verhaal over een goddelijke boer die de planten onderverdeelde naar soort. Ik heb gelijk, nietwaar?’

‘Hij ging af op smaak, temperatuur en kwaliteit. Ja. Je hebt het over Shen Nong.’

‘Ik zou dus moeten bepalen of het geneesmiddel van Fuyuki daarin past. Moet ik het in een van de categorieën plaatsen?’

Shi Chongming keek me recht aan.

‘Wat?’ vroeg ik. ‘Wat heb ik verkeerd gezegd?’

Hij zuchtte en leunde achterover. Zijn handen lagen op tafel en hij tikte de vingertoppen lichtjes tegen elkaar. ‘Het wordt tijd dat ik je iets meer over mezelf vertel.’

‘O ja?’

‘Ik wil niet dat je je tijd verspilt. Je moet weten dat ik heel sterke vermoedens heb met betrekking tot wat wij zoeken.’

‘Dan hebt u mij toch niet nodig.’

Hij glimlachte. ‘Ja, ik heb je wel nodig.’

‘Waarom?’

‘Omdat ik niet wil dat ik alleen maar hoor wat ik wil horen. Ik heb geen behoefte aan een papegaai die brutaal en plichtmatig komt vertellen: “Ja, meneer. Ja, meneer, u hebt het al die tijd bij het juiste eind gehad, o wijze professor.” Nee. Ik wil de waarheid weten.’ Hij haalde een gehavend portfolio uit een stapel boeken op zijn bureau. ‘Ik heb hier te lang aan gewerkt om op dit punt nog een fout te maken. Ik zal je alles vertellen wat je moet weten. Maar ik vertel je niet precies wat ik vermoed.’

Uit de portfolio haalde hij een handvol vergelende papieren, samengebonden met een rafelig, zwart lint. Tegelijk met de papieren kwamen er potloodslijpsel, paperclips en proppen tissue mee naar buiten.

‘Het heeft me veel tijd gekost om Fuyuki te vinden, ik wil er niet aan denken hoe lang. Ik heb heel veel dingen over hem ont-

dekt. Hier.' Hij duwde de bundel papieren over de tafel heen naar me toe. Ik keek ernaar, een grote, slordige stapel die dreigde op de grond te glijden. Ze waren in het Chinees en in het Japans, officiële brieven, fotokopieën van kranten, er leek een memo op briefpapier van een overheidsinstelling bij te zitten. Ik herkende de kanji van het defensieleger.

'Wat is dit?'

'Jaren en jaren werk. Voor het merendeel van lang voordat ik naar Japan mocht reizen. Brieven, krantenartikelen en rapporten van bijzondere onderzoekers. Dat laatste is misschien het meest riskante wat ik gedaan heb. Ik verwacht niet dat je ze allemaal begrijpt, maar je moet wel inzien hoe gevaarlijk Fuyuki is.'

'Dat hebt u al gezegd.'

Hij glimlachte bedachtzaam. 'Ja. Ik begrijp dat je sceptisch bent. Hij lijkt een heel oude man. Misschien zelfs vriendelijk. Minzaam.'

'Je kunt niet zeggen hoe iemand is voordat je een tijdje met hem gepraat hebt.'

'Interessant, vind je niet? De machtigste *sarakin*-woekeraar in Tokio, een van de grootste fabrikanten en illegale importeurs van meta-amfetamine. Het is verbazingwekkend hoe onschuldig hij eruit kan zien. Maar laat je niet voor de gek houden.' Shi Chongming boog naar me toe en keek me vastberaden aan. 'Hij is meedogenloos. Je kunt je niet voorstellen hoeveel mensen zijn omgekomen door zijn streven om aanvoerroutes voor amfetaminen op te zetten tussen dit land en een aantal arme, Koreaanse havenplaatsen. En het intrigerendste is misschien wel de zorg waarmee hij de mensen kiest die hem omringen. Hij heeft een unieke techniek. Het staat allemaal in deze papieren, als je weet waar je naar moet zoeken. Een bedreven manipulator, die man! Hij zoekt in de kranten naar arrestaties, zoekt zorgvuldig bepaalde misdadigers uit en betaalt hun verdediging. Als ze worden vrijgesproken, moeten ze Fuyuki levenslange trouw zweren.'

'Weet u iets over...' Ik boog dichter naar hem toe en ging in-

stinctief zachter praten. '... Over zijn Verpleegster?'

Shi Chongming knikte ernstig. 'Jazeker. Zijn Verpleegster, zijn lijfwacht. Ogawa. Mensen die bang voor haar zijn, hebben daar alle redenen toe.' Hij ging net zo zacht praten als ik, alsof we afgeluisterd zouden kunnen worden. 'Je moet weten dat meneer Fuyuki een voorkeur heeft voor sadisten. Mensen die geen verschil kennen tussen goed en kwaad. Hij heeft die Verpleegster omdat ze briljant is in crimineel opzicht en omdat ze absoluut niet in staat is zich in haar slachtoffers te verplaatsen.' Hij wees op de stapel papieren. 'Als je deze goed doorneemt, zul je zien dat ze door de populaire pers wordt aangeduid als het Beest van Saitama. Ze is een levende mythe in Japan vanwege haar methodes, en er wordt enorm over haar gespeculeerd.'

'Haar methodes?'

Hij knikte en kneep toen hard in zijn neus, alsof hij een niesbui of een herinnering wilde onderdrukken. 'Geweld is uiteraard een noodzakelijk deel van het leven in de yakuza,' zei hij, toen hij zijn hand had laten zakken en had uitgeademd. 'Misschien is het niet verwonderlijk, nee, gezien haar seksuele verwarring is het misschien niet verwonderlijk dat ze die aandrang heeft om...' Zijn ogen gingen even naar een punt net boven mijn hoofd. '... om haar misdaden te verfraaien.'

'Te verfraaien?'

Hij gaf geen antwoord. In plaats daarvan kneep hij zijn lippen op elkaar en zei terloops: 'Ik heb haar nooit gezien, maar ik begrijp dat ze ongewoon groot is.'

'Sommige mensen in de club denken dat ze een man is.'

'En toch is ze een vrouw, een vrouw met een... Ik weet het Engelse woord niet... Een afwijking aan haar skelet, misschien. Maar genoeg daarover. Laten we onze morgen niet verspillen met speculaties.' Hij keek me nauwlettend aan. 'Ik moet het weten. Ben je er volkomen zeker van dat je hiermee verder wilt gaan?'

Ik haalde mijn schouders op en er ging een rilling over mijn rug. 'Nou...' zei ik na een tijdje. Ik wreef over mijn armen. 'Eigenlijk wel. Dat is het probleem juist, ziet u. Dit is het belang-

rijkste in mijn leven. Ik doe het al negen jaar en acht maanden en negenentwintig dagen, en ik heb er nog nooit aan gedacht om het op te geven. Soms denk ik dat mensen zich daaraan ergeren.' Hier dacht ik even over na en toen keek ik naar hem op. 'Ja, dat is zo. Mensen ergeren zich eraan.'

Hij lachte en pakte de papieren op. Toen hij ze weer in de portfolio deed, zag hij een foto die onder op de stapel had gelegen. 'Ah,' zei hij terloops, terwijl hij hem te voorschijn trok. 'Ja. Ik vraag me af of je hier belangstelling voor zult hebben.' Hij schoof hem over de tafel, met zijn lange, bruine hand er half overheen. In de rechterbovenhoek zag ik een officieel stempel, de kanji voor 'Departement van Politie' en onder zijn hand een korrelig zwart-witbeeld. Ik zag iets dat leek op politietape en een auto met de kofferbak open. Er lag iets in die kofferbak, iets dat ik niet herkende tot Shi Chongming zijn hand optilde en ik het begreep.

'O,' zei ik zwakjes, terwijl ik instinctief mijn hand voor mijn mond sloeg. Het was alsof al het bloed in één keer uit mijn gezicht wegtrok. Op de foto was een arm te zien, een menselijke arm met een duur horloge erom, die levenloos uit de kofferbak hing. Ik had zulke foto's van maffiaslachtoffers in de universiteitsbibliotheek gezien, maar ik kon mijn ogen niet afwenden van wat er onder de uitlaat van de auto lag. Bijna ritualistisch neergeveld, opgerold als een boa constrictor, lag daar een hoopje... 'Zijn dat...' zei ik zwakjes, '... is dat wat ik denk dat het is? Is het van een mens? Van hem?'

'Ja.'

'Bedoelde u dat met verfraaien?'

'Ja. Dit is een van de misdaden van Ogawa.' Hij legde kalm zijn vinger op de foto en trok hem over de tafel naar zich toe. 'Een van de misdaden die zijn toegeschreven aan het Beest van Saitama. Het gerucht gaat dat de politie op het eerste gezicht niet duidelijk kon zien hoe de... de ingewanden waren verwijderd. Het is een bron van verbazing voor me, echt waar, hoe ingenieus de mens, of de vrouw, kan zijn als het om wreedheid gaat.' Hij schoof de foto terug en begon de portfolio dicht te

binden met het gerafelde zwarte lint. ‘O, trouwens,’ zei hij. ‘Dat wilde ik nog zeggen. Ik zou geen tijd verspillen aan de classificaties van Shen Nong, als ik jou was.’

Ik keek knipperend en als verdoofd naar hem op. ‘Wat... wat zegt u?’

‘Ik zei, ik zou geen tijd verspillen aan de classificaties van Shen Nong. Wat jij zoekt, is geen plant.’

23

Ik sliep niet meer. Ik werd steeds wakker van de foto in Shi Chongmings portfolio. Hij spookte door mijn gedachten en maakte dat ik me afvroeg hoever ik wilde gaan om hem een plezier te doen. En als het de 'verfraaiingen' van de Verpleegster niet waren, was Jason het wel die me dwarszat en die zorgde dat de lakens 's nachts elektrisch en oncomfortabel aanvoelden tegen mijn huid. Als ik hem weer zag opduiken waar ik hem het minst verwachtte, in de gang voor mijn kamer of aan de bar als ik opstond om een schoon glas te halen, en hij me zwijgend aankeek met zijn rustige ogen, hield ik mezelf soms voor dat hij me plaagde, dat hij voor zijn eigen genoegen een uitvoerige pas de deux uitvoerde, om me heen danste in de schaduw van het huis en als een harlekijn in de nacht door de gangen gleed. Maar andere keren, vooral als hij naar me keek terwijl we 's avonds met zijn allen terugliepen van de club, had ik het gevoel dat hij dieper probeerde te kijken, dat hij probeerde te zien wat er onder mijn kleren zat. Dan kreeg ik het gebruikelijke, afschuwelijke gevoel in mijn buik en moest ik de riem van mijn jas strakker aantrekken, de kraag opzetten, mijn armen over elkaar slaan en sneller gaan lopen, zodat hij achterop raakte en ik alleen nog hoefde denken aan het zure commentaar van de tweeling.

Het huis leek steeds stiller te worden. Op een morgen, een paar dagen na mijn bezoek aan Shi Chongming, werd ik vroeg wakker en lag ik op mijn divan naar de stilte te luisteren, me

scherp bewust van de kamers die zich in alle richtingen uitstrekten, de krakende vloerplanken en ongeveegde hoeken, vol geheimen en misschien onverwachte doden. Afgesloten kamers die geen levende ziel ooit had betreden. De anderen sliepen nog en plotseling kon ik de stilte niet langer verdragen. Ik stond op, at Chinese peren en dronk sterke koffie als ontbijt, trok een linnen jurk aan, verzamelde mijn notitieblokken en mijn kanji-boeken en nam alles mee naar de tuin.

Het was een ongewoon warme, roerloze dag, bijna alsof het zomer was. Een van die ochtenden midden in de herfst waarop de lucht zo helder was dat je bijna bang was je spullen los te laten omdat ze weleens recht in de blauwe lucht konden verdwijnen, voor altijd. Ik had nooit gedacht dat de Japanse hemel zo helder kon zijn. De ligstoelen stonden er nog, omringd door natte bergjes sigarettenpeuken, op de plek waar de Russinnen die zomer hadden zitten roddelen. Ik legde al mijn spullen op een stoel en keek om me heen. Naast de oude vijver zag ik de restanten van een pad: sierlijke stapstenen die verdwenen in de begroeiing voor de afgesloten kamers. Ik liep er een eindje overheen, met mijn armen uitgestoken alsof ik aan het balanceren was. Het liep om de vijver heen, langs de lantaarn en de stenen bank naar het stuk tuin dat Shi Chongming zo fascinerend had gevonden. Ik kwam bij de rand van de begroeiing, bleef staan en keek naar mijn voeten.

Het pad liep verder tussen de struiken, maar midden op de stapsteen waarvoor ik was blijven staan bevond zich een enkele, witte steen ter grootte van een vuist, als een geschenk verpakt in rottend bamboe. In een Japanse tuin schuilt in alle dingen een esoterische code; een steen op een stapsteen was een duidelijk signaal aan gasten: *Tot hier en niet verder. Dit is privé.* Ik stond er een tijdje naar te kijken en vroeg me af wat erachter schuilging. De zon verdween achter een wolk en ik wreef over mijn armen omdat ik het plotseling koud had. Wat gebeurt er als je de regels overtreedt op een plek waar je niet thuishoort? Ik haalde diep adem en stapte over de steen heen.

Ik bleef staan in de verwachting dat er iets zou gebeuren. Een

vogeltje met lange, slepende vleugels vloog op van de grond en ging in een van de bomen zitten, maar verder bleef de tuin stil. De vogel leek naar me te kijken en ik bleef een tijdje terug staan kijken. Toen liep ik verder, tussen de wortels en de schaduwen van de afgesloten vleugel door, me nog steeds bewust van zijn blik, tot ik bij de muur kwam, waar ik langs het huis naar alle stevig gebarricadeerde ramen vol klimplanten kon kijken. Ik stapte over een gevallen tak en stond dicht bij een van de veiligheidsroosters. De warmte van het metaal straalde door naar mijn huid. Ik hield mijn neus bij het raam en rook het stof en de schimmel in de afgesloten kamers. De kelder zou vol water zijn gelopen en gevaarlijk zijn. Jason was er maanden geleden eens geweest, had hij ons verteld. Er lagen hopen afval en dingen die hij liever niet al te goed bestudeerde. Bij de aardbevingen waren buizen gesprongen en sommige kamers waren net ondergrondse meren.

Ik keerde terug naar de tuin en dacht aan de woorden van Shi Chongming: *De toekomst wacht op onthulling. De toekomst wacht op onthulling.* Ik had een heel vreemd gevoel. Het gevoel dat mijn toekomst en de toekomst van deze tuin heel snel op ons afkwamen.

24

Nanking, 14 december 1937, midden op de dag

Langzaam wordt de waarheid onthuld op de radio. Het ziet er niet best uit. Het schijnt dat het Japanse leger gisteren na de explosie bij de Zhongshan-poort door twee openingen in de stadsmuur is gestroomd. Ik heb geluk dat ik nog heb kunnen ontsnappen. Die middag zijn ze de stad ingetrokken met hun tanks, hun vlammenwerpers en hun houwitsers. Tegen de avond hadden ze elk overheidsgebouw in Nanking in handen.

Toen we dit hoorden, lieten Shujin en ik het hoofd hangen. Een hele tijd zeiden we helemaal niets. Toen kwam ik overeind, zette de radio uit en legde mijn handen op haar schouders.

‘Maak je geen zorgen. Het is allemaal voorbij voordat onze...’ Ik aarzelde even en keek neer op haar hoofd, op het dikke, zwarte haar en de kwetsbare streep witte huid van de scheiding. ‘Het is voorbij voordat kleine maan arriveert. We hebben genoeg voedsel en water voor meer dan twee weken. En trouwens,’ ik haalde diep adem en probeerde kalm en geruststellend te klinken, ‘de Japanners zijn een beschaafd volk. Het zal niet lang duren voordat we horen dat we ons veilig weer op straat kunnen begeven.’

‘Onze toekomst is ons verleden en ons verleden is onze toekomst,’ fluisterde ze. ‘We weten al wat er gaat gebeuren...’

Weten we al wat er gaat gebeuren?

Misschien heeft ze gelijk. Misschien dragen we vanaf onze ge-

boorte alle waarheden met ons mee. Misschien zwemmen we jarenlang weg van wat we al weten en kunnen we alleen door ouderdom en dood terugzwemmen, terug naar iets dat zuiver is, iets dat niet verandert door de drang om te overleven. Stel dat ze gelijk heeft? Stel dat alles er al is: ons lot, onze liefdes en onze toekomstige kinderen? Stel dat dit alles al vanaf de dag van onze geboorte in ons besloten ligt? Als dat zo is, weet ik al wat er gaat gebeuren in Nanking. Ik hoef alleen mijn hand uit te steken naar dat antwoord...

Nanking, 15 december 1937, middernacht (de dertiende dag van de elfde maand)

Ha! Moet je ons nu zien. Slechts een korte dag later en al mijn vertrouwen is verdwenen. Dit heeft Shujin niet voorzien, al is ze nog zo helderziend! Het voedsel is weg. Om een uur of één vanmorgen hoorden we geluid op de voorplaats. Toen ik naar de luiken was geslopen, zag ik twee jongens in sjofele kleren de zak met sorghum en de strengen vlees meeslepen over de muur. Ze hadden een touw naar beneden gegooid en klommen er nu weer in. Ik schreeuwde en rende de trap op, greep de ijzeren staaf en brulde van woede, maar tegen de tijd dat ik de grendels van de deur had gedaan en de straat op rende, waarbij ik tussen de hekken voor het vee door kletterde en oude watervaten omgooide, waren ze al weg.

‘Wat is er?’ Shujin verscheen in de deuropening in een lang nachtgewaad. Haar haren hingen los om haar schouders en ze had een olielamp in haar hand. ‘Shi Chongming? Wat is er gebeurd?’

‘Sst. Geef me mijn jas, ga naar binnen en doe de deuren op slot. Doe pas open als ik terugkom.’

Ik glipte tussen verlaten huizen en braakliggend terrein door tot ik bij de straat van de Liu’s was. In zijn steeg was alleen zijn huis nog bewoond en toen ik de hoek om kwam, zag ik ze met zijn drieën buiten rondlopen in het waterige maanlicht. Liu’s vrouw hilde en zijn zoon stond aan het begin van de steeg,

met zijn gezicht naar de straat, op starre benen en trillend van woede. Hij hield een houten trekbalk voor zijn lichaam alsof hij klaarstond om er iemand mee te slaan. Al voordat ik bij ze was, wist ik dat ze hetzelfde lot hadden ondergaan als wij.

Ze namen me mee het huis in. Liu en ik staken een pijp op en gingen bij de kolenkachel zitten om warm te blijven. De deur naar de steeg bleef open, omdat zijn zoon erop stond er vlakbij te blijven, in de hurkzit die kinderen zo natuurlijk lijken te vinden, met zijn knieën als benige vleugels naast zijn schouders. Zijn ogen waren fel als die van een tijger gericht op de straat aan het eind van de steeg.

‘We hadden de stad allang moeten verlaten,’ zei Liu’s vrouw bitter, terwijl ze zich afwendde. ‘We zullen hier allemaal sterven.’

Ik keek haar na en kort daarop hoorden we gedempt huilen in een kamer achter in het huis. Ik wierp een gegeneerde blik op Liu, maar hij zat zonder een spier te vertrekken door de deur naar de daken te kijken, waar in de verte de sterren schuilgingen achter een grijze rookwolk. Alleen het kloppen van een adertje in zijn hals verried zijn gevoelens.

‘Wat denk jij?’ zei hij uiteindelijk, zonder me aan te kijken. ‘We hebben eten voor twee dagen, daarna verhongeren we. Denk je dat we maar eens moeten gaan kijken?’

Ik schudde mijn hoofd. ‘Nee,’ zei ik rustig. Ik zag een rood geflikker de onderkant van de rookwolk verlichten. ‘De stad is gevallen. Het duurt niet lang voordat we onze huizen veilig kunnen verlaten. Twee dagen misschien, misschien minder. Binnenkort vertellen ze ons dat we veilig weer de straat op kunnen.’

‘Moeten we tot dan wachten?’

‘Ja. Volgens mij moeten we wachten. Het zal niet lang duren.’

Nanking, 17 december 1937

We hebben al twee dagen niet gegeten. Ik vraag me af hoe lang Shujin dit volhoudt. Het kan niet lang meer duren voordat de vrede is hersteld. De radio heeft drie keer melding gemaakt van pogingen om een commissie voor zelfbestuur voor de stad op

te richten. Ze zeggen dat het niet lang zal duren voor we weer vrijuit op straat kunnen rondlopen en het Rode Kruis gratis rijst zal verstrekken op de Shanghai-weg. Maar voorlopig is er nog niets officieel aangekondigd, en ik vraag me af wat ik moet doen. We hebben de rijst die de dieven hadden gemorst opgeveegd en samen met de ingemaakte groente die Shujin toevallig in de keuken had opgeslagen, hebben we daar twee keer van kunnen eten. En omdat Liu's vrouw zich zorgen maakt over Shujin, hebben zij het weinige dat ze hadden ook nog verdeeld. Maar nu is er niets meer. Dit is puur overleven. Shujin klaagt niet, maar ik maak me zorgen om de baby. Soms heb ik midden in de nacht het vreemde gevoel dat iets in Shujin, iets ontastbaars, als een essentie of een geest, zich uitstrekt, en ik stel me voor dat het onze maanziel is, die hongerig zijn armen naar ons uitsteekt.

Ik stel de huishoudelijke karweitjes uit tot na het invallen van de avond: onze pot buiten legen en brandhout naar binnen brengen. Ik ben uitermate zuinig met het kleine beetje olie dat ik nog heb voor mijn lamp. Het is bitter koud, en zelfs overdag slaan we dekens en jassen om ons heen. Ik begin te vergeten dat er ook nog goede dingen zijn op deze wereld: boeken en overtuigingen en mist boven de Yangtze. Vanmorgen vond ik zes gekookte eieren in een qipao in een kist aan het voeteneind van ons bed. Ze waren rood geverfd.

'Wat is dat?' vroeg ik toen ik ze mee naar beneden had genomen om ze aan Shujin te laten zien.

Ze keek niet op. 'Leg ze terug waar je ze gevonden hebt.'

'Waar zijn ze voor?'

'Dat weet je best.'

'Voor de *man yue* van onze maanzoon? Is dat het?'

Ze gaf geen antwoord.

Ik keek naar de eieren in mijn handen. Het is verbazingwekkend hoe iemand kan veranderen na slechts twee dagen zonder voedsel. Ik werd helemaal licht in het hoofd toen ik eraan dacht de eieren te pellen en op te eten. Haastig zette ik ze voor haar op tafel en deed een stap achteruit. 'Eet,' zei ik, wijzend op de eieren. 'Snel. Eet ze op.'

Ze zat ernaar te staren, met haar jas dicht om zich heen getrokken en een afwezige blik op haar gezicht.

‘Eet op, zei ik. Nu meteen.’

‘Dat zou onze maanziel ongeluk brengen.’

‘Ongeluk? Hou op over ongeluk. Denk je soms dat ik niet weet wat ongeluk betekent?’ Ik begon te trillen. ‘Eét!’

Maar ze bleef koppig zwijgend zitten, met een gesloten gezicht, terwijl ik door de kamer beende en mijn frustratie maar amper kon bedwingen. Hoe kon ze zo dom zijn om de gezondheid van onze baby in de waagschaal te stellen? Uiteindelijk schraapte ik al mijn wilskracht bij elkaar, draaide de eieren de rug toe, sloeg de deur achter me dicht en ging naar mijn studeerkamer, waar ik nog steeds zit, niet in staat me ergens op te concentreren.

Nanking, 17 december 1937, middag

Terwijl ik dit allemaal opschreef, gebeurde er iets. Ik moest ophouden en mijn pen neerleggen en tilde verwonderd mijn hoofd op. Er kwam een geur door de dichte raamluiken. Het rook tegelijkertijd afschuwelijk en heerlijk. De geur van gebraden vlees! Iemand in de buurt braadt vlees. Ik schoot overeind en liep naar het luik, waar ik met mijn neus bij de kier trillend en hongerig de geur opsnoof. Ik stelde me een familie voor – misschien in de steeg naast ons – die rond de tafel zat te kijken naar donzige hopen rijst, maïscake en sappig varkensvlees. Zouden het de dieven zijn, die het van ons gestolen eten klaarmaakten? Als dat zo is, zijn ze de legende van de kip van de bedelaar vergeten, zijn ze vergeten wat iedere dief in Jiangsu zou moeten weten – dat ze gestolen eten binnenshuis moeten koken en niet in de openlucht, waar iedereen het kan ruiken.

Ik moet mezelf ervan weerhouden steeds weer op te staan, verleid door dat aroma. Het is zo zoet, zo doordringend. Het brengt me tot een besluit. Als mensen zich veilig genoeg voelen om zo openlijk hun middagmaal te koken, als ze de geur zo maar door de straten laten waaien, dan kan de vrede niet ver weg zijn. Het moet veilig zijn om naar buiten te gaan. Ik ga naar buiten. Ik ga eten zoeken voor Shujin.

25

Geen plant. Dat was wat Shi Chongming had gezegd. Het was geen plant.

Daar dacht ik die morgen over na terwijl ik over mijn boeken gebogen in de ligstoel zat. Ik zat al meer dan een uur te lezen en leek geen enkele vordering te maken. Ik werd ergens door afgeleid. Nog geen dertig centimeter van mijn voeten wurmde de larve van een cicade zich uit de grond. Eerst verscheen er een voelspriet en toen een piepklein gezichtje, als van een pasgeboren draak. Ik legde mijn boek neer en keek ernaar. Hij kroop een eindje op een stuk verrot hout en na een paar minuten te hebben uitgerust, begon hij aan het moeizame proces om pijnlijk langzaam een voor een zijn vleugels uit de cocon te trekken, die uiteenviel in iriserende schilfers. Ik had in een van de boeken gelezen dat je van de vleugels van cicaden een traditioneel middeltje tegen oorpijn kon maken. Ik dacht aan het gedroogde poeder dat tegen de binnenkant van Fuyuki's glas kleefde. *Het is geen plant die je zoekt.* Als het geen plant was, dan...

De cicade worstelde zich met vleugels die nog wit waren van de geboorte overeind en keek verward om zich heen. Waarom kwam hij nu uit? Alle cicaden waren al weken geleden uitgekomen.

'Waar zit jij over te dromen?'

Ik schrok op. Jason was door de tunnel van blauwewegen naar buiten gekomen. Nu stond hij een meter van me af met een

mok koffie in zijn hand. Hij had een spijkerbroek en een T-shirt aan en zijn gezicht was helder en gebruind. Hij keek naar mijn blote benen en armen met een trek op zijn gezicht alsof ze hem ergens aan deden denken.

Ik sloeg instinctief mijn armen om mijn knieën en ging een beetje voorover zitten, over het boek heen dat ik aan het lezen was. 'Een cicade,' zei ik. 'Zie je wel?'

Hij ging op zijn hurken zitten met zijn hand boven zijn ogen. Zijn armen hadden de kleur van verbrande boter en hij moest die ochtend zijn haar hebben laten knippen, want ik zag de ronde vorm van zijn hoofd en de mooie welving van zijn nek waar die overging in zijn schouders. Doordat zijn haar zo kort was, werd een klein moedervlekje net onder zijn oor zichtbaar.

'Ik dacht dat ze nu allemaal dood zouden zijn,' zei ik. 'Ik dacht dat het te koud voor ze was.'

'Maar het is vandaag warm,' zei hij. 'En er gebeuren hier toch allemaal vreemde dingen in de tuin, weet je. Vraag maar aan Svetlana. De normale regels gelden hier niet.'

Hij ging op de ligstoel naast me zitten met zijn voeten gekruist en het kopje op zijn bovenbeen. 'De Baba Jaga's zijn naar het Yoyogi Park om naar die rockabilly-jongens te gaan kijken,' zei hij. 'We zijn helemaal alleen.'

Ik gaf geen antwoord. Ik beet op mijn lip en keek naar de ramen.

'Nou?' zei hij.

'Nou wat?'

'Waar dacht je aan?'

'Ik dacht niet. Ik dacht aan... aan niets.'

Hij trok zijn wenkbrauwen op.

'Niets,' herhaalde ik.

'Ja. Dat hoor ik.' Hij dronk zijn koffie op en hield de mok ondersteboven, zodat er een paar modderbruine druppels op de droge aarde vielen. Toen keek hij me van opzij aan en zei: 'Je moet me eens iets vertellen.'

'Wat dan?'

'Vertel me eens waarom ik zo naar je blijf kijken.'

Ik sloeg mijn ogen neer en prutste aan de omslag van het boek, alsof hij niets had gezegd.

‘Ik zei, waarom blijf ik steeds naar je kijken? Ik blijf naar je kijken en dan denk ik steeds dat je iets heel interessants verbergt.’

Ondanks de zon voelde mijn huid opeens koud aan. Ik knipperde met mijn ogen. ‘Neem me niet kwalijk,’ zei ik en mijn stem klonk zacht en veraf. ‘Wat zei je?’

‘Jij verbergt iets.’ Hij tilde zijn armen op en veegde met de mouwen van zijn T-shirt zijn voorhoofd af. ‘Dat zie ik zo. Ik hoef maar naar je te kijken en dan zie ik het duidelijk. Ik weet niet precies wat het is, maar ik heb het... het gevoel dat het me wel zal aanstaan. Zie je, ik ben een soort ziener als het om vrouwen gaat.’ Hij tikte met twee vingers licht op zijn voorhoofd. ‘Ik voel het gewoon. Mijn god, mijn huid.’ Hij huiverde en wreef met zijn handen over zijn armen. ‘Mijn huid verandert gewoon van kleur.’

‘Je hebt het mis.’ Ik sloeg automatisch mijn handen voor mijn buik. ‘Ik verberg helemaal niets.’

‘O, jawel.’

‘Helemaal niet.’

Hij keek me geamuseerd aan. Even dacht ik dat hij zou gaan lachen. In plaats daarvan zuchtte hij. Hij kwam overeind, rekte zich lui uit en wreef met zijn handen langs zijn armen, zodat zijn T-shirt omhoog kwam en ik een glimp opving van zijn platte buik. ‘Nee,’ zei hij met een bedachtzame blik op de hemel. ‘Nee.’ Hij liet zijn handen zakken en draaide zich weer om naar de tunnel van blauwewegen. ‘Natuurlijk niet.’

26

Ik heb eens een verhaal gelezen over een Japans meisje dat gevangen zat in een tuin toen de cicaden uit de grond kwamen. Ze kwamen allemaal tegelijk. Op een gegeven moment keek ze op en toen zaten ze overal, in de lucht en in de bomen, zo veel dat de takken ervan doorbogen. Overal om haar heen zaten gaatjes in de grond, een miljoen cicaden vloog voor het eerst de takken in en het lawaai werd steeds luider en weerkaatste tegen de muren, tot het bijna oorverdovend was. Doodsbang zocht ze beschutting, waarbij ze cicaden vertrapte, hun vleugels hopeloos brak en hun beschermende cocon kapotmaakte, zodat ze als weigerend vuurwerk piepend over de grond tolden, rond en rond, een wirwar van bruine lijfjes en zwarte vleugels. Toen ze eindelijk de tuin uit wist te komen, rende ze recht in de armen van een jongen, die haar optilde en in veiligheid bracht. Op dat moment wist ze het nog niet, maar de cicaden waren een zegen. Dit was de jongen van wie ze zou gaan houden. Op een dag zou ze zijn vrouw worden.

Ik schrok overeind. Iets had mijn voet aangeraakt. Ik keek wazig om me heen. De tuin zag er heel anders uit, donker. De zon was verdwenen. Ik was helemaal opgegaan in een dagdroom. In mijn droom was het Jason die het meisje had opgevangen en weggedragen. Zijn shirt stond open aan de hals toen hij haar droeg en hij fluisterde haar iets onbetamelijks en verleidelijks in het oor, zodat ze bloosde en haar gezicht bedekte.

Er kwam iets tegen mijn arm en ik worstelde me geschrokken uit mijn stoel, waarbij ik mijn boeken liet vallen. Overal verschenen kleine deukjes in de aarde en het stof vloog op alsof er kogels insloegen. Regen. Het was maar regen, maar ik bevond me nog steeds in het verhaal van het Japanse meisje, waarin een miljoen insecten uit het stof opsprongen en in haar haren bleven steken. De druppels op mijn blote huid brandden als zuur. Snel verzamelde ik zo veel boeken als ik kon en rende door de tuin naar de tunnel van blauwewegen.

Ik schoof de hordeur dicht. In het trappenhuis was het koel; er lagen dode bladeren in de hoeken van de treden. Achter me sloeg de regen tegen het scherm van rijstpapier en ik stelde me voor dat het steeds donkerder werd in de tuin en dat torren de takken lieten schudden en zich daarboven verzamelden als een enorme stofwolk, die boven de wolken uittorende. Ik schopte mijn schoenen uit in het halfdonker en haastte me de trap op.

Jason stond boven in de gang, alsof hij op me stond te wachten. Hij was gekleed om uit te gaan, maar zijn voeten waren bloot. Ik kwam voor hem tot stilstand en liet mijn boeken op de grond vallen.

‘Wat is er?’

‘Ik heb me gesneden,’ zei ik, terwijl ik mijn handen over mijn armen liet gaan en me voorstelde dat de vleugels van de torren mijn huid hadden doorsneden. ‘Aan de blauwewegen, geloof ik.’

Hij boog zich voorover en nam mijn enkel tussen duim en wijsvinger. Ik rukte instinctief mijn been terug. ‘Wat...?’

Hij legde zijn vingers tegen zijn lippen. ‘Wat...?’ zei hij me na, terwijl hij opkeek en zijn wenkbrauwen optrok. ‘Wát wat?’

Ik stond als verlamd, met mijn benen iets uit elkaar, zwiingend naar hem te kijken, terwijl hij rustig zijn handen langs mijn kuiten liet glijden, als een staljongen die de benen van een paard controleert. Hij liet zijn handen op mijn knieën rusten, een paar centimeter onder de zoom van mijn rok, en deed zijn ogen half dicht alsof zijn vingers een stethoscoop waren en hij luisterde of er iets beschadigd was. Het zweet stond op mijn schouders en in mijn nek. Hij kwam overeind, tilde mijn rechterhand op

en liet zijn handen over mijn armen en ellebogen gaan en zijn duim over de dunne huid van mijn polsen glijden. Het gebrul van de regen echode door het huis en ratelde als hagel door de fragiele gangen. Jason legde zijn rechterhand op mijn rechterschouder, streek mijn haar naar achteren en verzamelde het allemaal aan de linkerkant van mijn hoofd, waarna hij zijn vingers erdoorheen liet gaan. Ik voelde mijn polsslag tegen zijn hand kloppen.

‘Alsjeblieft...’

Hij trok een scheef glimlachje, waardoor de rand van een beschadigde tand zichtbaar werd. ‘Je bent schoon,’ zei hij. ‘Heel erg schoon.’

Ik wilde mijn vingers tegen mijn ogen drukken, want ik zag kleine lichtjes exploderen tegen mijn netvlies. Ik zag de moedervlek aan de zijkant van zijn nek en daaronder het vage kloppen van een ader.

‘Weet je hoe laat het is?’ vroeg hij.

‘Nee, hoe laat is het?’

‘Tijd dat we het doen.’ Hij nam mijn hand lichtjes tussen zijn duim en wijsvinger. ‘Kom op. We gaan uitvinden wat jij verbergt.’

Mijn knieën verstrakten, zodat ik mijn hakken tegen de vloer drukte. Mijn huid leek ondraaglijk strak, alsof ieder haartje recht op stond, alsof mijn lichaam vocht om een spook binnen in me tegen te houden dat naar buiten wilde en rechtstreeks in Jason wilde verdwijnen. Twee duidelijke straaltjes zweet liepen tussen mijn schouderbladen naar beneden.

‘Hé,’ zei hij met een sluw glimlachje, ‘maak je geen zorgen. Ik doe eerst mijn hoeven af.’

‘Laat me los,’ zei ik. Ik trok mijn hand los en deed een struikelende stap achteruit. ‘Laat me alsjeblieft met rust.’

Ik pakte onhandig mijn boeken op en rende terug naar mijn kamer, een beetje voorovergebogen, met de boeken tegen mijn buik. Ik sloeg de deur dicht en bleef er in het halfdonker tegenaan leunen. Mijn hart bleef een hele tijd heel luid kloppen. Ik kon niets anders horen.

Om zes uur was het al donker en filterde het licht van Mickey Rourke door de gordijnen de kamer in. Ik zag nog net mijn silhouet in de spiegel, met een gouden rand eromheen, en een kronkelend lijntje sigarettenrook in de beverige stilte. Ik zat daar al bijna vijf uur de ene sigaret na de andere te roken, en nog steeds was het gevoel niet weg. Het was een bruisend, euforisch gevoel, alsof er over mijn hele huid luchtbelletjes openbarstten. Steeds als het vervaagde, hoefde ik alleen maar te denken aan de manier waarop Jason zei: 'We gaan uitvinden wat jij verbergt,' en dan kwam het gevoel weer helemaal terug.

Na een tijdje streek ik een lok haar van mijn voorhoofd en drukte de sigaret uit. Het werd tijd om me klaar te maken voor de club. Ik trilde toen ik opstond, mijn kleren uitdeed, de kast opende en de tassen eruit trok. Soms kom je in je leven op een punt waarop je gewoon je adem in moet houden en de sprong moet wagen.

Ik vond een Franse slip van gekreukte zijde in regenboogkleuren, met brede, lange linten en een middenstuk van fluweel met honderden paarse, middeleeuwse bloemen erdoorheen geweven, die uitliepen over de zijde als de versiering van een psalmboek. Ik stapte erin en trok het hoog op, zodat de band over mijn navel zat. Toen draaide ik me om en keek in de spiegel. Mijn hele buik was bedekt, van mijn navel tot de bovenkant van mijn benen. Je zag helemaal niets.

Aan de andere kant van het huis hoorde ik de Russinnen tegen elkaar schreeuwen. Ze ruzieden altijd een beetje als ze zich klaarmaakten voor het werk. De vage, woedende uithalen weerklonken door de gang, maar ik hoorde ze amper. Ik stak een vinger in een pijpje van de slip en trok het kant opzij. Je kon erin komen zonder dat de bovenkant van het slipje verschoof. Je zou echt niet zeggen dat er iets mis was. Misschien kon alles anders worden, dacht ik. Misschien had ik het mis gehad, misschien kon alles toch nog anders worden.

In een trance trok ik een slanke, zwartfluwelen jurk aan. Toen ging ik met mijn voeten iets uit elkaar op de kruk zitten, liet mijn hoofd tussen mijn knieën zakken, zoals ik de Russinnen

had zien doen, en spoot lak in mijn haar, zodat het zwaar glansde toen ik weer rechtop zat, heel zwart tegen mijn bleke huid. Op de plekken waar ik zwaarder was geworden, hield de fluwelen jurk me stevig vast, zodat ik de neiging kreeg terug te duwen.

Het geschreeuw van de Russinnen weergalmde nog steeds door de gang. Ik depte heel zorgvuldig mijn gestifte lippen af, pakte een lakleren tasje dat ik stevig onder mijn arm duwde, trok mijn naaldhakken aan en liep een beetje onvast over de gang, met mijn schouders naar achteren en mijn hoofd hoog geheven.

Er brandde licht in de keuken. Jason stond met zijn rug naar de deur in zichzelf te zingen om het lawaai buiten te sluiten. Hij liep heen en weer en keek in de kasten en in de koelkast om een laatste martini te mixen. 'Stomme Russen,' zong hij in zichzelf. 'Domme glimmokkels.' Zijn stem stierf weg toen hij mij langs hoorde komen.

Ik liep door en was al een eind verder toen achter me zijn luidde stem klonk: 'Grey!'

Ik bleef als aan de grond genageld staan, met mijn handen tot vuisten geknepen en mijn ogen dicht. Ik wachtte tot mijn ademhaling weer normaal was en toen draaide ik me om. Hij stond in een spijkerbroek en een zachte olijfgroene trui in de gang naar me te staren alsof hij een geest had gezien.

'Ja?' zei ik.

Hij staarde naar mijn make-up, mijn haar, de glanzende naaldhakken.

'Ja?' herhaalde ik en ik voelde dat ik een kleur kreeg.

'Die is nieuw,' zei hij eindelijk. 'Die jurk. Ja, toch?'

Ik gaf geen antwoord. Ik keek met een bonzend hoofd naar het plafond.

'Ik wist het wel,' zei hij, en er lag een ondertoon van gefascineerde zelfvoldaanheid in zijn stem. 'Ik heb altijd wel geweten dat je diep vanbinnen pure seks was.'

27

Jason zei zelden iets tegen ons, maar die avond bleef hij tijdens de wandeling naar de club maar praten. 'Je hebt die jurk voor mij aangetrokken, nietwaar?' zei hij steeds weer, terwijl hij naast me liep met zijn handen onder de riem van de tas die over zijn borst liep en met een sigaret in zijn mond. 'Je hebt het voor mij gedaan, nietwaar? Vooruit, geef maar toe.'

De Russinnen vonden dit het grappigste dat ze in lange tijd hadden meegemaakt, maar ik wist niet wat ik moest zeggen. Ik was er zeker van dat ik helemaal rood werd aan de kant waar hij liep en het Franse slipje leek te ruisen onder mijn jurk, alsof het leefde en zijn aanwezigheid aan Jason kenbaar wilde maken: *ja, dat klopt, ze heeft dit allemaal voor jou aangetrokken.*

Uiteindelijk gaf hij het op en hield hij onderweg verder zijn mond, maar hij bleef geamuseerd en bedachtzaam kijken. Toen we in de kristallift stonden, ging hij met zijn rug naar ons toe en met zijn handen in zijn zakken naar Tokio staan staren, waarbij hij steeds op zijn tenen ging staan en zich dan weer terug liet zakken. Ik keek naar zijn achterhoofd en dacht: *Meen je het echt? Je bent me toch niet alleen maar aan het plagen? Laat het alsjeblieft niet zo zijn dat je me alleen maar plaagt. Dat zou te erg zijn...*

Het was druk in de club; een gezelschap van Hitachi had vier tafels in beslag genomen en Mama was in opperbeste stemming. Iedereen was zich bewust van mij in mijn fluwelen jurk, alsof ik straalde als de lantaarn van een geisha in een steegje in Kyo-

to. Het is verbazingwekkend hoe verleidelijk vleierij en seks kunnen zijn – pas toen de groep van Fuyuki de club binnenkwam, besepte ik dat ik de hele avond niet aan het medicijn van Shi Chongming had gedacht. Toen ik ze in de deuropening zag staan, zat ik meteen rechtop in mijn stoel, uiterst alert.

De tafel werd gedekt. Strawberry stuurde de kelners de club rond om dode bloemen uit de boeketten te knippen, handdoekjes in de herentoiletten te leggen en ervoor te zorgen dat Fuyuki's persoonlijke flessen Schotse whisky werden opgewreven en het licht weerkaatsten. Ik werd samen met zes andere gastvrouwen opgeroepen. De groep had die avond gegokt in het Gamagori-speedbootstadion in Aichi en ze waren in een goede stemming. De Verpleegster bleef een beetje achter; ze ging niet in de nis zitten, maar wachtte in plaats daarvan in de hal, waar ze met over elkaar geslagen benen op de chaise longue zat. Iedere keer als de aluminium deuren opengingen, ving ik een glimp op van haar voet in een schoen met naaldhak, en iedere keer vergat ik wat ik aan het zeggen was en stierf mijn stem weg, omdat ik aan de foto van de misdaad moest denken. Het Beest van Saitama. Ik herinnerde me hoe verwrongen het gezicht van Shi Chongming was geweest toen hij het woord *versieren* had gebruikt. Hoe sterk moest je zijn om een man te vermoorden? Hoeveel moest je weten over zijn anatomie om zijn ingewanden uit zijn buik te verwijderen zonder dat dat aan de buitenkant te zien was? Of had Shi Chongming dat maar verzonnen om mij bang te maken?

Fuyuki was spraakzaam. Hij had flink gewonnen en later die avond was er een feest in zijn appartement. Al snel deed het bericht de ronde dat hij langs was gekomen om gastvrouwen te zoeken die hij mee naar huis kon nemen. Net zoals Shi Chongming had gezegd. Zijn huis, dacht ik, terwijl ik met mijn vingers over mijn haar ging en langs mijn kuiten wreef om mijn kousen glad te strijken. Misschien was dat de plek waar hij zijn geheim bewaarde. Ik trok mijn jurk goed, zodat hij in een rechte lijn over mijn schouders liep. *Zijn ze allemaal zo knap in Engeland?*

Verrassend genoeg was Bizon er ook. Hij had nog steeds evenveel zelfvertrouwen en zat als een zware jongen, met blauwe kaken, met zijn ellebogen op de tafel; de mouwen van zijn jasje had hij opgerold, zodat zijn enorme onderarmen te zien waren, en hij onderhield de groep als vanouds met verhalen over de clubs in Akasaka, over een zwendel waarbij hij betrokken was geraakt, verkochte aandelen in een niet-bestaande golfclub. De verhalen gingen maar door, maar in zijn gezicht ontbrak iets. Hij was te tam, de gretige lach van de entertainer was weg, en ik kreeg de indruk dat hij hier onder dwang was, als de hofnar. Ik deed al rokend en bedachtzaam knikkend alsof ik beleefd luisterde, maar eigenlijk zat ik naar Fuyuki te kijken en probeerde te bedenken hoe ik mijn bestaan tot hem moest laten doordringen.

‘Ze hadden bijna alle aandelen verkocht voordat ze werden opgerold,’ zei Bizon hoofdschuddend. ‘Stel je dat eens voor. Toen Bob Hope hoorde dat er een Japanse golfclub kwam die zijn naam droeg, sloeg hij steil achterover.’

‘Neem me niet kwalijk,’ zei ik, terwijl ik mijn sigaret uitdrukte en mijn stoel achteruit schoof. ‘Excuseer me een momentje.’

De toiletten waren in de hoek bij de hal. Ik moest langs Fuyuki’s rolstoel om er te komen. Ik streek mijn jurk glad, rechtte mijn schouders en begon te lopen, met mijn armen losjes langs mijn zij. Ik trilde, maar dwong mezelf langzaam door te lopen, met een zogenaamd sexy tred die me deed blozen en mijn knieën deed trillen. Zelfs boven de muziek en de gesprekken uit hoorde ik de zijde ruisen als mijn bovenbenen langs elkaar heen gingen. Ik naderde Fuyuki’s kleine hoofd en toen ik dichterbij kwam, stak ik mijn heup uit, net ver genoeg om tegen de rug van zijn rolstoel te stoten en hem op te doen schrikken.

‘Neem me niet kwalijk.’ Ik legde mijn handen op de stoel om hem recht te zetten. ‘Het spijt me zeer.’ Hij bracht zijn armen iets omhoog en probeerde zijn stijve oude nek te draaien om naar me te kijken. Ik kalmeerde hem door mijn vingers geruststellend op zijn schouders te drukken en ging opzettelijk nogmaals met mijn rechterbeen langs hem, zodat hij het verleide-

lijke geritsel van zijde en de geur van warm vlees zou opmerken. ‘Het spijt me verschrikkelijk,’ herhaalde ik en ik duwde de stoel terug op de plek waar hij hoorde. ‘Het zal niet meer gebeuren.’

De zware jongens zaten naar me te staren. Toen zag ik Jason aan de bar zitten, met een glas champagne halverwege zijn mond en zijn blik strak op mij gericht. Ik wachtte niet af, maar trok mijn jurk recht en liep verder. Toen ik bij de toiletten was, sloot ik mezelf op en staarde ik naar mijn verhitte gezicht in de spiegel. Ik trilde onophoudelijk. Dit was ongelooflijk. Er school een vampier in mij. Als je me nu zag, zou je niet denken dat ik dezelfde persoon was die twee maanden geleden in Tokio was aangekomen.

‘Mijn advies is om niet te gaan,’ zei Strawberry. ‘Fuyuki heeft je uitgenodigd om naar zijn appartement te komen, maar Strawberry vindt het een slecht idee.’ Toen de groep was gearriveerd, had ze de tafel laten klaarmaken en zich toen humeurig teruggetrokken achter haar bureau, waar ze de hele avond het ene glas champagne na het andere had zitten drinken en met haar kleine, argwanende oogjes naar ons had zitten kijken. Tegen de tijd dat de club leeg was, alle stoelen op de tafels stonden en een man met een industrieel poetsapparaat zich er stilletjes tussendoor bewoog, was ze geweldig dronken. Rond haar neusvleugels, bij haar haarlijn en in haar hals was haar huid dieproze onder de poederige Marilyn-make-up. ‘Je begrijpt het niet.’ Ze wees met heftige bewegingen met haar sigarettenpijpje naar me. ‘Jij bent niet zoals de Japanse meisjes. Japanse meisjes begrijpen mensen als meneer Fuyuki.’

‘En de Russinnen dan? Zij gaan ook.’

‘De Russinnen!’ Ze snoof verontwaardigd en duwde een lokje witblond haar van haar voorhoofd. ‘De Russinnen!’

‘Ze begrijpen het niets beter dan ik.’

‘Goed.’ Ze stak haar hand op om me tot zwijgen te brengen. Ze dronk haar glas leeg, ging rechtop zitten, depte haar mond en streek over haar haar om weer rustig te worden. ‘Goed,’ zei

ze. Ze kwam iets naar voren en wees met het sigarettenpijpje naar mij. Als ze zo dronken was, liet ze soms haar tanden en tandvlees zien. Het rare is dat ze ondanks al die plastische chirurgie die ze had ondergaan, nooit iets aan haar tanden had laten doen. Ze waren helemaal verkleurd en twee ervan waren zelfs zwart. ‘Wees voorzichtig als je naar het appartement van Fuyuki gaat. Goed? Als ik jou was, zou ik in dat huis niets eten.’

‘Hoezo niet?’

‘Ik zou er geen vlees eten.’

De haren in mijn nek gingen overeind staan. ‘Wat bedoelt u?’ vroeg ik zwakjes.

‘Te veel verhalen.’

‘Wat voor verhalen?’

Strawberry haalde haar schouders op. Ze keek de club eens door. Fuyuki’s auto’s stonden vijftig verdiepingen lager te wachten en de meeste meisjes stonden al in de garderobe om hun jas aan te trekken en hun tas te pakken. Buiten was een gure wind opgestoken en door de panoramaramen konden we zien dat er elektriciteitsdraden naar beneden waren gekomen. Delen van de stad lagen in het donker.

‘Wat bedoelt u?’ herhaalde ik. ‘Wat voor verhalen? Wat voor vlees?’

‘Niets!’ Ze wuifde mijn woorden weg en keek me nog steeds niet aan. ‘Het is maar een grapje.’ Toen lachte ze, een hoog, kunstmatig lachje, en ze zag dat haar sigaret uit was gegaan. Ze deed een nieuwe in het pijpje en zwaaide ermee naar mij. ‘We kunnen hier beter een eind aan maken. Deze discussie is afgelopen. Afgelopen.’

Ik staarde naar haar en mijn gedachten gingen hun eigen weg. *Geen vlees eten?* Ik dacht erover hoe ik erop door moest gaan, hoe ik haar het vuur aan de schenen moest leggen, want ik was er zeker van dat ze dan iets essentieels los zou laten, toen Jason plotseling naast me kwam zitten, mijn stoel greep en die naar zich toe draaide.

‘Ga jij naar Fuyuki?’ fluisterde hij.

Hij had zijn smoking al verruild voor een grijs T-shirt met

de verbleekte leus *Goa Trance*. Zijn tas zat om zijn hals en hij was klaar voor de wandeling naar huis.

‘De tweeling heeft het me verteld,’ zei hij. ‘Dat je gaat.’

‘Ja.’

‘Dan zal ik ook moeten gaan.’

‘Waarom?’

‘Omdat we de nacht samen doorbrengen. Jij en ik. Daar zijn we het al over eens.’

Ik deed mijn mond open om iets te zeggen, maar er kwam niets uit. Ik moet er raar hebben uitgezien met mijn grote pillen, mijn open mond en het laagje zweet in mijn nek.

‘De Verpleegster,’ zei Jason, alsof ik hem iets gevraagd had. ‘Daarom ben ik welkom.’ Hij likte langs zijn lippen en wierp een blik op Strawberry, die nog een sigaret rookte, haar wenkbrauwen wetend opgetrokken bij deze woordenwisseling. ‘Laat ik het zo zeggen,’ fluisterde hij. ‘Ze ziet wel wat in me. Als je begrijpt wat ik bedoel.’

28

Fuyuki en zijn entourage waren vooruitgegaan en hadden een serie zwarte auto's met LINCOLN CONTINENTAL in zwierige letters op de achterbak in de straat achtergelaten om de gasten mee te nemen. Ik was een van de laatsten die de club verliet en tegen de tijd dat ik op straat was, waren bijna alle gastvrouwen en ook Jason al achter hem aan gegaan en stond er nog maar één auto. Ik zat op de achterbank met drie Japanse gastvrouwen wier namen ik niet kende. Tijdens de rit babbelden ze over hun klanten, maar ik zat stil een sigaret te roken en uit het raampje naar de grachten van het Keizerlijk Paleis te kijken, die langs de auto flitsten. Toen we door Nishi Shinbashik kwamen, passeerden we de tuin waar ik Jason voor het eerst had ontmoet. Aanvankelijk herkende ik hem niet: we waren er al bijna voorbij voor ik besepte dat die vreemde rijen, glanzend in het maanlicht, de stille, stenen kinderen onder de bomen waren. Ik draaide me om op de bank om er door het achterraampje naar te kijken.

‘Wat is dat daar?’ vroeg ik de chauffeur in het Japans. ‘Die tempel?’

‘Dat is de Zojoji-tempel.’

‘Zojoji? Waar zijn al die kinderen voor?’

De chauffeur keek me aan via de achteruitkijkspiegel, alsof ik hem verraste. ‘Dat zijn de *Jizo*. De engelen voor de dode kinderen. Doodgeboren kinderen.’ Toen ik geen antwoord gaf, vroeg hij: ‘Verstaat u mij?’

Ik keek nog eens om naar de spookachtige rijen onder de bomen. Er ging een huivering door mijn hart. Je weet nooit precies wat zich in je onderbewuste afspeelt. Misschien had ik altijd al geweten wat die beelden voorstelden. Misschien had ik daarom dat park uitgekozen als slaappleats.

‘Ja,’ zei ik afwezig, met droge mond. ‘Ja, ik begrijp u wel.’

Fuyuki woonde vlak bij de Tokio-toren in een imposant appartementengebouw in een privétuin, die werd afgesloten door een hek. Toen de drie Continentals de oprit opreden, ruisten de grote palmbomen in de wind van de baai. De bewaker kwam achter een zwak verlichte receptiebalie vandaan, bukte om de onderkant van de glazen deuren open te maken en ging ons gezelschap door een stille, marmeren hal voor naar een privélift, die hij openmaakte met een sleutel. We drongen naar binnen en de Japanse meisjes giechelden en fluisterden achter hun handen.

Toen de deuren opengingen in het penthouse stond de man met de paardenstaart ons op te wachten. Hij zei niets en keek ook niemand aan toen we de kleine hal in liepen, maar draaide zich om en ging ons voor door een lange gang. Het appartement was in een vierkant gebouwd. Een lange, met walnoten hout betimmerde gang verbond alle kamers en leek zich eindeloos uit te strekken; indirecte verlichting wierp ronde poelen licht voor ons, als op een startbaan, en nodigde ons uit verder te lopen. Ik liep voorzichtig en keek goed om me heen. Ik vroeg me af of de Verpleegster hier ook woonde, of ze achter een van deze deuren haar hol had.

We kwamen langs een gescheurde en gevlekte Japanse vlag in een verlichte lijst, en langs een ceremoniële asdoos, uit blauwe regen gesneden, wit geschilderd en tentoongesteld in een vitrinekast. Geen sloten, zag ik. Ik zorgde dat ik achteraan liep. We kwamen langs een militair uniform, gehavend in de strijd en zo opgesteld dat het vlees en substantie leek te hebben. Ik boog even voorover toen ik langs de vitrinekast kwam, en terwijl ik de groep in de gaten hield, stak ik mijn hand door de open on-

derkant van de kast, zodat ik de zoom van het uniform aanraakte.

‘Wat voer je uit?’ vroeg een van de gastvrouwen toen ik de groep weer inhaalde.

‘Niets,’ mompelde ik, maar mijn hart begon sneller te kloppen. Geen alarm. Ik had niet durven hopen dat er geen alarmsysteem zou zijn.

We kwamen langs een trap die naar beneden de duisternis in liep. Ik aarzelde even en keek het duister in, maar weerstond de verleiding om de groep te verlaten en de trap af te glijpen. Het appartement besloeg twee verdiepingen. Wat voor kamers zouden daarbeneden zijn? Ik zag plotseling en om onverklaarbare redenen kooien voor me. *Het is geen plant die je zoekt.*

Op dat moment bleef de groep staan en werden de jassen en tassen in een kleine garderobe weggehangen. Ik moest me bij hen voegen en ook mijn jas ophangen. Daarna hoorden we al snel gedempte muziek en het zachte getinkel van ijs in glazen. We kwamen in een rokerige, lage kamer vol zorgvuldig verlichte nissen en vitrinekasten. Ik bleef even staan om mijn ogen te laten wennen aan het licht. De gastvrouwen die eerder waren gearriveerd, zaten al in grote chesterfields met de kleur van ossebloed met een glas in hun hand op zachte toon te praten. Jason zat lui achterover in een leunstoel, met een blote enkel nonchalant op de andere knie en een brandende sigaret in zijn vingers, alsof hij zich thuis ontspande na een lange dag werken. Fuyuki bevond zich aan de andere kant van de kamer in een rolstoel. Hij was gekleed in een losse yukata, met blote benen eronder, en hij manoeuvreerde de rolstoel langs de wanden om Bizon een rondleiding te geven. Ze keken naar de erotische houtsneden aan de muren, van langlijvige courtesanes met uitgemergelde benen en in geborduurde kimono's, die openvielen en overmatig grote geslachtsdelen onthulden.

Ik kon het niet helpen, maar ik werd meteen enorm geboeid door die houtsneden. Ik voelde hoe Jason op een meter afstand geamuseerd mijn reactie gadesloeg, maar ik kon mijn ogen er niet van afhouden. Een van de houtsneden toonde een vrouw

die zo opgewonden was dat er iets tussen haar benen vandaan droop. Eindelijk, toen ik mezelf niet meer kon weerhouden, draaide ik me om. Jason trok zijn wenkbrauwen op en glimlachte, die lange, trage glimlach waarbij het hoekje van zijn beschadigde tand te zien was, de glimlach die ik ook in de gang in Takadanobaba had gezien. Het bloed steeg naar mijn gezicht. Ik legde mijn vingers tegen mijn wangen en wendde me snel af.

‘Deze,’ zei Bizon in het Japans, terwijl hij met een sigaar naar een houtsnede wees. ‘Die met de rode kimono?’

‘Van Shuncho,’ zei Fuyuki met zijn gebarsten fluisterstem. Hij zette zijn stok op de vloer en liet zijn kin erop rusten, terwijl hij peinzend naar de houtsnede keek. ‘Achttiende eeuw. Verzekerd voor vier miljoen yen. Mooi, niet? Ik heb hem door een *chimplira* uit Saitama laten bevrijden uit een huis op Waikiki.’

De man met de paardenstaart kuchte discreet en Bizon draaide zich om. Fuyuki liet zijn elektrische rolstoel draaien om naar ons te kijken.

‘Kom mee,’ fluisterde hij tegen de verzamelde meisjes. ‘Deze kant uit.’

We gingen door een boog naar een kamer waar een groep mannen in hawaïhemden onder twee samoerai-zwaarden, die met onzichtbare draden aan het plafond waren opgehangen, Schotse whisky zat te drinken uit kristallen glazen. Ze stonden half op en bogen toen Fuyuki langskwam in zijn rolstoel. Openstaande glazen schuifdeuren onthulden een centraal binnenplein dat helemaal bestond uit glanzend zwart marmer, waarin de nachthemel zich weerspiegelde. In het midden, zwart als git en als uit één blok gehouwen, bevond zich een door spotjes verlicht zwembad, waarboven een vage, chloorachtige damp hing. Hier en daar stonden hoge gasbranders, als lantaarnpalen, en naast het zwembad waren zes grote eettafels geplaatst, elk gedekt met zwart geëmailleerde placemats, zilveren eetstokjes en zware kristallen glazen. De servetten bewogen in het briesje.

Er waren al verschillende stoelen bezet. Grote mannen met heel kort haar zaten sigaren te roken en te praten met jongs

vrouwen in rugloze avondjurken. Er waren zo veel meisje: Fuyuki moest een heleboel clubs kennen, dacht ik.

Ik ging achter de rolstoel lopen toen we langs de tafels kwamen. ‘Meneer Fuyuki,’ zei ik. Hij bracht de rolstoel tot stilstand en draaide zich verrast naar me om. Geen van de meisjes had hem nog durven aanspreken. Mijn knieën knikten en door de warmte van de branders werd mijn gezicht aan één kant rood. ‘Ik... ik wil naast u zitten.’

Hij keek me met samengeknepen ogen aan. Misschien intrigeerde mijn botheid hem. Ik ging dicht bij hem staan, zo dichtbij dat hij zich bewust was van mijn borsten en mijn heupen in de strakke jurk. De vampier in mij roerde zich en in een impuls pakte ik zijn handen en zette ze op mijn heupen. ‘Ik wil naast u zitten.’

Fuyuki keek naar zijn handen in de plooien van mijn jurk. Misschien kon hij het Franse slipje daaronder voelen, het glijden van zijde over zijde, de elasticiteit onder zijn vingers. Misschien dacht hij dat ik alleen maar gek en onhandig was, want na een moment of twee lachte hij hees. ‘Kom maar, dan,’ fluisterde hij. ‘Kom maar naast me zitten, als je dat wilt.’

Hij stuurde zijn rolstoel naar een plaats aan tafel, en ik ging bevend naast hem zitten en trok mijn stoel vlak bij die van hem. Bizon zat al een paar stoelen verderop. Hij pakte een servet, schudde het uit en stopte het in zijn kraag. Een kelner in een zwarte spijkerbroek en T-shirt fladderde om ons heen met gekoelde wodkacocktails in bewolkte, witte glazen, waar damp-sliertjes vanaf sloegen als van droog ijs. Ik nam een slokje en keek heimelijk de binnenplaats rond. Toen ik naar de ramen keek, waarvan sommige verlicht waren en andere donker, dacht ik: ergens in dit appartement bevindt zich iets dat Shi Chongming ’s nachts uit zijn slaap houdt. *Geen plant. Als het geen plant is, wat is het dan wel?* Hoog tegen de muur zat een rode lamp. Ik vroeg me af of het een alarm was.

Er werd voedsel op tafel gezet: schijven tonijn, die als domi-nostenen op bedjes van brandnetel waren gestapeld, kommen met zeewier bestrooide walnotentofoe, geraspte radijs, knappe-

rig als zout. Bizon zat als verlamd te staren naar een bord met *yakitori*-kip, of dat een enorm probleem opwierp. Zijn gezicht was bleek en zweterig, alsof hij ziek was. Ik observeerde hem in stilte en dacht aan de laatste keer in de club, aan zijn verbaasde gezicht en de geboeide manier waarop hij naar het residu in Fuyuki's glas had gekeken. Net als Strawberry, dacht ik. Hij wil geen vlees eten. Hij heeft dezelfde verhalen gehoord als zij.

Ik likte over mijn droge lippen en wendde me tot Fuyuki. 'We hebben elkaar al eens eerder ontmoet,' mompelde ik in het Japans. 'Herinnert u zich dat nog?'

'O ja.' Hij keek me niet aan.

'Ja, van de zomer. Ik hoopte al dat ik u terug zou zien.'

Hij zweeg even, maar toen zei hij: 'Is dat zo? Is dat zo?' Als hij sprak, bewogen zijn ogen en zijn vreemde neusje niet, maar zijn bovenlip bleef plakken tegen zijn tanden, en toen die omhoog ging, waren er vreemde, puntige snijtanden te zien in de bovenhoeken van zijn mond, als die van een kat. Ik staarde naar die tanden. 'Ik zou uw appartement graag eens zien,' zei ik zacht.

'Dat kun je vanhier af wel zien.' Hij haalde een sigaar uit zijn zak, pakte hem uit, onthoofdde hem met een discreet zilveren schaarje dat hij uit zijn borstzakje haalde en inspecteerde hem door hem om en om te draaien en er stukjes tabak vanaf te plukken.

'Ik zou graag eens rondkijken. Ik zou graag...' Ik aarzelde. Ik gebaarde naar de kamer waar de houtsneden hingen en zei zachtjes: '... Ik zou graag de houtsneden eens zien. Ik heb gelezen over de *shunga*. Die u heeft, zijn heel zeldzaam.'

Hij stak zijn sigaar op en geeuwde. 'Ze zijn door mij naar Japan gebrengd,' zei hij, overgaand op onhandig Engels. 'Terug naar thuisland. Mijn hobby is... *Eigo deha nanto iu no desuka? Kaimodosu kotowa – Nihon no bijutsuhinwo Kaimodosu no desuyo.*'

'Repatriëren,' zei ik. 'Japanse kunst repatriëren.'

'So, so. Ja. Japanse kunst re-pa-tri-eren.'

'Wilt u ze me laten zien?'

'Nee.' Hij deed langzaam en op zijn gemak zijn ogen dicht,

als een heel oud reptiel, en legde even zijn hand erover, alsof hij nu genoeg met me gepraat had. ‘Dank je, niet nu.’

‘Weet u het zeker?’

Hij deed één oog open en keek me argwanend aan. Ik wilde doorgaan, maar iets in zijn blik deed me van gedachten veranderen. Ik liet mijn handen in mijn schoot vallen. Mijn pols klopte. *Hij mag het nooit weten*, had Shi Chongming gezegd. *Nooit vermoeden*.

‘Ja,’ zei ik. Ik schraapte mijn keel en speelde met het servet. ‘Natuurlijk. Dit is niet het juiste moment. Absoluut niet het juiste moment.’ Ik stak een sigaret op en draaide de aansteker om en om in mijn handen, alsof hij enorm fascinerend was. Fuyuki bleef nog even naar me kijken. Toen deed hij zijn ogen weer dicht, kennelijk tevreden.

Daarna zei ik niet veel meer tegen hem. Hij dutte een paar minuten in en toen hij weer wakker werd, nam het Japanse meisje aan zijn rechterkant het van me over en vertelde hem een lang verhaal over een Amerikaans meisje dat zonder beha ging joggen, dat hem aan het lachen maakte en enthousiast met zijn hoofd deed schudden. Ik rookte zwigend de ene sigaret na de andere en dacht: *Wat nu, wat nu, wat nu?* Ik had sterk het idee dat ik dichterbij kwam, dat ik vlak om iets heen cirkelde. Ik dronk snel na elkaar twee glazen champagne, drukte mijn sigaret uit, haalde diep adem en boog me naar hem toe. ‘Fuyukisan?’ fluisterde ik. ‘Ik moet naar het toilet.’

‘*Hi hi*,’ zei hij afwezig. De gastvrouw aan zijn rechterhand deed een trucje voor met een boekje lucifers. Hij wuifde vaag naar een dubbele glazen deur achter hem. ‘Die kant op.’

Ik keek naar hem. Ik had meer verwacht. Enige weerstand. Ik schoof mijn stoel achteruit, stond op en keek neer op zijn kleine, bruine schedel in de verwachting dat hij iets zou doen. Maar er gebeurde niets. Niemand aan tafel keek zelfs maar op, ze gingen allemaal te veel op in hun gesprekken. Ik stak de patio over, ging de glazen deuren door en sloot ze snel weer, waarna ik met mijn handen plat op het glas even achterom keek. Niemand had me weg zien gaan. Aan een tafel aan de verste kant van het

zwembad zag ik Jasons achterhoofd tussen twee gastvrouwen. Dichterbij zat Fuyuki nog precies zoals ik hem had achtergelaten. Zijn magere schouders bewogen toen hij lachte. De gastvrouw had het luciferboekje in brand gestoken en was opgestaan om het als een baken boven tafel te houden en ermee te zwaaien, onder applaus van de andere gasten.

Ik wendde me af. Ik stond in een gelambriseerde gang, het exacte spiegelbeeld van de gang waar we eerder waren geweest, vol verlichte vitrinekasten; ik zag het kostuum van een no-acteur en de glinstering van samoerai-wapens in het zwakke licht. Talloze deuren tot in de verte. Ik haalde diep adem en begon te lopen.

Het kleed dempte mijn voetstappen. Het geluid van de airconditioning deed me denken aan de besloten capsule van een vliegtuig. Ik snoof; wat verwachtte ik te ruiken? *Eet geen vlees...* Ik slikte en wreef over mijn gezicht om het bloed ernaar te laten terugkeren en een eind te maken aan mijn nervositeit. Er moesten meer trappen zijn aan deze kant van het appartement. Ik passeerde de ene deur na de andere, maar vond geen trap. Aan het eind van de gang ging ik in een rechte hoek een andere gang in en mijn hart begon sneller te kloppen. Daar was hij, aan de rechterkant: de trap. De zware dubbele deur stond open, met haken vastgezet tegen de muur.

Ik was er misschien nog tien meter vandaan toen een heel eind voor me, bij de volgende hoek, een schaduw op de muur verscheen.

Ik verstijfde. De Verpleegster. Dat kon alleen zij zijn. Ze naderde uit de volgende gang. Ze moest snel lopen, want haar schaduw werd steeds groter en klom snel tegen de muur op, tot hij bijna het plafond raakte. Ik stond als verlamd en mijn hart bonsde heftig. Ze kon elk moment de hoek om komen en dan zou ze me zien. Ik kon het leer van haar schoenen efficiënt horen kraken. Blindelings greep ik naar de knop van de dichtstbijzijnde deur. Hij ging open. Binnen ging automatisch een lamp aan, en net toen de schaduw weer naar de vloer zakte en opzij over de muur naar me toeschoot, stapte ik naar binnen

en deed de deur met een discrete klik achter me dicht.

Het was een badkamer, een ruimte zonder ramen in prachtig, bloedrood marmer, met aders als van vet in rundvlees. Het bad was omringd met spiegels en op een rand lag een stapel onberispelijk gesteven handdoeken. Ik bleef even met mijn oor tegen de deur staan luisteren. Ik trilde onophoudelijk. Als ze me had gezien, zou ik zeggen wat ik ook tegen Fuyuki had gezegd: dat ik een toilet zocht. Ik ademde voorzichtig en probeerde een geluid van buiten op te pikken. Maar de minuten gingen voorbij en ik hoorde niets. Misschien was ze een andere kamer ingegaan. Ik deed de deur met een klik op slot en liet me toen op het deksel van de wc zakken, omdat mijn benen zo trilden. Dit was onmogelijk, onmogelijk. Hoe dacht Shi Chongming dat ik dit voor elkaar kon krijgen? Wat dacht hij dat ik was?

Toen er na een paar minuten nog niets gebeurd was en ik geen enkel geluid had gehoord, haalde ik een sigaret uit mijn tas en stak hem op. Ik zat stilletjes te roken, op mijn nagels te bijten en naar de deur te kijken. Ik keek op mijn horloge en vroeg me af hoe lang ik daar al zat en of ze zich nog steeds op de gang zou bevinden. Langzaam, heel langzaam werd het trillen minder. Ik rookte de sigaret op, liet hem in de wc vallen en stak er nog een op, die ik langzaam oprookte. Toen stond ik op en liet mijn vingers langs de randen van de spiegels gaan om te kijken of er genoeg ruimte achter zat om een bewakingscamera te verbergen. Ik opende laatjes en rommelde tussen de stapels zeep en gratis toiletsetjes met de logo's van JAL en Singapore Airlines erop. Toen er een eeuwigheid voorbij leek te zijn gegaan, trok ik het toilet door, haalde diep adem, maakte de deur open en stak mijn hoofd naar buiten. De gang was leeg. De Verpleegster was weg en de dubbele deur naar de trap was dicht. Toen ik door de gang sloop en aan de knop voelde, merkte ik dat hij op slot zat.

Buiten was de hemel helder: alleen een wolkenliertje bewoog stilletjes voor de sterren langs, van onderen roze verlicht door de stadslichten, als de adem van een reus op een koude dag. Ter-

wijl ik in de gang was, waren de gasten van hun plaats opgestaan; nu zaten ze op gestreepte ligstoelen en begonnen ze aan een spelletje mahjong op kleine vouwtafeltjes. De kelners ruimden de tafels af. Niemand zag me hoe ik terugkwam en, nog steeds trillerig, op een stoel bij het zwembad ging zitten.

Fuyuki was naar een uithoek van de binnenplaats gereden en de Verpleegster was bij hem en stond voorovergebogen een bontcape over zijn benen te leggen. Ze had een heel strak rokje aan, een jasje met een hoge kraag en ze droeg haar gebruikelijke naaldhakken. Haar haar zat achter haar oren, zodat haar witte wang met de vreemde kuiltjes te zien was. Ze had haar lippen dieprood geverfd – het leek bijna blauw op haar strakke mond. De mannen in de buurt zaten demonstratief met hun rug naar haar toe en concentreerden zich op hun gesprekken, zich zogenaamd niet bewust van haar aanwezigheid. Ze keek niet naar me om. Ze was waarschijnlijk toch al van plan geweest die deuren op slot te doen, dacht ik. Er was geen reden om te denken dat ze had geweten dat ik daar was. Fuyuki mompelde iets tegen haar en zijn broze hand tastte naar haar mouw. Ze bracht haar hoofd bij zijn mond en ik hield mijn adem in en staarde naar haar nagels, die subtiel matrood waren geverfd. De nagel van haar pink was lang en gebogen, zoals Chinese kooplieden ze traditioneel lieten groeien om te laten zien dat ze geen handarbeid deden. Ik vroeg me af of Fuyuki haar vertelde over het feit dat ik er zo op had aangedrongen dat hij me het appartement liet zien, maar na een paar seconden ging ze weer rechtop staan en glipte stilletjes langs het zwembad weg door de tegenoverliggende deuren, zonder mij een blik waardig te keuren.

Ik boog gespannen naar voren, met mijn handen om de leuning van de stoel geklemd, en volgde haar in gedachten de hele weg door de gang en misschien de trap af. Ik wist wat ze ging doen. Ik wist het instinctief. Het lawaai van het feest vervaagde en ik hoorde alleen maar de hartslag van de nacht en het kabelen van water tegen het zwembadfilter. Mijn oren werden net zo groot als mijn hart, tot alle kleine geluidjes wel duizend keer

versterkt werden en ik dacht dat ik het appartement om me heen kon horen kraken en fluisteren. Ik hoorde hoe iemand de afwas deed in de keuken. Ik hoorde de zachte voetstappen van de Verpleegster de trap af gaan. Ik was er zeker van dat ik hangsloten hoorde ratelen en ijzeren deuren krakend hoorde opengaan. Ze ging Fuyuki's medicijn halen.

En toen gebeurde er iets. In het zwembad bevonden zich op een diepte van ongeveer tweeënhalve meter twee ramen, die werden bedekt door blinden. Ik had ze niet eerder opgemerkt, omdat ze donker waren. Maar nu was er licht aangegaan in de kamer, zodat er verticale, gele strepen in het water verschenen. Snel viste ik in mijn handtas naar een sigaret, stak hem aan, stond op en liep nonchalant langs de mensen heen naar de rand van het zwembad. Daar bleef ik met een hand in mijn rug staan roken om te kalmeren. Toen ik er zeker van was dat niemand naar me keek, tuurde ik het water in. Vlak bij me begon een gast een luid *enka*-lied te zingen en een van de gastvrouwen giechelde hard, maar ik was me er amper van bewust. Ik sloot me af, zodat er niets anders meer op de wereld bestond dan ikzelf en die strepen licht in het water.

Zonder te weten hoe, was ik er zeker van dat achter die blinden de kamer lag waarin Fuyuki's medicijn werd bewaard. De blinden stonden ver genoeg open om een deel van de vloer te kunnen zien en ik zag de schaduw van de Verpleegster daarbinnen bewegen. Van tijd tot tijd kwam ze zo dicht bij het raam dat ik haar voeten zag met de harde, glanzende naaldhakken. Mijn aandacht spitste zich toe. Er was nog iets bij de verpleegster in de kamer. Iets van glas. Iets vierkants, als een aquarium of...

‘Wat doe je daar?’

Ik schrok op. Jason stond naast me met zijn glas in zijn hand in het water te kijken. Plotseling kwam al het geluid terug en kreeg de wereld weer kleur. De zingende gast bracht de laatste zinnen van zijn lied ten gehore en de kelners openden flessen cognac en voorzagen de gasten van glazen.

‘Waar sta je zo naar te staren?’

‘Niets.’ Ik wierp nog een blik op het zwembad. Het licht was uit. Het zwembad was weer donker. ‘Ik bedoel, ik keek naar het water. Het is zo... zo helder.’

‘Wees voorzichtig,’ fluisterde Jason. ‘Wees heel voorzichtig.’

‘Ja,’ zei ik, terwijl ik een stap achteruit deed. ‘Natuurlijk.’

‘Jij bent hier met een speciaal doel, nietwaar?’

Ik keek hem aan. ‘Wat?’

‘Jij zoekt iets.’

‘Nee. Ik bedoel... nee, natuurlijk niet... Wat raar dat je dat zegt.’

Hij stootte een kort, droog lachje uit. ‘Je vergeet dat ik het zie als je liegt.’ Hij keek naar mijn gezicht en toen naar mijn haar en mijn hals, alsof die hem een moeilijke vraag hadden gesteld. Hij raakte even mijn schouder aan en de statische elektriciteit zorgde ervoor dat mijn haar naar hem toesprong en zich om zijn vingers krulde. Hij keek op me neer met een lange, langzame glimlach. ‘Ik kruip helemaal binnen in je,’ zei hij zachtjes. ‘Helemaal. Maar je hoeft niet bang te zijn, ik zal het heel, heel langzaam doen.’

29

Nanking, 18 december 1937, acht uur (de zestiende dag van de elfde maand)

Eindelijk kan ik schrijven. Eindelijk heb ik rust. Ik ben meer dan een dag van huis geweest. Toen ik aan het eind van de middag besloot het huis te verlaten, had niets me tegen kunnen houden. Ik speldde mijn vluchtelingenkaart op mijn jasje en glipte de steeg in, aangetrokken door de geur. Het was de eerste keer sinds de dertiende dat ik bij daglicht buitenkwam. De lucht leek zwaar en koud, de sneeuw oud en geel. Heel stilletjes ging ik via steegjes en over hekken naar Liu's huis. Zijn voordeur stond open en hij zat er net achter, bijna alsof hij zich niet had verroerd sinds ik hem de laatste keer verlaten had. Hij zat met een terneergeslagen gezicht een pijp te roken.

'Liu Runde,' zei ik, terwijl ik de ontvangstkamer in stapte, 'ruik je dat? Ruik je die geur van gebraden vlees?'

Hij boog voorover en hield zijn neus in de koude buitenlucht. Toen hield hij zijn hoofd scheef en keek bedachtzaam naar de hemel.

'Het zou het eten kunnen zijn dat ze van ons gestolen hebben,' zei ik. 'Misschien zijn ze brutaal genoeg om te gaan koken.'

'Misschien.'

'Ik ga ernaar op zoek. Op straat. Shujin moet iets te eten hebben.'

‘Weet je het zeker? En de Japanners dan?’

Daar had ik geen antwoord op. Met enige schaamte herinnerde ik me zijn vaste overtuiging dat we veilig zouden zijn en dacht ik aan het voorbeeld dat we moesten stellen. Na een lange stilte vermande ik me en klopte ik op mijn vluchtelingenkaart. ‘Heb jij niet zo’n ding, oude man?’

Hij haalde zijn schouders op, stond op en legde zijn pijp neer. ‘Wacht hier,’ zei hij. ‘Dan ga ik hem halen.’

Er volgde een gehaast, gefluisterd gesprek met zijn vrouw. Ik zag ze in de halfdonkere kamer achter in het huis tegenover elkaar staan. Alleen een verbleekte, blauwzijden mouw was zichtbaar, die bewoog als ze haar hand optilde om iets te benadrukken. Kort daarna kwam hij naar buiten. Hij deed de deur zorgvuldig achter zich dicht en keek naar beide kanten de steeg in. Hij had zijn kaart op zijn jasje gespeld en zijn gezicht stond bezorgd en afgetrokken. ‘Ik had nooit verwacht dat het zover zou komen,’ fluisterde hij, terwijl hij zijn kraag omhoogzette tegen de kou. ‘Dit had ik me nooit kunnen voorstellen. Soms vraag ik me af wie nu de dwaas is in mijn huis...’

We slopen naar de ingang van de steeg en keken de verlaten straat in. Nergens een geluid of een beweging. Zelfs geen hond. Alleen rijen geblindeerde huizen, zwart van de as, en een achtergelaten handkar, die op zijn kop tegen de gevel van een huis stond. Op de weg brandden kleine vuurtjes en in de richting van de rivier was de hemel rood van de vlammen. Ik snoof de lucht op. Die ongelooflijk verlokkelijke geur leek hier nog sterker. Bijna of we ieder moment het gesis en gespetter van bakvet uit een van de huizen konden horen komen.

We slopen over de weg als een stel hongerige katten; we bleven zo veel mogelijk in de schaduw en haastten ons van portiek naar portiek, maar we hielden steeds de richting aan van de Zhongyang-poort in het noorden, de richting waarin de dieven waren gevluht. Van tijd tot tijd vonden we bundels met bezittingen waarvan de eigenaar nergens te zien was, en dan sleepen we ze naar het dichtstbijzijnde portiek en doorzochten ze wanhopig, in de hoop iets te eten te vinden. Bij elk vervallen

huis dat we zagen, duwden we onze neus tegen de deur en fluis-terden door de gaten waar knoesten hadden gezeten: 'Wie is er aan het koken? Wie is er aan het koken?' De honger was als een vuist in mijn lichaam, die zo heftig bewoog dat ik het moeilijk vond om rechtop te blijven lopen. Aan Liu's gezicht zag ik dat hij hetzelfde voelde. 'Kom naar buiten,' sisten we tegen de hui-zen. 'Laat ons zien wat jullie aan het koken zijn.'

In de winter wordt het bij ons in het oosten van China vroeg donker en het duurde niet lang voor de zon was ondergegaan en we alleen het licht van de vuren hadden om te zien waar we heen gingen. We waren uitgeput. We leken verscheidene li ge-lopen te hebben – ik had het gevoel alsof we helemaal naar de Pagodebrugweg waren gelopen – maar we waren nog steeds niet bij de stadsmuur. Het enige levende wezen dat we gezien had-den, was een magere, hongerig ogende hond, een verwilderd beest met zulke verschrikkelijke wonden dat een deel van zijn ruggengraat zichtbaar was. Het dier volgde ons een tijdje, en hoewel het smerig en ziek was, probeerden we het toch mee te lokken: hij was groot genoeg om allebei onze gezinnen te voe-den. Maar de hond was nerveus en blafte luid als we dichtbij kwamen, en het geluid weergalmde gevaarlijk in de stille stra-ten. Uiteindelijk lieten we hem maar met rust.

'Het is al laat,' zei ik, toen we ergens in de buurt van de poort stilstonden. De geur van bradend vlees had plaats gemaakt voor iets anders, de stank van smerige afvoeren. We begonnen de moed op te geven. Ik keek naar de krakkemikkige gebouwen langs de straat. 'Ik heb niet meer zo veel honger, oude man. Echt niet.'

'Je bent moe. Gewoon moe.'

Ik wilde net iets terugzeggen toen ik iets zag over Liu's schou-der. 'Wees heel stil,' siste ik, terwijl ik hem bij de arm greep. 'Zeg niets.'

Hij draaide zich snel om. Aan het eind van de weg, in de ver-te, was een Japanse soldaat verschenen met een geweer over zijn schouder, zijn gezicht was van onderen verlicht door een klei-ne lantaarn die hij op een watervat had gezet. Nog maar vijf mi-

nuten geleden hadden we precies op de plek gestaan waar hij nu stond.

Snel schoten we het dichtstbijzijnde portiek in. We duwden ons hijgend zo ver mogelijk achteruit en keken elkaar paniekerig aan.

‘Een minuut geleden stond hij er nog niet,’ siste Liu. ‘Heb jij hem gezien?’

‘Nee.’

‘Hoe moeten we nu in ’s hemelsnaam thuiskomen?’

We bleven elkaar daar heel lang staan aankijken, ons hart bonzend in onze borstkas, allebei hopen dat de ander zou beslissen wat we moesten doen. Ik wist dat deze weg helemaal recht was en dat er een heel eind geen openingen waren tussen de huizen – we zouden een heel eind moeten afleggen in het volle zicht van de soldaat voordat we een zijweg tegenkwamen waarin we konden verdwijnen. Ik haalde diep adem, trok mijn pet diep over mijn voorhoofd en nam het risico om heel even de straat in te kijken, een seconde maar, net lang genoeg om de soldaat te zien. Ik schoot snel weer terug en drukte me hijgend plat tegen de muur.

‘Wat heb je gezien?’ siste Liu.

‘Hij wacht ergens op.’

‘Wacht hij ergens op? Waarop..?’

Maar voordat hij de vraag kon afmaken, kwam het antwoord al: een bekend geluid kwam dreigend uit de verte op ons toe rollen, een zacht, afschrikwekkend gerommel dat de huizen om ons heen deed trillen. We wisten allebei wat dat geluid betekende. Tanks.

Instinctief duwden we ons nog verder naar achteren en gooiden ons met ons hele gewicht tegen de houten deur aan, erop vertrouwend dat het lawaai van de tanks het geluid zou overstemmen. We hadden desnoods wel met onze blote handen tegen de gevel van het huis op willen klimmen, maar de deur bezweek met een schrikwekkend, splinterend lawaai, net toen het geluid van de tanks achter ons een hoogtepunt bereikte – ze moesten de hoek om en de straat in zijn gereden. De deur viel

naar binnen en wij tuimelden er achteraan, een warboel van zweet en angst en zware kleding die struikelend de duisternis in schoot. Een golf mufte lucht sloeg ons tegemoet.

Het was pikkedonker, alleen wat vaag maanlicht kwam door een gat in het dak.

‘Liu?’ Mijn stem klonk gedempt en zwak. ‘Oude man, ben je daar?’

‘Ja. Ja. Hier ben ik.’

Samen duwden we zo goed we konden de restanten van de deur weer op hun plaats en liepen toen voorzichtig langs de muur door de kamer, op weg naar het gat in het plafond. Het is verbazingwekkend hoeveel plattelandsgewoonten mensen aanhouden in de stad: er was vee in dit huis gehouden, misschien om de inwoners ’s nachts warm te houden, en Liu en ik waadden door een laag stro die nog enigszins warm aanvoelde. Het gebrul van de tanks klonk steeds luider in de straat. Het huisje trilde op zijn grondvesten en dreigde in te storten.

‘Deze kant uit,’ fluisterde Liu. Hij stond stil en nu zag ik dat hij zich vasthield aan de sporten van een ladder, die door het gat in het dak stak. Ik volgde hem en aan de voet van de ladder keek ik omhoog. Boven ons bevond zich de heldere nachthemel en de verre sterren leken koud en hard. ‘Kom op.’

Hij beklom de ladder, leniger dan ik had verwacht van een man van zijn leeftijd, en draaide zich boven om om mij een hand toe te steken. Ik pakte de hand vast, klom haastig achter hem aan en liet me door het gat trekken. Toen ik boven was, ging ik rechtop staan en keek om me heen. We stonden in de open lucht: het huis was een bouwval waarvan het dak al lang kapot was, zodat er alleen nog wat rotte gierststengels en wat pleisterwerk over waren.

Ik wenkte Liu en we kropen naar de rand, waar we voorzichtig over de kapotte muur keken. We waren net op tijd. Onder ons reed een rij tanks langzaam door de straat. Het lawaai was oorverdovend. Het weerkaatste door de straat en rees omhoog als een hittegolf, en het leek krachtig genoeg om de maan te doen trillen. De lampen op de tanks zwaaiden, zodat er vreemde scha-

duwen langs de gevels van de huizen schoten. Soldaten met zwaarden en glimmende karabijnen liepen met uitdrukkingsloze gezichten rechttop aan beide kanten van de tanks. Het moet een massale verplaatsing geweest zijn, want achter de tanks volgden andere voertuigen: verkenningsauto's, een waterzuiveringstruck en twee pontonbruggen, getrokken door een vrachtwagen.

Terwijl we toekeken, viel mijn oog op een hond, misschien dezelfde als die wij eerder hadden achtervolgd, die uit het niets opdook en hopeloos verward raakte tussen de benen van de soldaten. Piepend en jankend liet hij zich zo hard schoppen dat hij binnen de kortste keren voor de tanks terechtkwam en onder de rupsbanden verdween. Twee soldaten in de tank zagen dat en bogen zich over de zijkant om lachend en nieuwsgierig te kijken hoe het ellendige beest weer te voorschijn kwam, verpletterd door de rupsband. Een achterpoot, het enige deel dat niet geplet werd, stak opzij onder de band uit en trok nog steeds heftig. Ik hou niet erg van honden, maar mijn hart veranderde in steen toen ik het vrolijke gelach van de soldaten hoorde.

'Kijk,' fluisterde ik. 'Moet je kijken, oude Liu.' Ik kreeg door hoe dwaas ik was geweest om te denken dat de Japanners een beetje op ons zouden lijken, dat we bij hen zelfs veilig zouden zijn. Deze mannen waren niet zoals wij. Deze mannen waren emotionele machines. Ik liet me achter de kleine balustrade zakken en sloeg mijn handen voor mijn gezicht. 'Wat zijn wij dom geweest. Wat zijn wij ontzettend dom geweest.'

Liu kwam naast me zitten en legde zijn grote hand zachtjes op mijn rug. Ik was blij dat hij niets zei. Ik ben er blij om, omdat ik misschien deze woorden had gezegd als ik mijn mond had opengedaan om hem antwoord te geven: *Nu misschien nog niet, vannacht misschien nog niet, maar het eind zal weldra komen. Geloof mij maar, oude Liu, onze vrouwen hebben het al die tijd bij het rechte eind gehad. Het zal niet lang duren voor we dood zijn.*

30

In de taxi naar huis zeiden Jason en ik geen van beiden iets. Irina en Svetlana giechelden en rookten en vervielen af en toe in het Russisch, maar ik hoorde geen woord van wat ze zeiden. Ik was me bewust van elke vierkante centimeter huid en had jeuk als een dier waarvan de vacht tegen de groeirichting in is gestreeld. Ik bleef maar draaien en schuiven op de bank, tot het Irina begon te irriteren en ze me een por gaf. 'Hou op. Hou op met kronkelen als een worm. Ben je gek geworden?' Aan haar andere kant, bij het raampje, zag ik Jason van opzij zijn hoofd schudden, alsof hij zich heimelijk amuseerde. Hij keek naar beneden, legde een vinger tegen de punt van zijn neus en knikte, alsof een onzichtbaar iemand net een vraag in zijn oor had gefluisterd.

Eenmaal thuis gingen de Russinnen meteen naar bed en ik trok mijn jas uit, hing hem naast Jasons tas aan het haakje boven aan de trap en liep zonder iets te zeggen de gang door naar mijn kamer. Hij kwam achter me aan. Toen hij binnenkwam, zag hij dat ik nerveus was. 'Ik weet dat je bang bent.'

'Nee.' Ik wreef over mijn armen. 'Nee, ik ben niet bang.'

Hij moet zich hebben afgevraagd waarom ik zo zenuwachtig was; misschien dacht hij aan aanranding, kindermishandeling of verkrachting. Ik trilde zo erg dat ik iedere keer dat hij me aanraakte diep moest ademhalen. Ik probeerde rustig te blijven en iets sereens voor ogen te houden, iets donkers en zwaars dat

net onder mijn ribben zat, zodat ik niet om kon vallen. Maar Jason leek pas iets te merken toen hij me tegen de kaptafel had gemanoeuvreerd, mijn jurk tot boven mijn middel had geschoven en tussen mijn gespreide benen stond. Hij keek naar de rood aangelopen bovenkant van mijn benen, gehypnotiseerd door de plek waar we zouden versmelten. Toen de dunne huid aan de binnenkant van mijn benen die van hem raakte, voelde ik zijn hartslag in de grote aderen naar zijn kruis. 'Dit,' zei hij, en hij stak zijn vingers achter het elastiek van mijn slipje. 'Doe uit.'

'Nee.' Ik greep ernaar. 'Alsjeblieft.'

'Aha,' zei hij met zachte, geboeide stem en hij keek me nieuwsgierig aan. 'Is dit het? Heb ik het gevonden?' Hij haakte zijn vingers weer achter de band. 'Is dit wat je verbergt...'

'Nee!' Ik schoot naar achteren, zodat er wat spullen van de kaptafel vielen en op de grond terechtkwamen. 'Niet doen, alsjeblieft. Alsjeblieft!'

'Jezus,' zei hij en hij haalde sidderend adem, bijna alsof ik hem pijn had gedaan. 'Rustig aan nou maar.' Hij deed een paar veraste stappen opzij en legde zijn handen op de kaptafel om zijn evenwicht te hervinden. 'Verdomme, rare. Rustig aan.'

Ik liet mijn benen weer zakken en sloeg mijn handen voor mijn ogen. 'Het spijt me,' mompelde ik. 'Het spijt me. Alsjeblieft. Trek het niet uit.'

Aanvankelijk gaf hij geen antwoord, en lange tijd was er niets dan de geschokte stilte en het bonzen van mijn hart. Ik wou dat ik het hem kon vertellen. Ik wou dat dat kon. Ik wou dat alles anders was. Uiteindelijk ging hij met zijn lippen naar mijn hals en ademde er licht op. Ik bevroor, bang voor wat hij zou zeggen.

'Zal ik je eens wat vertellen, rare? Je kunt je gewoon niet voorstellen hoe we op elkaar lijken, jij en ik. Ik weet precies wat er in jou omgaat.'

'Trek het alsjeblieft niet uit.'

'Dat doe ik niet. Niet nu. Maar ik zal je vertellen wat er gaat gebeuren. Op een dag, heel binnenkort, ga jij me vertellen wat

er is. En zal ik je nog eens iets vertellen?’

Ik liet mijn handen zakken en keek hem aan. ‘Wat dan?’

‘Het zal niets uitmaken. Want...’ Hij keek naar de wanden, naar de muurschildering van Tokio, naar de schilderijen van Nanking die ik had opgeprikt. Zijn ogen glansden in het vage licht. ‘... want jij en ik, wij lijken meer op elkaar dan je ooit kunt raden. Wist je dat?’

Ik schudde mijn hoofd, veegde mijn gezicht af met mijn handen en streek het haar uit mijn ogen. ‘Het spijt me,’ zei ik met een gespannen stemmetje. ‘Het spijt me echt.’

‘Dat hoeft niet.’ Hij kustte mijn hals en likte me met de bovenkant van zijn tong, net onder mijn oor. Toen wachtte hij even tot ik me ontspande en reageerde. ‘Dat hoeft niet. Het enige probleem is nu...’

‘Mmmm?’

‘Als je dat slipje aanhoudt, hoe moet ik je dan neuken?’

Ik haalde diep adem. Ik duwde hem weg en trok mijn rok weer omhoog tot mijn middel. Toen duwde ik mijn wijsvinger in het kruis en trok de stof opzij. Hij had meteen door hoe dat magische slipje werkte.

En daarna was het gewoon zo volmaakt – het was alsof alle losse atomen en membranen tegelijkertijd uit mijn lichaam sprongen en rondzwierden tussen de sterren en de planeten. Ik kon naderhand geen woord uitbrengen. Jason trok zijn spijkerbroek aan, pakte een van mijn sigaretten, deed hem in zijn mond en stak hem aan, waarna hij zijn kin zo ver omhoogstak dat het leek of de sigaret een handstand deed. Hij sloeg zijn armen over elkaar, stak zijn handen onder zijn oksels en keek opzij door de rook naar de bloemen op mijn slipje, alsof hij vermoedde dat ik een soort grap met hem uithaalde.

‘Wat is er?’ zei ik nerveus, terwijl ik mijn slipje gladstreek over mijn buik en controleerde of er niets te zien was. ‘Nou?’

Hij haalde de sigaret uit zijn mond en lachte. ‘Niets.’ Hij tikte de as in de lucht met het zwierige gebaar van een goochelaar. Toen liep hij naar de deur en stapte zonder nog iets te zeggen

de gang op. Ik hoorde hem aan het eind van de gang zijn sleutels pakken, zijn schoenen aantrekken en de trap af kletteren. Toen was het stil in huis. En ik zat in mijn eentje op de toilettafel, naakt op mijn magische slip na.

Ik liet me met een bons van de tafel glijden en ging naar het raam. De steeg was leeg, Jason was nergens te zien. Hij was echt weg. Ik keek omhoog naar Mickey Rourke en ontmoette zijn blik. Hij glimlachte alsof er niets was gebeurd. Er stond een heel zacht, lief briesje vanuit de baai, dat de bamboe in beweging bracht, en ik dacht dat ik Zuidzee-eilanden kon ruiken en gebakken garnalen op verre, verlichte jonken. Het enige geluid was het ruisen van de wind in het bamboe en het verre gerommel van het verkeer.

Wat betekende dit allemaal? Had hij me in de steek gelaten, net als de jongens in het busje? Had ik het weer verkeerd gedaan? Ik ging op de grond zitten en wreef steeds weer over mijn buik. Mijn hart bonsde in mijn borstkas. Ik had het nooit zo ver moeten laten komen. Ik had alles moeten laten zoals het was. Ik keek naar het condoom dat hij in de afvalbak had laten vallen en kreeg hetzelfde doffe gevoel als toen ik de achterlichtjes van de bus had zien verdwijnen, alsof ik misselijk werd. *Heb je je lesje nou nog niet geleerd?*

Uiteindelijk raapte ik mijn jurk op en trok hem aan. Ik ging naar de afvalbak, haakte het condoom aan mijn vingernagel en droeg het de gang door. Ik liet het vallen in de kom van de Japanse wc-pot, bleef er even naar staan kijken en spoelde toen door. Het water stroomde naar binnen, zilverachtig in het maanlicht, zodat het condoom een paar keer om zijn as draaide. Toen werd het weggezogen en keek ik naar niets.

Aan de andere kant van het huis sloeg de voordeur dicht en ik hoorde voetstappen op de trap.

‘Grey?’

Hij was terug. Ik duwde me weg van de muur, stapte de gang op en daar was hij, met zijn armen vol zakken van de nachtwinkel. Het klinkt nu dwaas, maar toen ik zag dat hij terug was gekomen, leek hij net een engel. Ik zag de flessen sake en een

grote zak gedroogde inktvis boven de randen van de zakken uitsteken.

‘We hebben brandstof nodig.’ Hij trok een pakje *sembei* te voorschijn om het te laten zien. ‘We hebben energie nodig, zodat we het nog eens kunnen doen.’

Ik deed mijn ogen dicht en liet mijn handen zakken.

‘Wat is er?’

‘Niets,’ zei ik, en een domme glimlach trok onwillekeurig over mijn gezicht. ‘Niets.’

31

Nanking, 18 december 1937

Na de voertuigen, na het verpletterende gebrul en het flitsen van lichten, kwamen de soldaten. Ze renden door de straten als de duivels die Liu in Suzhou had gezien. Elke keer als het een tijdje stil was geweest op de weg en we begonnen te hopen dat het veilig was om de straat weer op te gaan, hoorden we het sinistere gekletter van bajonetten en het petsen van varkensleren schoenen en kwamen er weer drie of vier Japanse soldaten aanrennen met hun *arisaka*-geweren in de aanslag. De soldaat die aan het eind van de straat op wacht stond, had een krat gevonden en zat daar sigaretten te roken en zijn kameraden door te wuiven. Uiteindelijk waren Liu en ik zo uitgeput en hadden we het zo koud, dat we tegen elkaar aankropen voor wat warmte, met onze ruggen tegen de muur. Hij sloeg zijn arm om mijn schouders, alsof hij een oudere broer was.

Toen we daar meer dan twee uur hadden gezeten, gleed de maan, een ronde, zilveren schijf, zo ademloos helder dat we alle bulten en gaten in haar oppervlak konden zien, nog een graadje naar beneden aan de westelijke hemel en verlichtte ze plotseling een misvormde, zwarte, abnormale bult aan de horizon, die langzaam opliep en het uitzicht blokkeerde. We keken er een tijdje zwijgend naar.

‘Wat is dat?’ mompelde Liu.

‘De Tijgerberg?’

Ze zeggen dat je de tijgerkop in de Tijgerberg alleen op sommige plekken in Nanking goed kunt zien. Je moet vanuit de juiste richting kijken. Vanuit deze hoek herkende ik hem niet als de berg die ik kende – hij had een heel andere vorm en was vreemd klein, alsof hij veel lager was geworden sinds de invasie. ‘Het kan alleen de Tijgerberg zijn.’

‘Ik had geen idee dat we daar zo dichtbij waren.’

‘Dat weet ik,’ fluisterde ik. ‘Het betekent dat we dicht bij de muren zijn dan ik had gedacht.’

Er dreef een wolk voor de maan langs, een stukje kant in zilver en rood, en de schaduwen op ons dak leken te verschuiven en te bewegen. Ik deed mijn ogen dicht en ging dicht tegen Liu aan zitten. Op de straat achter ons hoorden we nog steeds de Japanse troepen. Plotseling kwam alle vermoeidheid van de wereld over me: ik wist dat we hier zouden moeten slapen. Liu trok zijn jas dicht om zich heen en begon heel zachtjes te praten. Hij vertelde me over de dag dat zijn zoon was geboren, in Shanghai, in een huis niet ver van de beroemde Bund, en hoe de hele familie naar de man yue was gekomen toen de jongen een maand oud was en munten in envelopjes voor hem had meegenomen en met hem had gespeeld om hem te laten schoppen en lachen en bewegen, zodat de kleine gouden belletjes aan zijn enkels en polsen rinkelden. Liu kon amper geloven dat hij nu in een hut in een steeg woonde en door de straten schuimde en op zieke honden joeg om iets te eten te hebben.

Terwijl hij praatte, stopte ik mijn mouwen in mijn handschoenen en trok mijn tuniek zo dat hij zo veel mogelijk van mijn lichaam bedekte. Zijn woorden stroomden over me heen en mijn gedachten gingen hun eigen weg, voorbij de Tijgerberg en langs de Yangtze, weg van Nanking: over de zilte alluviale vlakten die zich mijlenver oostwaarts uitstrekten naar Shanghai, voorbij heiligdommen langs de weg, vol as van wierook, langs graven op de strookjes grond naast de spoorlijnen, langs het gesnater van eenden die naar de markt werden gedreven en huizen die uitgehakt waren in de gele steen – ondraaglijk heet in de zomer, geïsoleerd en veilig in de winter. Ik dacht aan alle

families in heel China die geduldig onder de teakbomen in de dorpen zaten te wachten, aan alle kleine boerderijtjes, waar de mensen eerlijk zijn en niets verspild wordt – waar stro en gras worden gebruikt als brandstof en de ballonnen van de kinderen niets meer zijn dan varkensblazen. Ik deed mijn uiterste best niet te denken aan Japanse tanks die over het platteland denderden. Ik deed mijn best niet voor me te zien hoe ze alles onder hun rupsbanden vermorzelden en hoe de vlaggen met de opgaande zon wapperden terwijl het hele continent sidderde.

Uiteindelijk werden mijn oogleden zwaar en niet lang daarna klonken de woorden van de oude Liu steeds zachter. Ze vervlogen in de nacht, samen met mijn gedachten, en ik verzonk in een oppervlakkige slaap.

Nanking, 19 december 1937 (de zeventiende dag van de elfde maand)
‘Wakker worden.’

Ik deed mijn ogen open, en het eerste dat ik zag, van heel dichtbij, was het natte en roze gezicht van Liu Runde, met wimpers vol sneeuw. ‘Word wakker en kijk eens.’

Het was vroeg in de morgen en hij wees over het dak met een ongemakkelijke uitdrukking op zijn gezicht. Ik schoot geschrokken wakker. Ik was vergeten waar ik was. Het dak lag vol met sneeuw en de opgaande zon verlichtte alles van opzij met een zwakke, onnatuurlijk roze tint.

‘Kijk,’ drong hij aan. ‘Kijk.’

Haastig borstelde ik het laagje sneeuw weg dat die nacht op me was gevallen en probeerde me omhoog te werken. Ik had het zo koud dat mijn lichaam kraakte en vast kwam te zitten, en Liu moest me bij mijn schouders pakken en me helpen te gaan zitten. Hij zette me met mijn gezicht naar het westen, zodat ik in de richting van de berg keek.

‘De Tijgerberg. Zie je dat?’ Er lag een zeker akelig ontzag in zijn stem, iets dat hem heel jong en onzeker deed klinken. Hij stond naast me de sneeuw van zijn handschoenen te vegen. ‘Zeg eens, Shi Chongming, is dat de Tijgerberg die jij kent?’

Ik knipperde slaperig en verward met mijn ogen. De hemel

was rood van het vuur, alsof we ons in de hel bevonden, en het bloedrode licht viel van opzij op de verschrikkelijke berg. En toen zag ik wat hij bedoelde. Nee, het was de Tijgerberg helemaal niet. Ik zag iets heel anders. Alsof de aarde iets giftigs had opgegeven. Iets dat te angstaanjagend was om in zijn ingewanden te bewaren.

‘Dat kan niet,’ fluisterde ik, terwijl ik me als verdoofd over-eind werkte. ‘Oude Vader Hemel, verbeeld ik me dit?’

Het waren honderd, nee, duizend lijken. Ze waren slordig op elkaar gesmeten, talloze lagen verwrongen lichamen waarvan de hoofden in onnatuurlijke hoeken lagen en de schoenen aan slappe voeten hingen. Liu en ik waren in slaap gevallen in het zicht van een berg lijken in het maanlicht. Ik kan hier niet alles opschrijven wat ik gezien heb – de waarheid zou door het papier heen kunnen branden. De vaders, de zoons, de broers, de oneindige variaties van verdriet. Er was ook geluid, een zacht gemompel dat uit de richting van de berg leek te komen. Nu ik erover nadacht, besepte ik dat het er al een hele tijd was, al voordat ik wakker was geworden. Ik had het in mijn dromen gehoord.

Liu stond op en liep voorzichtig over het dak heen, met zijn handen uitgestoken. Ik strompelde met mijn ijskoude lichaam hulpeloos achter hem aan. Het uitzicht werd breder en breder – heel westelijk Nanking lag voor me. Aan onze rechterkant zagen we de onderbroken, grijze glinstering van de Yangtze en de smalle punt van het eiland Baguazhou, en aan onze linkerkant de bruine fabrieksschoorstenen van Xiaguan. En in het midden, ongeveer een halve li van ons vandaan, rees die verschrikkelijke berg lijken op vanuit de aarde.

We legden onze handen op de bouwvallige muur en staken heel langzaam en met ingehouden adem onze neus over de bovenkant. De grond tussen de huizen en de berg, een stuk open terrein zonder straten of gebouwen, krioelde van de mensen. Ze bewogen als een soort getijde. Sommigen hadden allerlei bezittingen bij zich: slaaprollen, kookpotten en kleine zakjes rijst, alsof ze verwachtten slechts een paar dagen van huis te zijn; an-

deren ondersteunden weer andere mensen. Hier en daar zag ik de opvallende, mosterdbruine petten van de Japanse officieren. Hun hoofden flitsten heen en weer alsof ze een goed geoliede machine vormden. Gevangenen die bij elkaar werden gedreven. Hun achterhoofden werden verlicht door de opgaande zon en hoewel we hun gezichten niet konden zien, wisten we wat er gebeurde door het zachte gemompel dat uit de menigte opsteeg toen ze erachter kwamen waar die berg voor hen eigenlijk uit bestond. Het was het geluid van duizend angstig fluisterende stemmen.

Het waren allemaal mannen, maar niet alleen soldaten. Dat werd al snel duidelijk. Ik zag grijze hoofden in de mensenmassa. 'Het zijn burgers,' siste ik tegen Liu. 'Zie je dat?'

Hij legde zijn hand op mijn arm. 'Beste Shi Chongming,' fluisterde hij verdrietig. 'Ik heb hier geen woorden voor. In Shanghai heb ik niets vergelijkbaars gezien.'

Terwijl wij toekeken, moeten de mensen voor in de menigte hebben begrepen dat ze naar hun dood werden geleid, want er brak paniek uit. Er werd geschreeuwd en een golf van lichamen steigerde en deinsde achteruit, weg van hun lot, in een wanhopige poging weg te komen. In plaats daarvan kwamen ze in botsing met de gevangenen achter hen, zodat er een enorme chaos ontstond waarin iedereen een andere kant uit wilde. Toen ze de chaos zagen, gingen de Japanse officieren, die op een mystieke, woordeloze manier met elkaar communiceerden, met het geweer in de aanslag in een halve kring om de gevangenen heen staan, zodat de menigte niet weg kon. Toen de mensen aan de buitenrand de geweren zagen, kwam het tot doodsbanige schermutselingen. Bezittingen werden ter verdediging voor het lichaam gehouden, hoe ontoereikend ook – een pet, een tinnen beker, een schoen. De knal van het eerste schot weergalmde over de hoofden.

Het effect was verbijsterend. Het was alsof we naar één enkele, levende eenheid keken, als water of iets met meer substantie, die bewoog als één enkel organisme. Er zette een golfbeweging in. De gewonden en doden werden door de andere

lichamen rechtop gehouden, terwijl er in het midden een pukkel verscheen, een uitsteeksel op de plek waar de naar voren dringende lichamen sommigen in de menigte ertoe brachten over elkaar heen te klimmen. Er klonken nog meer schoten. Zelfs boven het geschreeuw uit hoorde ik metaal over metaal schuiven toen de geweren opnieuw werden geladen, en de kleine bult in het midden begon te groeien en te groeien, terwijl mensen over elkaar heen klommen om te ontsnappen, tot hij voor mijn ogen uitgroeide tot een verschrikkelijke menselijke kolom die zich langzaam, langzaam uitstrekte naar de hemel, als een trillende vinger.

We hoorden het gegil en naast me sloeg Liu zijn handen voor zijn gezicht en begon te trillen. Ik stak geen hand naar hem uit, zo geboeid staarde ik naar die afgrijselijke, wankele vinger. De menselijke geest is zo sterk, dacht ik afwezig. Misschien kan hij helemaal naar de hemel klimmen zonder iets om zich aan vast te houden. Misschien kan hij zomaar de lucht in klimmen. Maar na een paar minuten, toen de kolom onmogelijk hoog leek – misschien wel zes meter – stortte er iets in en viel alles naar buiten, iedereen verpletterend. Binnen een paar seconden vormde zich op een andere plek een nieuwe toren, het kleine, onvaste begin van een vinger die vragend omhoogstak uit een meer en vervolgens steeds hoger oprees, tot hij binnen korte tijd stijf naar de hemel wees als een geschreeuwd verwijt: ‘Laten jullie dit echt gebeuren?’

Op dat moment ontstond er beroering vlak bij het huis waarin wij ons verscholen; iemand was losgebroken uit de menigte en rende onze kant uit, achtervolgd door een andere gestalte. Ik greep Liu bij de arm. ‘Kijk.’

Hij liet zijn handen zakken en richtte een angstige blik op de opening in de balustrade. Toen de mannen dichterbij kwamen, zagen we een jonge Japanse soldaat, blootshoofds en met een grimmig en vastberaden gezicht, die werd nagezeten door drie oudere mannen, aan hun uniformen te zien hogere officieren. Hun zwaarden bungelden aan hun zij en hinderden hen bij het lopen, maar ze waren sterk en groot en haalden de vluchtende

man snel in. Een van hen sprong naar voren en pakte de vluchteling bij de arm, zodat hij omtolde en zijn vrije arm opzij schoot.

Liu en ik drukten ons nog lager tegen het half ingestorte dak. De mannen bevonden zich maar een paar meter bij ons vandaan. Als we iets voorover hadden gebogen, hadden we op ze kunnen spuwen.

De deserteur strompelde nog een paar stappen verder, maar bewoog met zwaaiende arm in een kringetje en slaagde er maar net in op de been te blijven. Uiteindelijk kwam hij tot stilstand en stond met zijn handen op zijn knieën te hijgen. De officier liet hem los en deed een stap achteruit. 'Sta op,' blafte hij. 'Sta op, smerig varken.'

De man kwam aarzelend overeind. Hij trok zijn schouders achteruit en keek de mannen aan. Zijn borst ging nog steeds zwaar op en neer. Zijn uniform was gescheurd en uit zijn vorm gerukt, en ik was zo dichtbij dat ik de witte kringetjes van ringworm op zijn kortgeschoren hoofd kon zien.

'Wat denk je dat je aan het doen bent?' vroeg een van de officieren. 'Je hebt de rangen verbroken.'

De soldaat wilde iets zeggen, maar hij trilde zo erg dat hij geen woord kon uitbrengen. Hij draaide zich zwijgend om en keek naar dat schouwspel uit de hel, naar de menselijke kolom, naar de mannen die als kraaien uit de lucht vielen. Toen hij zich weer omdraaide naar de officieren, drukte zijn gezicht zo veel pijn uit dat ik even medelijden met hem kreeg. Er lagen tranen op zijn wangen en dit leek de officieren nog bozer te maken. Ze sloten hem met strakke gezichten in. Een van hen bewoog zijn kaak, alsof hij knarsetandde. Zonder nog iets te zeggen, maakte hij zijn zwaard los. De jonge soldaat deed een stap achteruit.

'Je kunt je nog bedenken,' zei de officier toen hij op hem toe liep. 'Ga terug.'

De soldaat deed nog een stap achteruit.

'Bedenk je en ga terug.'

'Wat zeggen ze?' siste Liu naast me.

'Hij wil geen gevangenen doodschieten.'

‘Ga nu terug!’

De soldaat schudde zijn hoofd. Daardoor werd de officier nog bozer. Hij greep de soldaat bij beide oren, rukte hem om en duwde hem tegen de grond. ‘Bedenk je.’ Hij duwde de zool van zijn spijkerlaars tegen de zachte wang van de soldaat en zette zijn gewicht erachter. De andere officieren kwamen nog dichterbij. ‘Varken.’ Hij duwde nog harder tegen de laars, en de wang van de soldaat trok naar voren tot een groot stuk zachte huid over zijn mond hing en hij niet kon voorkomen dat zijn speeksel naar buiten liep. Straks scheurde zijn wang, dacht ik. ‘Je laatste kans. Bedenk je.’

‘Nee,’ stamelde hij. ‘Nee.’

De officier deed een stap achteruit en hief het zwaard boven zijn hoofd. De soldaat stak een hand op en probeerde iets te zeggen, maar de officier was alweer naar voren gestapt en aan zijn zwaai begonnen. Het zwaard schoot naar beneden, de schaduw zwierde over de grond en het lemmet glinsterde en float in de ochtendzon. Het trof doel; de soldaat schokte een keer en rolde toen voorover, met zijn handen voor zijn gezicht en zijn ogen gesloten.

‘Nee. Hemel, nee,’ fluisterde Liu, die zijn ogen weer bedekte. ‘Zeg me wat je ziet. Is hij dood?’

‘Nee.’

De soldaat rolde en kronkelde over de grond. De officier had hem met de platte kant van het zwaard geraakt, maar zelfs dat was bijna te veel. Toen hij probeerde overeind te komen, verloor hij zijn evenwicht omdat zijn voeten uitgleden in de sneeuw. Hij kwam op zijn knieën terecht en een van de andere officieren nam de gelegenheid te baat om hem met zijn vuist in het gezicht te slaan, zodat hij achteroverviel en het bloed uit zijn mond spoot. Ik klemde mijn tanden op elkaar. Ik was het liefst over de muur gesprongen om die officier bij de keel te grijpen.

Uiteindelijk schraapte de soldaat al zijn kracht bijeen en kwam overeind. Hij was er ellendig aan toe en stond te schokken en te wankelen, terwijl het bloed uit zijn mond stroomde. Hij mompelde iets, stak zijn hand op naar de kapitein en strom-

pelde terug in de richting van de moordpartij. Hij bleef even staan om zijn geweer op te rapen, zette het tegen zijn schouder en liep zigzaggend verder, alsof hij dronken was. Hij richtte op goed geluk op de menigte en schoot een paar keer. Een paar van de jongere soldaten aan de rand van de menigte keken naar hem, maar toen ze de drie officieren met hun strakke gezichten zagen, draaiden ze zich snel weer om naar de in paniek geraakte gevangenen.

De officieren bleven roerloos naar zijn terugtocht staan kijken. Alleen hun schaduwen werden kleiner, doordat de zon hoger kwam te staan. Geen van hen vertrok een spier, niemand sprak of keek zelfs maar naar zijn collega's. Pas toen de soldaat er geen blijk van gaf weer weg te willen rennen, kwamen ze in beweging. Een van hen veegde met zijn hand over zijn voorhoofd, de tweede veegde zijn zwaard af en stak het weer in de schede en de derde spuwde in de sneeuw en trok heftig met zijn mond, alsof hij de smaak geen moment langer kon verdragen. Toen zetten ze de een na de ander hun pet recht en liepen ze terug naar het bloedbad, ver uit elkaar en met los neerhangende armen. Hun zwaarden en schaduwen sleepten moe over de grond met hen mee.

32

‘Je lijkt zo anders.’ Shi Chongming bestudeerde me vanaf de ligstoel waarop hij zat. Hij had zijn jas strak om zich heen geslagen en zijn witte haar was geborsteld en misschien geolied, zodat het lang en steil over zijn oren viel en de roze huid erdoorheen schemerde, als de huid van een albinorat. ‘Je trilt helemaal.’

Ik keek neer op mijn handen. Hij had gelijk. Ze trilden. Gebrek aan voedsel. Gistermorgen hadden Jason en ik bij zonsopgang een ontbijt gemaakt van de snacks uit de nachtwinkel, en dat was het laatste dat ik volgens mij in dertig uur te eten had gehad.

‘Ik vind dat je veranderd bent.’

‘Ja,’ zei ik. Ik had anderhalve dag voorbij laten gaan en pas toen hij me belde, had ik verteld dat ik bij Fuyuki was geweest. Hij had per se meteen naar me toe willen komen en was ‘verbaasd’ en ‘teleurgesteld’ dat ik niet eerder had gebeld. Ik kon het niet uitleggen. Ik kon niet beschrijven wat hij niet kon zien – dat er in één dag iets hards en zoets en ouds onder mijn ribben was gegroeid, als een kus, en dat dingen die eens dringend hadden geleken dat nu niet meer waren. ‘Ja,’ zei ik rustig. ‘Ik geloof dat u gelijk hebt.’

Hij wachtte alsof hij dacht dat ik nog iets zou gaan zeggen. Maar toen hij zag dat ik dat niet van plan was, zuchtte hij. Hij strekte zijn handen en keek de tuin rond. ‘Het is hier prachtig.’

zei hij. ‘*Niwa* noemen ze de tuin, de zuivere plek. Niet het verdorven Eden van jullie westerlingen. Voor de Japanner is de tuin een plek waar harmonie heerst. Volmaakte schoonheid.’

Ik keek naar de tuin. Hij was veranderd sinds ik hier voor het laatst was geweest. Het subtiele patina van de herfst lag eroverheen: de esdoorn had een diepe, bruingele kleur en de ginkgo had wat van zijn blad laten vallen. De warrige struiken waren kaal en leken op een verzameling gedroogde vogelbotjes. Maar ik zag wat hij bedoelde. Het had iets moois. Misschien, dacht ik, moet je eraan werken om schoonheid te kunnen zien. ‘Dat is het geloof ik ook wel.’

‘Wat is hij geloof je ook wel? Mooi?’

Ik keek eens goed naar de lange rij witte steentjes die voorbij de verboden-toegangssteen liepen en in het kreupelhout verdwenen. ‘Ja. Dat is wat ik bedoelde. Het is heel mooi.’

Hij tikte met zijn vingers op de stoelleuning en glimlachte bedachtzaam. ‘Dus je kunt schoonheid zien in het land waarin je woont? Eindelijk?’

‘Is dat niet wat je geacht wordt te doen?’ zei ik. ‘Word je niet geacht je aan te passen?’

Shi Chongming maakte een zacht, geamuseerd keelgeluidje. ‘Aha, ja. Ik zie dat je plotseling heel wijs bent geworden.’

Ik legde de jas goed over mijn benen en bewoog me voorzichtig op de stoel. Ik was niet in bad geweest en bij de kleinste beweging kwam de geur van Jason vrij. Onder mijn jas droeg ik een zwart hemdje, dat ik weken geleden in Omotesando had gekocht. Het was een strak dingetje met kleine, zijden bloemetjes aan de hals, dat helemaal tot over mijn buik viel en mijn heupen stevig omvat hield. Ik had nog niet de moed gehad Jason mijn littekens te laten zien en hij had er niet op aangedrongen. Hij was er absoluut zeker van dat ik op een dag alles zou onthullen. Hij zei dat ik me moest realiseren dat er voor iedere persoon op de planeet iemand was die hem of haar totaal begreep. Net alsof ze twee stukjes waren in een enorme, metafysische legpuzzel.

‘Waarom heb je me niet gebeld?’ vroeg Shi Chongming.

‘Wat?’

‘Waarom heb je me niet gebeld?’

Ik haalde onhandig een sigaret voor de dag, stak hem op en blies de rook naar de wolkeloze hemel. ‘Ik... ik weet het niet. Niet echt.’

‘Heb je iets gezien toen je bij Fuyuki was?’

‘Misschien. Misschien ook niet.’

Hij kwam iets naar voren en ging zachter praten. ‘Heb je iets gezien?’

‘Het was maar een glimp.’

‘Een glimp? Waarvan?’

‘Ik weet het niet precies. Een soort glazen bak.’

‘Bedoel je een aquarium?’

‘Ik weet het niet. Ik heb nog nooit zoiets gezien.’ Ik blies een longvol rook de ijle lucht in. Ik zag dat de wolken weerspiegeld werden in de ramen van de galerij. Jason lag te slapen in mijn kamer, op zijn rug op de divan. Ik zag de omtrekken van zijn lichaam voor me, ik kon me alle details voor de geest halen: de manier waarop zijn arm over zijn borst lag, het geluid van zijn ademhaling terwijl hij door zijn neus in- en uitademde.

‘Ook niet in een dierentuin?’

Ik keek hem van opzij aan. ‘In een dierentuin?’

‘Ja,’ zei Shi Chongming. ‘Heb je zoiets weleens in een dierentuin gezien? Ik bedoel, misschien was het zo’n terrarium met klimaatbeheersing.’

‘Dat weet ik niet.’

‘Waren er meters? Om de lucht in de bak te controleren? Of thermometers? Vochtigheidsmeters?’

‘Ik weet het niet. Het was...’

‘Ja?’ Shi Chongming kwam nog verder naar voren en keek me scherp aan. ‘Wat was het? Je zei dat je iets in de bak zag.’

Ik knipperde met mijn ogen. Hij had het mis. Dat had ik helemaal niet gezegd.

‘Misschien iets...’ Hij hield zijn handen een eindje van elkaar om iets ter grootte van een kleine kat aan te geven. ‘... van ongeveer deze grootte.’

‘Nee. Ik heb niets gezien.’

Shi Chongming deed zijn mond stijf dicht en bleef me heel lang aankijken met een volstrekt stil gezicht. Ik zag zweetdruppeltjes op zijn voorhoofd verschijnen. Toen haalde hij een zakdoek uit zijn jas en veegde snel zijn gezicht af. ‘Ja,’ zei hij, terwijl hij de zakdoek weer wegstak en met een lange zucht achteroverleunde. ‘Ik zie dat je van gedachte bent veranderd. Nietwaar?’

Ik tikte de as van mijn sigaret en fronste naar hem.

‘Ik heb een enorme hoeveelheid tijd in jou gestoken en nu heb je je bedacht.’

Hij vertrok door de poort en toen hij weg was, ging ik naar boven. De Russinnen rommelden wat in het huis, al kokend en ruziënd, en terwijl ik in de tuin was, was Jason naar de One Stop Best Friend Bento Bar geweest en had daar rijst, vis en ingemaakte *daikon* gehaald. Hij had het allemaal op de toilettafel gezet, met een fles pruimenlikeur en twee prachtige, lichtpaarse glazen en lag op de divan toen ik binnenkwam. Ik deed de deur achter me op slot en liep langs het eten naar de divan, terwijl ik onderweg mijn jas uittrok.

‘En? Wie was die oude vent?’

Ik ging op mijn knieën over Jason heen zitten, met mijn gezicht naar hem toe. Ik droeg geen slipje, alleen het hemdje. Hij duwde mijn knieën verder van elkaar en liet zijn handen over mijn benen omhooggaan. We keken allebei naar het lange stuk koel vlees dat hij blootlegde. Ik vond het heel duf vlees, zo helemaal niet modern. Het was voor mij nog steeds onbegrijpelijk dat Jason het zo mooi leek te vinden.

‘Wie was die vent in de tuin?’

‘Hij heeft iets te maken met de universiteit waar ik studeer.’

‘Hij keek naar je alsof je de meest ongelooflijke dingen beweerde.’

‘Niet echt,’ fluisterde ik. ‘We hadden het over zijn onderzoek. Dat is helemaal niet zo ongelooflijk.’

‘Dat is maar goed ook. Ik wil niet dat je ongelooflijke dingen

tegen andere mensen zegt. Je bent te lang bij hem gebleven.'

'Te lang?'

'Ja.' Hij hield zijn handpalm voor mijn gezicht. 'Zie je wel?'

'Wat moet ik zien?'

Het zwakke licht glinsterde op zijn kapotte nagels terwijl hij met zijn vingertoppen op zijn handpalm tikte, eerst heel langzaam, met heel kleine bewegingen. Ik staarde geboeid naar zijn vingers. Ze kwamen omhoog en vlogen snel de lucht in, kwamen op ooghoogte tot rust en flapperden traag als vogelvliegels, die bochten beschreven op een luchtstroom. Het was de magische kraanvogel van Shi Chongming. De kraanvogel van het verleden.

'Je hebt naar ons staan kijken,' zei ik, mijn ogen nog steeds gericht op zijn hand. 'De vorige keer.'

Hij glimlachte en liet de vogel een langzame, sierlijke duikvlucht maken. Hij beschreef een elegante bocht, schoot weer naar boven en dook weer weg. Hij liet zijn hand alle kanten uit gaan en neuriede ondertussen zachtjes. Plotseling maakte hij rechtsomkeert en kwam op me af. De vingers staken naar voren en de vogel-hand klapperde als bezeten naar mijn gezicht. Ik deinsde terug tot ik hijgend half overeind stond.

'Doe dat niet!' zei ik. 'Niet doen.'

Hij lachte. Hij ging overeind zitten, greep mijn polsen en trok me weer naar zich toe. 'Vond je dat leuk?'

'Je plaagt me.'

'Plagen? Nee. Ik plaag je niet. Dat zou ik nooit doen. Ik weet wat het is om zoekende te zijn.'

'Nee.' Ik bood weerstand. 'Ik begrijp je niet.'

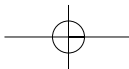
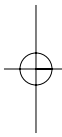
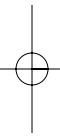
Hij lachte. 'Je kunt toch niet weg.' Hij trok me zachtjes terug, liet zijn hoofd weer op de divan zakken en legde mijn handen tegen zijn mond, likte mijn handpalmen en beet zachtjes in het vlees. 'Het haalt niets uit om te doen alsof, niet bij mij.'

Ik keek naar zijn tanden, schoon en wit, geboeid door de gezonde glans van tandbeen en rood tandvlees. 'Ik doe niet alsof,' mompelde ik vaag.

'Je was het bijna vergeten, nietwaar?' Hij liet zijn handen tus-

sen mijn dijen glijden en kroelde met zijn vingers in mijn schaamhaar terwijl hij strak naar mijn gezicht keek. Ik liet mijn vingers op zijn lippen liggen terwijl hij sprak. ‘Je was bijna vergeten dat ik maar naar je hoeft te kijken en dan weet ik alles, alles wat in jouw hoofd omgaat.’

33

Nanking, 19 december 1937, nacht (de zeventiende dag van de elfde maand)

Vele eeuwen geleden, toen de grote, bronzen azimut van Linfen naar de Purperberg werd overgebracht, ging er plotseling en op onverklaarbare wijze iets ernstig mis. Wat de ingenieurs ook deden, het ding weigerde hardnekkig te werken. Zoëven gluurde ik door de lamellen van het luik naar die grote chroniqueur van de hemelen, en vroeg me af of hij misschien had opgekeken naar de koude sterren toen hij op de koude berghelling werd gezet, en toen had gezien wat Shujin had gezien: de toekomst van Nanking. Hij had de toekomst van de stad gezien en de moed opgegeven.

Genoeg. Ik moet zo niet denken, over geesten en waarzeggers en helderzienden. Ik weet dat het een soort van krankzinnigheid is en toch huiver ik zelfs hier, nu ik veilig in mijn werkkamer zit, als ik eraan denk dat Shujin dit allemaal in haar dromen heeft voorzien. De radio zegt dat verscheidene gebouwen bij het vluchtelingenkamp vlam hebben gevat terwijl Liu en ik op het dak zaten. Het gezondheidscentrum van Nanking is een van de getroffen gebouwen, dus waar moeten de gewonden en zieken nu heen? Onze baby zou geboren worden in het gezondheidscentrum. Nu kunnen we nergens heen.

Liu en ik hebben nog steeds niet over onze twijfels gesproken, zelfs niet na wat we vanmorgen hebben gezien. We hebben

nog steeds niet hardop gezegd: ‘Misschien hadden we het mis.’ Toen we laat in de middag het huis uit konden, toen de soldaten weg waren en het al een tijdje stil was in de straten, zeiden we helemaal niets. We renden gebukt weg, van portiek naar portiek, doodsbang. Ik rende harder dan ik ooit heb gerend en al die tijd dacht ik: *burgers, burgers, burgers. Ze doden de burgers.* Alles wat ik me had voorgesteld, alles wat ik mezelf had voorgehouden, alles wat ik Shujin gedwongen had te geloven, het was allemaal fout. De Japanners zijn geen beschaafd volk. Ze slachten de burgers af. Er hadden zich geen vrouwen in die menigte bevonden, dat was waar, maar zelfs dat was niet echt een troost. *Geen vrouwen.* Ik herhaalde de woorden steeds weer, terwijl we terugrenden naar onze huizen. *Geen vrouwen.*

Toen ik hijgend, met verwilderde ogen en mijn kleren nat van het zweet binnen kwam vallen, sprong Shujin geschrokken op en gooide ze haar thee over de tafel. ‘O!’ Ze had gehuild. Haar wangen waren gevlekt. ‘Ik dacht dat je dood was,’ zei ze, en ze deed een paar stappen naar me toe. Toen zag ze mijn gezicht en ze bleef als aan de grond genageld staan. Ze legde haar hand tegen mijn wang. ‘Shi Chongming? Wat is er?’

‘Niets.’ Ik deed de deur dicht en bleef er even tegenaan staan om steun te hebben en op adem te komen.

‘Echt waar, ik dacht dat je dood was.’

Ik schudde mijn hoofd. Ze zag heel bleek, leek heel broos. Haar buik was dik, maar haar armen en benen waren dun en breekbaar. Wat maakt ons instinct ons kwetsbaar, dacht ik vaag, terwijl ik openlijk naar de plek keek waar onze zoon lag. Straks zijn ze met zijn tweeën en dan voelen we twee keer zo veel angst en twee keer zo veel gevaar en twee keer zo veel pijn. Twee keer zo veel om te beschermen.

‘Shi Chongming? Wat is er gebeurd?’

Ik keek naar haar op en likte langs mijn lippen.

‘Wat? In godsnaam, vertel het me, Shi Chongming.’

‘Er is geen eten,’ zei ik. ‘Ik heb niets te eten kunnen vinden.’

‘Ben je als de wind hierheen gerend om me te zeggen dat er geen eten te vinden is?’

‘Het spijt me. Het spijt me zo.’

‘Nee,’ zei ze. Ze kwam dichterbij en keek me strak aan. ‘Nee, het is meer dan dat. Je hebt het gezien. Je hebt al mijn voorstellingen uit zien komen, is het niet?’

Ik ging met een diepe zucht in mijn stoel zitten. Ik was de vermoeidste man op de wereld. ‘Eet alsjeblieft de man yue-eieren op,’ zei ik mat. ‘Alsjeblieft. Doe het voor mij. Doe het voor onze maanziel.’

En tot mijn verbazing luisterde ze. Alsof ze voelde hoe wanhopig ik was. Ze at niet de eieren op, maar ze deed iets om me tegemoet te komen. In plaats van een tirade te houden over bijgelovige zaken, at ze de bonen op uit het kussen dat ze voor de baby had gemaakt. Ze haalde het van boven, sneed het open, gooide de bonen in de wok en kookte ze. Ze bood mij er ook wat van aan, maar ik weigerde en bleef zitten kijken hoe zij met een volkomen uitdrukingsloos gezicht de bonen in haar mond schoof.

Mijn maag doet ondraaglijk pijn: het is net of ik een zweer ter grootte van een kalebas onder mijn ribben heb. Zo is het om te verhongeren, en toch heb ik nog maar drie dagen niets gegeten. Maar toen we ons later die avond opmaakten om naar bed te gaan, en dat is beslist het allerergste, kwam door de luiken die geur terug. Die verrukkelijke, gek makende geur van bradend vlees. Ik werd er gek van. Ik sprong overeind, klaar om de straat uit te rennen, zonder te denken aan de gevaren die me daar wachtten. Pas toen ik aan de Japanse officieren dacht, aan de tanks die door de straat daverden en het geluid van de geweren die opnieuw werden geladen, pas toen liet ik me weer op het bed zakken, in de wetenschap dat ik een betere manier moest zien te vinden.

Nanking, 20 december 1937

We sliepen onrustig, weer met onze schoenen aan. Even voor het aanbreken van de dag werden we wakker door een geweldig geschreeuw. Het leek slechts een paar straten van ons verwijderd en het was duidelijk een vrouwenstem. Ik keek naar

Shujin. Ze lag helemaal stijf naar het plafond te kijken, met haar hoofd op het houten kussen. Het gegil hield ongeveer vijf minuten aan en werd steeds wanhopiger en akeliger, tot het uiteindelijk overging in onduidelijke snikken en daarna in stilte. Toen denderde het lawaai van een motorfiets door de hoofdstraat, zodat de luiken trilden en de kom thee op het nachttafeltje schudde.

Shujin en ik verroerden ons niet toen we rode schaduwen over het plafond zagen flikkeren. Eerder was er melding van gemaakt dat de Japanners huizen in brand staken bij de Xuanwumeren, maar dat konden toch niet de vlammen zijn die ik op het plafond zag bewegen? Na een hele tijd stond Shujin op en ging naar de keuken, waar de kachel uit was gegaan. Ik volgde haar en keek toe hoe ze zonder iets te zeggen hurkte, een handvol as pakte en die in haar gezicht wreef, zodat ze onherkenbaar werd. Ze smeerde het over haar armen en in haar haar, zelfs in haar oren. Toen ging ze naar de andere kamer en kwam terug met een schaar. Ze ging in een hoek zitten, pakte met een uitdrukingsloos gezicht een lok van haar haar en begon erin te knippen.

Nog lang nadat het gegil was opgehouden, zelfs toen de stad weer stil was, kon ik geen rust vinden. Ik zit hier aan mijn bureau, met het raam op een kier, en ik weet niet wat ik moet doen. We zouden kunnen proberen nog te ontsnappen, maar ik ben ervan overtuigd dat het te laat is: de stad is volledig afgesneden. Het wordt dag en buiten filtert het zonlicht door een gele damp die boven Nanking hangt. Waar komt die mist vandaan? Het is geen rook van de schoorstenen in Xiaguan, vermengd met riviermist, want alle fabrieken daar zijn gesloten. Shujin zou zeggen dat het iets anders is: een lijkwade die de daden van deze oorlog bedekt. Ze zou zeggen dat het de niet-begraven zielen zijn en de schuldgevoelens die boven deze vervloekte plaats opstijgen en zich vermengen in de hitte, en ze zou zeggen dat het in de lucht krioelt van de dolende geesten. Ze zou zeggen dat de wolken giftig moeten zijn geworden, dat de natuur een on-

uitsprekelijke, fatale slag is toegebracht nu zo veel verwarde zielen op één aardse plek bij elkaar zijn. En wie zou ik zijn om haar tegen te spreken? De ervaring leert dat ik, in tegenstelling tot wat ik lang vermoed heb, dapper noch wijs ben.

34

Plotseling, bijna van het ene moment op het andere, was ik niet meer bang voor Tokio. Er waren zelfs dingen die me wel aanstonden. Ik hield bijvoorbeeld van het uitzicht uit mijn raam, omdat ik uren van tevoren kon zien of er een tyfoon opstak in het oosten, alleen al aan de blauwzwarte tint van de hemel. De vuurspuwers op het dak van de club leken een beetje dieper ineen te duiken en de vuurstralen, rood tegen de donker wordende hemel, sputterden in de opstekende wind en sloegen heen en weer tot iemand in het gebouw eraan dacht ze uit te zetten.

Dat jaar gooiden speculanten zich van de wolkenkrabbers die ze hadden laten bouwen, maar ik merkte niets van de depressie die door het land kroop. Ik was hier gelukkig. Ik vond het fijn dat niemand in de metro naar me staarde. Ik keek graag naar de meisjes die door de straat flaneerden met overmaatse zonnebrillen op en in geborduurde spijkerbroeken met wijde pijpen, met de glinsterend rode kunstwimpers die ze in Omotesando kochten. Ik vond het leuk dat iedereen hier een beetje vreemd klinkt. *Wie zijn kop boven het maaiveld uitsteekt, wordt meteen afgemaakt.* Dat had ik verwacht van de Japanners. Eén natie, één filosofie. Gek dat dingen soms zo anders zijn dan je je had voorgesteld.

Ik nam mijn kamer onder handen. Ik haalde alles eruit, alle meubels, al het stof en de lakens die aan de muren waren vastgemaakt. Ik kocht nieuwe tatami's, schrobde elke vierkante cen-

timer en verving de losse gloeilamp door een bijna onzichtbare plafonnière. Ik mengde kleuren en schilderde Jason en mezelf op de zijde, onderaan in een hoek van de kamer. Ik schilderde hem in de tuin bij de stenen lantaarn. Hij rookte een sigaret en keek naar iemand die zich net buiten beeld bevond. Iemand die zich bewoog, of misschien danste in de zon. Ik stond achter hem naar de bomen te kijken. Ik schilderde mezelf heel lang, met mijn haar vol schitteringen en een glimlach op mijn gezicht. Ik droeg een zwart satijnen jurk van Suzie Wong en ik stond met een knie een beetje naar voren gebogen.

Ik kocht naaigerei en kilo's zilveren en gouden kralen in een winkel die La Droguerie heette. Op een zaterdag bond ik een sjaal over mijn haar, trok een zwart linnen Chinese werkbrok aan en borduurde urenlang sterrenstelsels op de kapotte zijden hemel, boven de donker geschilderde gebouwen van Tokio. Toen ik klaar was, waren de scheuren in de hemel dichtgemaakt en zat de zijde strak op de muren. De hemel werd doorkruist door glinsterende gouden en zilveren rivieren. Het effect was betoverend. Het was alsof je in een exploderende ster bevond.

Het gekke was, dat ik gelukkig was, hoe de zaken ook gelopen waren tussen mij en Shi Chongming. Er was iets veranderd; het was alsof de droge, dringende behoefte die ik had meegebracht naar Tokio op de een of andere manier uit mij was weggevloeid en op hem was overgegaan.

Op de maandag na het feest bij Fuyuki probeerde ik Strawberry zover te krijgen dat ze meer vertelde over de verhalen die ze had gehoord. Ik ging voor haar zitten en zei: 'Ik heb wat vlees gegeten toen ik bij het feest was. En het had een beetje een vreemde smaak.' Toen ze geen antwoord gaf, boog ik me naar haar over en zei zachtjes: 'En toen dacht ik eraan dat je had gezegd dat ik niets moest eten.'

Ze keek me strak aan. Even leek het erop alsof ze iets zou zeggen, maar in plaats daarvan sprong ze op en knikte naar haar weerspiegeling in de ruit. 'Kijk,' zei ze luchtig, alsof ik niets gezegd had. 'Kijk. Deze jurk is mooie jurk uit film *Bus Stop*.' Het

was een mottige, groene jasjurk die ze aanhad, met een zwarte voile en een bontkraag, een eindje open om haar gedurfd aan-gepaste boezem te laten zien. Ze streek langs haar heupen. 'Jurk is goed voor figuur Strawberry, *ne?* Beter voor Strawberry dan voor Marilyn.'

'Ik zei dat ik dacht dat ik iets verkeers heb gegeten.'

Ze draaide zich met een ernstig gezicht naar me om met een hoofd dat wiebelig was van de champagne. Ik zag hoe haar kaak kleine bewegingen maakte onder haar huid. Ze legde haar handen op haar bureau en boog zich voorover, zodat haar gezicht zich vlak bij het mijne bevond. 'Je moet dit vergeten,' fluisterde ze. 'Japanse maffia heel ingewikkeld. Niet gemakkelijk te begrijpen.'

'Het smaakte helemaal niet naar iets dat ik kon herkennen. En ik ben niet de enige die het opviel. Meneer Bai, hij dacht ook dat er iets vreemds aan was.'

'Meneer Bai?' Ze maakte een verachtelijk, klickend keelge-luid. 'Luister jij naar meneer Bai? Meneer Bai is hondje van Fuyuki. Schoothondje. Beroemd zanger, vroeger, maar nu mis-schien niet meer zo beroemd. Maar alles goed, tot...' Ze stak een waarschuwend hand op. '*Tot hij maakt fout!*' Ze trok haar hand langs haar keel. 'Niemand te belangrijk om fout te maken. Be-grijp je?'

Ik slikte en zei heel langzaam: 'Waarom zei u dat ik niets moest eten?'

'Niets dan geruchten. Niets dan roddels.' Ze greep de cham-pagnefles, vulde haar glas, dronk het in één teug leeg en wees met het glas naar mij. 'En, Grey-san, jij herhaalt nooit wat ik heb gezegd. Begrepen?' Ze schudde met het glas en ik zag hoe ernstig ze het meende. 'Jij wilt gelukkig leven? Jij wilt gelukkig leven en werken in eersteklas club? In Some Like It Hot?'

'Wat wilt u daarmee zeggen?'

'Ik wil zeggen jouw mond. Hou jouw mond dicht. Goed?'

En dat betekende natuurlijk dat ik Shi Chongming niets meer kon vertellen toen hij de volgende morgen ongewoon vroeg bel-de. Hij nam het niet goed op: 'Ik vind deze houding van jou

zeer vreemd, ja, zeer vreemd. Ik had begrepen dat je mijn film wanhopig graag wilde zien.'

'Dat wil ik ook.'

'Leg het dan eens uit aan een oude man met weinig verstand van de wispelturigheden van de jeugd, doe me de eer aan om deze plotselinge weigering om iets te zeggen te verklaren.'

'Het is niet dat ik weiger iets te zeggen. Ik weet alleen niet wat u wilt dat ik zeg. Ik kan geen dingen verzinnen. Ik heb u niets nieuws te vertellen.'

'Ja.' Zijn stem trilde van boosheid. 'Het is zoals ik vermoedde. Je hebt je bedacht. Heb ik het mis?'

'Ja, u...'

'Ik vind dit volkomen onaanvaardbaar. Jij laat mij gewoon geweldig veel moeite doen...' Ik hoorde dat hij moeite moest doen om niet te schreeuwen. '... en nu deze nonchalance! Deze nonchalance waarmee je me vertelt dat je er niets meer mee te maken wilt hebben.'

'Dat heb ik niet gezegd...'

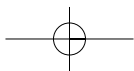
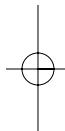
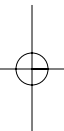
'Volgens mij wel.' Hij kuchte en maakte een vreemd geluid, alsof hij in korte, staccato pufjes door zijn neus uitademde. 'Ja, ja, ik geloof dat ik maar op mijn instinct zal vertrouwen als het om jou gaat. Ik zeg je goedendag.' En hij legde de hoorn neer.

Ik zat in de kille woonkamer met een vuurrood gezicht naar de hoorn in mijn hand te kijken. Nee, dacht ik. Nee. Shi Chongming, je hebt het mis. Ik zag de schaduw van de Verpleegster voor me zoals die tegen de gangmuur was opgekropen, ik herinnerde me hoe ik tegen de badkamerdeur had gestaan terwijl mijn hart bijna uit mijn borstkas sprong, met angstaanjagende herinneringen aan de vermoorde man in mijn hoofd. Ik legde mijn vingers over mijn gesloten ogen en duwde er zachtjes tegen. Ik had zo veel gedaan, ik was zo ver gegaan, en het was niet dat ik me bedacht had – het was alleen dat het beeld wazig was geworden, alsof je iets zag door een beslagen raam. Zo was het toch? Ik liet mijn handen zakken en keek naar de deur, naar de lange gang die zich voor me uitstreckte, naar een paar zonnestralen die de stoffige vloer verlichtten. Jason lag te slapen in

mijn kamer. We waren tot vijf uur die ochtend opgebleven en hadden bier gedronken dat hij uit een automaat in de straat had gehaald. Er kwam iets vreemds bij me op. Iets dat ik nooit had kunnen voorspellen. Stel, dacht ik, rillend in de koude ochtendlucht, stel dat er meer dan één manier is om gemoedsrust te vinden? Zou dat niet fantastisch zijn?

35

Uiteindelijk maakte het niets uit wat Shi Chongming zei, want Fuyuki kwam dagenlang niet naar de club. En de dagen werden weken. En toen besepte ik plotseling dat ik niet meer elke keer opschrok als het belletje van de lift ging. Er gleden iets tussen mijn handen door, en lange tijd deed ik niets en zat ik apathisch om me heen te kijken, een sigaret te roken en mijn schouders op te halen en aan Jason te denken, aan de spieren in zijn armen bijvoorbeeld, en hoe die licht trilden van inspanning als hij zijn lichaam een eindje boven het mijne hield.

Ik kon me in de club niet concentreren op mijn werk. Heel vaak hoorde ik mijn naam noemen en dan kwam ik bij uit een soort roes en merkte ik dat een klant me vreemd aan zat te kijken of dat Mama Strawberry naar me fronste, en dan wist ik dat er een heel gesprek langs me heen was gegaan en dat ik weer helemaal niet gereageerd had omdat ik ergens anders was met Jason. Soms keek hij naar me als ik aan het werk was. Als ik zijn blik ving, liet hij zijn tong langs zijn tanden glijden. Het amuseerde hem om te zien hoe ik kippenvel kreeg op mijn armen. De Russinnen bleven me herinneren aan zijn vreemde foto's, en dan legden ze waarschuwend een vinger tegen hun lippen en fluisterden de titels van de autopsievideo's. 'Een vrouw die doormidden is gesneden door een vrachtwagen, stel je eens voor?' Maar ik luisterde niet meer naar hen. Als ik 's nachts toevallig wakker werd en een ander mens naast me hoorde ademen, of

Jason in zijn slaap over zijn gezicht hoorde wrijven of hem iets hoorde mompelen en zich om hoorde draaien, dan kreeg ik een heerlijk strak gevoel in mijn borstkas en dan vroeg ik me af of dit het juiste gevoel was. Dan vroeg ik me af of ik misschien verliefd was, en die gedachte maakte me paniekerig en kortademig. Zou dat mogelijk zijn? Zouden mensen zoals ik verliefd kunnen worden? Ik wist het niet. Soms lag ik er uren over te piekeren en dan moest ik diep ademhalen om kalm te blijven.

Zoals het allemaal ging, zou je denken dat ik er nooit ofte nimmer aan toe zou komen om hem de littekens te laten zien. Ik bleef smoesjes bedenken. Ik had nu tien hemdje's, allemaal op een rij in de kast, en die droeg ik altijd, zelfs als ik sliep, met mijn rug naar hem toe en om mijn buik heen gebogen als een foetus. Ik wist niet hoe ik erover moest beginnen. Wat zouden de juiste woorden zijn? *Jason, lang geleden dachten sommige mensen dat ik gek was. Ik beging een vergissing en het ging mis...* Stel dat hij het afschuwelijk vond? Hij bleef zeggen dat het niet zo zou gaan, maar hoe leg je uit dat begrip of zelfs maar de illusie van begrip het heerlijkste is dat je je voor kunt stellen, bijna net zo heerlijk als zeker weten dat je je het oranje boek niet verbeeld hebt? En als je het risico nam en het iemand vertelde en als het dan verkeerd ging... Nou, dan zou het zijn alsof... alsof je doodging. Alsof je steeds weer in een zwart gat viel.

Ik begon heel veel over mijn huid te dromen. In de dromen raakte hij los en werd hij opgetild, van mijn lichaam af, tot de naden langs mijn ruggengraat en onder mijn armen losschoten. Daarna zweefde hij in zijn geheel naar boven, als een geest op een luchtstroming, klaar om weg te vliegen. Maar er kwam altijd iets tussen. Dan trilde er iets en dan keek ik naar beneden en zag ik dat de prachtige, glanzende parachute als een bloedेरige, verwrongen massa littekens op mijn buik vastzat. Dan begon ik te huilen en wreef ik fanatiek over de huid om hem los te maken. Ik trok en krabde tot ik vol bloed zat en lag te trillen en...

'Grey?'

Op een nacht werd ik met een schok wakker, terwijl het zweet van me afliep en de beelden uit mijn nachtmerrie als schaduwen wegschoten. Het was donker, op het licht van Mickey Rourke na, en ik lag op mijn zij en klampte me met bonzend hart vast aan Jason. Mijn benen waren zo strak mogelijk rond zijn bovenbenen geslagen en hij keek verrast op me neer.

‘Wat?’ vroeg ik. ‘Wat deed ik?’

‘Je lag tegen me aan te wrijven.’

Ik voelde onder de dekens. Mijn hemd was gekreukt en vochtig van het zweet. Ik rukte het omlaag over mijn heupen en sloeg toen mijn handen voor mijn gezicht terwijl ik rustiger adem probeerde te halen.

‘Hé.’ Hij streek het haar weg dat aan mijn voorhoofd kleefde. ‘Sssjj, sssjj. Rustig maar.’ Hij stak zijn handen onder mijn oksels en trok me zachtjes hoger op het bed, zodat ik op gelijke hoogte met hem lag. ‘Hier.’ Hij kuste mijn gezicht, streek mijn haar en aaide geruststellend over mijn huid. We bleven een tijdje liggen tot mijn hart niet meer zo bonste. ‘Gaat het weer?’ fluisterde hij met zijn mond bij mijn oor.

Ik knikte en drukte mijn knokkels in mijn oren. Het was zo donker en koud. Ik voelde me alsof ik zweefde. Jason kuste me nog eens. ‘Luister eens, rare,’ zei hij zachtjes met zijn hand in mijn nek. ‘Ik heb een idee.’

‘Een idee?’

‘Een heel goed idee. Ik weet wat jij nodig hebt. Ik zal je iets vertellen dat je wel leuk zult vinden.’

‘O ja?’

Hij duwde me op mijn rug en porde zachtjes tegen mijn linkerschouder tot ik wegrolde, met mijn rug naar hem toe. Ik voelde zijn adem in mijn nek. ‘Luister goed,’ fluisterde hij, ‘wil je dat ik je blij maak?’

‘Ja.’

‘Goed dan. Concentreer je.’ Ik lag te staren naar de streep licht onder de deur, naar alle haren en stofballen op de tatami-mat, en ik concentreerde me op Jasons stem. ‘Luister goed.’ Hij schoof achter me, met zijn armen om me heen en zijn lippen tegen

mijn nek. ‘Het verhaal gaat zo. Jaren geleden, lang voordat ik hierheen kwam, neukte ik een meisje in Zuid-Amerika. Ze was een beetje gek. Ik weet haar naam niet meer, maar ik weet nog wel hoe ze het liefst geneukt werd.’

Hij stak zijn hand tussen mijn benen, schoof ze uit elkaar en liet zijn handpalm langs de binnenkant van mijn linkerbeen gaan, waarna hij rustig mijn knie vastpakte en die omhoogboog naar mijn borst. Ik voelde de harde, koude knieschijf langs mijn tepel vegen toen hij achter me bewoog.

‘Wat ze echt fijn vond, was als ik haar zo op haar zij legde,’ fluisterde hij in mijn nek, ‘net zoals ik nu doe. En als ik haar knie zo optilde, zodat ik mijn lul in haar kon steken. Zo.’

Ik haalde scherp adem en Jason glimlachte in mijn nek.

‘Zie je wel? Voel je waarom ze dat zo fijn vond?’

De winter kroop door de kieren ons huis in. De schaarse bomen waren kaal op een enkel, papierdun blad na en de kou kwam omhoog door de bestrating. Op openbare plekken plantten ze sierkool in de kerstkleuren rood en groen. De verwarming van het huis werkte niet en Jason had het te druk met mij om hem te maken. De luchtkanalen in de kamers ratelden en jankten en bliezen het stof op, maar gaven geen warmte af.

Ik wist niet of het wel normaal was dat alle ex-vriendinnen van Jason bij ons in bed terechtkwamen. Het stond mij niet aan, maar het duurde lang voordat ik er iets van zei. *Luister*, fluisterde hij in het donker, *luister. Ik zal je eens iets vertellen wat je leuk zult vinden. Jaren geleden neukte ik een Nederlands meisje. Ik weet haar naam niet meer, maar ik weet wel wat ze echt fijn vond...* En dan manoeuvreerde hij mijn ledematen en voerde hij een privé-dansje uit tussen hemzelf en mijn lichaam. Hij vond het leuk dat ik altijd zo klaar voor hem was. ‘Wat ben jij heet,’ zei hij een keer, en er lag bewondering in zijn stem. ‘Jij bent de heetste vrouw die ik ooit heb ontmoet.’

‘Hoor eens,’ bracht ik op een nacht uit. ‘Dit is belangrijk. Je vertelt me steeds over al die vrouwen. En ik weet dat het waar is, want elke vrouw die jou ontmoet, wil het met je doen.’

Hij lag tussen mijn benen met zijn hoofd op mijn bovenbeen en zijn handen licht op mijn kuiten. 'Dat weet ik.'

'Mama Strawberry. Alle andere gastvrouwen.'

'Ja.'

'Fuyuki's Verpleegster. Zij wil je ook.'

'Zij? Is ze wel een zij? Dat vraag ik me af.' Hij duwde afwezig zijn nagels in het vlees van mijn been. Ik merkte dat hij net iets te hard duwde. 'Daar zou ik graag eens achter komen. Ik zou graag weten hoe zij er in haar blootje uitziet. Ja, dat is het voornamelijk, geloof ik. Ik zou haar graag eens naakt zien en...'

'Jason.'

Hij draaide zijn hoofd naar me toe. 'Mmmm?'

Ik kwam wat omhoog, steunend op mijn ellebogen, en keek naar hem. 'Waarom ga je met mij naar bed?'

'Wat?'

'Waarom ga je met mij naar bed? Er zijn nog zo veel andere mensen.'

Hij leek antwoord te willen geven, maar zweeg en ik voelde hoe zijn spieren een klein beetje aanspannen. Uiteindelijk kwam hij overeind en tastte naar de onderkant van mijn hemd. 'Trek dit ding uit...'

'Nee! Nee, niet nu, ik...'

'O, in godsnaam.' Hij duwde zich achteruit en sprong overeind. 'Dit is...' Hij haalde een sigaret uit zijn spijkerbroek, die op de grond lag, en stak hem op. 'Luister eens,' zei hij, terwijl hij een longvol rook inademde en zich naar me omdraaide. 'Luister eens...' Hij schudde zijn hoofd en blies de rook uit. 'Dit wordt een lang verhaal.'

Ik staarde hem aan met mijn mond een beetje open. 'Een lang verhaal?'

'Ja, een lang, lang, vervelend verhaal.' Hij zuchtte. 'Ik heb een heleboel geduld gehad, maar jij... Ik bedoel, het gaat maar door. Dit is niet leuk meer.'

Er kwam een vreemd gevoel over me, een afschuwelijk gevoel, alsof ik werd rondgezwaaid in het luchtledige. Niets leek meer normaal. De sterrenstelsels op de muur achter hem le-

ken te bewegen, ze leken langzaam door de hemel boven Tokio te trekken, als kettingen van licht. Jasons gezicht leek donker en onwezenlijk. 'Maar ik...' Ik duwde mijn vingers tegen mijn keel en probeerde ervoor te zorgen dat mijn stem niet zo trilde. '... ik wilde... ik wilde het je laten zien. Echt. Het is alleen...'

Ik kwam onvast overeind en tastte op de toilettafel naar mijn sigaretten, zo onhandig dat ik dingen omgooide. Ik vond het pakje, trok er trillend een uit, stak hem aan en bleef, met mijn rug naar de muur, met strakke, koortsachtige haaltjes roken en vechten tegen mijn tranen. *Dit is idioot. Doe het gewoon. Het is net zoals van een rots afspringen, van een rots afspringen... Er is maar één manier om erachter te komen of je dat overleeft.*

Ik drukte de sigaret uit in de asbak op de toilettafel en draaide me naar hem om. Mijn ademhaling ging heel snel en er zat een brok in mijn keel, alsof mijn hart door mijn mond naar buiten wilde.

'Nou,' zei hij, 'wat zal het zijn?'

Ik trok het hemd over mijn hoofd, liet het op de grond vallen en bleef met mijn handen voor mijn buik naar een punt boven zijn hoofd staan staren. Ik haalde diep adem en stelde me mijn lichaam voor door zijn ogen – bleek en mager, vol aderen.

'Begrijp het alsjeblieft,' fluisterde ik als een mantra. 'Begrijp het alsjeblieft.'

En toen liet ik mijn handen zakken.

Ik weet niet wie naar adem hapte, ik of Jason, maar het was duidelijk te horen in de kamer. Ik stond met mijn handen gebald langs mijn zij naar het plafond te staren en had het gevoel dat mijn hoofd uit elkaar zou knappen. Jason zei niets en toen ik eindelijk naar hem durfde te kijken, was zijn gezicht heel stil, heel beheerst en was er absoluut niets op te lezen terwijl hij de littekens op mijn buik bestudeerde.

'Mijn god,' ademde hij na lange tijd. 'Wat is er met jou gebeurd?' Hij stond op en deed een stap naar me toe. Zijn handen gingen omhoog en reikten nieuwsgierig naar mijn buik, alsof de littekens een soort gloed uitstraalden. Zijn ogen waren

kalm en helder. Hij bleef op een pas afstand staan, opzij van me,
zijn rechterhand plat tegen de littekens.

Ik huiverde en deed mijn ogen dicht.

‘Wat is hier in godsnaam gebeurd?’

‘Een baby,’ zei ik onvast. ‘Daar zat mijn baby.’

36

In het ziekenhuis leerden ze me alles over condooms, toen het toch al veel te laat was. In de paar maanden voor ik werd ontslagen, had iedereen het over aids en hadden we hiv-instructie. Een van de verpleegsters, een meisje dat Emma heette en dat een ringetje door haar neus had en heel dikke kuiten, zat voor ons en bloosde fel terwijl ze ons liet zien hoe we een condoom op een banaan moesten afrollen. Een preservatief, noemde ze het, omdat de kranten ze in die tijd zo noemden, en als ze het over anale seks had, noemde ze dat 'rectale seks'. Ze zei het met haar gezicht naar het raam, alsof ze het tegen de bomen had. De anderen lachten en maakten grapjes, maar ik zat achter in de groep met net zo'n rood gezicht als Emma naar het condoom te staren. Een condoom. Ik had nog nooit van condooms gehoord. Echt, hoe kan iemand die zo onwetend is zo lang in leven zijn gebleven?

Neem bijvoorbeeld de betekenis van 'negen maanden'. Ik had in de loop der jaren genoeg grapjes en gemompelde opmerkingen gehoord: 'Ja, ja, hij heeft het nu lekker voor mekaar, maar je moet zijn gezicht maar eens zien over negen maanden.' Dat soort dingen. Maar ik begreep het niet. Het stomme was, dat ik waarschijnlijk wel geweten had wat de draagtijd van een olifant was als ze me dat gevraagd hadden. Maar over mensen wist ik helemaal niets. Mijn ouders hadden goed werk verricht bij het filteren van de informatie die tot mij doordrong. Behalve dat

oranje boekje, uiteraard, zo waakzaam waren ze nu ook weer niet.

Het vingerende meisje in het bed naast me keek me heel vreemd aan toen ik bekende hoe onwetend ik was.

‘Dat meen je toch niet?’

Ik haalde mijn schouders op.

‘Potverdorie,’ zei ze met iets van vaag ontzag in haar stem. ‘Je meent het echt.’

De verpleegsters gaven me in hun wanhoop een boekje met seksuele voorlichting. Het heette *Mama, wat zit daar in je buik?* En het had een lichtroze omslag met een tekening van een meisje met vlechtjes, dat opkeek naar een grote, zwangere buik in een bloemetjesjurk. Een van de recensies op de achterkant luidde: *Teder en informatief: alles wat je moet weten om de vragen van je kinderen te beantwoorden.* Ik las het van a tot z en bewaarde het in een bruine zak, die ik helemaal achter in mijn kast duwde. Ik wou dat ik het eerder had gehad. Dan had ik tenminste begrepen wat er met me gebeurde.

In het ziekenhuis vertelde ik niemand hoe die weken na het busje geweest waren. Hoe het me weken, maanden gekost had om de feiten te achterhalen via gefluisterde opmerkingen en vreemde verwijzingen in de versleten paperbacks op de planken thuis. Hoe ik, toen ik eenmaal besepte dat er een baby kwam, heel zeker wist dat mijn moeder mij of de baby of ons allebei zou vermoorden. Dat zal wel de ware prijs zijn van onwetendheid.

In de steeg sloeg een autoportier. Iemand liet de sleutels rinkelen en een vrouw giechelde met een hoog, dun stemmetje: ‘Ik ga helemaal niet drinken, dat zweer ik.’ Het gelach stierf weg toen ze de steeg uit liepen naar de Wasedastraat. Ik bewoog me niet en hield mijn adem in – ik staarde naar Jason en wachtte af wat hij zou zeggen.

‘Je bent een toffe meid.’ Eindelijk deed hij een stap achteruit en glimlachte sluw en traag. ‘Je bent een toffe meid, weet je dat? En nu komt alles goed.’

‘Goed?’ zei ik onzeker.

‘Ja.’ Hij stak zijn tong tussen zijn tanden en liet zijn vinger voorzichtig over het grootste litteken gaan, die in het midden, die van een plek op vijf centimeter rechts van mijn navel diagonaal naar mijn heupbeen liep. Hij klikte met zijn nagel over de knoop in het midden en ging om de gaatjes heen waar de chirurg geprobeerd had me dicht te naaien. Er klonk nieuwsgierige verbazing door in zijn stem toen hij eindelijk iets zei. ‘Het zijn er zoveel. Waar zijn ze mee gemaakt?’

‘Met een...’ Ik probeerde iets te zeggen, maar mijn kaak zat vast. Ik moest mijn hoofd schudden om hem los te krijgen. ‘Een mes. Een keukenmes.’

‘Aha,’ zei hij droog. ‘Een mes.’ Hij deed zijn ogen dicht en likte langzaam langs zijn lippen, terwijl hij zijn vingers over de afschuwelijke wirwar van littekenweefsel in het midden liet dwalen. De eerste plek waar het mes naar binnen was gegaan. Ik deinsde terug en hij deed zijn ogen open en keek me strak aan. ‘Is het daar diep naar binnen gegaan? Hmmm? Hierzo?’ Hij duwde zijn vinger erin. ‘Zo voelt het. Het voelt alsof het hier heel diep is gegaan.’

‘Diep?’ herhaalde ik. Er klonk iets door in zijn stem, iets warm en afschuwelijks, alsof hij hier enorm veel plezier in had. De lucht in de kamer leek bedompter dan een paar minuten geleden. ‘Ja... ik...’ Waarom wilde hij weten hoe diep het was gegaan? Waarom vroeg hij dat?

‘Is het echt diep gegaan?’

‘Ja,’ zei ik zwakjes en hij huiverde van genot, alsof er iets over zijn schouders liep.

‘Moet je kijken.’ Hij liet zijn hand over zijn arm gaan. ‘Kijk, mijn haar staat gewoon overeind. Ik krijg zo’n stijve van dit soort dingen. Dat meisje waarover ik je verteld heb, in Zuid-Amerika.’ Zijn vingers beschreven kringetjes rond zijn biceps en hij deed zijn ogen half dicht, zo genoot hij van de herinnering. ‘Die was haar arm kwijt. En de plek waar ze hem eraf hadden gehaald... dat was net...’ Hij hield zijn vingers tegen elkaar, alsof hij een zeer delicate, zachte vrucht op zijn vingertoppen had.

‘Het was prachtig, net een pruim. Wauw...’ Hij grijnsde naar me. ‘Maar ik denk dat jij dat altijd van mij geweten hebt, nietwaar?’

‘Altijd geweten? Nee, ik...’

‘Ja.’ Hij liet zich op zijn knieën vallen met zijn handen op mijn heupen en ik voelde zijn hete adem op mijn buik. ‘Echt wel. Je wist wat mij opwindt.’ Zijn droge, rasperige tong strekte zich uit naar mijn huid. ‘Je weet dat ik het geweldig vind om engerds te naaien.’

Mijn verlamming was voorbij. Ik duwde hem weg en deed een paar wankele stappen naar achteren. Hij kwam op zijn hakken neer en keek lichtelijk verbaasd terwijl ik mijn hemd greep en het aantrok. Ik wilde de kamer uit rennen voordat ik begon te huilen, maar hij bevond zich tussen mij en de deur, dus draaide ik me om en hurkte in een hoek, met mijn gezicht naar de muur. Alles kwam weer terug: de foto’s in zijn kamer, de video’s die hij volgens de Russinnen bekeek, de manier waarop hij over de Verpleegster praatte. Zo zag hij me – als een engerd. Iets abnormaals om hem op te winden, net als in de video’s waar hij naar keek.

‘Wat is er?’

‘Eh...’ zei ik met een klein stemmetje. Ik veegde met mijn handen langs mijn ogen. ‘Eh... Ik denk, ik denk dat ik misschien...’ De tranen liepen in mijn mond. Ik maakte een kommetje van mijn handen om ze op te vangen, zodat hij ze niet op de grond zou zien vallen. ‘Niets.’

Hij legde een hand op mijn schouder. ‘Zie je wel? Ik zei toch dat het goed kwam. Ik zei toch dat ik het wel zou begrijpen.’

Ik gaf geen antwoord. Ik probeerde mijn snikken te onderdrukken.

‘Hier zijn we al die tijd naar op weg geweest, nietwaar? Dit heeft ons samengebracht. Ik wist het zodra ik dit allemaal zag, je schilderijen, al die vreemde foto’s in de boeken. Ik wist dat jij en ik... Ik wist dat we hetzelfde waren.’ Ik hoorde hem een volgende sigaret uit het pakje prutsen en ik zag zijn gezicht voor me, met die zelfgenoegzame grijns. Hij zag hier seks in, hij zag seks in de littekens die ik zo lang had verborgen. Ik stelde me

voor hoe ik er in zijn ogen uit moest zien, weggedoken in de hoek, met mijn magere, koude armen om me heen geslagen. ‘Het heeft bij jou alleen wat langer geduurd,’ zei hij. ‘Het duurde even voordat je zag dat wij bij elkaar horen. Allebei even pervers. We zijn voor elkaar geschapen.’

Ik sprong op, griste mijn kleren van de stoel en kleedde me snel aan, zonder naar hem te kijken. Ik stond te trillen op mijn benen. Ik trok mijn jas aan en zocht naar mijn sleutels in mijn handtas, en al die tijd ademde ik met korte, wanhopige beetjes om de tranen te verdringen. Hij zei niets en probeerde niet me tegen te houden. Hij keek zwijgend toe, bedachtzaam rokend, met een halve glimlach op zijn gezicht.

‘Ik ga weg,’ zei ik en ik gooidde de deur open.

‘Dat is goed,’ hoorde ik hem achter me zeggen. ‘Alles is in orde. Straks is alles weer goed met je.’

Zelfs in 1980 was het in Engeland nog mogelijk dat een doodgeboren baby niet werd begraven. Dat ze niet in een graf werd gelegd, maar dat ze werd meegenomen in een gele afvalzak en samen met het andere ziekenhuisafval werd verbrand. Het was zelfs mogelijk dat de moeder, een tienermeisje zonder enige ervaring, de baby liet gaan en niet eens durfde vragen wat ze met haar hadden gedaan. Het was allemaal mogelijk vanwege een toevalligheid op de kalender: mijn baby had niet de cruciale achtentwintig weken in mijn buik geleefd. Slechts één dag te kort, en de staat zei dat mijn baby niet begraven hoorde te worden, dat ze een dag te klein was om een mens te zijn, een dag te klein om een begrafenis te krijgen of een behoorlijke meisjesnaam, en dat ze dus voor altijd de naam ‘foetus’ zou blijven houden. Een naam vol ziekte, die helemaal niet paste bij mijn kleine meisje toen ze was geboren.

Het was een nacht aan het eind van december. De bomen waren zwaar van de sneeuw en de maan was vol. De verpleegsters op de eerste hulp vonden dat ik niet zo moest huilen. ‘Probeer je te ontspannen.’ De dokter kon me niet recht aankijken toen ik bijkwam, uitgestrekt op de operatietafel, en merkte dat ze de

verwondingen in mijn buik verbonden. Hij werkte kil zwijgend door en toen hij me uiteindelijk vertelde wat het resultaat was, deed hij dat half van me afgewend en sprak hij tegen de muur in plaats van tegen mij.

Ik probeerde overeind te gaan zitten, want ik begreep niet wat hij had gezegd. 'Wát?'

'Het spijt ons erg.'

'Nee. Ze is niet dood. Ze is...'

'Natuurlijk is ze dood. Dat kon toch niet anders.'

'Maar ze hoort niet dood te zijn. Ze hoort...'

'Alsjeblijft.' Hij legde een hand op mijn schouder en duwde me terug op de tafel. 'Je had toch niet echt iets anders verwacht? Ga nu maar liggen. Ontspan je.'

Ze probeerden me vast te houden, ze probeerden me ervan te weerhouden om te kijken. Maar ik keek stiekem toch. En ik ontdekte iets dat ik nooit zal vergeten: ik ontdekte dat het naast alle andere ongelooflijke mogelijkheden in het leven ook mogelijk was om in één kort moment alles te zien wat een kind had kunnen zijn – om door die bijna transparante, ontoereikende huid heen te kijken en haar ziel te zien en haar stem en haar ware en complexe ik, om te zien hoe het lange verhaal van haar leven zich voor haar uitstreckte. Dat is allemaal mogelijk.

Er was een uitzendkracht die het niet kon schelen hoe ik in deze situatie beland was. Ze was de enige die zag wat het voor me betekende. Zij was degene die met een tissue mijn ooghoeken depte en mijn hand streelde. 'Arm klein ding, arm klein ding.' Ze keek door de kamer naar de ineengedoken gedaante in de kom, naar de bocht van een kleine schouder, een bos donker haar. 'Om haar hoeft je je geen zorgen meer te maken, liefje. Je hoeft je geen zorgen meer te maken. Waar haar ziel ook is, God zal haar vinden.'

De maan scheen nog toen ik het huis verliet en haastig door de steeg liep, met mijn hand aan de kraag van mijn jas, maar tegen de tijd dat ik in Shiba-Koen was, werd het dag – je zag het tussen de gebouwen door. De hemel had een mooie, bleekroze

tint en er blies een onnatuurlijk warme bries door de straten, alsof er een nucleaire wind uit het westen kwam. De kale takken in de Zojoji-tempel schudden en wipten op en neer. Ik bleef staan bij de kom met zuiverend water voor de rijen kinderbeelden, stil en niets ziend onder hun rode mutsen, en schepte ijskoud water, eerst in mijn linkerhand en toen in mijn rechter, zoals het hoorde. Ik gooide een paar yen in het offerblok, trok mijn schoenen uit en liep het koude gras in, waar ik heen en weer wandelde tussen de rijen stenen kinderen.

De schaduwen van de witte gebedsbriefjes in de takken boven mijn hoofd bewogen. Ik vond een plekje in een hoek van de tuin, een plaats tussen twee rijen beelden, waar ik vanaf de weg niet gezien kon worden, en ging op de grond zitten, met mijn jas strak om me heen. Je werd geacht in je handen te klappen terwijl je bad. Er was een volgorde, maar ik kon me die niet meer herinneren, dus uiteindelijk deed ik wat ik de mensen in mijn eigen christelijke land zo vaak had zien doen. Ik legde mijn handen tegen elkaar, liet mijn voorhoofd zakken op de toppen van mijn vingers en sloot mijn ogen.

Misschien had de verpleegster gelijk gehad. Misschien wisten 'God', of de goden, of iets wat groter was dan wie dan ook, waar de ziel van mijn baby zich bevond. Maar ik wist het niet. Ik wist niet waar ze begraven was, dus ik had geen plek om te beginnen. Omdat ik geen graf had om te bezoeken, was ik me gaan voorstellen dat ze overal en nergens was en ergens boven me rondvloog. Als ik mijn ogen dichtkneep, kon ik haar soms zien in de zwarte nachtlucht, zo hoog dat haar hoofd tegen het dak van de wereld kwam. In mijn dromen kon ze overal heen vliegen waar ze maar wilde. Misschien zelfs van Engeland naar Tokio. Ze zou een koers moeten kiezen die recht naar het oosten liep en dan zou ze snel op weg gaan. Af en toe zou ze naar beneden kijken en de lichtjes onder haar zien: Europa met al zijn verlichte en als bruidstaarten versierde bruggen. Ze zou weten wanneer ze boven zee vloog door de donkere stukken of de geribbelde weerspiegeling van de maan of door de tankers die als

parels in de zee verspreid lagen. Na Europa zou ze snel in de richting van de opgaande zon vliegen. Over de Russische steppen en het bodemloze Bajkal-meer met zijn vreemde robben en opgesloten vissen. En verder, langs rijstvelden en fabriekstorens en wegen met oleanders erlangs, over de uitgestrekte, harde korst van het vaderland van Shi Chongming. Dan kwam Tokio en dan zou ze Takadanobaba zien en de gebogen dakbalken van het oude huis. Dan zou ze boven mijn raam zweven en ten slotte...

Maar ze was natuurlijk niet gekomen. Zelfs niet toen het Obon was en de doden geacht werden de levenden te bezoeken, toen ik de hele tijd voor mijn raam had zitten kijken naar de kaarsen die over de Kanda-rivier dreven, waarmee de Japanners hun doden de weg terug wijzen. Ik was zo stom geweest om te denken dat ze me misschien zou vinden. Maar dat was niet zo. Ik hield mezelf voor dat ik het niet had mogen verwachten, dat ze waarschijnlijk heel erg haar best had gedaan. Het was zo ver van Engeland hierheen voor zo'n kleine geest, misschien was ze verdwaald of alleen maar heel, heel moe geworden.

Ik tilde mijn hoofd op na wat voor mijn gebed moest doorgaan. Om me heen draaiden de windmolentjes van de kinderen in de warme wind en de houten gedenkklatten klikten en klaterden. Elke met de hand gemaakte muts, elk schort en elk stukje speelgoed was het werk van een moeder die had gebeden, net zoals ik zojuist had gebeden. Het werd licht en de eerste forensen liepen snel door de straat die langs de tempel voerde.

Jason, dacht ik, terwijl ik opstond en mijn jas afsloeg, Jason, geloof me, jij bent vreemder en krankzinniger dan ik ooit ben geweest. Wat ik heb gedaan was dom en verkeerd, maar ik heb nooit zo verkeerd gezeten als jij. Ik nam een paar flinke teugen schone lucht en keek naar de hemel. Hij had me weer met beide benen op de grond gezet. Ik was het bijna vergeten, maar hij had me eraan herinnerd. Er was maar één weg die ik kon gaan. Er was altijd maar één weg geweest.

37

Nanking, 20 december 1937 (de achttiende dag van de elfde maand)
Zo leer je dingen.

Toen de zon opkwam, luisterde ik een tijdje naar de radio. Nog steeds geen officiële bekendmaking dat de mensen weer veilig de straat op konden. Toen het eindelijk helemaal dag was, dronk ik wat thee, kledde me stilletjes aan, maakte mijn gevoerde jasje vast en glipte de steeg in. Ik barricadeerde de deur achter me en bleef nog even staan om te kijken of er iets bewoog. Het sneeuwde licht: de oude, gele sneeuw werd bedekt met dunne, witte vlokken. Ik glipte stil tussen de huizen door en was binnen een paar minuten bij het huis van Liu, waar ik volgens een afgesproken code op de achterdeur klopte. Na een tijdje werd er opengedaan door Liu's vrouw, die zwijgend achteruitging om me langs te laten. Haar ogen waren rood en ze droeg een gerafelde mannenjas over verschillende lagen van haar eigen kleding.

Het was bitter koud in het huis en ik voelde onmiddellijk de gespannen sfeer. Toen Liu naar de gang kwam om me te begroeten, wist ik dat er iets was gebeurd.

'Wat is er?'

Hij gaf geen antwoord. Hij wenkte dat ik mee moest lopen naar een kleine, volle kamer, waar zijn zoon zat, met hangend hoofd, één brok ellende. Hij droeg een Sun Yat-sen-jasje van militaire snit, dat gescheurd en gerafeld om zijn smalle schou-

ders hing, zodat hij er nog slordiger en viezer uitzag dan eerst. Voor hem op tafel lag een smerige zak, waar iets uit was gelopen dat op boekweit leek. 'Hij is de hele nacht van huis geweest,' zei Liu. 'Om eten te zoeken.'

Ik staarde er hongerig naar. 'Jonge Liu, ik prijs je moed. Dit is pas nieuws. Heel goed nieuws.'

De vrouw van Liu bracht wat boekweitballetjes; een paar had ze in doek verpakt en in een bamboe stoommandje gedaan om die mee te kunnen nemen naar Shujin, en er was een schaal balletjes voor mij om meteen op te eten. Ze zette ze voor me neer zonder iets te zeggen of me aan te kijken en ging de kamer uit. Ik at staand; zo snel als ik kon propte ik ze in mijn mond en staarde naar het plafond terwijl ik kauwde. Liu en zijn zoon wendden hun blik fatsoenshalve af. De sfeer was nog steeds verschrikkelijk.

'Wat is er?' zei ik met mijn mond vol. 'Nou?'

Liu raakte met zijn tenen de voet van de jongen aan. 'Vertel hem wat er is gebeurd.'

De jongen keek naar me op. Zijn gezicht was bleek en ernstig. Het was alsof hij van de ene dag op de andere zijn jeugd was kwijtgeraakt. 'Ik ben buiten geweest,' fluisterde hij.

'Ja?'

Hij wees met zijn kin in de richting van de straat. 'Daarbuiten. Ik heb de hele nacht in de stad rondgelopen. Ik heb met mensen gesproken.'

Ik slikte het laatste meelballetje door en voelde hoe het in mijn keel bleef steken. 'En je bent veilig teruggekomen. Zijn de straten veilig?'

'Nee.' Plotseling liep er een traan over zijn wang. De moed zonk me in de schoenen. 'Nee. Het is niet veilig op straat. De Japanners zijn duivels. De riben guizi.' Hij wierp een blik vol pijn op zijn vader. 'U zei dat ze alleen soldaten doden. Waarom zei u dat?'

'Ik geloofde het. Ik dacht dat ze ons met rust zouden laten. Ik dacht dat we als vluchtelingen zouden worden beschouwd.'

'Vluchtelingen.' Hij veegde de tranen weg met zijn mouw. 'Er

is een plek voor mensen die ze vluchtelingen noemen.'

'Bij de universiteit,' zei ik. 'Ben je daar geweest?'

'Ik niet alleen. Ik ben niet de enige die daar is geweest. De Japanners zijn er ook geweest. Ze hebben die zogenaamde vluchtelingen meegenomen. Ik heb het zelf gezien. Ze waren aan elkaar geregen.' Hij stak zijn vinger in het zachte vlees boven zijn sleutelbeen. 'Ze deden hier een draad door en regen ze aan elkaar als... als een ketting. Een ketting van mensen.'

'Heb je dat echt gezien? Bij het vluchtelingenkamp?'

Hij veegde ruw langs zijn ogen en de tranen maakten strepen in het vuil. 'Ik heb alles gezien. Alles. En ik heb alles gehoord.'

'Zeg eens,' zei ik, terwijl ik op een van de wankle stoelen ging zitten en hem ernstig aankeek. 'Heb je ook horen gillen? Een uur geleden. Een vrouw gilte. Heb je dat gehoord?'

'Dat heb ik gehoord.'

'Weet je wat dat was?'

'Ja.' Hij keek naar zijn vader en toen weer naar mij en beet onrustig op zijn lip. Hij voelde in zijn zak en haalde er iets uit om aan ons te laten zien. Liu en ik bogen allebei naar voren. Op zijn hand lag een Japans condoom. Ik nam het van hem aan en draaide het om in mijn hand. Er stond een afbeelding op van een soldaat die met de bajonet in de aanslag naar voren rent, met het woord '*Totsugeki*' eronder. *Aanvallen!* Liu en ik keken elkaar aan. Zijn gezicht was heel grijs geworden en de spanning kroop in de huid rond zijn mond.

'Verkrachting,' zei de jongen. 'Ze verkrachten vrouwen.'

Liu wierp een blik op de deur. Zijn vrouw was achter in het huis en kon het niet gehoord hebben, maar toch stak hij zijn voet uit en schopte de deur dicht. Mijn hart bonsde dof. Toen ik dertien was, had ik geen idee gehad wat verkrachting was, maar deze jongen gebruikte het woord alsof het een alledaags gegeven was.

'Ze jagen op meisjes,' zei hij. 'Dat is de favoriete vrijetijdsbesteding van de Japanners. Ze halen een paar kolenwagens uit Hsiakwan en rijden de dorpen af, op zoek naar vrouwen.' Hij

hief zijn besmeurde gezicht naar me op. ‘En weet u wat er nog meer is?’

‘Nee,’ zei ik zwakjes. ‘Wat is er nog meer?’

‘Ik heb gezien waar de *yanwangye* woont.’

‘De *yanwangye*.’ Er ging een huivering van angst door mijn hart. Ik wierp instinctief een blik op Liu, die met een mengeling van angst en verwarring naar zijn zoon keek. *Yanwangye*. De duivel. De grootste van de doodsheren. De heerser van de boeddhistische hel. Normaal gezien zouden mensen als de oude Liu en ik met onze ogen rollen bij een dergelijk volksverhaal, maar de laatste dagen was er iets in ons veranderd. We huiverden allebei toen we de naam hoorden fluisteren in dit koude huis.

‘Waar heb je het over?’ zei Liu, die zich dicht naar zijn zoon toe boog. ‘*Yanwangye*? Die onzin heb je niet van mij. Met wie heb jij gepraat?’

‘Hij is hier,’ fluisterde de jongen, die zijn vader recht aankeek. Ik zag het kippenvel op zijn armen. Ik keek naar de ramen, die stijf dicht zaten. Het was heel stil buiten; de vallende sneeuw zorgde ervoor dat het licht roze en wit flikkerde. ‘De *yanwangye* is in Nanking.’ Hij bleef zijn vader aankijken en kwam langzaam overeind. ‘Als u me niet gelooft, moet u maar eens met mij mee naar buiten komen.’ Hij gebaarde naar de deur en we draaiden ons allebei om en keken er zwijgend naar. ‘Ik zal u laten zien waar hij woont.’

38

Shi Chongming was verrast toen hij me zag. Hij deed kil beleefd de deur open en liet me in zijn kantoor. Hij zette een straal-kacheltje met drie gloeistaven aan, schoof het dichterbij de lage, gehavende sofa onder het raam en vulde een theepot uit de thermosfles op zijn bureau. Ik keek afwezig toe en bedacht hoe vreemd dit was: de laatste keer dat ik hem had gesproken, had hij de hoorn op de haak gegooid.

‘Nou?’ zei hij, toen ik zat. Hij keek me nieuwsgierig aan, want ik kwam rechtstreeks van de tempel en mijn rok was nog nat van het gras. ‘Betekent dit dat we weer met elkaar praten?’

Ik gaf geen antwoord. Ik trok mijn jas en mijn handschoenen uit en zette mijn hoed af, en legde die allemaal op mijn knieën.

‘Heb je nieuws? Ben je gekomen om me te vertellen dat je Fuyuki hebt gezien?’

‘Nee.’

‘Dan heb je je zeker iets herinnerd? Iets over de glazen bak die je hebt gezien?’

‘Nee.’

‘Is het mogelijk dat Fuyuki iets in die bak bewaart? Want zo klonk het toen je hem beschreef.’

‘Is dat zo?’

‘Ja. Wat meneer Fuyuki ook drinkt, hij gelooft dat het voorkomt dat hij doodgaat.’ Shi Chongming liet de thee in de thee-

pot draaien. ‘Hij moet voorzichtig zijn met de hoeveelheid die hij neemt. Vooral als het gevaarlijk of moeilijk is om zijn voorraad aan te vullen. Ik ben er bijna zeker van dat hij het in die bak bewaart.’ Hij schonk de thee in, maar bleef me steeds aankijken om te zien hoe ik reageerde. ‘Vertel me wat jouw indruk was.’

Ik schudde mijn hoofd. Ik was te versuft om iets voor te kunnen wenden. Ik nam het kopje van hem aan, hield het stevig in beide handen en keek door het stomende water naar het grijze bezinsel op de bodem. Er viel een lange, ongemakkelijke stilte in de kamer, tot ik het kopje eindelijk neerzette.

‘Wat gebeurt er in China als iemand niet fatsoenlijk begraven wordt?’ vroeg ik, hoewel ik wist dat dit niet was wat hij wilde horen. ‘Wat gebeurt er met zijn ziel?’

Hij had op het punt gestaan met zijn eigen kopje thee te gaan zitten, maar mijn woorden hielden hem tegen. Hij bleef half gebukt staan en dacht na over mijn vraag. Toen hij eindelijk iets zei, klonk zijn stem heel anders. ‘Wat een vreemde vraag. Hoe kom je daar zo op?’

‘Wat gebeurt er met hun ziel?’

‘Wat er met hun ziel gebeurt?’ Hij nam de tijd om te gaan zitten, zijn tuniek recht te trekken en zijn kopje heen en weer te schuiven. Uiteindelijk wreef hij over zijn mond en keek naar me op. Er zat een rode blos rond zijn neusvleugels. ‘Mensen die niet begraven zijn? In China? Eens even kijken. Het eenvoudige antwoord is, dat wij geloven dat er een ziel vrijkomt. Een kwaadaardige ziel komt terug om problemen te veroorzaken. Dus begraven we onze doden zorgvuldig. We geven ze geld om naar de volgende wereld te kunnen reizen. Dat...’ Hij schraapte zijn keel en tikte afwezig met zijn vingers. ‘... Dat heeft me altijd dwarsgezeten met betrekking tot Nanking. Ik ben altijd bang geweest voor de duizenden kwaadwillige zielen die in Nanking zijn blijven hangen.’

Ik zette het kopje neer en keek naar hem, met mijn hoofd scheef. Hij had nog nooit zo over Nanking gepraat.

‘Ja,’ zei hij, terwijl hij met zijn vingers over de rand van zijn

kopje ging. 'Ik heb me daar altijd zorgen over gemaakt. Er was niet genoeg grond in Nanking om behoorlijke graven te maken. De meeste mensen bleven maanden liggen voordat ze begraven werden. Sommigen waren al in de aarde opgegaan of in... in elkaar, voordat we de kans hadden om...' Hij aarzelde en bleef even in zijn thee zitten kijken, en ik weet nog dat ik dacht dat hij er plotseling heel oud uitzag. Ik kon de blauwe aderen zien onder zijn losse huid. Ik kon zijn botten voelen, wachtend onder het oppervlak. 'Ik heb eens een klein kind gezien,' zei hij zacht. 'Er was wat... wat vlees bij haar weggehaald door de Japanners, hier, onder haar ribben. Iedereen dacht dat ze dood was, maar niemand had haar begraven. Ze lag daar dagenlang, in het volle zicht van de huizen, maar niemand kwam naar buiten om haar te begraven. Ik begrijp nog steeds niet waarom niet. Het waren juist de gelukkige mensen die nog een lijk hadden om te begraven...' Zijn stem stierf weg en zijn vingers bewogen om het kopje.

Toen het erop leek dat hij niets meer zou zeggen, boog ik voorover en fluisterde: 'Shi Chongming. Vertel me wat er op de film gebeurt.'

Hij schudde zijn hoofd.

'Alstublieft.'

'Nee.'

'Ik moet het weten. Ik moet het echt weten.'

'Het spijt me. Als je het echt moet weten, help je me met mijn onderzoek.' Hij keek naar me op. 'Daarom ben je hier, nietwaar?'

Ik zuchtte en ging rechtop zitten. 'Ja,' zei ik. 'Ja, inderdaad.'

Hij glimlachte verdrietig. 'Ik dacht dat ik je kwijt was. Heel lang dacht ik dat je je had laten afleiden.' Hij wierp me een blik toe die tegelijkertijd triest en teder was. Zo had hij me nog nooit aangekeken. Voor het eerst sinds onze ontmoeting had ik het gevoel dat hij me aardig vond. Ik zal wel nooit weten welke reis hij heeft ondernomen in de paar weken dat we elkaar niet spraken. 'Waarom ben je teruggekomen?'

Toen ik opstond om weg te gaan, had ik gewoon de deur open

moeten doen en moeten vertrekken. Maar ik kon mezelf niet weerhouden. Ik bleef bij de deur staan en draaide me naar hem om. Hij zat aan het bureau. 'Shi Chongming?' zei ik.

'Hmmm?' Hij keek op alsof ik zijn gedachtegang onderbroken had. 'Ja?'

'U hebt een keer tegen me gezegd dat onwetendheid en slechtheid niet hetzelfde zijn. Weet u dat nog?'

'Ja. Dat weet ik nog.'

'Is dat waar? Denkt u dat het waar is? Dat onwetendheid niet hetzelfde is als slechtheid?'

'Natuurlijk,' zei hij. 'Natuurlijk is het waar.'

'Meent u dat echt?'

'Natuurlijk meen ik dat. Onwetendheid kun je vergeven. Onwetendheid is nooit hetzelfde als slechtheid. Waarom vraag je dat?'

'Omdat... omdat...' Er ging een gevoel door me heen dat uit het niets kwam en waardoor ik me heel machtig en licht in mijn hoofd voelde. 'Omdat het een van de belangrijkste vragen ter wereld is.'

39

Het werd kouder naarmate de dag vorderde. Er hing regen in de lucht en in de files bij de stoplichten waren de stevig dichtgeschoven autoraampjes beslagen. De wind bleef om de hoek hangen, uit het zicht, om dan plotseling op te duiken, dingen mee te pakken en ermee te verdwijnen in de ingangen van de metrostations. Ik stapte een paar straten van Fuyuki's appartementencomplex uit de metro, deed mijn jas stevig dicht en liep snel verder, waarbij ik de rood met witte Tokio-toren gebruikte als herkenningspunt in straten die ik niet herkende, vol restaurantjes en noedelmakers. Ik kwam langs een groothandel die Meat Rush heette, en ik ging langzamer lopen en staarde onbeleefd naar de klanten in de garage onder de winkel, die hun grote auto's vol laadden met stukken vlees van tien kilo. Vlees. Japan en China hadden allebei jaren gekend waarin de enige proteïnen die de bevolking kon krijgen van de coccons van zijdedwormen, en van sprinkhanen, slangen, kikkers en ratten kwamen. Nu hadden ze winkels die Meat Rush heetten.

Vlees, dacht ik, toen ik bij het ijzeren hek voor Fuyuki's appartement stond. Vlees. Er stond een garage open en een man in overall zette een van Fuyuki's grote, zwarte auto's in de was. De ramen waren open, de sleutels zaten in het contact en op de radio was een liedje te horen dat volgens mij wel van de Beatles zou kunnen zijn. Een man maakte het pad schoon met een

tuinslang. Ik legde mijn handen om de spijlen en keek langs het gebouw omhoog naar het penthouse. De ramen waren zwart en spiegelden. Ze lieten niets zien, alleen de weerspiegeling van de koude hemel. Shi Chongming dacht dat het middel dat Fuyuki in zijn appartement had, op de juiste manier bewaard moest worden om goed te blijven. *Vooral als het gevaarlijk of moeilijk was om zijn voorraad aan te vullen...*

Er was een telefooncel tegenover het appartementengebouw, dus stapte ik daar naar binnen. Tussen de randen achter het apparaat waren allemaal foto's gestoken van Japanse meisjes in hun slipje. Ik rommelde wat in mijn tasje, haalde Fuyuki's meishi eruit en keek er even naar. Winterboom. Winterboom. Ik duwde de haren uit mijn gezicht en draaide het nummer. Ik beet op mijn nagels terwijl ik stond te wachten. Toen hoorde ik een klik en een mechanische vrouwenstem die in het Japans zei: 'Tot onze spijt is dit nummer niet in gebruik. Controleer het nummer en kies opnieuw.'

Toen ik Jason weer zag, die avond in de club, was het bijna alsof er niets gebeurd was. Ik zat net mijn make-up te controleren in de spiegel in de kleine garderobe toen hij onderweg naar de bar bleef staan en zei: 'Ik weet wat jij nodig hebt. Ik weet hoe ik kan zorgen dat je je beter voelt.' Hij wees naar mijn buik en knipoogde sluw. 'Je moet alleen een beetje frustratie wegwerken, meer niet. We komen er wel uit als we thuis zijn.' Toen hij weg was en ik weer alleen naar mijn gezicht in de spiegel zat te kijken, merkte ik tot mijn verrassing dat ik niets voelde. Helemaal niets. Het is een beetje eng hoe snel ik me in mezelf kan terugtrekken. Oefening baart kunst, denk ik.

Het was een vreemde avond. Ik zei niet veel tegen de klanten en een van de andere gastvrouwen vroeg of ik me wel goed voelde. Van tijd tot tijd, tijdens korte pauzes in het gesprek, merkte ik dat Jason vol zelfvertrouwen naar me stond te kijken vanaf zijn plaatsje voor de bar. Eén keer trok hij zijn wenkbrauwen op en vormde met zijn mond woorden die ik niet begreep. Ik reageerde niet.

Mama Strawberry zat al een hele tijd tequila te drinken. Ik hield haar vanuit mijn ooghoek in de gaten en zag hoe ze sigaretten opstak, en ze vervolgens vergat en in de asbak liet liggen smeulen. Ze ging steeds bij de klanten op schoot zitten en waggelde een beetje bij het lopen. Toen er even niet zo veel klanten waren, ging ik tegenover haar aan het bureautje zitten. ‘Strawberry,’ zei ik. ‘Ik moet het nog steeds weten. Ik moet weten welke verhalen je hebt gehoord over Fuyuki.’

‘Sst!’ siste ze met een gevaarlijke blik, waarbij haar blauwe contactlenzen het licht opvingen van de wolkenkrabbers om ons heen en het weerspiegelden als diamanten. ‘Jij vergeet alles wat Strawberry heeft gezegd. Goed? Alles.’

‘Dat kan ik niet vergeten. Waarom zei u dat ik niets mocht eten?’

Ze nam nog een slok tequila en stak onhandig een sigaret in haar pijpje. Ze moest het drie of vier keer proberen voordat het lukte. Ze stak hem aan en keek me onderzoekend aan met haar waterige ogen. ‘Luister,’ zei ze na een tijdje, op een andere, zachtere toon. ‘Ik zal je iets vertellen. Ik zal je vertellen over moeder Strawberry.’

‘Ik wil niets weten over uw...’

‘Moeder Strawberry,’ zei ze kordaat. ‘Heel interessante vrouw. Toen zij meisje was, klein meisje, zo groot, had niemand in Tokio eten.’ Ik deed mijn mond open, maar Mama Strawberry stak haar hand op om me het zwijgen op te leggen. Haar stem klonk heel intens en geconcentreerd en ze keek naar een punt boven mijn hoofd. ‘Weet je dat, Grey? Iedereen honger.’

‘Ik weet het inderdaad. Ze verhongerden.’

‘Ja. Ja. Ze verhongerden. Verschrikkelijk. Maar toen gebeurde er iets. Iets verrassends voor mijn moeder. Plotseling begon de yakuza-markt.’

‘De zwarte markt.’

‘Niemand in Tokio noemt hem zwart. Ze zeggen “blauw”. De Blauwe Hemel-markt.’ Ze glimlachte en hief haar handen, met de palm omhoog, alsof ze de opgaande zon beschreef. ‘Blauwe hemel omdat het de enige plek was in Tokio waar geen wolken

waren. De enige plek in Tokio waar eten was.’ Ze keek uit het raam, langs de schommelende Marilyn. Het was een regenachtige avond: de neonreclame van Yotsuya Sanhome sputterde en siste en spuwde kleine lichtflitsen naar de natte straat, ver daarbeneden. De skyline was onduidelijk en vaag in de regen, als een illustratie bij een sprookje. ‘De grootste markt was daar.’ Ze wees de nacht in. ‘In Shinjuku. *Licht over Shinjuku.*’

Ik had gelezen over de door de maffia geleide markten in Shinjuku. Ik had altijd gedacht dat het een ongelooflijk gezicht moest zijn geweest in het platgegooide Tokio – het uithangbord zou hebben bestaan uit honderden gloeilampen en zou mijlener in het rond zichtbaar zijn geweest, stralend boven de geblakerde stadsdaken, als een maan boven een versteend bos. In de kraampjes werden walvis in blik, zeehondenworstjes en suiker verkocht, en er moet een sfeer hebben gehangen van een straatfestival, met lantaarns in de bomen en sissende houtskoolbranders en mannen die tegen de stalletjes leunden en *kasutori* dronken en op de grond spuwden. In die tijd was *kasutori* het enige substituut voor sake dat je in Tokio kon vinden. Ze zeiden dat je van het derde glas blind kon worden, maar wie gaf daarom? Wat maakte een beetje blindheid uit nu iedereen doodging?

‘Moeder Strawberry was gek op Blauwe Hemel-markt. Ze ging altijd met de andere kinderen kijken naar de auto van de yakuza-baas. De enige auto in Tokio in die dagen, en Blauwe Hemel leek voor haar wel de hemel. Ze kocht kleren en brood en *zanpan*-stoofpot.’ Strawberry zweeg even en keek me van opzij aan. ‘Weet Grey-san wat *zanpan*-stoofpot is?’

‘Nee.’

‘Stoofpot van restjes. Gemaakt van wat Amerikaanse soldaten niet eten. Uit keuken van Amerikanen. Niet veel vlees in *zanpan*-stoofpot. Als yakuza meer vlees in *zanpan* stopt, kunnen ze meer geld vragen. Het draait allemaal om *ka-tsjing ka-tsjing*.’ Ze deed of ze geld in een kassa gooide. ‘*Ka-tsjing ka-tsjing!* Dus gaat yakuza naar binnenland, naar Yamanashi en Tochigi, om vlees te stelen van boeren...’ Ze keek naar me op.

Plotseling leek ze heel klein en jong, zoals ze daar zat met haar handen boetvaardig op de tafel.

‘Wat?’ zei ik. ‘Wat is er?’

‘Zanpan.’ Haar stem werd nog zachter. De autolakrode lippenstift twinkelde en glom. ‘Dat is wat ik Grey-san wil vertellen. Moeder van Strawberry vond iets vreemds in zanpan van Licht over Shinjuku-markt.’

‘Iets vreemds?’ Ik kon alleen maar fluisteren.

‘Weet Grey-san wie de baas was in Licht over Shinjuku? De Fuyuki-bende.’

‘Wat vond uw moeder dan in de stoofpot?’

‘Vet dat raar smaakte. Niet normaal. En botten.’ Haar stem was nu bijna onhoorbaar. Ze zat ver naar me toe gebogen en haar ogen glansden. ‘Lange botten. Te lang voor varken, te dun voor koe.’ Voordat ze haar ogen neersloeg, dacht ik dat ik er iets van verdriet in zag, alsof ze beelden voor zich zag waarvoor ze zich schaamde. Achter haar schommelde Marilyn heen en weer voor het videoscherm dat op het tegenoverliggende gebouw gloeide.

‘Wat voor dier heeft zulke botten?’ vroeg ik.

Ze kneep haar ogen tot spleetjes en trok een sarcastisch glimlachje. ‘Op Blauwe Hemel-markt kun je alles kopen. Ook *oshaka*.’

Oshaka. Ik kende dat woord ergens van. Oshaka...

Ze wilde net verder vertellen toen het belletje van de kristallift ging, en we draaiden ons om naar de opengaande aluminium deur alsof we duivels hadden zitten oproepen. In de hal, op haar schonkige, in elkaar gedoken manier en met haar hoofd iets opzij, zodat het schuilging achter het glanzende haar, stond de onmiskenbare gestalte van de Verpleegster. Ze droeg een geelbruine regenjas en bijpassende leren handschoenen en stond duidelijk te wachten tot iemand naar haar toe kwam.

Strawberry schoot overeind, als door een bijna fysieke kracht, en kleurde fel onder haar make-up. ‘*Dame!*’ siste ze. ‘Wist jij dat ze zou komen?’

‘Nee.’ Ik bleef naar de Verpleegster kijken, maar boog me over

het bureau naar Strawberry en fluisterde dringend. ‘Wat bedoelt u met oshaka? Wat is oshaka?’

‘Sst.’ Ze huiverde en bewoog in haar jas alsof er ijs langs haar rug was gegoooid. ‘Praat niet zo hard. Hou nu je mond. Het is niet veilig.’

Fuyuki had de Verpleegster gestuurd om meisjes te kiezen voor nog een feest in zijn appartement. Het nieuws ging als een lopend vuurtje door de club. Ik zat met bonkend hoofd aan het vergulde bureau en keek toe hoe de Verpleegster zachtjes tegen Mama Strawberry praatte, die met gebogen hoofd en een donker en bitter gezicht namen op stond te schrijven. Op een gegeven moment wees de Verpleegster de club in en mompelde iets. Strawberry’s gouden pen bleef boven het aantekenblok hangen. Haar blik ging naar mij en even leek het erop dat ze iets zou zeggen. Maar ze bedacht zich zeker, want ze beet op haar lip en schreef nog een naam op het lijstje.

‘Jij bent ook gekozen,’ zei Jason, die naar het bureau kwam. Het was nog geen sluitingstijd, maar hij had zijn strik afgedaan en er stak een sigaret tussen zijn vingers. Hij keek peinzend naar de Verpleegster. ‘Weer een feest. Het beste dat ons kon gebeuren.’ Toen ik geen antwoord gaf, fluisterde hij: ‘Moet je die naaldhakken zien die ze aanheeft. Begrijp je wat ik wil zeggen?’ Zijn ogen waren gericht op haar voeten en benen en op haar strakke rok. ‘Ze brengt me serieus op ideeën, rare. Iets dat je echt fantastisch zult vinden.’

Hij glipte weg van het bureau en haalde de Verpleegster in toen ze voor de kristallift stond te wachten. Hij ging vlak naast haar staan, met zijn gezicht dicht bij het hare. Ze was ongewoon stil terwijl ze naar hem luisterde. Ik staaarde naar haar lange handen in de handschoenen.

‘Denk je dat hij zijn hand onder Ogawa’s rok laat glijden?’ zei Mama Strawberry toen ze naast me kwam staan. Ze keek naar Jason en bracht haar mond dicht bij mijn oor. Ik rook de tequila in haar adem. ‘Wil je met me wedden, Grey? Wedden wat hij daar vindt als hij zijn hand onder Ogawa’s rok steekt? Hè?’

Ze greep me dronken bij de arm om haar evenwicht te bewaren. 'Hè? Als je het Strawberry vraagt, vindt Jason een *chin chin* in haar slipje. Als je het Strawberry vraagt, dan ziet Ogawa eruit als een man.'

'Strawberry. Wat was dat vlees in de zanpan?'

Haar greep op mijn arm verstrakte. 'Niet vergeten...' siste ze. '... Dat het allemaal geruchten zijn. Niet verder vertellen.'

40

Nanking, 20 december 1937

Eerst leverden we de meelballetjes af bij Shujin en toen liepen we met zijn drieën de steeg uit. We gingen door de ochtendstraten en hielden de gebarricadeerde deuren goed in de gaten. Nanking, dacht ik, je bent een spookstad. Waar zijn je burgers? Stilletjes opgesloten in hun geblindeerde huizen? Verborgen in dierenhokken en onder vloeren? De sneeuw daalde stil op ons neer en bleef liggen op onze petten en jassen. De gele, zachte vlokken bedekten de oude geitenmest in de goten. We zagen geen sterveling.

‘Moet je kijken.’ Binnen tien minuten waren we bij een zijweg die naar de Zhongyang-weg leidde. De jongen stak zijn hand uit en wees op een rij zwart geblakerde huizen. Ze moesten pas nog gebrand hebben, want er kwam nog rook uit. ‘Dat is hem. De yanwangye. Dat doet hij als hij op jacht is.’

Liu en ik keken elkaar aan. ‘Op jacht?’

‘Op vrouwenjacht. Dat is zijn gewoonte.’

We deden onze mond open om iets te zeggen, maar hij legde ons met een vinger tegen zijn lippen het zwijgen op. ‘Niet nu.’

Hij sloop verder de straat door en bleef uiteindelijk staan voor de dubbele poort van een fabriek, die met zijn dak van gegalvaniseerd blik tweemaal zo hoog was als de huizen. Ik was wel honderd keer langs dat gebouw gelopen en had me nooit eer-

der afgevraagd wat het was. We gingen bij elkaar met onze voeten staan stampen en sloegen onze handen tegen elkaar om de bloedsomloop te stimuleren, terwijl we voorzichtig de straat door keken.

De jongen stak zijn vinger weer op. 'Hier woont hij,' fluisterde hij. 'Dit is zijn huis.' Hij duwde de deur op een kier. In het koude gebouw daarachter kon ik een paar donkere vormen onderscheiden, de rand van een of andere machine, vochtige betonnen muren, een lopende band. Tegen de muur tegenover ons lag een stapel ouderwetse rieten manden.

'Wat is dit?' fluisterde Liu, en ik hoorde aan zijn stem dat hij evenmin als ik door die deur naar binnen wilde gaan. De lucht in de fabriek deed me denken aan die van de slachthuizen aan de rand van de stad. 'Waarom heb je ons hier naar toe gebracht?'

'U wilde weten waarom die vrouw zo gilte.'

We aarzelden en keken naar de deur.

'Maak u geen zorgen.' De jongen zag onze gezichten en boog zijn hoofd naar ons toe. 'Het is veilig. Hij is er nu niet.'

Hij duwde de deur iets verder open. Een angstaanjagend gepiep weergalmde door het holle gebouw, en toen glipte de jongen door de kier en was hij weg. Liu en ik keken elkaar aan. Mijn ogen traanden van angst: onnodige angst, hield ik mezelf voor, want er bestaan geen duivels. Toch duurde het lang voor ik genoeg moed bij elkaar geschraapt had om de deur open te duwen en naar binnen te stappen. Liu kwam achter me aan en we bleven even staan om onze ogen te laten wennen aan het donker.

Het gebouw moest een zijdefabriek zijn geweest: ik zag een vat om cocons in te koken, vier of vijf industriële weefgetouwen en tegen de muur tientallen zeskantige zijdespoelen. De jongen stond in de hoek bij een deurtje naar ons te wenken. We gingen naar hem toe en onze voetstappen klonken hol en eenzaam in deze hoge, industriële kathedraal. Hij duwde de deur open en bleef met zijn vingers op de deurkruk staan om ons de ruimte daarachter te laten zien, die het kantoor van de bedrijfsleider moest zijn geweest. We kwamen achter hem staan.

Toen ik zag wat zich in die kamer bevond, sloeg ik mijn hand voor mijn mond en tastte naar de muur om niet door mijn benen te zakken.

‘Oude Vader Hemel,’ fluisterde Liu, ‘wat gebeurt er hier? Wat gebeurt er hier?’

41

Sommige dingen zijn afschuwelijker dan je je voor kunt stellen. Pas in de auto op weg naar Fuyuki's feest herinnerde ik me wat oshaka betekende. Waar ik het gelezen had. Ik zat stijf rechtop en haalde diep adem om het trillen van mijn lichaam tegen te gaan. Ik had de chauffeur moeten laten stoppen. Ik had het portier open moeten doen en uit de rijdende auto moeten springen, maar ik was verlamd terwijl het vreselijke idee door me heen kroop. Toen ik in het appartementencomplex arriveerde, lag er een dun laagje zweet in mijn nek en in mijn knieholten.

Mijn auto was de laatste van het konvooi en tegen de tijd dat ik boven kwam, zaten de mensen al aan tafel. Het was kil buiten – het zwembad was bevroren en was bezaaid met weerspiegelde sterren – dus werden we naar een lage eetzaal met uitzicht over het zwembad gebracht. De Tokio-toren aan de andere kant was zo dichtbij dat de grote, ronde eettafels baadden in het rode en witte zuurstoklicht.

Ik bleef even om me heen staan kijken. Het leek allemaal zo onschuldig. Fuyuki zat mager als een skelet in een rood coureursjasje met het woord *BUD* erop geborduurd in zijn rolstoel aan de hoofdtafel een sigaar te roken en vriendelijk tegen zijn gasten te knikken. Er waren nog maar een paar plaatsen vrij aan een tafel bij het raam. Ik glipte in een stoel, knikte stijfjes naar mijn twee oudere buurmannen, pakte een servet en deed alsof ik helemaal opging in het uitvouwen daarvan.

In de hoek, achter de vitrinekast, was een keukentje waar de kelners druk in de weer waren met bladen en glazen. Midden in de ruimte stond de Verpleegster, koel en onbewogen temidden van al die activiteit. Ze was gekleed in haar gewone, zwarte pakje en stond een beetje afgewend van de kamer, zodat de glanzende pruik gedeeltelijk voor haar gezicht viel, vlees te snijden op een grote, houten plank. Haar wit gepoederde handen bewogen zo snel dat het bijna niet te volgen was. Jason stond in de deuropening te kijken, nonchalant met één hand tegen het kozijn geleund. Er stak een brandende sigaret tussen zijn vingers en hij bewoog alleen om kelners met flessen of schalen te laten passeren. Ik legde het servet met houderige, automatische gebaren over mijn schoot en kon mijn blik niet losrukken van de handen van de Verpleegster. Wat voor vreemde vleessoorten waren die gewend te bereiden, vroeg ik me af. En hoe had ze de ingewanden van een man verwijderd, een man wiens horloge na deze behandeling nog netjes om zijn pols zat? De gastvrouwen die in de buurt van de keuken zaten, wierpen telkens ongemakkelijke blikken op haar. Met dat mes in haar handen en die razendsnelle bewegingen kon je niet verwachten dat mensen gewoon bleven doen.

Een kelner stak zijn hand in de ronde holte midden in de tafel waar ik aan zat. Hij draaide zijn hand een paar keer en plotseling sprong er een blauwe vlam de lucht in, zodat een paar van de gastvrouwen schrokken en giehelden. Ik keek hoe de kelner de vlam bijstelde en er een grote, roestvrij stalen kom water boven zette. Donkere, pulpachtige slierten zeewier bewogen op de bodem, en toen de eerste heldere bubbels zich als zilveren steentjes verzamelden, klaar om naar het oppervlak te rijzen, schoof hij van een zilveren schotel een hoop gesneden wortels, paddestoelen en kool in het water en ook nog een handvol blokjes tofoe, crèmekleurig als vlees. Hij roerde een keer in de soep, deed een deksel op de schaal en ging naar de volgende tafel.

Ik keek naar mijn placemat. Er lag een groot, linnen schort voor me, met een kleine bamboetang ernaast en een kommetje saus, glanzend van het vet.

‘Wat is dit? Wat gaan we eten?’ vroeg ik de man aan mijn rechterkant.

Hij grinnikte en maakte zijn schort vast. ‘*Shabu shabu*. Weet je wat shabu shabu is?’

‘Shabu shabu?’ De huid rond mijn mond prikte heel even. ‘Ja. Natuurlijk. Ik weet wat shabu shabu is.’

Gesneden vlees. Gewoon vlees, dat rauw op tafel werd gezet. Mama Strawberry zou hier nooit shabu shabu eten. Ze zou helemaal niets eten in dit appartement, omdat ze al die verhalen had gehoord – de verhalen over vreemd vlees dat naast de kraampjes met oshaka werd verkocht. Oshaka. Het was een vreemd woord, dat zoiets betekende als ‘tweedehands’ of ‘weggegooide spullen’. Maar in de auto had ik begrepen wat Strawberry had geprobeerd me te vertellen: in een stad als het naoorlogse Tokio werd niets weggegooid dat gegeten of verbrand of voor voedsel geruild kon worden. De enige mensen die zo slecht op hun spullen pasten, waren de doden. Toen ze oshaka zei, bedoelde ze eigenlijk ‘de bezittingen van de doden’.

De kelner haalde het deksel van de kom op tafel en de zoete stoom rees in een kolom omhoog. In het kokende water dansen en sprongen de blokjes tofoe.

Het vlees werd rondgedeeld, zo dun gesneden als carpaccio, zodat de schaal zichtbaar bleef door de plakjes heen. Ik liet de kelner de schaal aan mijn linkerkant zetten, maar ik begon niet meteen het vlees rond mijn eetstokjes te rollen, zoals mijn buuren deden. In plaats daarvan bleef ik ernaar zitten staren, met een brok in mijn keel. Iedereen zat te eten, hield de plakjes rauw vlees omhoog tegen het licht, zodat de rood-wit gemarmerde kleur goed te zien was, doopte het dan in het kokende water en bewoog het heen en weer – zwiep zwiep, shabu shabu. Nu in de saus dopen en je hoofd achteroverhouden. De gasten lieten het vlees in zijn geheel in hun mond vallen. Op hun kin verzamelden zich pareltjes vet.

Het zou niet lang duren voordat men zag dat ik niet at, dacht ik. Ik pakte wat vlees, doopte het in de borrelende soep, bracht

het naar mijn mond en knabbelde aan de rand. Ik slikte moeizaam zonder iets te proeven en moest plotseling denken aan Shi Chongming, en ik dacht eraan hoe pijnlijk het voor hem was om te eten. De rest van het vlees legde ik in het sauskommetje en toen nam ik haastig een slokje rode wijn. Bizon, die aan Fuyuki's tafel zat, at ook niet. Er lag een lichte trek van onbehagen op zijn gezicht terwijl hij naar de Russinnen keek, die aan weerskanten van hem zaten en allebei enthousiast het vlees in hun mond schoven. *Dat komt omdat jij het weet, Bizon, dacht ik. Jij weet alles over oshaka en zanpan-stoofpot en wat Fuyuki denkt dat hem onsterfelijk maakt. Is het niet? Jij kent de waarheid.*

De kelners liepen niet langer het keukentje in en uit en Jason was naar binnen geglipt. Hij stond een tijdje heel dicht bij de Verpleegster op zachte fluisterton tegen haar te praten. Iedere keer als ik opkeek zag ik hem daar op haar in praten, alsof hij probeerde haar ergens van te overtuigen. Ze bleef gewoon doorwerken; het was bijna alsof hij er niet was. Eén keer draaide hij zich toevallig om, keek de eetzaal in en zag mij naar hen kijken. Ik moet er heel bleek en geschrokken uit hebben gezien, zoals ik daar stijf rechtop aan tafel zat. Hij deed zijn mond open, leek iets te willen zeggen, keek toen van opzij naar de Verpleegster en lachte zijn geheime lachje, een lachje waarin ik geacht werd te delen. Hij legde de punt van zijn tong tegen zijn onderlip en duwde ertegen, zodat de binnenkant van zijn mond even te zien was.

Ik sloeg mijn ogen neer naar het afkoelende vlees op mijn eetstokjes. Het werd steeds witter van het stollende vet. Mijn maag verkrampte en er sloeg een golf van misselijkheid door me heen.

Aan de andere tafel zaten Bizon en Fuyuki te praten over een magere jongeman met een huid vol acne en blond geverfd, donzig haar. Het was een nieuwe rekrut en hij leek te wachten tot hij bij de tafel werd geroepen. 'Kom naar voren, *chimplira*,' zei Fuyuki. 'Kom hier, *chimplira*. Kom hier.' *Chimplira* was een woord dat ik nog niet vaak was tegengekomen. Pas maanden

later kwam ik erachter dat het een term was voor een rekrut van de maffia. Het betekende letterlijk ‘lulletje’. De chimpira kwam voor Fuyuki staan, die zijn rolstoel had omgedraaid en met zijn stok een kant van het wijde, lavendelkleurige jasje van de chimpira optilde, waar geen overhemd onder bleek te zitten, maar een zwart t-shirt. ‘Moet je kijken,’ zei hij tegen Bizon. ‘Zo kleden ze zich tegenwoordig!’ Bizon glimlachte flauwtjes. Fuyuki zoog zijn wangen naar binnen, liet zijn stok zakken en schudde spijtig zijn hoofd. ‘Die jonge mensen. Wat een schande.’

Hij maakte een gebaar naar een kelner, die de keuken in ging. Iemand bracht een stoel en de gasten aan de tafel schoven wat op, zodat er naast Fuyuki ruimte vrijkwam voor de chimpira. Hij ging zitten en trok nerveus het jasje over het versmade t-shirt. Met een bleek gezicht keek hij naar de andere gasten. Pas toen de kelner snel met een blad arriveerde en daar twee kleine, ongeglazuurde kopjes, een kan sake, een vel zwaar, wit papier en drie kommetjes met rijst en zout af haalde, ontspande de chimpira zich een beetje. Op het blad lag een hele vis, die met een weggezonden oog naar het plafond keek. De chimpira had de benodigdheden voor het *sakazuki*-ritueel voor zich staan. Dat was goed nieuws. Fuyuki heette hem welkom in de bende. Toen het ritueel begon – de vissenschubben werden van de vis geschraapt en in de sake gedaan, het zout werd met de vingertoppen tot piramiden gevormd en er werden eden gezworen door Fuyuki en de chimpira – besepte ik dat alle gasten in de kamer ernaar keken. Niemand keek naar de keuken, waar de Verpleegster het keukenmes had neergelegd en aan het aanrecht haar handen waste.

Ik liet mijn glas zakken en keek in stilte toe terwijl ze haar handen afdroogde, haar pruik gladstreek, waarbij haar grote handen plat over haar achterhoofd streken, en uit een la een grote bus pakte met een klapdeksel. Ze maakte hem open, duwde haar handen erin en haalde ze door de inhoud. Toen ze haar handen er weer uit haalde, waren ze bedekt met een fijn, wit poeder dat talkpoeder of meel kon zijn. Ze schudde ze af, zodat het overtollige poeder weer in de bus viel, keek op en sprak

één zin tegen Jason. Ik zat op het randje van mijn stoel en probeerde de woorden van haar lippen te lezen, maar ze wendde zich af, duwde met haar rug tegen de deur aan de andere kant van de keuken, met haar witte handen voor zich uitgestoken als een dokter die een operatiekamer in gaat, en was weg. Niemand zag hoe ze vertrok en hoe Jason zijn sigaret uitdrukte en naar mij keek met opgetrokken wenkbrauwen en een glimlach op zijn gezicht. Ik keek hem recht aan en bloosde. Hij wenkte met zijn hoofd naar de deur waardoor de Verpleegster was verdwenen en liet me zijn vochtige tong weer zien, boven zijn kapotte tand. Hij stak zijn hand op en vormde met zijn mond het woord 'vijf'; toen verdween hij door dezelfde deur en liet mij achter met mijn kille gedachten.

Ik had echt nog nooit zo iemand als Jason meegemaakt. Al die tijd had ik te maken gehad met iets dat mijn begrip volledig te boven ging. Het was de bedoeling dat ik hem volgde. Het was de bedoeling dat ik vijf minuten wachtte en dat ik dan achter hem aan ging om te zien hoe hij en de Verpleegster elkaar uitkleedden. Het was waarschijnlijk de bedoeling dat ik toekeek, zodat het tableau ontstond waar hij altijd al over had gefantaseerd, dat van de misvormde en de minnares. En dan werd ik geacht mee te doen. Plotseling kwam het macabere beeld bij me op van een Japanse dans die ik eens had horen beschrijven en die werd uitgevoerd door prostituees bij een warme bron: 'de dans in de stroom' heette hij. Bij elke stap die ze de rivier in doet, moet ze haar kimono iets hoger optillen om hem droog te houden. Zo wordt ze centimeter voor centimeter onthuld. Een bleke kuit. Een lichte, blauwige huid. Iedereen houdt zijn adem in, wachtend op de rest. De zoom komt nog iets omhoog, een heel klein beetje. Hoe zou de Verpleegster er in haar blootje uitzien? Wat zou hij denken als hij haar aanraakte? En wat zou zij denken als zij hem aanraakte? Als ze een levende mens aanraakte, hoe kon ze die dan apart zien van de dode mensen die ze voor Fuyuki fijnmaalde? Zou hij tegen haar fluisteren wat hij tegen mij gefluisterd had: *Ik hou ervan om engerds te neuken...*

Ik stak een sigaret op, schoof mijn stoel met een scherpe kras achteruit en liep naar de glazen deuren naar het zwembad. Ze stonden op een kier en het was rustig en griezelig stil bij het zwembad; je hoorde alleen het bubbelen van de waterfilter en gedempte verkeersgeluiden van snelweg nummer een. Alleen mijn pupillen werden kleiner. Voor de rest was ik helemaal stil, geluidloos. Langzaam als een slang richtte ik me op de gangen om me heen, heel langzaam en steeds bewoog ik over de binnenplaats. Op vaste afstanden stonden er kleine lampen rond het zwembad. Ik legde mijn vingers tegen het glas. De lampen deden me denken aan de kleine, boeddhistische lampen die ze naast een lijk aansteken.

Waar waren Jason en de Verpleegster heen gegaan? Waar ze ook waren, de rest van het appartement was nu leeg en onbewaakt. Dat was nog eens ironisch: Jason kon niet weten hoe hij me had geholpen. Ik stelde me de kamers onder me voor, alsof er op het raam voor me een plattegrond was getekend. Ik zag mezelf of mijn geest door de luxueus gelambriseerde gangen lopen en de kamer onder het zwembad in gaan. Ik zag hoe ik me over een glazen bak boog en met beide handen iets optilde...

Ik keek over mijn schouder. Fuyuki en de chimpira aten shabu shabu en Bizon stond over een stoel heen gebogen met een gastvrouw in een strapless jurk te praten. Niemand keek naar mij. Ik duwde de glazen deuren nog een fractie verder open en stapte de vochtige nacht in. De kamer onder het zwembad, waar ik de glazen bak had gezien, was donker. Ik haalde diep adem en deed een stap naar voren met een metalig geklik van hakken op het koude marmer. Ik wilde me net van de deuren verwijderen toen iemand in de kamer achter me begon te hoesten.

Ik draaide me om. De chimpira klopte op Fuyuki's rug en mompelde zachtjes iets tegen hem, met zijn hoofd bezorgd naar hem toe gebogen. De rolstoel was van de tafel weg geduwd en Fuyuki zat met zijn hoofd en schouders naar voren. Zijn voeten in de dure maatschoenen staken scherp voor hem uit, zodat zijn lichaam een haarspeldbocht beschreef. Alle gesprekken in de kamer vielen stil en alle ogen waren op hem gericht toen

hij naar zijn keel greep. De chimpira schoof zijn stoel achteruit en stond hulpeloos met zijn armen te zwaaien, van de ene deur naar de andere kijkend alsof hij verwachtte dat er iemand zou komen helpen. Fuyuki's mond ging open, bijna in slow motion, zijn hoofd bewoog zich achteruit en toen schoten zijn armen plotseling als een veer naar voren en ging zijn borstkas naar achteren, zodat hij zo strak stond als een boog.

Iedereen in de kamer kwam tegelijkertijd in beweging. Ze sprongen uit hun stoelen en haastten zich naar hem toe. Iemand schreeuwde bevelen, iemand anders stootte een vaas bloemen om, er vielen glazen en een kelner sloeg met zijn hand tegen een alarmknop. Een rode lamp aan de muur boven me flitste geluidloos aan en uit. Fuyuki probeerde nu op te staan. Hij schoot van de ene kant naar de andere in zijn rolstoel en zwaaide in paniek met zijn handen. Naast hem stond een gastvrouw vreemde, gealarmeerde geluidjes te maken en deed zijn bewegingen na terwijl ze op en neer sprong in haar pogingen om hem op zijn rug te slaan.

'Weg. Weg.' De chimpira dreef de meisjes in de richting van de gang. Andere gastvrouwen volgden zo snel dat ze allemaal als domino's tegen elkaar aan vielen en piepend en met verbijsterde blikken naar voren schuifelden, met hun onderbuik naar voren van verrassing, alsof ze als ganzen werden voortgedreven. De chimpira keek over zijn schouder naar Fuyuki, die op zijn knie op de grond was gevallen en schokkend naar zijn keel greep. 'Naar buiten,' riep hij tegen de meisjes. 'Naar buiten! Nu meteen!'

Ik stond te trillen. Ik liep niet achter de menigte aan, maar stapte weg van de glazen deuren en liep snel naar het zwembad, op weg naar de gang aan de andere kant. Het was stil op de binnenplaats en de rode lamp werd weerspiegeld in het water. Achter me in de verlichte kamer rinkelde de telefoon en blafte iemand bevelen.

'Ogawa. Ogawa!' Het was de eerste keer dat ik iemand de Verpleegster bij haar naam hoorde noemen. 'Ogawa! Waar zit je, verdomme?'

Ik liep verder naar de deuren aan de andere kant, de stilte in, somber en met geheven hoofd, terwijl het licht en de geluiden achter me vervaagden. Net toen ik voorbij het zwembad was en mijn bestemming bijna had bereikt, gingen de deuren open en kwam de Verpleegster naar buiten. Ze liep een beetje suffig mijn kant uit terwijl ze haar pruik op zijn plaats duwde en haar kleren rechte trok.

Misschien drong de ernst van de situatie nu pas tot haar door, want ze ging als in een trance af op de commotie achter mij. Eerst dacht ik dat ze me niet had gezien, maar toen ze dichterbij kwam, stak ze automatisch haar hand uit om mij mee te nemen, terug naar de kamer. Ik deed een paar stappen naar achteren en liep met haar mee, maar ver opzij van haar, zodat ik uit haar gezichtsveld kon glippen en weer in de nacht kon verdwijnen. Ik keek om me heen naar de verschillende deuren en ramen om te zien of ik ergens in kon glippen. Maar voordat ik wist wat er gebeurde, dook de chimpira op uit het niets en greep hij mijn hand alsof ik een kind was.

‘Laat los,’ zei ik, kijkend naar zijn hand. Maar hij trok me achter de Verpleegster aan de kamer in. ‘Laat me los!’

‘Wegwezen hier. Ga met de anderen mee. Nu meteen!’

Hij duwde me door de deuren de kamer in, waar lawaai en verwarring heersten. Het was een chaos. Mannen die ik niet herkende waren in de deuropeningen verschenen en er renden mensen door de gangen. Ik bleef staan op de plek waar ik naartoe was gedirigeerd, en de andere meisjes stonden in een onzeker groepje om me heen te schuifelen en tegen elkaar aan te botsen, omdat ze niet wisten wat ze moesten doen. De Verpleegster baande zich een weg tussen de gasten door en duwde met haar elleboog mensen aan de kant. Aan de andere kant van de kamer viel een lamp met een angstaanjagende knal tegen de vloer.

‘Mijn tas!’ jammerde Irina, die aanvoelde dat we allemaal het appartement uit gegooid zouden worden. ‘Ik heb tas daar laten liggen. Hoe krijg ik tas nou terug?’

De Verpleegster boog zich voorover en tilde Fuyuki in één beweging op, met haar armen om zijn middel, zo gemakkelijk

alsof hij een peuter was. Ze nam hem meteen mee naar een sofa onder het raam, schoof zijn benen over de rand van de leuning en boog hem voorover. Toen sloeg ze beide armen om zijn ribbenkast, legde haar gezicht tegen zijn rug en duwde. Voor haar benen werden zijn voetjes opgetild en bleven even hangen alsof het de voeten van een marionet waren, en toen vielen ze weer op de grond. Ze herhaalde de beweging. De voeten voerden nogmaals hun marionettendansje uit en nog een derde keer, en dit keer moest er iets naar buiten zijn geschoten, want iemand wees naar de vloer, een kelner veegde het discreet op met een servet en iemand anders liet zich met zijn handen tegen zijn slapen in een stoel zakken.

‘Arigate-e!’ zuchtte een van de zware jongens, die opgelucht naar zijn borst greep. *‘Yokatta!’*

Fuyuki haalde adem. De Verpleegster droeg hem naar zijn rolstoel en liet hem erin vallen. Ik kon hem heel even duidelijk zien zoals hij uitgeput in de stoel zat, met zijn handen slap naast zich en zijn hoofd opzij. De kelner probeerde hem een glas water op te dringen en de Verpleegster knielde naast hem en hield zijn arm tussen duim en wijsvinger om zijn pols op te nemen. Ik had geen kans nog langer te kijken; er was een dikke man in jacquet in de deuropening verschenen, die alle meisjes door de gang naar de lift bracht.

42

Meer dan tweeduizend jaar geleden, zo luidt de legende, leefde de mooie Miao-shan, de jongste dochter van koning Miao-chuang. Tegen de wens van haar vader in weigerde ze te trouwen en hij stuurde haar in zijn woede in ballingschap naar een berg die Xiangsham heette, de Geurende Berg, waar ze van de bomen at en uit geparfumeerde stromen dronk. Maar in het paleis werd haar vader ziek. Zijn huid was aangetast en hij kon niet meer uit bed komen. Miao-shan hoorde van zijn ziekte, en omdat ze zoals elk Chinees meisje wist hoe belangrijk de toewijding van een dochter was, aarzelde ze niet haar eigen ogen uit te steken en haar bedienden opdracht te geven haar handen af te hakken. Haar handen en ogen werden naar het paleis gestuurd, waar er een medicijn van gemaakt werd dat aan haar vader werd gegeven, die volgens de mythe op wonderbaarlijke wijze herstelde.

Miao-shan was een van de mooiste verwijzingen; ze was een van de volmaaktste steken in het wandtapijt dat ik ging ontrafelen.

De Russinnen dachten dat ik dronken of ziek was. In de verwarring waren wij drieën in de eerste taxi beland die voor het appartementenblok stilhield. Ik had me in een hoek laten vallen en zat de hele weg naar huis met mijn hoofd tussen mijn benen en een hand voor mijn gezicht. 'Niet spugen,' zei Irina. 'Ik vind het verschrikkelijk als mensen gaan spugen.'

In huis was het ijskoud. Ik deed mijn schoenen uit en liep de gang door naar mijn kamer. Een voor een haalde ik de portfolio's voor de dag en gooide ze midden in de kamer leeg, zodat alle aantekeningen en schetsen als sneeuw neerwarrelden op de vloer. Sommige vielen met de goede kant omhoog, als oude gezichten die naar me opkeken. Ik haalde al mijn boeken van de planken en bouwde muren om de papieren heen, zodat er een kleine, omsloten plek in het midden van de kamer ontstond. Ik deed de elektrische kachel aan en ging in het midden zitten met mijn jas aan. Daar lag een schets van de brandende Purperberg. Een lang verslag van de brug van lijken over het Jiangdongmen-kanaal. Morgen ging ik weer naar Fuyuki. Je merkt het altijd als je de waarheid nadert – dan is het alsof de lucht begint te tintelen. Ik was vastbesloten. Ik zou me goed voorbereiden.

De voordeur ging luidruchtig open en iemand stampte de trappen op. We hadden Jason in het appartementengebouw achtergelaten. Ik had hem even in de hal met het getinte glas gezien, waar hij zwijgend tussen de gastvrouwen stond met zijn tas over zijn borst. De portier probeerde uit alle macht taxi's voor iedereen te regelen, en vier verplegers gebruikten hun tassen om zich in tegenovergestelde richting een weg door de menigte te banen, op weg naar de lift, maar Jason had in al die verwarring heel stil geleken: zijn gezicht had een vreemde, geschokte, grijze tint en toen hij opkeek en me zag, leek hij me heel even niet te herkennen. Toen tilde hij houterig zijn hand op en liep op me af. Ik draaide me om en stapte bij de Russinnen in een taxi. 'Hé!' had ik hem horen roepen, maar voordat hij door de menigte heen kon dringen, reed de taxi al weg.

Nu hoorde ik hem met zware voetstappen over de gang lopen. Ik stapte van de divan en ging naar de deur, maar voordat ik die bereikt had, gooide hij hem open en stond hij zwaaiend in het schemerdonker. Hij had niet eens zijn schoenen uitgedaan of zijn tas opgehangen, maar was rechtstreeks naar mijn kamer gekomen. Zijn gezicht was bezweet en er zaten vlekken op zijn mouw.

‘Ik ben het.’ Hij legde dronken een hand op zijn borst. ‘Ik ben het.’

‘Dat zie ik.’

Hij lachte kort. ‘Zal ik je eens iets vertellen? Ik had geen idee hoe volmaakt jij bent! Tot vanavond had ik er echt geen idee van. Jij bent volmaakt!’ Hij wreef onhandig over zijn gezicht en likte langs zijn lippen, terwijl hij naar mijn blouse keek en naar de strakke, fluwelen rok die ik aanhad. Er hing een vreemde vochtigheid om hem heen. Ik rook alcohol en zweet en nog iets anders. Iets als het speeksel van een dier. ‘Rare, ik neem mijn petje voor je af. Je bent net zo slecht als ik. Net zo ziek als ik. Puzzelstukjes. We hebben allebei precies wat de ander nodig heeft. En nu,’ hij hief zijn hand, ‘nu ga ik je iets vertellen wat je echt prachtig zult vinden.’ Hij greep de zoom van mijn blouse. ‘Trek dat ding uit en laat me je...’

‘Niet doen.’ Ik duwde zijn handen weg. ‘Raak me niet aan.’

‘Hé! Kom op...’

‘Nee!’

Hij aarzelde verrast.

‘Luister goed,’ zei ik. Mijn keel kneep dicht. Het bloed stroomde naar mijn gezicht. ‘Luister goed naar wat ik zeg. Ik heb je iets heel belangrijks te vertellen. Je hebt het mis als je zegt dat we op elkaar lijken. Dat is niet zo. Absoluut niet.’

Hij begon te lachen en schudde zijn hoofd. ‘Och, kom nou toch.’ Hij wiebelde met zijn vinger. ‘Probeer me nou niet te vertellen dat je niet een beetje pervers bent...’

‘We lijken niet op elkaar,’ siste ik, ‘omdat onwetendheid niet hetzelfde is als krankzinnigheid, Jason. Dat is het nooit geweest.’

Hij staarde me aan. Er verschenen boze, rode vlekken in zijn gezicht. ‘Worden we bijdehand?’

‘Onwetendheid,’ herhaalde ik met bonzende slapen, ‘is niet hetzelfde als krankzinnigheid. Het is niet hetzelfde als perversiteit of slechtheid of een van de andere dingen waarvan je me zou kunnen beschuldigen. Sommige mensen zijn gek en anderen zijn ziek en er zijn nog anderen die slecht zijn, of vreemd, of hoe je het ook maar wilt noemen. Maar dit is heel belang-

rijk.' Ik haalde diep adem. 'Dat is niet hetzelfde als onwetendheid.'

'Ik snap het,' zei hij, zwaar ademend. Zijn gezicht was rood en ik ving een glimp op van een veel oudere, vleziger Jason in de toekomst, te dik en te slap. Hij zwaaide iets naar achteren en toen weer naar voren in een poging zijn hoofd op de juiste afstand te brengen om de plek waar de ader in mijn hals klopte goed te kunnen zien. 'Ik snap het. Je bent zomaar opeens een kreng geworden.' Hij zette zijn voet over de drempel en boog een eindje de kamer in, zodat zijn gezicht vlak bij het mijne kwam. 'Ik heb verdomme zo veel geduld met je gehad. Niet dan? Ook al zei een stemmetje in mij: "Jason, stomme idioot, waarom verspil je je tijd aan die kleine gek?" En toch heb ik alleen maar geduld gehad. En wat krijg ik ervoor terug? Jou. Jij moet zo nodig raar tegen me gaan doen, heel raar.'

'Tja, dat komt waarschijnlijk doordat ik nu eenmaal een rare ben,' zei ik stijfjes.

Hij deed zijn mond open en weer dicht. 'Wat is dat? Moet dat een grapje voorstellen?'

'Nee. Het is geen grapje.' Ik stak mijn hand uit om de deur dicht te schuiven. 'Welterusten.'

'Jij kleine heks,' zei hij met stil ontzag. 'Jij vervloekte, kleine...'

Ik deed de deur een klein eindje open en schoof hem toen snel over de rail naar zijn voet, zodat hij achteruitsprong.

'Verdomme!' riep hij. Ik deed de deur dicht en op slot. 'Nou heb je het verbruid, jij kleine idioot.' Hij schopte tegen de deur. 'Schijterige stumper.' Ik hoorde hem door de gang stommelen, zonder goed te weten hoe hij zijn frustratie moest uitleven. Ik verwachtte dat hij de deur in zou trappen. Of dat hij er met beide vuisten vooruitgestoken tegenaan zou rennen. Ik stak een sigaret op en ging met mijn vingers tegen mijn hoofd gedrukt tussen mijn boeken zitten wachten tot hij het opgaf.

Hij schopte nog een keer tegen de deur en vuurde een laatste schot af: 'Je hebt net een grote fout gemaakt, stommeling. De grootste fout van je leven. Je zult hier tot je dood spijt van hebben.'

Toen hoorde ik hem in zichzelf mopperend terugstommelen naar zijn kamer en onderweg tegen de schermen op de gang slaan.

Toen hij weg was en alles stil was in huis, bleef ik een tijdje stil zitten. Ik rookte de ene sigaret na de andere en inhaleerde de rook diep om te kalmeren. Toen er bijna een halfuur voorbij was gegaan en ik wat rustiger was geworden, stond ik op.

Ik streek een stuk papier plat op de vloer en haalde mijn pot met kwasten te voorschijn. Daarna zat ik een tijdje omringd door mijn boeken en schildergerei met mijn handen op mijn enkels naar het licht van Mickey Rourke te staren. Ik probeerde me voor te stellen hoe het zou zijn om een andere mens op te eten. Op de universiteit had ik zo veel moeten lezen over zo veel onbelangrijke dingen; er lag jaren van onzin opgestapeld in mijn hoofd. Ik moest me heel hard concentreren om me de dingen te herinneren die ik nu nodig had.

Na een tijdje drukte ik mijn sigaret uit en mixte een beetje gele oker, een beetje meekraprood en een beetje zinkwit. Toen ging ik snel aan de slag en liet de verf zich ophopen waar die maar wilde. Er was maar één reden waarom je een andere mens zou kunnen opeten, dacht ik, maar één goede reden. Uit het eind van mijn kwast vloeide een gezicht met ingevallen wangen en een nek als een stokje. Daaronder de uitstekende ribben met hun schaduwen en een spitse, broodmagere hand op de bevroren grond. Een uitgehongerde man.

Honger kon ik begrijpen. Het is een van die koude schaduwen die over de wereld gaan en de oorlog op de voet volgen. In de tijd van Stalin waren er twee grote hongersnoden geweest: honderden Russen hadden zich in leven moeten houden door het eten van mensenvlees. Ik was op de universiteit naar de inaugurele rede geweest van een professor die toegang had gekregen tot de stadsarchieven van Sint-Petersburg en die daar bewijzen had gevonden dat de bevolking van Leningrad tijdens het grote beleg in de Tweede Wereldoorlog haar doden had opgegeten. Ik liet een lang, droog scheenbeen op het papier druiven.

pen, met aan het eind een voet als een bovenmaats stuk fruit. Je moest wel heel veel honger hebben en heel wanhopig zijn om een mens op te eten. Er kwamen andere onplezierige namen op in mijn hoofd: de Donnerpas, de expeditie van John Franklin, de *Nottingham Gallery*, de *Medusa*, het Old Christians' rugby-team in de Andes. En wat bedoelden de Chinezen als ze zeiden: *Yi zi er shi*, 'We hebben zo'n honger dat we elkaars kinderen op zouden kunnen eten?'

Ik schilderde de kanji ervoor.

Honger.

Ik stak nog een sigaret op en krabde op mijn hoofd. Je kunt je niet voorstellen waartoe je in staat bent als je doodgaat van de honger. Maar er was nog meer: mensen hebben nog andere redenen om kannibaal te worden. Ik nam een kalligrafiepenseel en maakte het tablet Oost-Indische inkt nat. Ik deed inkt op het penseel en tekende heel langzaam een enkele kanji, die iets leek op het karakter voor het cijfer negen, maar met een achterwaartse uithaal aan de staart.

Macht.

Er was op de universiteit een student geweest die helemaal gek was op oorlogszuchtige sekten in Afrika. Ik herinnerde me dat hij de universiteit vol hing met posters voor een lezing over de Luipaard-genootschappen uit Sierra Leone en de Liberiaanse Poro-kindsoldaten. Ik was niet naar de lezing geweest, maar ik had mensen er later over horen praten: '*Geloof mij nou maar, wat hij allemaal zei was gewoon krankzinnig. Blijkbaar sneden ze hun vijanden in stukken en aten ze op. Als ze iemand opaten die ze verslagen hadden, zou dat hen sterker maken.*' In sommige getuigenissen over Nanking werd melding gemaakt van lijken op straat waarvan de harten en de levers ontbraken. Het gerucht ging dat die waren meegenomen door de Japanse soldaten. Om hun meer kracht te geven in de strijd.

Ik keek naar het symbool voor 'macht', deed nieuwe inkt op mijn penseel en tekende er nog twee karakters onder: 'Chinees' en 'methode'. Kampo. Chinese geneeskunde.

Geneeskunde.

Wat herinnerde ik me van alles wat ik had gelezen? Ik haalde alle boeken die ik bij Kinokuniya had gekocht voor de dag en legde er een paar open over mijn been en andere boven op de schilderijen. Ik hield mijn vinger op een plaats in het ene boek, terwijl ik met mijn andere hand een ander boek doorbladerde, met het penseel tussen mijn tanden. Het gouden licht van Mickey Rourke wierp vierkanten op de tatami.

Het was verbijsterend. Het stond er allemaal. Ik had het wekenlang steeds weer gelezen en nog had ik het niet gezien. Maar nu bekeek ik het allemaal met nieuwe ogen. Eerst vond ik Miao-chuang, die de ogen en handen van zijn dochter opat. Waarom? Om te genezen. Toen vond ik in een vertaling van een zestien-de-eeuws medisch compendium, de *Ben Cao Gang Mu*, geneesmiddelen die werden gemaakt van vijfendertig verschillende lichaamsdelen van de mens. In mensenbloed geweekt brood tegen longontsteking en impotentie, menselijke gal in alcohol om reuma te genezen. Het vlees van geëxecuteerde misdadigers tegen eetstoornissen. Dan had je nog Lu Xuns ongehoorde praat over het eten van mensenvlees in Wolvendorp en zijn ware verslag over de lijfwachten van Fu Ming, die de lever en het hart van zijn vriend Xu Xilin opaten. In een leerboek over de Culturele Revolutie stond een lange beschrijving van de achterhaalde traditie van de *ko ku* – het toppunt van kinderlijke toewijding, waarbij soep werd getrokken van een stuk van iemands vlees om een geliefde ouder te genezen.

Ik pakte de drie vellen met de kanji op – honger, macht, genezing – ging naar de muur, maakte ze vast op de skyline van Tokio en keek er peinzend naar. De geschiedenis van Japan was zo verweven met die van China, er waren zo veel dingen uitgewisseld, waarom dit niet? Als mensenvlees in China een medicijn kon zijn, waarom zou dat in Japan dan niet kunnen? Ik keerde terug naar mijn boeken. Er was iets. Ik had een vage herinnering aan iets... Iets dat ik in een module op de universiteit had gelezen.

Ik ging naar de muur van boeken en trok er een boek uit over het naoorlogse Japan. Daar stonden ergens verslagen in van de

berechting van oorlogsmisdadigers in Tokio. Ik stak snel een sigaret op, ging in kleermakerszit op de grond zitten en bladerde het boek door. Toen ik op twee derde van het eind was, vond ik wat ik zocht: het getuigenis van een jonge Japanse vrouw die tijdens de oorlog voor de beruchte eenheid 731 had gewerkt. Ik zat daar in het zwakke licht en mijn handen en voeten waren opeens verschrikkelijk koud toen ik het hoofdstuk las. *De geallieerde militaire krijgsgevangenen, die maruta werden genoemd, werden onderworpen aan vivisectie en experimenten.*

Er stond een foto bij van de assistente die had getuigd. Ze was jong en knap, en ik kon me voorstellen hoe kil en absoluut stil het moest zijn geweest in de grote militaire aula. Niemand in de rechtszaal had bewogen of zelfs maar geademd terwijl zij met een klein, helder stemmetje beschreef hoe ze op een dag de lever van een Amerikaanse soldaat had opgegeten. ‘Voor mijn gezondheid.’

Ik bleef lange tijd zitten staren naar de foto van deze mooie jonge kannibaal. In 1944 had ten minste één persoon in Japan gedacht dat kannibalisme bevorderlijk kon zijn voor de gezondheid. Het werd tijd dat ik Fuyuki veel serieuzer nam dan ik me ooit had kunnen indenken.

43

Het duurde lang voor ik in slaap viel, met het dekbed als een lijkwade om me heen, en toen ik eenmaal sliep, droomde ik dat alles in de kamer precies zo was als in het echte leven. Ik lag op de divan, precies zoals ik in het echt lag, in mijn pyjama, met mijn knieën opgetrokken. Het enige dat anders was, was dat mijn ogen open waren in mijn slaap – ik lag klaarwakker te luisteren. Uit de gang kwam een gestaag, ritmisch geluid, gedempt alsof iemand fluisterend een gesprek voerde. Aan de andere kant, bij het raam, leek iets aan de hor te knagen.

In mijn droom dacht ik eerst dat het geknaag van een kat kwam, tot het stalen scherm met een ruk en gekras van staal meegaf en iets zwaars als een bowlingbal mijn kamer in rolde. Toen ik naar beneden keek, zag ik dat het een baby was. Het kind lag op zijn rug op de grond te huilen en zijn armen en benen gingen als zuigers op en neer. Eén schitterend, opgetogen moment dacht ik dat het mijn meisje moest zijn, dat eindelijk haar tocht over de continenten had voltooid en me op kwam zoeken, maar net toen ik haar wilde pakken, rolde de baby op haar zij en stak blindelings haar armpjes naar me uit. Ik voelde warme adem en een tongetje dat de zool van mijn voet likte. Toen zette ze met afschuwelijke, kwaadaardige snelheid haar babytandjes in mijn tenen.

Ik sprong uit bed, schudde haar en sloeg naar haar en greep haar bij het hoofd en probeerde haar kaken open te wringen,

maar zij hield zich grauwend en jankend vast en zwaaide heftig door de lucht; het speeksel vloog uit haar mond. Ten slotte schopte ik een keer fel van me af. De baby vloog krijsend tegen de muur en loste op tot een schaduw die op de vloer gleed en uit het raam stroomde. Terwijl ze verdween leek de stem van Shi Chongming uit haar te komen: *Wat zal iemand niet doen om voor altijd te blijven leven? Wat zal hij niet eten?*

Ik schrok wakker. Het dekbed was helemaal om me heen gedraaid en mijn haar kleefde aan mijn gezicht. Het was vijf uur in de morgen. Buiten hoorde ik Tokio steigerend en schuddend het staartje van een storm doorstaan, en even dacht ik dat ik nog steeds gegil kon horen in de ondertoon van de wind, alsof de baby door de lege kamers beneden schoot. Ik zat heel stil, met het dekbed in mijn handen geklemd. De verwarming bonkte en de ventilatiepijpen ratelden en de kamer was vervuld met een vreemd, grijs licht. En nu ik erover nadacht, was er nog een ander geluid. Een vreemd geluid, dat niets te maken had met mijn droom en ook niet met de storm. Het kwam van de andere kant van het huis.

44

Nanking, 20 december 1937

Alle kennis heeft haar prijs. Vandaag hebben Liu Runde en ik dingen geleerd die we liever zouden vergeten. Tegen een wand in het kamertje in de fabriek stond een laag veldbed met een smerige, met bloed bevlekte matras erop. Een gedoofde olielamp van Chinese makelij stond erbovenop, alsof iemand hem had gebruikt om de duivelse procedures die hier waren uitgevoerd bij te lichten; wat het ook was, er had rijkelijk bloed bij gevloeid, dat gestold was op de vloeren en muren. Het enige dat niet leek te kleven van het bloed, was het stapeltje spullen dat tegen de muur lag: een paar *tabi*-overschoenen en een soldatenransel van onbewerkt leer, waar nog haar aan vastzat. Op het bureautje stonden naast het oude telraam van de bedrijfsleider een rijtje kleine, bruine medicijnflesjes, verzegeld met waspapier en met Japanse letters op de etiketten, een handvol buisjes met een grof poeder erin, een kommetje met een vijzel en een paar opgevouwen vierkantjes apothekerspapier. Daarachter stonden drie eetketeltjes en een veldfles met de keizerlijke chrysanterop. Liu legde een vinger op een van de eetketeltjes en hield het schuin. Toen ik erin keek, zag ik lappen in een onbeschrijflijk mengsel van bloed en water drijven.

‘Goeie god.’ Liu zette het keteltje weer rechtop. ‘Wat gebeurt er hier in vredesnaam?’

‘Hij is ziek,’ zei de jongen met een gemelijk gebaar naar de medicijnflesjes. ‘Koorts.’

‘Ik bedoel die flesjes niet! Ik bedoel dit. Het bloed. Waar komt dat bloed vandaan?’

‘Het bloed... het bloed is... De jongens op straat zeggen dat het bloed...’

‘Wat?’ Liu keek hem streng aan. ‘Wat zeggen ze?’

Hij liet zijn tong over zijn voortanden gaan. Hij was niet op zijn gemak en zag plotseling bleek. ‘Nee, het moet een vergissing zijn.’

‘Wat zeggen ze dan?’

Zijn gezicht vertrok aarzelend en toen hij sprak was zijn stem heel zacht, niet meer dan een fluistering. ‘Ze zeggen dat de vrouwen...’

‘Ja? Wat is er met de vrouwen?’

‘Ze zeggen dat hij...’ Zijn stem was bijna niet meer te horen. ‘Hij snijdt plakjes van ze af. Van hun huid. Hij snijdt ze in plakjes.’

Het voedsel in mijn maag kwam omhoog. Ik zonk op mijn hurken neer, met mijn gezicht in mijn handen, duizelig en ziek. Liu haalde diep adem, greep de jongen bij zijn jasje en trok hem mee de kamer uit. Hij leidde hem zonder nog iets te zeggen rechtstreeks de fabriek uit en ik volgde na een tijdje. Mijn hele maag was in opstand.

Ik haalde ze honderd meter verderop weer in. Liu had zijn zoon in een portiek geduwd en ondervroeg hem. ‘Waar heb je dit gehoord?’

‘De jongens op straat hebben het er allemaal over.’

‘Wie is hij? Die yanwangye? Wie is hij?’

‘Dat weet ik niet.’

‘Hij is een mens. Natuurlijk is hij een mens. En wat voor soort mens? Een Japanner?’

‘Ja. Een luitenant.’ De jongen pakte zijn kraag vast op de plek waar een Japanse officier zijn onderscheidingen zou dragen. ‘De yanwangye draagt het uniform van een luitenant.’ Hij keek naar mij. ‘Hebt u vanmorgen de motorfiets gehoord?’

‘Ja.’

‘Dat is hij. Ze zeggen dat hij altijd honger zal hebben, want niets houdt hem tegen. De andere jongens zeggen dat zijn zoektocht altijd zal duren.’

Ik moet even pauzeren terwijl ik dit allemaal opschrijf, want ik herinner me levendig een gesprek dat ik voor de invasie met Liu heb gehad. We zaten in zijn ontvangkamer met wat kopjes en een schoteltje gezouten Nanking-eend tussen ons in, en hij vertelde me over de lijken die hij in Shanghai had gezien, de lichamen die door de Japanners waren verminkt. Ik zie de scènes die hij die avond voor me uitstekende weer helemaal voor me. In Shanghai werd alles blijkbaar als trofee beschouwd: een oor, een scalp, een nier, een borst. De trofee werd aan de riem vastgemaakt of vastgespeld aan een pet. Soldaten die scalpen of geslachtsdelen konden laten zien, hadden grote macht. Ze poseerden met hun trofeeën en hun kameraden maakten er foto’s van. Liu had geruchten gehoord over een groep soldaten die Chinese scalpen met ouderwetse Mantsjoe-staarten achter op hun pet hadden genaaid als onderscheidingsteken voor hun eenheid. Er was een soldaat gekomen van een andere eenheid, die een filmcamera bij zich had, waarschijnlijk gestolen van een journalist of uit een van de grote huizen in de internationale wijk. De mannen poseerden ook voor hem. Ze lachten en gooiden de vlechten over hun schouders en liepen net als de meisjes in de cabarets op Avenue Edward VII. Ze schaamden zich niet voor hun onnatuurlijke gedrag, maar waren er eerder trots op en wilden dat graag laten zien.

Nu ik ben gestopt met schrijven, is het bonzen van mijn hart het enige geluid. Buiten valt de sneeuw stil uit de hemel. Wat dacht je van huid? Plakjes menselijke huid? Wat voor afschuwelijke trofee verzamelde de yanwangye?

‘Dat is er een van.’

Het kind was niet erg oud geweest. Misschien drie of vier jaar. De zoon van Liu nam ons mee om naar haar te kijken. Ze lag een eindje verderop in een straat aan de zijkant van de fabriek,

met haar gezicht naar beneden, haar haren uitgespreid en haar handen onder haar lichaam.

Ik keek de jongen aan. 'Wanneer is dit gebeurd?'

Hij haalde zijn schouders op. 'Ze was hier afgelopen nacht.'

'Ze moet begraven worden.'

'Ja,' zei hij. 'Ja.' Maar hij maakte geen aanstalten iets te doen.

Ik liep een eindje de straat door om naar haar te kijken. Zodra ik dichterbij kwam, zag ik dat haar jasje, waarop het stof zilverachtig glansde door de zon, bewoog. Ze haalde oppervlakkig adem. 'Ze leeft nog,' zei ik, naar hen opkijkend.

'Leeft ze nog?' Liu wierp een strenge blik op zijn zoon. 'Wist je dat?'

'Nee,' zei hij en hij deinsde verdedigend achteruit. 'Ik zweer... ik zweer dat ik dacht dat ze dood was.'

Liu spuwde op de grond. Hij wendde zich af van zijn zoon en kwam naast me staan. We keken op haar neer. Ze droeg een gevoerd jasje en kan niet meer hebben gewogen dan dertig jin, maar niemand had haar opgeraapt. Haar voeten waren samen gebonden met een stuk van de olijfkleurige wol waarvan Japanse legerdekens worden gemaakt.

Ik boog me naar haar over. 'Draai je om,' zei ik. 'Draai je op je rug.'

Ze bleef roerloos liggen. Alleen de schaduw van een esdoorntak boven haar bewoog op haar rug. Ik bukte, pakte haar bij de arm en draaide haar om. Ze was zo licht als brandhout en toen ze op haar rug rolde, bleven haar haren en armen liggen zoals ze vielen, losjes uitgespreid in de sneeuw. Ik deed een stap achteruit en stikte bijna. De voorkant van haar broek was weggesneden en in haar rechterzij was een holte ter grootte van een rijstkom uitgeschraapt, net onder de ribben, waar haar lever zou hebben gezeten. Ik zag de zwarte vlekken van gangreen rond de randen van de wond en de stank deed me instinctief aan mijn mouw trekken om die over mijn neus en mond te kunnen houden. Het was de geur van de kwaadaardigste vorm van gangreen. Gasgangreen. Ze kon niet blijven leven, zelfs al kreeg ik haar naar het ziekenhuis.

Ik stond met mijn arm voor mijn gezicht naar het gat in de buik van het kind te kijken en probeerde te bedenken waarom ze dat gedaan zouden hebben. Het was niet per ongeluk gebeurd. Het was geen steekwond. Dit gat was in haar lichaam gehakt met een doelbewustheid waarvan mijn bloed koud werd. ‘Wat is dit?’ mompelde ik tegen Liu. ‘Wilden ze een trofee?’ Ik kon geen enkele andere reden bedenken voor een dergelijke verminking.

‘Shi Chongming, vraag me dat niet. Ik heb nog nooit zoiets gezien...’

Op dat moment gingen de ogen van het kind open en zag ze me. Ik had geen tijd om mijn arm te laten zakken. Ze zag de afkeer op mijn gezicht, ze zag dat ik mijn mouw strak tegen mijn mond hield omdat ze zo stonk. Ze begreep dat ik misselijk van haar werd. Ze knipperde een keer met haar ogen, die helder en levendig stonden. Ik liet mijn arm zakken en probeerde normaal adem te halen. Ik wilde niet dat mijn afkeer een van de laatste indrukken was die ze op deze wereld van zichzelf had.

Ik keek aangeslagen naar Liu. Wat moest ik doen? Wat kon ik doen?

Hij schudde vermoeid zijn hoofd en liep naar de rand van de weg. Toen ik zag waar hij heen ging, begreep ik het. Hij liep naar een plek aan de voet van een gebouw, waar een zware tegel los was geraakt.

Toen het gedaan was, toen het kind helemaal dood was en de steen besmeurd was met haar bloed, maakten we onze handen schoon, knoopten onze jassen weer dicht en liepen terug naar de jongen. Liu nam zijn zoon in zijn armen en kuste steeds weer zijn hoofd, tot het kind er verlegen van werd en zich loswurmd. Het sneeuwde weer en we gingen allemaal zwijgend op weg naar huis.

Oude Vader Hemel, vergeef me. Vergeef me omdat ik niet de energie had om haar te begraven. Ze ligt nog steeds in de sneeuw en de weerspiegeling van de wolken en de takken en de hemel beweegt in haar dode ogen. Er zitten sporen van haar op de

voorkant van mijn overjas en onder mijn nagels. Ik weet zeker dat er ook sporen van haar aan mijn hart kleven, maar die voel ik niet. Ik voel helemaal niets. Want we zijn hier in Nanking en het is geen nieuws, dit dode kind. Eén dood kind is amper de moeite van het noemen waard in deze stad, waar de duivel op straat rondwaart.

45

Om me heen werd de kamer langzaam zichtbaar in de duisternis. Ik lag heel stil, maar met bonzend hart, op de divan en wachtte tot ik de geluiden die ik buiten hoorde zou herkennen. Maar iedere keer als ik dacht dat ik het te pakken had, vervaagde het weer onder het lawaai van de storm. Langs het raam vlogen schaduwen van door de wind voortgedreven bladeren en ik begon me in het halfdonker allerlei dingen in te beelden: ik zag het huis voor me als een vlot in het donker, heen en weer gegooid door de golven, en ik beeldde me in dat de stad weg was, weggeblazen in een atoomaanval.

Weer dat geluid. Wat was het? Ik keek naar de deur. Ik dacht het eerst aan katten in de tuin. Ik had hun jongen soms als apen in de horren zien zitten, vanwaar ze als vogeltjes onze kamers in schreeuwden. Misschien zat er een kat op een van de andere ramen, die als een kikker tegen de hor op kroop. Of misschien was het...

‘Jason?’ fluisterde ik. Ik zat rechtop en huiverde over mijn hele lichaam. Dit keer was het luider, een vreemd, jammerend geluid dat om het huis heen sloop. Ik ging op handen en knieën zitten en kroop naar de deur. Ik deed hem heel stilletjes een eindje open en probeerde het gewicht zelf te dragen, zodat hij niet piepte op de rail. Ik keek naar buiten. Verscheidene schermen waren opengezet en tegenover Jasons kamer stond een raam open, alsof hij daar na onze ruzie was blijven staan om

een sigaret te roken. Buiten schudde en sloeg de tuin in de wind; er waren takken gebroken en vlakbij het raam was een plastic zak van Lawsons' Station in een boom gewaaid, waar hij kraakte en sloeg en siste en zijn onaardse schaduw over de gang liet dartelen, tegen de muren en over de tatami's.

Maar ik was niet wakker geworden door de storm. Hoe langer ik naar die bekende gang keek, hoe zekerder ik ervan was dat er iets mis was. Het had te maken met het licht. Meestal was het niet zo donker. We lieten 's nachts meestal de plafonddampen aan, maar nu was het licht van de lichtreclame van Mickey Rourke, dat onder de deuren door kwam, de enige verlichting en in plaats van een rij gloeilampen zag ik getande scherven glas glinsteren. Ik knipperde een paar keer met mijn ogen. Mijn gedachten kwamen vreemd langzaam en rustig en lieten me tijd om dit tot me door te laten dringen. De gloeilampen in de gang waren in hun fitting kapotgeslagen, alsof een reuzenhand ze uit had geknepen.

Er is iemand in huis, dacht ik, nog steeds vreemd kalm. *Er is een vreemde in het huis*. Ik haalde diep adem en stapte stilletjes de gang in. Alle deuren aan deze kant van het huis waren dicht, zelfs de keukendeur. Die lieten we meestal openstaan voor het geval iemand 's nachts honger of dorst kreeg. Ook de deur van de wc was dicht en glansde onaards in het donker. Ik deed een paar stappen de gang op, over het gebroken glas heen, en probeerde de huilende wind buiten te sluiten en me op het geluid te concentreren. Het kwam van het derde deel van de gang, waar de galerij wegboog en Jasons kamer was. Terwijl ik daar stond en voorzichtig ademhaalde, begon het geluid zich los te maken van de wind en toen ik het eindelijk herkende, sloeg mijn hart over. Het was het zachte geluid van iemand die jammert van pijn.

Ik deed een stap opzij en zette een van de ramen op een kier open. Er kwam een ander geluid uit hetzelfde deel van het huis: een vreemd, steels geritsel, alsof alle ratten in het huis in dezelfde kamer bij elkaar waren gekomen. De bomen bogen en sloegen op en neer, maar van hieruit kon ik over de tuin recht naar de andere gang kijken. Toen mijn ogen gewend raakten

aan de boomschaduw die over het glas schoten, zag ik iets waardoor ik meteen op mijn hurken zakte, het kozijn met tril-lende vingers vastpakte en voorzichtig over de rand keek.

Jasons deur stond open. In het zwakke licht zag ik een ge-daante in zijn kamer: een afschuwelijke, gebogen gestalte, meer een schaduw dan iets anders. Als een hyena die zich buigt over zijn maal, de buit die hij wil verscheuren, maar onnatuurlijk in elkaar gedoken, alsof hij van het plafond recht op zijn prooi was gedoken. Al mijn haren stonden overeind. De Verpleegster. De Verpleegster was in het huis... En toen zag ik nog een gestalte, die iets opzij stond, half voorovergebogen, alsof hij naar iets op de grond keek. Hij stond in de schaduw en met zijn rug naar me toe, maar iets aan de vorm van zijn schouders vertelde me dat ik naar de man keek die eerder die avond trouw had ge-zworen aan Fuyuki: de chimpira.

Ik knipperde een paar keer met mijn ogen en mijn gedach-ten waren surrealistisch en koortsachtig. *Wat is dit? Wat doen ze hier? Is dit een grap?* Ik kwam een eindje overeind en nu kon ik de bovenkant van Jasons hoofd en schouders zien: hij lag met zijn gezicht naar beneden op de grond, vastgehouden door de chimpira, die zijn voet tegen zijn achterhoofd had gezet. Op dat moment bewoog de Verpleegster een beetje en ging ze op haar hurken zitten met haar grote, gespierde benen in de zwarte ny-lons aan weerskanten van haar schouders en haar armen daar-tussenin, recht naar beneden. Dat dunne, afschuwelijke geluid dat ik had gehoord, waren de smeekbeden van Jason, die wor-stelde om vrij te komen. Ze luisterde niet; ze ging met akelige concentratie verder met wat ze aan het doen was en wiegde met gebogen schouders rustig heen en weer. Haar handen, die zich net buiten mijn gezichtsveld bevonden, maakten kleine, be-heerste bewegingen, alsof ze een ingewikkelde en verfijnde ope-ratie uitvoerde. Ik weet niet hoe ik het wist, maar er kwam iets met grote helderheid bij me op: *Dit is een verkrachting. Ze is hem aan het verkrachten.*

Ik kwam met een schok bij uit mijn trance. Het zweet stond op mijn rug en ik stond op en deed mijn mond open om iets

te zeggen. Maar de Verpleegster keek meteen op, alsof ze me had geroken op de wind. Ze bleef even stilzitten. Toen kwamen haar enorme schouders omhoog en de glanzende pruik zwaaide om haar grote, hoekige hoofd, dat ze een beetje achterover hield, alsof ze was gestoord bij het eten. Ik verstijfde: het was alsof de hele wereld een telescoop was en of ik aan de ene kant stond en de Verpleegster aan de andere. Zelfs nu vraag ik me nog af hoe ik er in haar ogen uitgezien moet hebben, hoeveel ze gezien heeft: een bewegende schaduw, een paar glinsterende ogen voor een onverlicht raam aan de andere, eenzame kant van het huis.

Op dat moment gilde de wind als een waanzinnige door de tuin en vulde het huis met geluid. De Verpleegster bewoog haar hoofd en sprak zachtjes tegen de chimpira, die onmiddellijk verstijfde. Toen kwam hij langzaam overeind, draaide zich om naar de lange gang en keek mijn kant uit. Hij trok zijn schouders achteruit en spreidde zijn vingers. Toen kwam hij nonchalant op me af lopen.

Ik schoot weg van het raam en rende naar mijn kamer, sloeg de deur dicht, deed hem op slot en schuifelde onvast als een krab achteruit. In het donker struikelde ik over boeken en papieren en botste ik tegen allerlei dingen aan. Ik bleef tegen de muur aangedrukt naar de deur staan staren, met het gevoel dat ik een stomp tegen mijn ribben had gehad. *Jason, dacht ik koortsachtig. Jason, ze zijn je komen zoeken. Wat voor spelletjes heb je met haar gespeeld?*

Aanvankelijk gebeurde er niets. Er leken minuten voorbij te gaan, minuten waarin ze van alles met Jason konden doen, minuten waarin ik dacht dat ik de deur open moest doen, bij de telefoon moest zien te komen, de politie moest bellen. Maar net toen ik begon te denken dat de chimpira niet kwam en dat hij en de Verpleegster stilletjes het huis moesten hebben verlaten, hoorde ik duidelijk, boven de wind uit, zijn voetstappen in de gang.

Ik schoot naar het zijraam en krabbelde als een gek aan de randen van de hor, waarbij ik mijn nagels brak. Een van de grensels gaf mee. Ik gooide de hor van me af, zette het raam open

en keek naar beneden. Ruim een meter onder me hing een airconditioning-apparaat aan het belendende pand, die mijn gewicht zou kunnen dragen. Van daaraf was het nog een lange val in de smalle ruimte tussen de gebouwen. Ik draaide me om en staarde naar de deur. De voetstappen waren tot stilstand gekomen en in de angstaanjagende stilte mompelde hij iets. Toen schopte hij de deur als bordkarton in elkaar. Ik hoorde hoe hij het kozijn vastpakte om zich schrap te kunnen zetten en zijn voet erdoorheen te kunnen schoppen.

Ik kroop in het raamkozijn. Ik zag nog net zijn arm door het gat komen en zijn hand in de lavendelkleurige mouw in het donker naar het slot van de deur zoeken, en toen duwde ik mezelf naar buiten en landde met veel lawaai op de airconditioner, die trilde onder mijn gewicht. Ik haalde mijn voet aan iets open. Ik kwam onhandig op mijn hurken neer, liet me op mijn buik glijden en liet mijn benen in de duisternis bungelen. De wind sloeg mijn pyjama tegen mijn benen. Ik duwde me af, kwam met een zachte bons op de grond terecht en schommelde iets naar voren, zodat mijn gezicht met een pijnlijke knal tegen de plastic afwerking van het belendende huis sloeg.

Vanboven kwam nog een splinterend geluid – het geluid van iets van metaal, een schroef of een scharnier misschien, dat door de kamer schoot. Ik haalde diep adem, sprong overeind, vloog met zwaaiende armen de steeg in en dook in de kier tussen twee gebouwen aan de overkant, waar ik met bonkend hart bleef zitten. Na een paar tellen waagde ik het om naar voren te schuifelen, met mijn handen tegen de twee gebouwen, om in sprakeloze doodsangst naar het huis op te kijken.

De chimpira was in mijn kamer. Het licht van de gang vergrootte alles aan hem als door een vergrootglas: afzonderlijke haren, de lampenkap die boven zijn hoofd zwaaide. Ik trok de kraag van mijn pyjamajasje voor mijn mond en hield hem daar met beide vuisten vast. Mijn tanden klapperden en ik staarde naar hem met ogen die zo hard en rond waren alsof er adrenaline in was gedruppeld. Zou hij raden hoe ik was ontsnapt? Zou hij me zien?

Hij aarzelde en toen verscheen zijn hoofd. Ik trok me terug tussen de gebouwen. Hij nam geduldig een paar minuten de tijd om de afstand naar de grond te bekijken. Toen hij eindelijk zijn hoofd weer naar binnen trok, bleef zijn schaduw even weifelend staan en toen verdween hij bijna in slow motion uit het zicht, zodat de kamer leeg werd op de zwaaiende gloeilamp na. Ik haalde weer adem.

Je kunt net zo dapper en vol zelfvertrouwen zijn als je wilt, je kunt jezelf ervan overtuigen dat je onkwetsbaar bent, dat je weet wat je doet. Je denkt dat het nooit echt serieus zal worden, dat je een soort waarschuwing zult krijgen voordat het zover komt, dreigende muziek vanuit de coulissen misschien, zoals in een film. Maar rampen gebeuren zo niet. Rampen overvallen je in het leven altijd vanuit een hinderlaag; ze bespringen je terwijl je aandacht ergens anders op is gericht.

De Verpleegster en de chimpira bleven nog meer dan een uur in ons huis. Ik zag ze door de gangen lopen, kamers binnenvallen en de schermen uit de sponningen rukken. Glas versplinterde en deuren werden uit het kozijn getrokken. Ze gooiden meubilair om en trokken de telefoon van de muur. En ik zat al die tijd verstijfd tussen de twee gebouwen, met mijn pyjama over mijn mond getrokken, en ik kon alleen maar denken: *Shi Chongming. Ik geloofde u niet. Ik geloofde echt niet dat het zo gevaarlijk kon zijn.* Want dit was meer, veel meer dan waar ik op gerekend had.

46

De rest van die nacht herinner ik me als een van die versnelde films die je soms ziet van een opengaande bloem, of van zonlicht dat door een straat schuift, van die schokkerige beelden waarbij de mensen plotseling van de ene plek naar de andere schieten. Alleen is mijn film helemaal belicht met de metalige cordietkleur van een ramp en is het geluid afschuwelijk langzaam, alsof het onder water klinkt, met dat gekraak dat je je voorstelt dat grote schepen voortbrengen. Close-up: daar is de verschrikkelijke schaduw van de Verpleegster en Jason, die me doet denken aan iets in een boek, het beest met de twee ruggen. Weer close-up! Daar zit ik in de spleet tussen de gebouwen: mijn ogen tranen en de spieren in mijn zij trekken van vermoeidheid. Ik zie de Verpleegster en de chimpira het huis verlaten. Ze blijven even bij de deur staan om de straat door te kijken, en de chimpira laat sleutels ronddraaien aan zijn vinger, en de Verpleegster trekt de riem van haar regenjas aan voordat ze wegsmelten in het donker. Ik ben helemaal verstijfd en ijskoud, en als ik de plek aanraak waar mijn gezicht tegen de muur is geslagen, doet het niet zo veel pijn als zou moeten. Er komt alleen een beetje bloed uit mijn neus en nog iets uit mijn tong. Close-up: de Verpleegster is nog niet teruggekomen. Het is al een hele tijd stil in de steeg en de voordeur staat wijd open en is uit de grendels geslagen, dus kruip ik de trap op, rillend als een idioot en aarzelend bij elke stap. Dan ben ik in mijn ka-

mer en staar ongelovig naar de chaos: mijn kleren liggen verspreid op de vloer, de deur is ingetrapt en alle laden staan open en zijn overhoop gehaald. Close-up... van mijn gezicht. Ik sta midden in de kamer naar mijn lege handtas te kijken en de moed zinkt in mijn schoenen, want het is de handtas waar ik al het geld in bewaarde dat ik de laatste paar maanden heb verdiend. Tot op dit moment is het nooit bij me opgekomen het op een veilige plek te leggen, maar nu zie ik dat de Verpleegster en de chimpira niet alleen zijn gekomen om Jason te martelen, maar ook om dit grote huis kaal te plukken zo veel ze kunnen.

Ik bleef een tijdje voor mijn kamer staan en keek de lange gang door. Het werd dag. Het licht dat door de gebroken ramen van de galerij kwam, wierp getande schaduwen op de stoffige tatami-mat en het was onheilspellend stil, op het druppelen van de keukenkraan na. Elke opslagkamer was geplunderd: ze stonden allemaal open, het was er doodstil en ijskoud en overal lagen stoffige en rottende meubels. Het was alsof de sloopbal van de projectontwikkelaars iets te vroeg aan de slag was gegaan. De meeste deuren stonden open. Behalve die van Jason. Hij trok de aandacht, die deur, helemaal aan het andere eind van de gang. Er was iets schandelijks en sinisters aan die stijf dichtzittende deur.

In plaats van te kloppen, ging ik naar Irina's kamer. Zo laf ben ik wel. Toen ik de deur openschoof, deinsden twee lichamen terug in het donker: Svetlana en Irina sloegen wartaal uit van angst en schoten achteruit alsof ze als ratten tegen de muren op wilden klimmen. 'Ik ben het,' fluisterde ik en ik stak mijn handen op om ze tot zwijgen te brengen. De hele kamer rook naar angst. 'Ik ben het.'

Het duurde even voor ze zich in elkaars armen weer op de grond lieten zakken. Ik liet me naast hen vallen. Irina zag er verschrikkelijk uit: haar wangen waren streperig van de tranen en overal zat make-up. 'Ik wil naar huis,' mompelde ze met vertrokken gezicht. 'Ik wil naar huis.'

‘Wat is er gebeurd? Wat heeft ze gedaan?’

Svetlana streelde over Irina’s rug. ‘Het,’ siste ze. ‘Het, niet zij. Het kwam hier binnen, duwde ons hierheen en die andere pakte ons geld. Alles.’

‘Heeft ze je pijn gedaan?’

Ze snoof luid. Ik zag wel dat ze zich groot hield. Haar gebruikelijke bravoure was weg. ‘Nee. Maar het hoeft ons niet aan te raken om ons... pssst.’ Met haar hand beeldde ze uit hoe ze in doodsangst de hoek in waren gevluucht.

Irina droogde haar ogen door haar T-shirt voor haar gezicht te houden en tegen haar ogen te drukken. Er kwamen twee zwarte mascaravlekken op. ‘Het is een monster, dat zeg ik je. Een echte *djaval*.’

‘Hoe weten ze dat wij geld hebben, nou?’ Svetlana probeerde een sigaret op te steken, maar haar handen trilden zo dat ze het vlammetje niet bij de punt kon houden. Ze gaf het op en keek naar mij. ‘Heb jij iemand verteld hoeveel geld we verdienen?’

‘Ze kwamen niet voor het geld,’ zei ik.

‘Natuurlijk wel. Alles gaat altijd om geld.’

Ik gaf geen antwoord. Ik beet op mijn vingers en keek naar de deur en dacht: *Nee. Je begrijpt niet dat ze voor Jason hier zijn gekomen. Wat hij op het feest ook tegen de Verpleegster heeft gezegd of met haar heeft gedaan, daar moeten wij nu voor boeten.* Mijn bloed stolde in mijn aderen van de stilte in zijn kamer. Wat zouden we aantreffen als we zijn deur opendeden? Stel dat... Ik dacht aan de foto’s in Shi Chongmings portfolio. Stel dat we de deur openschoven en zagen...

Ik stond op. ‘We moeten naar de kamer van Jason. Nu meteen.’

Svetlana en Irina zwegen. Ze keken me ernstig aan.

‘Wat is er?’

‘Hebben jullie het geluid niet gehoord?’

‘Niet alles. Ik sliep.’

‘Nou, we...’ Svetlana was erin geslaagd haar sigaret aan te steken. Ze hield de rook diep in haar longen vast en blies hem door strakke lippen weer uit. ‘Wij hebben alles gehoord.’ Ze keek naar

Irina als om dat te bevestigen. ‘Mmmm. En wij gaan daar nu niet kijken.’

Irina snoof en schudde haar hoofd. ‘Nee. Wij niet.’

Ik keek van het ene gezicht naar het andere en de moed zonk me in de schoenen. ‘Nee,’ zei ik stijfjes. ‘Natuurlijk niet.’ Ik ging naar de deur en keek de gang door naar Jasons kamer. ‘Ik moet het natuurlijk weer doen.’

Svetlana kwam achter me staan en legde haar hand op mijn schouder. Ze keek de gang in. Voor Jasons kamer lag een koffer tegen de muur. De inhoud was op de grond gevallen; zijn kleren, zijn paspoort, een envelop vol papieren. ‘Mijn god,’ fluisterde ze in mijn oor. ‘Moet je die rotzooi zien.’

‘Dat weet ik.’

‘Weet je zeker dat ze weg zijn?’

Ik keek naar de stille trap. ‘Ik hoop het wel.’

Irina kwam bij ons staan, nog steeds haar gezicht deppend, en we stonden bij elkaar onzeker naar de gang te kijken. Er hing een geur die je wel moest ruiken en die me op onverklaarbare wijze deed denken aan ingewanden in de etalage van een slager. Ik slikte. ‘Hoor eens... misschien moeten we...’ Ik zweeg even. ‘Wat dachten jullie van een dokter? Misschien moeten we een dokter halen.’

Svetlana beet onzeker op haar lip en wisselde een blik met Irina. ‘Wij brengen hem naar een dokter, Grey, dan wil die weten wat is gebeurd en dan komt de *politsia* rondneuzen en dan...’

‘De vreemdelingenpolitie.’ Irina klikte met haar tong tegen haar verhemelte. ‘De vreemdelingenpolitie.’

‘En wie gaat dat betalen, hmmm?’ Svetlana draaide haar sigaret om en keek naar de punt, alsof die haar toegesproken had. ‘Geen geld.’ Ze knikte. ‘Geen geld meer in hele huis.’

‘*Davaj*.’ Irina legde een hand in mijn rug en duwde me zachtjes naar voren. ‘Ga jij maar kijken. Ga kijken, daarna praten we.’

Ik ging heel langzaam de gang door, stapte over de koffer en stond met mijn handen stijf langs mijn zij voor zijn deur naar de deurknop te staren, terwijl de afschuwelijke stilte galmde in mijn oren. Stel dat ik zijn lijk daar niet aantrof? Stel dat ik ge-

lijk had over Fuyuki en zijn medicijn? Het woord 'jacht' kwam bij me op. Was de Verpleegster hier *op jacht* geweest? Ik keek achterom naar de Russinnen, die in de deuropening bij elkaar stonden, Irina met haar handen voor haar oren alsof er ieder moment een explosie kon plaatsvinden.

'Goed,' fluisterde ik in mezelf. Ik draaide me weer om, legde een zenuwachtige hand op de deur en haalde diep adem. 'Goed.'

Ik trok, maar de deur gleed niet open.

'Wat is er?' siste Svetlana.

'Ik weet het niet.' Ik rammelde aan de deur. 'Hij zit op slot.' Ik hield mijn mond bij de deur. 'Jason?'

Ik wachtte en luisterde naar de stilte.

'Jason, hoor je me?' Ik tikte met mijn knokkel op de deur. 'Jason, hoor je me? Is alles...'

'Rot op.' Zijn stem was gedempt. Hij klonk alsof hij met zijn hoofd onder een dekbed lag. 'Ga bij mijn deur weg. Rot op.'

Ik deed een stap achteruit en legde een hand tegen de muur om op mijn trillende benen te blijven staan. 'Jason... ben je...?' Ik haalde een paar keer diep adem. 'Moet je naar een dokter? Ik breng je wel naar Roppongi als je wilt...'

'Ik zei dat je op moest rotten.'

'We zeggen wel dat we volgende week zullen betalen, als...'

'Ben je verdomme doof?'

'Nee,' zei ik, starend naar de deur. 'Nee, ik ben niet doof.'

'Is alles goed met hem?' siste Svetlana.

Ik keek naar haar op. 'Wat?'

'Is alles goed met hem?'

'Eh,' zei ik. Ik veegde langs mijn gezicht en keek weifelend naar de deur. 'Nou, ik geloof van wel, ja, ik geloof van wel.'

Het duurde lang voor we echt durfden geloven dat de Verpleegster niet terugkwam. Het duurde nog langer voor we de moed hadden het huis te inspecteren. De schade was verschrikkelijk. We ruimden een beetje op en gingen om de beurt in bad. Ik waste me in een roes en haalde zonder erbij na te denken het washandje over mijn gezwollen gezicht. Er zaten kras-

sen op mijn voeten; ik moest ze geschaafd hebben toen ik uit het raam sprong. Toevallig zaten ze precies op de plek waar de baby me in mijn droom had gebeten. Het hadden tandafdrukken van de baby kunnen zijn. Ik bleef er heel lang naar zitten staren en rilde zo hard dat ik bleef klappertanden.

Irina had wat geld gevonden in een jaszak, dat de Verpleegster over het hoofd had gezien, en leende me duizend yen. Toen ik me gewassen had, ruimde ik mijn kamer op. Ik veegde zorgvuldig het gebroken glas en de splinters van de deur op, stapelde alle boeken op in de klerenkast en legde de aantekeningen en de schilderijen netjes neer en toen stopte ik het geld van Irina in mijn zak en nam de JR-trein naar Hongo.

De verregende campus zag er heel anders uit dan de laatste keer dat ik hier was geweest. Het dikke bladerdak was verdwenen en je kon helemaal tot aan het meer kijken en het ingewikkelde en sierlijk betegelde dak van de sportzaal achter de bomen zien oprijzen. Het was nog vroeg, maar Shi Chongming had al een student bij zich, een lange jongen met puisten in een oranje T-shirt met de woorden *Bathing Ape* op de voorkant. Ze hielden op met praten toen ik binnen kwam lopen. Ik had mijn jas helemaal tot bovenaan dichtgeknoopt. Ik had blauwe plekken in mijn gezicht, er zat nog bloed aan mijn neusvleugels, mijn handen hingen stijf gebald langs mijn zij en ik rilde onophoudelijk. Ik bleef midden in de kamer staan en wees naar Shi Chongming. 'Ik ben heel ver voor u gegaan,' zei ik. 'Ik ben heel ver voor u gegaan, maar nu kan ik niet verder. Het wordt tijd dat u me de film geeft.'

Shi Chongming kwam langzaam overeind. Hij steunde op zijn stok en stak toen zijn hand uit om de student de deur te wijzen. 'Snel, snel,' siste hij toen de jongen verstart op zijn stoel naar mij bleef zitten staren. 'Schiet op nou, snel.' De student kwam behoedzaam overeind. Zijn gezicht stond ernstig en hij keek me strak aan terwijl hij heel zorgvuldig om me heen naar de deur liep, erdoorheen glipte en hem met een amper hoorbare klik achter zich dichtdeed.

Shi Chongming draaide zich niet meteen om. Hij bleef even

met zijn hand op de deur staan, met zijn rug naar me toe. Toen we bijna een minuut alleen waren en er geen kans meer was dat we gestoord zouden worden, keek hij me aan. ‘Nu dan, ben je weer gekalmeerd?’

‘Gekalmeerd? Ja ik ben kalm. Heel kalm.’

‘Ga zitten. Ga zitten en vertel me wat er gebeurd is.’

47

Nanking, 20 december 1937

Niets is zo pijnlijk, zo gekweld, als een trots man die moet toegeven dat hij het mis heeft gehad. Toen we onderweg waren van de fabriek naar huis, nadat we het dode kind op straat hadden achtergelaten, kwamen we bij het punt waar we uiteen zouden gaan. Daar legde Liu zijn hand op mijn arm. ‘Ga naar huis en wacht op me,’ fluisterde hij. ‘Ik kom naar je toe zodra ik de jonge Liu thuis heb gebracht. Er gaan wat dingen veranderen.’

En ja hoor, nog geen twintig minuten nadat ik thuis was gearriveerd, klonk er een afgesproken serie kloppjes op de deur. Toen ik hem opendeed, stond hij op de drempel met een ruwe map van bamboevezel onder zijn arm.

‘We moeten praten,’ mompelde hij, nadat hij had gecontroleerd of Shujin niet meeluisterde. ‘Ik heb een plan.’

Hij deed als teken van respect zijn schoenen uit en kwam de kleine kamer op de benedenverdieping binnen die wij gebruiken voor officiële gelegenheden. Shujin zorgt dat de kamer altijd in orde is. Er staan stoelen en een roodgelakte tafel, prachtig ingelegd met pioenen en draken in paarlemoer. We gingen zitten en schikten onze kleren. Shujin maakte geen opmerkingen over de komst van Liu. Ze glipte naar boven om haar haren te doen en na een paar minuten hoorde ik haar naar de keuken gaan om water op te zetten.

‘We kunnen je alleen thee en een paar boekweitballetjes van

je vrouw aanbieden, Liu Runde,' zei ik. 'Meer niet. Het spijt me.'

Hij boog zijn hoofd. 'Dat hoeft je niet uit te leggen.'

In zijn map zat een kaart van Nanking, die hij heel gedetailleerd had getekend. Hij moest er de laatste paar dagen aan gewerkt hebben. Toen de pot thee op tafel stond en onze kopjes waren volgeschonken, spreidde hij de kaart voor me uit.

'Dit,' zei hij, terwijl hij een punt buiten Chalukou omcirkelde, 'is het huis van een oude vriend. Een zoutkoopman, heel rijk, en het huis is groot en heeft een goede bron, granaatappelbomen en goed gevulde voorraadkasten. Het is niet zover van de Purperberg. En dit,' hij wees een plek een paar li dicht bij de stad aan, 'dit is de Taiping-poort. Ik heb meldingen dat de muur daar zwaar beschoten is, en er is een kans dat de Japanners zo'n haast hebben om naar het westen te trekken dat ze niet genoeg mannen hebben aangesteld om daar de wacht te houden. Als we erdoor komen, lopen we door de achterstraten parallel met de weg naar Chalukou en dan komen we een heel eind ten noorden van de stad bij de rivier. Chalukou kan geen enkel strategisch belang hebben voor de Japanners, dus met een beetje geluk vinden we wel een boot en kunnen we aan de andere kant van de rivier door het binnenland naar de provincie Anhui trekken.' We zwegen allebei een tijdje en dachten erover om onze gezinnen mee te nemen naar al die gevaarlijke plaatsen. Na een tijdje knikte Liu, alsof ik twijfels had geuit. 'Ja, ik weet het. Het hangt ervan af of de Japanners zich stroomafwaarts bij Xiaguan en Meitan hebben verzameld.'

'Volgens de radio kan er nu elke dag een verklaring komen over de commissie voor zelfbestuur.'

Hij keek me ernstig aan. Het was de meest open blik die ik ooit op zijn gezicht had gezien. 'Beste, beste meester Shi. Je weet net zo goed als ik dat we als ratten in een riool zitten te wachten tot de Japanners ons vinden als we hier blijven.'

Ik legde mijn vingers tegen mijn hoofd. 'Ja, inderdaad,' mompelde ik. Plotseling stonden de tranen in mijn ogen, tranen die ik de oude Liu niet wilde laten zien. Maar hij is te oud en te wijs. Hij wist meteen wat eraan scheelde.

‘Meester Shi, neem deze schuld niet zo zwaar op. Begrijp je wat ik bedoel? Ik heb het zelf niet beter gedaan dan jij. Ook ik ben schuldig aan trots.’

Een traan liep over mijn gezicht en viel op tafel, precies op het oog van een draak. Ik bleef er dof naar zitten staren. ‘Wat heb ik gedaan?’ fluisterde ik. ‘Wat heb ik mijn vrouw aangedaan? En mijn kind?’

De oude Liu boog zich voorover in zijn stoel en legde zijn hand op de mijne. ‘We hebben een vergissing begaan. Dat is alles. We zijn domme mannetjes geweest, maar meer niet. Alleen een beetje dom, jij en ik.’

48

Soms vergeten mensen met je mee te leven en geven ze je overal de schuld van, zelfs van dingen die je hebt gedaan terwijl je geen idee had dat ze verkeerd waren. Toen ik uitlegde wat er in ons huis was gebeurd, wilde Shi Chongming allereerst weten of ik zijn onderzoek in gevaar had gebracht. Had ik tegen iemand gezegd wat ik zocht? Zelfs toen ik hem een aangepaste versie gaf, een vage uitleg over wat Jason had gedaan en hoe hij de Verpleegster naar ons huis had gelokt, was Shi Chongming nog lang niet zo meelevend als ik had gehoopt. Hij wilde meer weten.

‘Wat vreemd dat je vriend dat heeft gedaan. Wat voerde hij in zijn schild?’

Ik gaf geen antwoord. Als ik hem vertelde over Jason, over wat er tussen ons was gebeurd, zou het weer precies zo zijn als in het ziekenhuis, waar mensen hun hoofd hadden geschud over mijn gedrag en bemodderde, in het bos parende wilden voor zich hadden gezien als ze naar mij keken.

‘Heb je me gehoord?’

‘Luistert u eens,’ zei ik, terwijl ik opstond. ‘Ik zal u alles heel zorgvuldig uitleggen.’ Ik ging naar het raam. Het regende nog steeds buiten; het water droop van de bomen en doorweekte de strobalen bij de boogschutterhal, die als doel dienden. ‘Wat u van me gevraagd heeft was heel, heel gevaarlijk. Een van ons had dood kunnen zijn en dan overdrijf ik niet. Ik ga u iets heel

belangrijks vertellen...' Ik huiverde en wreef dwangmatig over het kippenvel op mijn armen. 'Het is veel erger dan u ooit heeft kunnen denken. Ik heb dingen gevonden. Ongelooflijke dingen.' Shi Chongming zat roerloos aan zijn bureau naar me te luisteren. Zijn gezicht stond strak en gespannen. 'Er zijn verhalen over mensen,' zei ik, terwijl ik zachter ging praten. 'Menselijke lichamen die in stukken werden gesneden en gebruikt werden als geneesmiddel. Opgegeten. Begrijpt u waar ik het over heb? Begrijpt u dat?' Ik haalde diep adem. 'Kannibalisme.' Ik zweeg even om het tot hem door te laten dringen. Kannibalisme. Kannibalisme. Je kon voelen hoe het woord in de muren drong en het tapijt besmeurde. 'U zult wel zeggen dat ik gek ben, dat weet ik wel, maar dat ben ik wel gewend en het kan me eigenlijk niet schelen, want ik zeg u: wat u al die tijd heeft gezocht, professor Shi, is mensenvlees.'

Langzaam verscheen er een trek van enorm onbehagen op het gezicht van Shi Chongming. 'Kannibalisme,' zei hij scherp, en zijn vingers bewogen dwangmatig op het boek. 'Zei je dat echt?'

'Ja.'

'Een heel vreemde suggestie.'

'Ik verwacht ook niet dat u me gelooft. Ik bedoel, als dat bedrijf in Hongkong dit zou horen, zouden ze...'

'Je hebt bewijzen, neem ik aan.'

'Ik heb wat mensen me hebben verteld. Fuyuki had vroeger een zwarte markt. Hebt u weleens gehoord van zanpan? Iedereen in Tokio zei vroeger altijd dat in de stoofpot die ze op de markt verkochten...'

'Wat heb je met eigen ogen gezien? Nou? Heb je Fuyuki bloed zien drinken? Stinkt hij? Ziet zijn huid rood? Daaraan herken je een kannibaal, wist je dat?' Er was iets bitters in zijn stem geslopen. 'Ik vraag me af...' zei hij. '... Ik vraag me af... doet zijn appartement denken aan die afschuwelijke keukens in *Outlaws of the Marsh*? Hangen er soms overal ledematen? Hangt er panklare mens aan de muur?'

'U plaagt me.'

Er stonden zweetdruppels op zijn voorhoofd. Zijn adamsappel bewoog heftig onder de hoge mandarijnenkraag.

‘Plaag me alstublieft niet,’ zei ik. ‘Plaag me niet.’

Hij haalde diep adem en leunde achterover. ‘Nee,’ zei hij strak. ‘Nee. Dat moet ik natuurlijk niet doen.’ Hij duwde de stoel achteruit, ging naar het aanrecht, draaide de kraan open en schepte water in zijn mond. Hij bleef even met zijn rug naar me toe naar het stromende water staan kijken. Toen deed hij de kraan weer dicht, kwam terug naar zijn stoel en ging zitten. Zijn gezicht was iets minder streng geworden. ‘Het spijt me.’ Hij keek even naar zijn broze handen, die op tafel lagen. Ze trokken alsof ze een heel eigen leven leidden. ‘Nou,’ zei hij uiteindelijk, ‘kannibalisme, dus. Als je dat gelooft, breng je me het bewijs.’

Mijn mond zakte open. ‘U kunt niet nog meer van me verlangen. Ik heb alles gedaan. Alles wat u gezegd hebt dat ik moest doen.’ Ik dacht aan het huis, aan de kapotte ramen en deuren en aan al het geld dat was gestolen.. Ik dacht aan de schaduw van de Verpleegster op het Zouthuis – wat had ze met Jason uitgevoerd? *Het beest met de twee ruggen...* ‘U houdt zich niet aan uw belofte. U hebt uw belofte verbroken. U hebt weer uw belofte verbroken!’

‘We hadden een afspraak. Ik moet bewijs hebben, geen veronderstellingen.’

‘Dat is niet wat u zei!’ Ik ging naar de projector, trok hem uit de hoek, scheurde de plastic hoes eraf en draaide hem om op zijn zwenkwieltjes om een bergplaats te zoeken. ‘Ik moet die film hebben.’ Ik ging naar de planken, gooide de boeken op de grond en duwde mijn handen in de ruimte daarachter. Ik duwde stapels papieren op de grond en rukte de gordijnen opzij. ‘Waar hebt u hem gelaten? Waar is hij?’

‘Ga alsjeblieft zitten, dan kunnen we praten.’

‘Nee. U begrijpt het niet. U bent een leugenaar.’ Ik balde mijn vuisten en verhief mijn stem. ‘U bent een leugenaar.’

De film is veilig weggeborgen. Ik heb de sleutel hier niet. Ik kan hem niet eens pakken, zelfs al zou ik dat willen.’

‘Geef hem aan mij.’

‘Zo is het wel genoeg!’ Hij sprong overeind, rood aangelopen en snel ademend, en wees met zijn stok naar me. ‘Je zult me niet beledigen voordat je begrijpt wat er op het spel staat,’ zei hij met zwoegende borstkas. ‘Ga zitten.’

‘Wat?’ zei ik overdonderd.

‘Ga zitten. Ga zitten en luister goed.’

Ik staarde hem zwijgend aan. ‘Ik begrijp ú niet,’ fluisterde ik. Ik veegde mijn gezicht af met mijn mouw en wees naar hem. ‘U. Ik begrijp ú niet.’

‘Natuurlijk niet. Ga nu zitten.’

Ik ging zitten en keek hem woedend aan.

‘Alsjeblieft.’ Shi Chongming schoof zijn stoel naar achteren en ging zitten, nog steeds hijgend. Hij probeerde zich te beheersen en trok zijn jasje recht en glad, alsof dat zijn woede kon doen verdwijnen. ‘Alsjeblieft... je zou er goed aan doen om te leren dat het soms loont om ook rekening te houden met dingen die buiten je onmiddellijke bevattingsvermogen vallen...’ Hij depte zijn voorhoofd. ‘Sta me toe een kleine concessie te doen.’

Ik zuchtte ongeduldig. ‘Ik wil geen kleine concessie. Ik wil de...’

‘Luister nou eens.’ Hij stak een trillende hand op. ‘Mijn concessie... is dat ik je vertel dat je gelijk hebt. Of liever, dat je bijna gelijk hebt. Als je suggereert... als je suggereert dat Fuyuki...’ Hij duwde zijn zakdoek in zijn zak, legde zijn handen op het bureau en keek van de een naar de ander, alsof dat hem kon helpen zich te concentreren. ‘Als jij het over...’ hij zweeg weer even en zei toen met vaste stem ‘... kannibalisme hebt, heb je bijna gelijk.’

‘Niet bijna! Ik zie het aan uw gezicht. Ik heb gelijk, nietwaar?’

Hij stak zijn hand op. ‘Je hebt gelijk met sommige dingen. Maar niet met alles. Misschien heb je zelfs gelijk als het over die afschuwelijke geruchten gaat... Mensenvlees te koop op de markt in Tokio! De goden weten dat de yakuza verschrikkelijke dingen hebben gedaan met de hongerende bevolking van deze grote stad, en een lijk was in die dagen niet moeilijk te vin-

den in Tokio. Maar om mensen te eten als medicijn?' Hij pakte een paperclip en boog hem afwezig uit elkaar. 'Dat is iets heel anders. Als het bestaat in de Japanse onderwereld, dan is het misschien al eeuwen geleden in sommige delen van de Japanse samenleving opgedoken en weer opgepikt in de jaren veertig, na de oorlog in de Stille Oceaan.' Hij boog de paperclip in de vorm van een kraanvogel, legde hem op zijn bureau en keek er oplettend naar. Toen legde hij zijn handen tegen elkaar en keek naar mij. 'En daarom moet je goed luisteren. Ik zal je precies vertellen waarom ik je de film nog niet kan geven.'

Ik stootte een geluid uit en leunde met over elkaar geslagen armen achterover. 'Weet u, uw stem irriteert me,' zei ik. 'Soms haat ik het om ernaar te moeten luisteren.'

Shi Chongming keek me lange tijd aan. Plotseling klaarde zijn gezicht op en trok er een miniem glimlachje om zijn mond. Hij gooide de paperclipvogel in de afvalbak, duwde zijn stoel achteruit, stond op en viste een sleutelbos uit een bakje op zijn bureau. Uit een afgesloten la haalde hij een schrift. Het was gebonden in dun rundleer en werd bij elkaar gehouden door een stuk touw; het zag er heel oud uit. Hij maakte het touw los en er vielen vergelende bladzijden op zijn bureau. Ze waren bedekt met Chinese karakters, klein en onleesbaar. 'Mijn memoires,' zei hij. 'Over mijn tijd in Nanking.'

'In Nanking?'

'Wat zie je hier?'

Ik boog nieuwsgierig voorover en tuurde naar de kleine karakters om te proberen of ik een woord of term kon ontcijferen.

'Ik vroeg, wat zie je hier?'

Ik keek naar hem op. 'Ik zie memoires.' Ik stak mijn hand ernaar uit, maar hij trok het schrift terug en legde zijn arm er beschermend omheen.

'Nee. Nee, je ziet geen memoires. Memoires zijn een concept, net als een verhaal. Je kunt een verhaal niet zien.' Hij wreef de eerste bladzijde tussen zijn geaderde vingers. 'Wat is dit?'

'Papier. Mag ik het lezen?'

‘Nee. Wat staat er op het papier?’

‘Mag ik het dan meenemen?’

‘Luister nou eens. Ik probeer je te helpen. Wat staat er op het papier?’

‘Karakters,’ zei ik. ‘In inkt.’

‘Precies.’ Het vreemde, grijze licht dat door het raam kwam, maakte de blauwe aderen onder Shi Chongmings losse huid zichtbaar. ‘Je ziet papier en je ziet inkt. Die hebben vorm gekregen door mijn ideeën en overtuigingen. Samen vormen zij memoires.’

‘Ik weet niet veel over memoires en inkt en papier,’ zei ik, met mijn blik nog steeds op het dagboek gericht. ‘Maar ik weet wel dat ik gelijk heb. Fuyuki experimenteert met kannibalisme.’

‘Ik was vergeten dat westerlingen de kunst van het luisteren niet beheersen. Als je goed geluisterd had, als je minder op de manier van een westerling geluisterd had, zou je weten dat ik je niet heb tegengesproken.’

Ik keek hem suf aan. Ik wilde net ‘en?’ zeggen, toen ik opeens heel duidelijk doorhad wat hij probeerde te zeggen. ‘O,’ zei ik zwakjes en ik liet mijn handen zakken. ‘O, ik geloof...’

‘Wat geloof je?’

‘Ik...’ Mijn stem stierf weg en ik bleef een tijdje zitten met mijn hoofd scheef. Mijn mond bewoog zonder dat ik iets zei. Ik zag het ene beeld na het andere: van de Liberiaanse Porojongens, die angstaanjagend over hun vijanden gebogen zaten in het oerwoud, van de Luipaard-genootschappen, van alle mensen in de hele wereld die het vlees van hun vijanden hadden gegeten, getransformeerd door hun ideeën en overtuigingen. Ik dacht weer aan de kanji voor ‘macht’, die ik gisteravond had getekend. ‘Ik geloof,’ zei ik langzaam, ‘ik geloof... dat vlees getransformeerd kan worden, nietwaar? Sommig mensenvlees kan een... een soort macht krijgen...’

‘Inderdaad.’

‘Een soort macht; het kan getransformeerd worden door... door een proces? Of door...’ En plotseling had ik het. Natuurlijk! Ik keek hem scherp aan. ‘Niet iedere mens. U bedoelt dat

het een bepaald iemand is. Iemand die bijzondere betekenis heeft... bijzondere betekenis voor Fuyuki. Nietwaar?

Shi Chongming schoof de bladen van het dagboek weer bij elkaar en deed er een elastiek om. Zijn mond was een strak in-eengevouwen bloemknop. 'Dat,' zei hij zonder me aan te kijken, 'is wat jij moet zien te ontdekken.'

49

Ik zat zwijgend, met mijn vingers tegen mijn hoofd, in de trein, die hoog boven de stad tussen de lichtreclames, de glinsterende witte en chromen wolkenkrabbers, de blauwe hemel en de gekte doorreed, en keek zonder iets te zien kantoren op de tiende verdieping in, waar de secretaresses in hun bloesjes en geelbruine panty's uit de ramen zaten te staren. Soms, dacht ik, liet Shi Chongming me te hard werken. Ik kreeg soms koppijn van hem. In Shinjuku ratelde de trein langs een wolkenkrabber die was behangen met honderden tv-monitoren, die stuk voor stuk een man in een gouden smoking lieten zien die uit volle borst in de camera zong. Ik staarde er even naar. Toen zag ik eindelijk wie het was.

Bizon?

Ik stond op, liep naar de andere kant van de trein en keek met mijn handen tegen het raam op naar het gebouw. Hij was het, een veel jongere en slankere Bizon dan degene die ik kende. Met zijn hoofd scheef stak hij een hand uit naar de camera en het beeld werd honderden keren herhaald tot hij een gebouw bedekte, duizend dubbelgangers die als één man bewogen en praatten. In de linkerbenedenhoek van elk scherm stond het logo van *NHK Newswatch*. Het nieuws. Bizon was op het nieuws. Toen de trein bijna de wolkenkrabber voorbij was, werd zijn gezicht vervangen door een onscherpe opname van een politiewagen voor een onopvallend huis in Tokio. De politie, dacht ik

en ik drukte mijn handen plat tegen het raam en keek achterom naar de wolkenkrabber, die achter de trein verdween, terwijl het raam besloeg door mijn adem. *Bizon. Waarom ben jij op het nieuws?*

Het werd al donker toen ik in het huis in Takadanobaba arriveerde, waar geen enkele lamp brandde, behalve in het trapgat. Svetlana stond buiten naar de grond te staren en de deur achter haar stond open. Ze droeg laarzen en een pluizige, roze jas tot kniehoogte en ze had een vuilniszak vol kleren in haar hand.

‘Heb je het nieuws gezien?’ vroeg ik. ‘Heb je televisie gekeken?’

‘Het zit vol vliegen.’

‘Wat?’

‘Kijk.’

De planten die om het huis heen groeiden, waren vertrappt. Misschien hadden de Verpleegster en de chimpira hier naar onze ramen staan kijken. Svetlana hield ze met de teen van haar roze laars opzij en wees naar een dood poesje met het patroon van een schoenzool in zijn platgetrapte kopje. ‘*Soeka*, teef! Klein poesje maar. Niet gevaarlijk.’ Ze zette de vuilniszakken langs de weg en ging de trap weer op, terwijl ze haar handen afveegde. ‘Teef.’

Ik liep achter haar aan het huis in en huiverde onwillekeurig. Op de vloer lagen nog steeds het glas van de gloeilampen en stukken van de ingetrapte deuren. Ik keek op mijn hoede de stille gangen door.

‘Hebben jullie het nieuws gezien?’ vroeg ik weer toen ik de woonkamer in liep. ‘Doet de tv het nog?’ Het toestel was op zijn kant gegooid, maar toen ik het overeind had gezet en op de knop drukte, ging het weer aan. ‘Bai-san was net op de televisie.’ Ik boog me over het toestel en drukte op de knop voor een ander kanaal. Er waren tekenfilms, advertenties voor energiedrankjes, meisjes in bikini’s. Zelfs een tekenfilm met zingende eekhoorns. Geen *Bizon*. Ik ging ongeduldig alle kanalen nog

eens af. 'Er is iets gebeurd. Ik heb hem twintig minuten geleden op tv gezien. Hebben jullie geen tv gekeken? Ik keek over mijn schouder. Svetlana stond heel stil in de deuropening, met haar armen over elkaar. Ik ging rechtop staan. 'Wat is er?'

'Wij gaan weg.' Ze wuifde met haar hand door de kamer. 'Kijk.'

Overall stonden grijze en witte draagtassen van Matsuya, waar allerlei spullen uitstaken. Ik zag een stapel kleerhangers, toiletrollen en een ventilatorkacheltje in een ervan. Er lagen nog meer vuilniszakken vol kleren op de sofa. Ik had het niet eens gezien. 'Ik en Irina. We hebben nieuwe club. In Hiroo.'

Op dat moment verscheen Irina in de gang met een hele stapel in cellofaan verpakte kleren. Ze droeg ook nog een jas en had een smerig ruikende Russische sigaret in haar vrije hand. Ze liet de kleren vallen en kwam achter Svetlana staan, met haar kin op Svetlana's schouder, en keek me somber aan. 'Mooie club.'

Ik knipperde met mijn ogen. 'Gaan jullie verhuizen? Waar gaan jullie dan wonen?'

'Het appartement waar wij wonen is, hoe noem je dat? Boven club?' Ze hield haar vingertoppen tegen elkaar, kuste ze en zei: 'Grote klasse.'

'Maar hoe...' zei ik niet-begrijpend. 'Hoe zijn jullie...'

'Mijn klant helpt. Hij brengt ons nu daar.'

'Grey, jij zegt niks tegen niemand, hè? Zeg niet tegen Mama Strawberry waar we naar toe zijn en ook niet tegen andere meisjes. Goed?'

'Goed.'

Er viel een stilte en toen boog Svetlana zich naar me toe, legde een hand op mijn schouder en keek me aan met een blik die ik ietwat dreigend vond. 'Luister goed, Grey. Je moet met hem praten.' Ze gebaarde met haar hoofd naar Jasons deur, die stijf dichtzat. 'Is niet goed.'

Irina knikte. 'Hij zegt tegen ons: "Kijk niet naar mij." Maar wij hebben hem gezien.'

'Ja. We zien hem gaan, proberen te... hoe noem je dat? Kroipen? Op zijn handen? Als hond? Kroipen?'

‘Kruipen?’ Er ging een akelige rilling over mijn huid. ‘Wil je zeggen dat hij kruipt?’

‘Ja, kruipen. Hij probeert te kruipen.’ Ze wierp een onzekere blik op Irina. ‘Grey, luister.’ Ze likte langs haar lippen. ‘Wij denken het is waar, hij moet naar dokter. Hij zegt hij wil niet, maar...’ Haar stem stierf weg. ‘Iets heel slecht met hem. Iets heel slecht.’

De meisjes vertrokken, gereden door een nerveus ogende man in een witte Nissan met een blauwgeruit kinderzitje achterin. Toen ze weg waren, leek het huis koud en verlaten, alsof het was afgesloten voor de winter. Jasons deur was dicht. Er kwam een streep licht onderdoor, maar geen geluid. Ik stond met mijn hand omhoog, klaar om te kloppen, en probeerde te bedenken wat ik moest zeggen. Het duurde heel lang en ik kwam er niet uit, dus klopte ik toch maar. Aanvankelijk hoorde ik niets. Toen ik weer klopte, hoorde ik een gedempt: ‘Wat moet je?’

Ik schoof de deur open. Het was ijskoud in de kamer, die alleen verlicht werd door het flikkerende blauwe scherm van de kleine tv bij het raam. In het donker zag ik allerlei troep op de vloer liggen: lege flessen, kleren en iets dat leek op de hoge, aluminium pedaalemmer uit de keuken. Op de tv sprong een Japans meisje in cheerleaderskleren over drijvende eilandjes in een zwembad en iedere keer dat ze sprong, ging haar minirok omhoog. Ze was het enige teken van leven. Voor de deur stond Jasons bureau, dat de toegang versperde.

‘Klim er maar overheen,’ zei hij. Zijn stem leek uit de kast te komen.

Ik stak mijn hoofd de kamer in en rekte mijn hals om te zien waar hij zat. ‘Waar ben je?’

‘Klim eroverheen, verdomme.’

Ik ging op het bureau zitten, trok mijn knieën op, draaide rond en zette mijn voeten weer op de vloer.

‘Doe de deur dicht.’

Ik boog me over het bureau heen, schoof de deur dicht en deed het licht aan.

‘Nee! Doe uit!’

De vloer was bezaaid met tissues en stukken keukenpapier, allemaal tot een prop geduwd en vol bloed. Uit de afvallemmer puilden doornatte, rode tissues. Onder de bebloede divan zag ik het gele handvat van een mes, de punt van een schroevendraaier en een rij beitels. Het was een geïmproviseerd wapenarsenaal. Jason werd belegerd.

‘Doe dat licht uit, zei ik. Wil je dat ze ons hier ziet?’

Ik deed wat me gezegd werd en er viel een lange, sombere stilte. Toen zei ik: ‘Jason, laat mij een dokter voor je halen. Ik zal de internationale kliniek bellen.’

‘Nee, zei ik! Ik laat me niet aanraken door een of andere jappendokter.’

‘Dan bel ik je ambassade.’

‘Geen sprake van.’

‘Jason.’ Ik deed een stap naar voren en hoorde het zuigende geluid van mijn voet die loskwam van de kleverige vloer. ‘Je bloedt.’

‘En wat dan nog?’

‘Waaruit bloed je?’

‘Waaruit ik bloed? Wat is dat voor idiote vraag?’

‘Vertel me waar je bloedt. Misschien is het ernstig.’

‘Wat wil je nou verdomme zeggen?’ Hij sloeg tegen de deur van de kast, zodat de muren trilden. ‘Ik weet niet wat jij denkt dat er gebeurd is, maar wat het ook is, je beeldt het je in.’ Hij brak zijn tirade hijgend af. ‘Je verzint het. Jij met je idiote fantasie. Die verdomde, rare fantasie van jou.’

‘Met mij is niets mis,’ zei ik vastberaden. ‘Ik beeld me niets in.’

‘Nou, schatje, je beeldt je dit in. Ze hebben me niet eens aangeraakt, als je dat soms bedoelt.’ Ik kon hem nu in de kast tegen de wand zien liggen. Ik kon nog net zijn omtrek zien, weggekropen onder een dekbed. Hij leek op zijn zij te liggen, alsof hij warm probeerde te blijven. Het was spookachtig om hier in het donker naar zijn dikke stem uit de kast te staan luisteren. ‘Ik wil je dat niet eens horen zeggen. WAT DENK JE DAT JE AAN HET DOEN BENT? GA BIJ DIE KAST VANDAAN!’

Ik deed een stap achteruit.

‘Blijf daar. En kijk verdomme niet naar me.’ Nu hoorde ik zijn ademhaling, een zwoegend geluid, alsof er iets vastzat in zijn luchtpijp. ‘Luister goed,’ zei hij. ‘Je moet iemand halen om me te helpen.’

‘Ik zal je bij een dokter brengen en...’

‘Nee!’ Ik hoorde hoe hij probeerde zijn stem in bedwang te houden en zijn gedachten te ordenen. ‘Nee. Luister. Er... Er staat een nummer op de muur. Naast de lichtknop. Zie je het? Dat is mijn... mijn moeder. Bel haar. Ga naar een telefooncel en laat haar maar betalen. Zeg dat ze iemand naar me toe moet sturen. Niet uit Boston, zeg maar dat het een van de mannen van het huis in Palm Springs moet zijn. Die zitten dichterbij.’

Palm Springs? Ik staaarde naar de kast. Kwam Jason uit een familie die huizen had in Californië? En werknemers? Ik had altijd gedacht dat hij een echte reiziger was, van het soort dat ik op het vliegveld had gezien: een gehavende reisgids onder een arm, een rol wc-papier aan de achterkant van de rugzak. Ik had me voorgesteld dat hij borden gewassen had en Engels had onderwezen en op het strand had geslapen met alleen een butagaskachelkje en een verstelde slaapzak. Ik had altijd gelooft dat hij niets te verliezen had, net als de rest van ons.

‘Wat is er? Snap je het niet? Ben je er nog?’

Er was een advertentie voor Pocky-chocola op de tv. Ik keek er even naar. Toen zuchtte ik en draaide me om naar de deur. ‘Goed,’ zei ik. ‘Ik bel wel.’

Ik had nog nooit op kosten van de ontvanger gebeld en toen de automatische telefoonstem mijn naam vroeg, zei ik bijna: ‘Rare.’ Uiteindelijk zei ik: ‘Ik bel namens Jason.’ Toen zijn moeder opnam, luisterde ze naar me zonder iets te zeggen. Ik herhaalde alles een keer: het adres, hoe ze er moesten komen, dat hij dringend een dokter nodig had en of ze alsjeblieft – hier aarzelde ik even omdat ik het zo vreemd vond om zo over Jason te praten – of ze alsjeblieft iemand van de Westkust wilde sturen, omdat dat sneller ging. ‘En wie ben jij, als ik vragen mag?’

Ze had een Engels accent, ook al woonde ze in Boston. ‘Zou je zo beleefd willen zijn om je naam te zeggen?’

‘Ik meen het,’ zei ik en toen hing ik op.

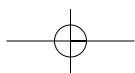
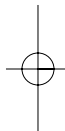
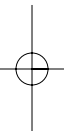
Het was nu helemaal donker en toen ik weer thuis was, deed ik niet te veel lampen aan. Ik moest er steeds aan denken hoe het er vanbuiten uit zou zien, die felle lampen in de donkere buurt. Ik kende geen klant die me geld kon lenen, het was te koud om in het park te slapen en ik wist niet of Mama Strawberry me een voorschot zou willen geven, zeker niet zo’n groot voorschot dat ik een hotel kon betalen. Ik kon niet bij Shi Chongming gaan bedelen. Het was mogelijk dat ik hier moest komen slapen als de club dicht ging. Ik werd koud van de gedachte alleen al.

Het duurde niet lang voor ik een verzameling gereedschap uit de opslagkamers had opgediept; er waren een heleboel dingen te vinden in dat huis als je vond dat je jezelf moest beschermen: een houten hamer, een beitel, een zware rijstkoker waarmee je zo nodig kon gooien. Ik woog de hamer in mijn hand. Hij voelde lekker zwaar aan. Ik nam alles mee naar mijn kamer en zette het tegen de plint en toen pakte ik een paar dingen in mijn tas: een grote trui, alle aantekeningen en schetsen van Nanking, mijn paspoort en het restant van Irina’s geld. Het deed me denken aan de tassen die we allemaal klaar moesten hebben staan voor als er een aardbeving kwam – de paar dingen die je nodig hebt in een noodgeval. Ik ging weer naar het raam en stak de tas heel voorzichtig aan de riem naar buiten tot mijn arm helemaal gestrekt was. Toen liet ik hem vallen. Hij viel met een zachte bons achter een airconditioning-apparaat. Vanuit de steeg kon niemand hem zien.

Terwijl ik voor het raam stond, begon het opeens te sneeuwen. Nou ja, dacht ik, het is bijna Kerstmis. Zachte vlokken wervelden langs de dunne streep grijze lucht tussen de huizen en verborgen het gezicht van Mickey Rourke. Als het bijna Kerstmis was, was mijn kleine meisje bijna tien jaar dood. Tien jaar. Verbazend hoe de tijd tot niets wordt samengedrukt, als een accordeon. Na een hele tijd deed ik het raam dicht. Ik sloeg een

plastic zak om mijn hand en ging de sneeuw in. Met het plastic over mijn vingernagels schraapte ik het dode poesje van de grond en nam het mee naar de tuin, waar ik het begroef onder een dadelpruimboom.

50

Nanking, 20 december 1937

Ik schrijf dit bij het licht van een kaars. Mijn rechterhand doet pijn, want er loopt een smalle brandwond diagonaal over de palm, en ik zit verkrampt op het bed, met mijn voeten onder me en de bedgordijnen stevig dichtgetrokken om er zeker van te zijn dat er met geen mogelijkheid, met geen enkele mogelijkheid, licht te zien kan zijn vanuit de steeg. Shujin zit tegenover me, doodsbang door wat er vannacht is gebeurd. Ze houdt de gordijnen dicht en kijkt steeds over haar schouder naar de kaars. Ik weet dat ze liever helemaal geen licht aan zou hebben, maar deze nacht móét ik schrijven. Ik heb het overweldigende gevoel dat alles wat over deze dagen geschreven wordt, hoe kort en ontoereikend ook, op een dag belangrijk zal zijn. Elke stem zal tellen, want niemand zal ooit in zijn eentje de geschiedenis van Nanking kunnen bevatten of wegen. De geschiedschrijving zal tekortschieten en er zal geen allesomvattend werk komen over de invasie van Nanking.

Alles waar ik in dacht te geloven, is weg; in mijn hart zit net zo'n gapend en verrot gat als in het lichaam van het kind bij de fabriek, en ik kan er alleen maar aan denken wat deze bezetting ons niet allemaal heeft gekost. Ze betekent het einde van een China dat ik in jaren niet op waarde heb geschat. Ze betekent het einde van elk geloof, het einde van dialecten, tempels, maan-cake in de herfst en de aalscholvers die vissen aan de voet van

onze bergen. Ze betekent het einde van prachtige bruggen over lotusvijvers, waarin de gele steen 's avonds weerspiegeld wordt in het stille water. Shujin en ik zijn de laatste schakels in de keten. We staan aan de rand van de afgrond en behoeden China voor een lange val in het niets, en soms schrik ik op, alsof ik wakker ben geworden uit een droom, en dan denk ik dat ik val en dat heel China – de vlakten, de bergen, de woestijnen, de oude tomben, de festivals van de Zuiverheid en de Maïsregen, de pagoden, de witte dolfijnen in de Yangtze en de Hemeltempel – dat alles tegelijk met mij valt.

Nog geen tien minuten nadat de oude Liu was vertrokken, en nog voordat ik een manier had gevonden om Shujin te vertellen dat we zouden vertrekken, kwam het verschrikkelijke geluid van motoren uit een straat ergens rechts van het huis.

Ik ging de hal in, greep de ijzeren stang en ging achter het geestenscherm staan, met mijn voeten uit elkaar en de stang boven mijn hoofd. Shujin kwam uit de keuken, posteerde zich naast mij en zocht zwijgend op mijn gezicht naar antwoorden. Zo bleven we staan, ik met mijn trillende armen omhoog en Shujin met haar blik strak op mij gericht, terwijl het angstaanjagende gedonder van de motoren buiten door de steeg raasde. Het geluid bleef aanzwellen tot het zo luid was dat de motoren zich bijna in ons hoofd leken te bevinden. Maar net toen ik dacht dat ze pardoos door de deur het huis in zouden rijden, volgde er een verstikt geratel en begon het lawaai af te nemen.

Shujin en ik staarden elkaar aan. Het geluid verdween naar het zuiden en na een tijdje was het weer stil. Het enige dat de stilte nog verstoorde, was de onaardse echo van onze eigen ademhaling, hard en hol.

‘Wat...’ bracht Shujin uit. ‘Wat was dat?’

‘Sst,’ gebaarde ik. ‘Blijf daar.’

Ik stapte om het geestenscherm heen en legde mijn oor tegen de gebarricadeerde voordeur. Het geluid van de motoren was weggestorven, maar ik hoorde iets anders in de verte – een zwak, maar onmiskenbaar geluid: het sissen en knetteren van vuur. De yanwangye is bezig met zijn duivelswerk, dacht ik. Er-

gens, in een van de straten niet ver hiervandaan, stond iets in brand.

‘Wacht hier. Kom niet in de buurt van de deur.’ Ik stormde met twee treden tegelijk naar de eerste verdieping, nog steeds met de ijzeren staaf in mijn handen. In de voorkamer trok ik een losse lat weg en tuurde door het gat de steeg in. De lucht boven de huizen tegenover ons was rood: felle vlammen sprongen zes tot negen meter de lucht in. Er zweefden kleine, zwarte vlokken naar beneden, geblakerd als zwarte engelen. De yanwangye moest heel dicht langs ons huis zijn gegaan.

‘Wat gebeurt er?’ vroeg Shujin. Ze was de trap op gekomen en stond met grote ogen achter me. ‘Wat gebeurt er?’

‘Ik weet het niet,’ zei ik afwezig, met mijn blik op de vallende sneeuw gericht. De vlokken waren bespikkeld met vettig roet en op het tij van zwarte rook kwam de geur weer aangedreven. De geur van bradend vlees. De geur die me dagenlang had beziggehouden. We hadden onze buik eerder al gevuld met boekweitballetjes, maar er had geen proteïne in de maaltijd gezeten, geen *can* als tegenwicht voor de *fan* van de meelballetjes, en ik had nog steeds een ontzettende trek in vlees. Ik ademde gretig de geur in en het water stond me in de mond. De geur was dit keer zo veel sterker – hij krulde om het huis heen en drong overal naar binnen, zo overweldigend dat hij de geur van brandend hout bijna verdrong.

‘Ik begrijp het niet,’ mompelde ik. ‘Dit kan niet.’

‘Wat kan niet?’

‘Er is iemand aan het koken.’ Ik draaide me naar haar om. ‘Hoe kan dat? Er is niemand meer in de wijk. Zelfs de Liu’s hebben geen vlees om te braden...’ De woorden bestierven me op de lippen. De zwarte rook hing precies boven de steeg waar Liu’s huis stond. Ik staarde er als in trance naar. Ik zei niets, ik bevoog niet en durfde amper adem te halen terwijl een afschuwelijk, onuitsprekelijk vermoeden als een storm over me heen sloeg.

51

Toen ik die avond bij de club arriveerde, bevond de kristallift zich niet op straatniveau: hij hing bij de vijftigste verdieping. Ik bleef even op de lege plek omhoog staan kijken, met mijn handtas onder mijn arm, wachtend tot hij naar beneden zou komen. Het duurde lang voor ik het A4'tje op de muur zag.

*Some Like It Hot is Open!!!! We verwachten u!!!!
Bel alstublieft dit nummer om binnen te komen.*

Ik ging naar de telefooncel aan de overkant en draaide het nummer. Terwijl ik wachtte tot er werd opgenomen, staarde ik omhoog naar de club en zag ik hoe de sneeuwvlokken zich ophoopten op de voorkant van Marilyns uitgestrekte been. Ze vormden een richeltje tot ze ongeveer bij elke tiende schommelbeweging loskwamen en naar beneden vielen, verlicht door de neonbelletjes, glinsterend zoals ik me voorstelde dat speelsneeuw voor kinderen deed als het van de slee van de kerstman viel.

'Moshi moshi?'

'Wie is daar?'

'Mama Strawberry. Met wie spreek ik? Grey-san?'

'Ja.'

'Strawberry stuurt meteen de lift naar beneden.'

Op de vijftigste verdieping stapte ik voorzichtig uit de lift.

Het garderobemeisje in haar snoezige, geel met zwarte jurkje was opgewekt genoeg, maar zodra ik door de aluminium deuren stapte, wist ik dat er iets heel erg mis was. De verwarming stond zo laag dat de paar meisjes die verspreid aan de tafels zaten, rilden in hun cocktailjurkjes, de bloemen hingen zielig in de kou en het water in de vazen stonk. Alle klanten keken zuur en Strawberry zat ineengedoken aan haar bureau in een slank gesneden, witte bontjas tot op haar kuit, met een fles tequila bij haar elleboog, en staarde afwezig naar een lijst met de namen van de gastvrouwen. De make-up onder haar kleine leesbril uit de jaren vijftig was doorgelopen. Ze zag eruit alsof ze al uren zat te drinken.

‘Wat is er aan de hand?’

Ze keek met knipperende ogen op. ‘Sommige klanten zijn verbannen uit deze club. Verbannen. Begrepen, dame?’

‘Wie is er verbannen?’

‘Juffrouw Ogawa.’ Ze sloeg met haar hand op tafel, zodat de fles een eindje omhoog schoot en alle kelners en gastvrouwen zich omdraaiden. ‘Ik heb het je toch gezegd, niet? Wat heb ik je gezegd, hè?’ Ze wees naar me en maakte een boos, spuwend geluid achter haar tanden. ‘Weet je nog dat ik zei dat juffrouw Ogawa een chin chin in haar slipje had, ja? Nou, Grey-san, slecht nieuws! Ze heeft staart achterop ook. Jij trekt Ogawa’s slipje uit en eerst...’ Ze deed haar knieën uit elkaar en prikte met een vinger tussen haar benen. ‘Eerst zie je hier een chin chin. En dáár,’ ze draaide zich opzij in haar stoel en sloeg tegen haar billen, ‘zie je een staart. Want zij is beest. Simpel. Ogawa, beest.’ Haar stem had nog luider kunnen worden als iets haar niet tot zwijgen had gebracht. Ze legde haar pen neer, trok het brilletje naar het puntje van haar neus en tuurde eroverheen naar mij. ‘Je gezicht? Wat is er met je gezicht gebeurd?’

‘Strawberry, hoor eens. Jason komt niet werken. En de Russinnen ook niet. Ik moest zeggen dat ze weg zijn. Ergens anders heen, ik weet niet waarheen.’

‘Mijn god.’ Haar blik was gericht op mijn blauwe plek. ‘Nou, zeg Strawberry waarheid.’ Ze keek of er niemand meeluisterde.

Toen boog ze zich naar me toe en zei: ‘Ogawa is ook bij Grey-san geweest, nietwaar?’

Ik knipperde met mijn ogen. ‘Ook?’

Ze schonk nog een glas tequila in en sloeg het in één keer achterover. Haar gezicht was heel roze onder de make-up. ‘Goed,’ zei ze, terwijl ze met een kanten zakdoek haar mond depte. ‘Tijd om ernstig te praten. Ga zitten. Ga zitten.’ Ze gebaarde bazig naar de stoel. Ik schoof hem achteruit en ging met een dof gevoel zitten, met mijn tas op mijn knieën. ‘Grey-san. Kijk om je heen.’ Ze hief haar hand naar de lege tafels. ‘Kijk naar Strawberry club. Zo veel meisjes niet hier! Wil je weten waarom, dame? Hmmm? Wil je weten waarom? Omdat ze thuis zijn! Huilen!’ Ze pakte de lijst met namen en schudde er boos mee, alsof ik verantwoordelijk was voor hun afwezigheid. ‘Ieder meisje dat gisteravond naar feest Fuyuki is gegaan, wordt wakker midden in de nacht en kijk wat ze zien: juffrouw Ogawa of een van Fuyuki’s gorilla’s in het huis. Jij het enige meisje dat gisteravond naar feest is gegaan en vanavond komt werken.’

‘Maar...’ Mijn stem stierf weg. Ik kon alles niet meer op een rijtje krijgen. Gedachten en beelden raakten door elkaar en kwamen er in een vreemde volgorde weer uit. ‘U moet het me uitleggen,’ zei ik zacht. ‘U moet het me heel langzaam uitleggen. Wat bedoelt u? Was het niet alleen ons huis, was Jason niet...’

‘Ik zeg toch! Ogawa beest,’ siste ze en haar gezicht schoot naar het mijne toe. ‘Ze is bij iedereen van het feest geweest. Misschien denkt ze dat ze kerstman is.’

‘Maar... waarom? Wat wilde ze dan?’

‘Dat weet Strawberry niet.’ Ze pakte de ouderwetse, rood met gouden telefoon die op haar bureau stond en draaide een nummer. Ze hield haar hand voor het mondstuk en siste tegen me: ‘Daar probeer ik de hele avond achter te komen.’

Om een uur of tien die avond werd een zwerm kraaien op weg naar hun slaapplek tegen het raam van de club geblazen door een windvlaag. Ik denk nog steeds af en toe aan die kraaien. Het was een van die gebeurtenissen die je niet als een teken opvat

omdat je jezelf te verstandig vindt. Een van de dieren kwam zo hard tegen het glas aan dat bijna iedereen opschrok. Ik niet: ik had in stilte vaag naar de vogels in de lucht zitten kijken en me af zitten vragen welke persoon uit Fuyuki's verleden het vermogen tot transformeren bezat waar Shi Chongming het over had gehad. Ik moet de enige persoon in de club zijn geweest die niet schrok toen de vogel het glas raakte en als een kogel uit de lucht viel.

Strawberry had me geholpen de blauwe plek met make-up te verdoezelen en had me naar een tafel gestuurd. Ik zat versuft voor me uit te kijken, zonder ergens naar te luisteren of iets te zeggen, en kwam alleen in actie als er eten op tafel werd gezet. Dan at ik zo veel ik kon, heel netjes en geconcentreerd, met een servet voor mijn mond zodat niemand kon zien hoe snel ik at. Er was maar heel weinig geld overgebleven nadat ik de trein naar Shi Chongming had betaald en ik had in vierentwintig uur niets anders gegeten dan een heel klein hapje shabu shabu en een kom goedkope noedels.

Er hing een gespannen sfeer in de club. Een heleboel klanten, zelfs de vaste bezoekers, voelden het en ze bleven niet lang. Er vielen vreemde, ijzige stiltes en soms werd het zo stil dat ik het mechaniek van Marilyns schommel kon horen piepen. Ik was er zeker van dat er verhalen over gisteravond de ronde deden en dat iedereen daar nerveus van werd.

Strawberry zat bijna de hele avond aan de telefoon; ze belde al haar contacten om iets te weten te komen. Ik dacht aan de groepen politiemensen die soms heel laat de club binnenkwamen – iedereen wist dat ze goede connecties had. Maar ze leek urenlang geen enkele informatie te kunnen krijgen over wat er aan de hand was, wat de aanleiding was voor de aanvallen van de Verpleegster. Uiteindelijk was ik de eerste persoon in de club die iets nieuws ontdekte.

Mijn aandacht werd getrokken door de kanji die op het videoscherm op het tegenoverliggende gebouw verschenen. Ik herkende ze meteen. *Satsujin-jiken*. Een moordonderzoek. Naast de karakters stond een onscherp, stilstaand beeld van een

bekend gezicht: Bizon glimlachte breed in de nachtlucht.

Ik stond zo snel op dat ik een glas omgooide. Mijn klant schoof snel achteruit in zijn stoel, in een poging de whisky die van de tafel op zijn broek droop te vermijden. Ik nam niet de tijd hem een servet te geven. Ik verwijderde me van de tafel en liep in trance naar het raam, waarvoor een jonge Bizon zong, slanker en met meer haar, zijn arm uitgestrekt naar de camera. Onder het onderschrift verschenen nog meer kanji. Ik deed er een hele tijd over om ze te ontcijferen, maar uiteindelijk begreep ik wat er stond: Bai-san was om halfnegen 's avonds overleden. Pas een paar uur geleden. Waaraan? Ernstige inwendige verwondingen.

Ik legde mijn handen tegen het glas en mijn adem vormde wolkjes in de koude lucht. De vallende sneeuw ving de kleuren van het scherm op, dat nu archiefbeelden van Bizon liet zien, een terwijl hij een rechtbank verliet en een andere uit zijn hoogtijdagen – een mager gezicht boven een microfoon, een overhemd met ruches en goede, Amerikaanse tanden. Daarna verscheen een beeld van een ziekenhuis, waar een dokter een menigte verslaggevers toesprak en de flitslichten van de fotografen weerkaatst werden door deuren van getint glas. Ik keek met open mond toe en pikte hier en daar een kanji op. Zanger – hartenklop – zevenenveertig jaar oud – tour met de Spydors – nummer een op de Oricon-hitlijsten – schandaal in de Bob Hope-golfclub. Ik hield mijn hoofd scheef. Bizon, dacht ik. Vermoord. En de mannen van Fuyuki hebben afgelopen nacht bezoekjes gebracht aan alle meisjes die op het feestje waren...

Achter me ging een telefoon. Ik schrok op. Ik had niet gemerkt hoe stil het was geworden in de club, maar toen ik over mijn schouder keek, hoorde ik geen gebabbel, geen gesprekken: alle ogen in de club waren op het videoscherm gericht. Strawberry was overeind gekomen en stond er niet ver van mij vandaan zwijgend naar te staren. Alle lichtjes werden weerspiegeld in haar gezicht. Even leek ze de telefoon niet te horen; hij ging drie keer over voordat ze uit haar trance kwam en terugging

naar haar bureau. Ze griste de hoorn van de haak en blafte: 'Moshi moshi?'

Alle ogen in de club waren op haar gericht terwijl ze luisterde. Soms kun je de woorden die iemand hoort bijna aflezen aan de manier waarop hun gezicht verstrakt. Het duurde lang voor ze iets zei en toen ze het deed, was haar stem vlak en monotoon. 'Weet je het zeker?' vroeg ze. 'Weet je het zeker?'

Ze luisterde nog even en liet de hoorn toen op de haak vallen. Alle kleur week uit haar gezicht. Ze legde beide handen op het bureau, alsof ze probeerde haar evenwicht te bewaren. Toen wreef ze moe over haar slapen, stak een sleutel in een la van haar bureau, maakte de geldla open en haalde er een stapel bankbiljetten uit, die ze in haar zak stopte. Ik wilde net bij het raam weggaan toen ze overeind kwam en door de club naar me toe klikte, zo snel dat de witte bontjas als een bel om haar heen zwaaide. Er lag een grauwe tint rond haar mond en er zat lippenstift op de kraag van haar jas.

'Deze kant uit.' Zonder haar pas te vertragen, greep ze me bij de arm en trok me weg van het raam, langs alle tafels en de starrende gezichten. 'Wat heeft zij nou gedaan?' hoorde ik een klant mompelen. Ik werd meegenomen door de aluminium deuren, waar het garderobemeisje op haar tenen achter haar balie stond en probeerde te zien wat er in de club gaande was. Strawberry nam me mee naar de gang die naar de opslagruimte en de toiletten leidde. Ze duwde me langs het herentoilet, waar een optimist had geprobeerd de geur van braaksel te verdoezelen met een scheut bleekmiddel, en de kleine garderobe binnen die we gebruikten om ons op te maken. Ze trok de deur achter zich dicht en toen stonden we oog in oog. Ze trilde en ademde zo zwaar dat haar schouders omhoog en omlaag gingen onder de witte jas.

'Luister naar mij, dame.'

'Wat is er?'

'Je moet hier weg.'

'Wat?'

'Je moet hier weg.' Ze greep me bij de arm. 'Jij en Jason, weg

uit jullie huis. Weg uit Tokio. Praat niet met de politie. Ga gewoon. Strawberry wil niet weten waarheen.'

'Nee,' zei ik hoofdschuddend. 'Nee, nee. Ik ga nergens heen.'

'Grey-san, dit is heel belangrijk. Er gebeuren slechte dingen in Tokio. En het verbreidt zich, het verbreidt zich.' Ze zweeg even en keek me nieuwsgierig aan. 'Grey-san? Begrijp je wat er gebeurt? Heb je het nieuws begrepen?'

Ik keek over mijn schouder naar de dichte deur. 'U bedoelt Bai-san. U bedoelt wat er met hem is gebeurd.' Er ging een lange huivering over mijn armen. Ik dacht aan de kanji. Interne verwondingen. 'Was dat Ogawa?'

'Sst!' Ze sprak in een snelle, zachte monoloog. 'Luister naar mij. Bai-san heeft bezoek gehad. Hij is naar het ziekenhuis gebracht, maar voor hij stierf, heeft hij met de politie gepraat. Misschien was hij gek om met de politie te praten of misschien wist hij dat hij toch doodging...'

'Wie bedoelt u met "bezoek"? Ogawa?'

Ze zette haar bril af. 'Grey-san, er was gisteravond misschien een dief op het feest van meneer Fuyuki.'

'Een dief?'

'Daarom is Ogawa gek geworden. Er is gisteravond een worm in meneer Fuyuki's huis gekropen en nu is hij niet blij.'

'Maar wat is er dan meegenomen?'

'Wat denk je, Grey?' Ze liet haar kin op haar borst zakken en keek van onder sluwe oogleden naar me op. 'Nou? Wat denk je? Kun je het niet raden?'

Ik kreeg een vreemd gevoel. Ik had het akelige gevoel dat er net om de hoek een afschuwelijke onthulling verborgen lag, net buiten het zicht, achter de wolkenkrabbers, zoals Godzilla. 'O,' fluisterde ik en alle kleur week uit mijn gezicht.

Ze knikte. 'Ja. Iemand heeft het medicijn van meneer Fuyuki gestolen.'

Ik liet me op de dichtstbijzijnde stoel zakken. Opeens had ik helemaal geen adem meer. 'O... nee. Dit is... dit is... Dit is niet wat ik dacht.'

'En luister verder.' Strawberry boog zich heel dicht naar me

toe. Ik rook de tequila, vermengd met haar limoenachtige parfum. 'De dief is iemand die gisteravond op het feest was. De Verpleegster is gisternacht naar alle huizen geweest, ze heeft overal gezocht, maar Bai-san heeft tegen de politie gezegd dat hij denkt dat ze haar *sagashimono* nog steeds niet gevonden heeft. Dat, waar ze naar zoekt.' Ze likte aan haar vingers, streek haar haar glad en keek over haar schouder, alsof er iemand achter onze rug binnen had kunnen komen. 'Weet je,' zei ze heel zacht. Ze boog zich nog dichter naar me over, met haar gezicht in dezelfde richting als het mijne, zodat onze wangen elkaar raakten en ik haar rode mond dicht naast de mijne kon zien bewegen als ik omlaag keek. 'Als ik Ogawa was, en ik had gehoord wat er soms uit jouw grote mond kwam...' Vijftig verdiepingen lager jankte ergens een sirene. '... dan zou ik denken, Grey-san, dan zou ik denken dat jij de dief was...'

'Niemand weet dat ik vragen heb gesteld,' siste ik, terwijl ik naar haar ogen keek. 'Alleen u.'

Ze ging rechtop staan en trok sarcastisch haar wenkbrauwen op. 'Echt? Echt, Grey? Is dat zo?'

Ik staarde naar haar en kreeg het plotseling heel erg koud. Ik herinnerde me hoe Fuyuki in de verdediging was gedrongen toen ik zijn appartement wilde bekijken. Ik herinnerde me de Verpleegster die door de gang was gekomen. Ze had me gesnapt toen ik probeerde weg te glippen terwijl Fuyuki bijna stikte. Als je terugkijkt op de dingen die je doet, kun je soms bijna niet geloven dat je zo brutaal of zo stom bent geweest. 'Ja,' zei ik beverig. 'Ja. Ik bedoel, ik...' Ik legde afwezig mijn hand tegen mijn hoofd. 'Niemand weet het. Daar... daar ben ik zeker van.'

'Grey-san, luister, Ogawa wordt gek. Ze gaat elk huis nog eens af tot ze de dief heeft gevonden. Elk huis. En dit keer zal ze niet zo aardig zijn.'

'Maar ik...' Ik staarde naar de lippenstift op Strawberry's kraag. Het deed me denken aan bloed, aan dieren in de val, aan de vossen die in het jachtseizoen krijsend langs de achterdeur van mijn ouders renden. Ik dacht eraan hoe stil de Verpleegster ons huis in was geslopen. Ik dacht aan de arm met het horloge

erom die uit de kofferbak hing. Ik wreef over mijn armen, omdat ik kippenvel kreeg. 'Ik kan niet weg uit Tokio. Dat kan niet. U begrijpt niet...'

'Strawberry zegt het je nu. Ga weg uit Tokio. Je bent ontslagen. Hoor je? Ontslagen. Kom niet meer terug.' Ze stak haar hand in haar zak, trok de stapel geld eruit en hield die tussen haar wijsvinger en haar middelvinger onder mijn neus. 'Dit afscheid van Strawberry. Geef ook wat aan Jason.' Ik stak mijn hand ernaar uit, maar op het moment dat mijn vingers het geld raakten, verstevigde ze haar greep. 'Grey-san.' Ze keek me recht aan en ik zag mijn gezicht weerspiegeld in de ijsblauwe contactlenzen. Toen ze sprak was het in het Japans, een heel muzikaal Japans dat onder andere omstandigheden prachtig zou hebben geklonken. 'Begrijp je me als ik Japans spreek?'

'Ja.'

'Je moet me iets beloven, wil je? Beloof me dat ik op een dag een brief van je krijg. Een leuke brief, waarin je vertelt hoe gelukkig je bent. Geschreven door jou, veilig in een ander land...?' Ze zweeg en keek hoe ik reageerde. 'Beloof je dat?'

Ik gaf geen antwoord.

'Ja,' zei ze, terwijl ze me nog steeds strak aankeek, alsof ze mijn gedachten wilde lezen. 'Ik denk dat je het belooft.' Ze liet het geld los en hield de deur voor me open. 'Ga nu maar. Opschieten. Haal je jas en vertrek. En Grey...'

'Ja?'

'Neem niet de kristallift. Beter als je die aan de achterkant neemt.'

52

Nanking, 20 december 1937

Het duurde niet lang voor het vuur doofde en de felle draken-gloed wegdreef langs de hemel. Bijna meteen kwam de sneeuw terug, engelachtig en vergevingsgezind. De vlokken zweefden slaperig naar beneden toen ik zwak en verformfaaid voor de restanten van Liu Rundes huis stond, met een zakdoek tegen mijn mond en tranen in mijn ogen. Het vuur had alles op zijn weg opgegeten en alleen een smeulende puinhoop en een afschuwelijk skelet van geblakerde balken achtergelaten. Nu het vuur was uitgewoed, was het met een zacht gejammer verworden tot slechts een kleine, gestage vlam, heel recht en beheerst, op de vloer midden in de ruïne.

Het was stil in de steeg. Ik was de enige die was komen kijken naar deze geblakerde restanten. Misschien zijn Shujin en ik de enige levende zielen in Nanking.

De geur van benzine was blijven hangen; de yanwangye moest het huis met benzine hebben overgoten voordat hij het in brand stak, maar er was ook nog die andere geur, de geur die naar onze steeg was gedreven en die me al die dagen had gekweld, de geur die ik nu ontmoedigd herkende. Ik veegde de tranen van mijn gezicht en zocht een weg naar de zijkant van het huis. De Liu's moesten er nog in liggen, dacht ik. Als ze hadden kunnen ontsnappen, zouden we het weten – ze zouden rechtstreeks naar ons huis zijn gekomen. Ze moesten binnen in de val hebben ge-

zeten; daar zou de yanwangye wel voor hebben gezorgd.

Er dreef een wolkje rook voor het huis langs, die het even aan het zicht onttrok. Toen het weg was, zag ik ze. Twee voorwerpen, naast elkaar als geblakerde boomstammen na een bosbrand; de menselijke vorm was weggesmolten, zodat er geen herkenbare hoeken over waren, alleen verkoolde silhouetten. Ze stonden rechtop bij elkaar in de kleine hal bij de achterdeur, alsof ze hadden geprobeerd te ontsnappen. De ene was groot, de ander klein. Ik hoefde niet erg nauwkeurig te kijken om te weten dat het Liu en zijn zoon waren. Ik herkende de knopen op zijn verbrande *zhongshan*-jasje. Liu's vrouw zou hier niet zijn; zij zou door de yanwangye zijn weggehaald, zodat hij met haar kon doen wat hij wilde.

Ik duwde de zakdoek tegen mijn neus en deed een stap naar voren om beter te kunnen zien. De geur was sterker en riep een ondraaglijk verlangen in me op. Onder de lichamen lagen poelen vet met een dun wit vel op het afkoelende oppervlak, net als het vet dat ik soms in de wok zie als Shujin vlees heeft bereid. Ik duwde de zakdoek harder tegen mijn neus en wist dat ik vanaf dat moment altijd bang zou blijven voor één ding: ik wist dat ik altijd bang zou blijven voor wat ik at. Ik zou nooit meer op mijn gemak iets door kunnen slikken.

Nu, slechts een uur later, zit ik te rillen op het bed met mijn pen in de ene hand en in de andere alles wat ik van Liu Runde heb durven meenemen: een lok van zijn haar, die losliet toen ik zijn afkoelende lichaam aanraakte. Het haar was nog zo heet dat het door mijn handschoen brandde en een schroeiplek achterliet op mijn handpalm. En toch blijft het vreemd genoeg intact – griezelig volmaakt.

Ik bracht een bevende hand naar mijn hoofd en trilde over mijn hele lichaam. 'Wat is er?' fluistert Shujin, maar ik kan geen antwoord geven omdat ik steeds moet denken aan de geur van de brandende Liu en zijn zoon. Uit het niets komt een beeld bij me op van het gezicht van een Japanse officier, dat vaag grijnst bij het licht van het vuur, 's avonds in het kamp. Het gezicht van de officier is vettig van de amfetaminen die het leger ver-

strekt en van naamloos vlees. Ik denk aan het vlees dat is weggenomen van het meisje bij de fabriek. Als trofee, dacht ik toen, of zijn er nog andere redenen om mensenvlees af te snijden? Maar het keizerlijke leger krijgt goed te eten, de soldaten zijn goed doorvoed en gespierd. Ze hebben geen reden om aan lijken te pikken als de baardgieren van de Gobi. En ik moet aan nog iets anders denken, iets dat te maken heeft met de medicijnflesjes in de zijdefabriek...

Genoeg. Voorlopig genoeg gepiekerd. Hier zit ik met mijn dagboek op mijn knie en Shujin kijkt me woordeloos aan, met ogen die mij overal de schuld van geven. Het moment is gekomen. Het moment is gekomen om haar te vertellen wat er nu gaat gebeuren.

‘Shujin.’ Ik hield op met schrijven en legde de veer neer, duwde de inktsteen opzij en kroop over het bed naar haar toe. Haar gezicht was bleek en uitdrukkingloos en het kaarslicht speelde eroverheen. Ze had niets gevraagd over de oude Liu, maar ik ben er zeker van dat ze het wist – door mijn gezicht en door de geur die in mijn kleren hing. Ik knielde tegenover haar, maar een paar centimeter van haar vandaan, met mijn handen op mijn knieën. ‘Shujin?’ Ik legde aarzelend mijn hand op haar haar. Het was ruw en zo zwaar als schors tegen mijn handpalm. Ze deinsde niet terug, maar keek me met vaste blik aan. ‘Wat wil je tegen me zeggen, Chongming?’

Ik wil zeggen dat ik van je hou. Ik wil met je praten zoals de mannen in Europa tegen hun vrouw praten. Ik wil zeggen dat het me spijt. Ik wil de wijzers van de klok terugdraaien.

‘Kijk me alsjeblieft niet zo aan.’ Ze probeerde mijn hand weg te halen. ‘Wat wil je zeggen?’

‘Ik...’

‘Ja?’

Ik zuchtte, liet mijn hand zakken en sloeg mijn ogen neer. ‘Shujin.’ Mijn stem klonk gedempt. ‘Shujin. Je had gelijk. We hadden lang geleden al uit Nanking moeten vertrekken. Het spijt me.’

‘O.’

‘En...’ Ik aarzelde. ‘... en ik denk dat we nu ons best moeten doen. We moeten proberen te ontsnappen.’

Ze keek me strak aan en dit keer kon ik niets verbergen. Ik knielde voor haar zonder iets te verhullen van mijn wanhoop en schuldgevoelens, en liet haar elk greintje angst in mijn ogen lezen. Eindelijk deed ze haar mond dicht, stak haar hand uit, pakte de kaars en blies hem uit. ‘Goed,’ zei ze effen en ze legde haar hand op de mijne. ‘Dank je, Chongming, dank je.’ Ze deed de gordijnen open en zwaaide haar benen van het bed. ‘Ik zal guoba en noedels maken. Daar eten we wat van. Daarna zal ik gaan pakken voor de reis.’

Mijn hart is zwaar. Ze heeft me vergeven. En toch ben ik bang, doodsbang, dat dit de laatste keer zal zijn dat ik in mijn dagboek schrijf. Ik ben bang dat ik haar moordenaar ben. Welke hoop hebben we nog? Mogen de goden ons beschermen. Mogen de goden ons beschermen.

53

Het vroom buiten. Het sneeuwde nu hard. Het was bijna een sneeuwstorm en in de korte tijd dat ik in de club was geweest, was de sneeuw blijven liggen op de stoep en op de daken van geparkeerde auto's. Ik stond in de luwte van het gebouw, zo dicht bij de liftdeuren als ik kon, en keek de straat door. Ik kon niet meer dan twintig meter zien door de ronddwarrelende vlokken, maar ik merkte wel dat het ongewoon rustig was op straat. Er liep niemand op de stoep, er reden geen auto's, ik zag alleen de besneeuwde vorm van de dode kraai in de goot. Het was net of Mama Strawberry gelijk had, alsof er iets slechts door de straten van Tokio kroop.

Ik haalde het geld voor de dag en telde het. Mijn handen trilden en ik moest het twee keer doen voordat ik het goed had, en zelfs toen dacht ik dat ik me moest vergissen. Ik bleef even staan staren naar de biljetten in mijn handen. Het was niet het weekloon dat ik verwacht had. Strawberry had me driehonderdduizend yen gegeven, vijf keer zo veel als ze me verschuldigd was. Ik keek vijftig verdiepingen omhoog door de wervelende sneeuw, naar de club, waar Marilyn schommelde. Ik dacht na over Strawberry in haar nagemaakte Monroe-jurken, die haar leven doorbracht tussen jonge kelners en gangsters. Ik besepte dat ik helemaal niets van haar af wist. Haar moeder was dood en haar echtgenoot was dood, maar verder zou ze heel goed alleen op de wereld kunnen staan, voor zover ik wist. Ik had niets

gedaan om haar genegenheid te winnen. Misschien ben je je nooit echt bewust van de mensen die je in bescherming nemen, tot ze weg zijn.

Een auto reed voorzichtig over de kruising en bescheen de sneeuw met zijn koplampen, zodat de vlokken sneller leken te vallen. Ik duwde me tegen de muur, trok mijn kraag op en sloeg de dunne jas strak om me heen. Ik rilde. Wat had Strawberry bedoeld toen ze zei dat ik niet in de kristallift moest vertrekken? Dacht ze echt dat de mannen van Fuyuki op straat rondzwierven? De auto verdween achter de gebouwen en het was weer stil in de straat. Ik keek om me heen. Het was belangrijk om langzaam na te denken. Stap voor stap. Mijn paspoort, al mijn boeken en mijn aantekeningen lagen in de steeg naast het huis. Ik kon Jason niet bellen: de Verpleegster had de draden losgerukt. Ik moest terug naar het huis. Nog één keer.

Ik telde haastig het geld van Strawberry en verdeelde het over mijn twee jaszakken; twee bundels van honderdvijftigduizend yen. Toen duwde ik mijn handen in mijn zakken en begon te lopen. Ik nam achterafstraatjes om de doorgaande wegen te vermijden en bewoog door een magische wereld, waarin de sneeuw stilletjes op de airconditioners viel en op de gelakte bento-dozen die bij de achterdeuren stonden, wachtend om te worden opgehaald door de bezorgers. Ik was niet erg warm gekleed: mijn jas was te dun en mijn naaldhakken lieten rare uitroeptekens achter. Ik had nog nooit op hoge hakken door de sneeuw gelopen.

Ik liep heel stilletjes verder, stak de kruising bij het Hanazono-heiligdom met zijn spookachtige, rode lantaarns over en ging weer terug naar de steegjes. Ik kwam langs verlichte ramen en stomende uitlaten van de verwarming. Ik hoorde televisies en gesprekken, maar ik zag slechts een of twee mensen onderweg. Tokio leek zijn deuren gesloten te hebben. Iemand in deze stad, dacht ik, iemand achter een van deze deuren, heeft wat ik zoek. Iets dat niet zo groot is. Klein genoeg om in een glazen bak te passen. Vlees. Maar geen heel lichaam. Een deel van een lichaam dus? Waar zou iemand een stuk vlees verstoppert? En

waarom? Waarom zou iemand het stelen? Er kwam een zin bij me op uit een boek dat ik lang geleden gelezen had, misschien van Robert Louis Stevenson: ‘De lijkenrover wordt niet afgeschrikt door natuurlijk respect, maar aangetrokken door het gemak en de veiligheid waarmee hij zijn taak kan verrichten...’

Ik liep in een grote boog door Takadanobaba, zodat ik het huis bereikte via een smalle gang tussen twee appartementengebouwen. Daar bleef ik staan, half verborgen achter een Calpis-drinkautomaat, waarvan de blauwe lichtjes spookachtig flikkerden. Voorzichtig stak ik mijn hoofd om de hoek. De steeg lag er verlaten bij. De sneeuw dwarrelde neer, verlicht door de lantaarns van het *Ramen*-restaurant. Aan mijn linkerkant rees het huis op, dat me donker en koud het uitzicht op de hemel benam. Ik had het nog nooit van deze kant gezien. Het leek nog groter dan ik me herinnerde, monolithisch, en het gebogen pannendak was bijna monsterlijk. Ik zag dat ik de gordijnen open had gelaten in mijn slaapkamer en ik dacht aan mijn divan in die stilte, aan mijn muurschildering van Tokio, aan het stille beeld van Jason en mij onder de sterrenhemels van kralen.

Ik haalde mijn sleutels uit mijn zak. Nog één keer keek ik over mijn schouder en toen glipte ik de steeg in, waarbij ik dicht tegen de gebouwen aan bleef lopen. Ik bleef staan bij de kier tussen de twee gebouwen en keek achter de airconditioner. Mijn tas lag er nog in het donker, met een laag sneeuw erop. Ik liep verder langs de rand van het huis, onder mijn raam door. Op tien meter van de hoek stond ik stil. Ik keek naar mijn voeten.

Ik stond voor een open plek in de sneeuw – een lange, zwarte rand nat asfalt. Ik knipperde met mijn ogen. Waarom had mijn instinct me hier laten stoppen? Toen zag ik het. Natuurlijk, het was een bandenspoor. Ik stond in de grijze schaduw van een auto, die daar pas nog had gestaan. De adrenaline schoot door mijn aderen. De afdruk strekte zich om me uit. De auto moest hier lang hebben gestaan, want de omtrek was heel duidelijk en er lag een hoopje doorweekte peuken, precies op de plek waar het raampje van de chauffeur moest hebben gezeten, alsof ze ergens op hadden zitten wachten. Ik trok me haastig te-

rug in de schaduw van het huis en mijn bloeddruk schoot omhoog. De bandensporen gingen recht vooruit, helemaal tot aan de Waseda-sstraat, waar ik zoals gewoonlijk een paar auto's voorbij zag rijden, stilletjes en gedempt door de sneeuw. De rest van de steeg was verlaten. Ik ademde zenuwachtig uit en keek op naar de ramen van de vervallen hutten, waarvan er een paar vaag verlicht waren achter de sneeuwvlokken. Ik zag een paar gedaanten bewegen. Alles was precies als anders. Dit heeft niets te betekenen, hield ik mezelf voor, terwijl ik langs mijn zere lippen likte en naar de afdruk staaarde. Het heeft niets te betekenen. Mensen parkeerden altijd in de steegjes, privacy was zo moeilijk te vinden in Tokio.

Ik liep voorzichtig verder, maar vermeidde de afdruk van de auto, alsof het een val zou kunnen zijn. Ik bleef dicht bij de huizen en mijn schouders veegden de sneeuw van de roosters op de begane grond. Bij de hoek keek ik de straat in naar de voordeur. Die was dicht, alsof hij niet open was geweest sinds ik was vertrokken, en er lag al sneeuw tegenaan, wit en donzig. Ik keek nog een keer de steeg door. Hoewel er niemand te zien was, trilde ik toen ik naar voren stapte en haastig mijn sleutel in het slot stak.

Jasons tv stond aan. Er kwam een flikkerend blauw licht onder zijn deur door, maar de gloeilamp op de overloop was door de Verpleegster kapotgeslagen en het huis was ongewoon donker. Ik ging langzaam de trap op en verbeeldde me de hele tijd schrikachtig dat er iets uit de schaduw door de gang op me af schoot. Bovenaan bleef ik in het donker staan. Ik ademde zwaar en de herinneringen aan de vorige nacht waren als schaduwen die langs de muren van me wegschoten. Het was stil in huis. Geen gekraak van vloeren, geen ademhaling. Zelfs het normale geluid van de ruisende bomen in de tuin werd gedempt door de sneeuw.

Mijn tanden klapperden toen ik naar Jasons kamer ging. Ik hoorde hem ademen in de kast, een verstikt, bloederig geluid dat versnelde toen ik de deur openschoof. 'Jason?' fluister-

de ik. Het was ijskoud in de kamer en er hing een onaangename, organische geur in de lucht, als van dierlijke mest. 'Hoor je me?'

'Ja.' Ik hoorde hem pijnlijk bewegen in de kast. 'Heb je gebeld?'

'Ze zijn onderweg,' siste ik, terwijl ik over het bureau kroop en me zachtjes op de grond liet zakken. 'Maar daar kun jij niet op wachten, Jason, je moet nu meteen weg. De Verpleegster komt terug.' Ik stond naast de kast en legde mijn hand tegen de deur. 'Kom op, ik zal je naar beneden helpen en...'

'Wat doe je? Verdomme... Ga achteruit! Ga bij die kast weg.'

'Jason! Je moet nú weg...'

'Dacht je dat ik je niet gehoord had? Ik heb het gehoord. Ga nu weg bij die verdomde deur.'

'Ik ga nergens heen als je tegen me schreeuwt. Ik probeer je te helpen.'

Hij maakte een geïrriteerd geluid en ik hoorde hoe hij zich hijgend tegen de kastwand liet zakken. Toen hij weer een beetje gekalmeerd was, bracht hij zijn mond bij de deur van de kast. 'Luister. Luister goed...'

'We hebben geen tijd om...'

'Luister, zei ik! Ik wil dat je naar de keuken gaat. Er liggen lappen onder het aanrecht. Breng alles wat je kunt vinden naar me toe en haal ook handdoeken uit de badkamer, alles waar je de hand op kunt leggen.' Hij deed moeite om overeind te komen. Vanuit de kast was een stroompje stroperige vloeistof met haar erin een eindje over de grond gelopen en gestold. Ik kon mijn ogen er niet van afhouden. 'Haal dan mijn tas van de haak. En mijn koffer, ligt die nog steeds bij de deur?'

'Ja.'

'Breng alles uit die koffer naar mij toe, en dan wil ik dat je het licht uitdoet en het huis verlaat. Ik zorg wel voor de rest.'

'Moet ik het licht uitdoen?'

'Dit is verdomme geen kermisshow. Ik wil niet dat je naar me gaat staan kijken.'

Mijn god, dacht ik, terwijl ik weer over het bureau klom en

de gang in liep, *wat heeft ze met je gedaan? Hetzelfde als wat ze met Bizon heeft gedaan? Hij is dood. Bizon is doodgegaan door wat zij met hem heeft gedaan.* De schermen stonden allemaal open en in de tuin sneeuwde het nog steeds; grote, dikke, grijze vlokken ter grootte van handen, die om elkaar heen draaiden en tegen elkaar aanbotsten en dansende schaduwen op de vloer wierpen. De plastic zak in de boom wierp een lange, lantaarnachtige schaduw op de muur. Ik kon me niet herinneren dat het ooit zo koud was geweest in huis; het was alsof de lucht in blokken was bevroren. In de keuken greep ik een armvol lappen en ik haalde nog wat handdoeken uit de badkamer. Rillend klom ik weer over het bureau.

‘Leg alles bij de kast. Kijk niet naar me, zei ik!’

‘En ik zei dat je niet moest schreeuwen.’ Ik klom weer naar de gang, trok zijn koffer naar de deur, tilde die op het bureau en duwde hem weer op de grond. Toen ging ik naar de rij haakjes bij de trap om zijn tas te pakken, die onder de jassen hing. Terwijl ik de jassen opzij schoof, luisterde ik steeds of ik iets hoorde in de steeg, en ik verbeeldde me voortdurend dat de Verpleegster stilletjes door de straten op ons afkwam, dat ze voor het huis naar de ramen stond te kijken en probeerde te beslissen hoe ze...

Ik verstijfde.

Jasons tas.

Ik stond er heel stil naar te staren, en alleen mijn ribben gingen omhoog en omlaag onder mijn jas. Er joeg een vreemd idee door me heen. Het huis was stil op het tikken van de vloerplanken na, die krompen door de kou, en het gedempte geluid van Jason in zijn kast. Hij had die tas bij zich gehad op het feest van Fuyuki. Langzaam en versuft keek ik de stille gang door, die zich in de duisternis uitstreckte, en toen draaide ik me stijfsjes om en staarde naar zijn deur. Jason? dacht ik, terwijl het bloed in mijn aderen ijs werd. Jason?

Ik legde mijn handen op de tas en keek er peinzend naar. *Luister*, had hij gezegd toen hij na het feest mijn kamer in was gekomen. Hij had de tas in zijn handen gehad. Dat herinnerde

ik me duidelijk. *We hebben allebei precies wat de ander nodig heeft. Geloof me, dit zul je fantastisch vinden. Ik ga je iets vertellen wat je echt fantastisch zult vinden.* Plotseling stelde ik me niet meer voor dat de Verpleegster buiten in de steeg rondhing, maar dat ze zich langs een zwart zwembad waarin de hemel weerspiegeld werd haastte en dat er boven haar hoofd een rode alarmlamp aan- en uit flitste. Ik had Jason gisteravond niet samen met de Verpleegster te voorschijn zien komen toen Fuyuki bijna stikte. Er waren een paar minuten geweest, een paar maar, waarin er in de verwarring van alles had kunnen gebeuren...

Voorzichtig, langzaam, centimeter voor pijnlijke centimeter maakte ik de rits van de tas open en stak mijn hand erin. Ik voelde tissues en pakjes sigaretten en een paar sokken. Ik duwde mijn handen dieper. Een sleutelbos en een aansteker. En in de hoek iets van bont. Ik verstijfde. Er zat iets kouds met bont in de tas, ter grootte van een rat. Ik stond heel stil en de huid in mijn nek trok. *Jason? Wat is dit?* Ik ging er met mijn vingers overheen en voelde de vezelige weerstand van een oude, dode dierenhuid en er kwam een herinnering bij me op. Ik haalde diep adem, trok het voorwerp uit de tas en staarde er stomverbaasd naar. Het was een model van een beer van ongeveer twaalf centimeter lang. Er zat een lange, gevlochten streng in rood en goud aan een ring in zijn neus, en zodra ik hem zag, wist ik dat het de vechtbeer was die Irina kwijt was. *Het is een rare, die jongen*, had ik haar nog niet zo lang geleden horen mompelen. *Hij kijkt naar slechte video's en hij is ook nog een dief. Weet je dat? Hij heeft mijn beer gestolen, mijn handschoen, zelfs foto's van mijn oma, mijn opa...*

‘Hé!’ riep hij. ‘Wat gebeurt daar verdomme allemaal?’

Ik gaf geen antwoord. Houterig haalde ik de tas van de haak en ging terug naar zijn kamer. Voor de deur bleef ik staan en keek naar de koffer die op de grond lag. Ik dacht eraan hoe hij weken geleden zijn hand naar mijn gezicht had laten schieten en de exploderende draak van Shi Chongming had nagedaan. Hij had geweten dat ik iets zocht. Maar – *ik wist niet hoe vol-*

maakt jij bent, pas sinds vanavond...

Natuurlijk, Jason, dacht ik met slappe knieën. Natuurlijk. Als jij Fuyuki's medicijn vond, zou dat net iets voor jou zijn... Je bent een dief, nietwaar? Iemand die steelt, puur voor de lol.

De koffer was niet goed dicht en zijn spullen hingen eruit: een paar trainingsbroeken, spijkerbroeken, een riem. 'Ja,' zei ik zachtjes, terwijl alles op zijn plaats viel. 'Ja, nu zie ik het.' Alle vragen en alle antwoorden kwamen als in een droom bij elkaar. Er zat me sinds die morgen al iets anders dwars, iets dat betrekking had op alle andere dingen die in de gang hadden gelegen: een camera, papieren, een paar foto's. Zijn paspoort. *Zijn paspoort?*

'Jason,' fluisterde ik, 'waar lagen al die... al die dingen...' Ik tilde mijn hand op en wees vaag naar de koffer. 'Die... Je was gisteravond aan het inpakken, nietwaar? Inpakken. Waarom zou je je spullen inpakken als je niet wist...'

'Waar heb je het verdomme over?'

'... Als je niet wist... dat ze zou kunnen komen?'

'Leg alles nou maar op de grond en verdwijnt.'

'Dat is het, waar of niet? Je wist wat je gedaan had. Opeens besepte je hoe ernstig het was, dat ze zou kunnen komen omdat jij...'

'Ik zei dat je alles...'

'Omdat jij iets had gestolen.' Ik verhief mijn stem. 'Je had iets gestolen van Fuyuki. Zo is het toch?'

Ik hoorde bijna hoe zijn lippen besluiteloos bewogen. Woedend mompelde hij iets. Even dacht ik dat hij op me af zou springen, vol agressie. Maar dat deed hij niet. In plaats daarvan zei hij geïrriteerd: 'En wat dan nog? Hou je preek maar voor je. Ik stik erin, geloof mij maar. Ik stik in jou en al je vreemde, verdomde vragen en obsessies.'

Ik liet de tas vallen en bracht mijn handen naar mijn hoofd. 'Jij...' Ik moest heel snel in- en uitademen. Ik trilde over mijn hele lichaam. 'Jij... jij... Waarom? Waarom heb je...'

'Zomaar!' zei hij getergd. 'Gewoon, zomaar. Omdat het daar lag. Dat stomme ding dat jij...' Hij hield zijn adem in. 'Het lag

daar. Het lag daar voor mijn ogen en geloof me, ik had geen idee dat de hel zou losbarsten als ik het meenam, en dit is niet het moment om mij te veroordelen, dus leg die verdomde spullen gewoon op de grond en...'

'O, Jason,' zei ik verdwaasd. 'Wat is het?'

'Dat wil je niet weten. Leg de...'

'Zeg me alsjeblieft wat het is, waar je het verstopt hebt.' Ik draaide me om en keek de lege gang in, die zich uitstrekte in het donker. 'Alsjeblieft, dit is zo belangrijk voor me. Waar is het?'

'Leg die tas op de grond...'

'Waar is het?'

'En schuif die handdoeken dichterbij de kast.'

'Jason, waar is het?'

'Ik zei dat je die handdoeken naar de kast moest schuiven en...'

'Vertel het me, of anders...'

'Hou je bek!' Hij sloeg tegen de deuren, zodat ze trilden in de rails. 'Verdomme, verdomme, loop naar de hel met je schijterige schatzoekerij. Als je me niet gaat helpen, vecht dan. Want ik zal terugvechten, ik ben niet bang om je te slaan. Of loop anders naar de hel.'

Ik bleef even met bonzend hart naar de kastdeur staan kijken. Toen draaide ik me om en keek de gang weer door. Alle deuren waren dicht. Hij lag nog steeds vol gebroken glas en reppen stof van de deuren. 'Goed,' zei ik. 'Het is al goed.' Ik hield mijn handen voor me uit en bewoog mijn vingers, alsof de samenstelling van de lucht me een antwoord zou geven. 'Ik vind het wel. Ik heb jou niet nodig. Je hebt het gisteravond mee hiernaar toe gebracht en het is hier nog steeds ergens.'

'Hou je bek en doe dat vervloekte licht uit!'

Mijn trance verdween. Ik voelde zweet in mijn nek. Ik trok de rol geld uit mijn zak en gooide die in Jasons kamer. Hij ging los en het geld zweefde in het donker naar beneden. 'Daar,' zei ik. 'Strawberry heeft je wat geld gestuurd. En Jason...'

'Wat nou weer?'

'Veel geluk.'

54

Een paar dagen voordat de Verpleegster naar het huis was gekomen, was ik op een ochtend wakker geworden, had het gordijn opengeschoven en had in de steeg beneden een landmeter of ingenieur met een helm op, een pak aan, en een klembord in zijn hand op zien kijken naar het huis. Het had me zo'n triest gevoel gegeven dat het huis na de oorlog, een aardbeving en hongersnood te hebben doorstaan in handen zou vallen van de projectontwikkelaars. De papierdunne muren en het houten geraamte waren erop berekend dat ze tijdens een aardbeving in zouden storten, dat ze als luciferhoutjes zouden breken, zodat de bewoners de kans hadden te ontsnappen. Als de mannen kwamen om het af te breken, als ze er dun, blauw plastic omheen hingen en hun slopersbal lieten zwaaien, dan zou het zonder een fluistering gaan en al zijn herinneringen en verborgen geheimen meenemen.

De landmeter en ik hadden lang naar elkaar staan kijken, hij in de kou, ik warm, met mijn dekbed om me heen geslagen, tot ik uiteindelijk koude handen en rode wangen had gekregen en het raam dicht had gedaan. Op dat moment had ik vaag gedacht dat zijn aanwezigheid betekende dat ons leven in dat huis bijna voorbij was. Het was niet bij me opgekomen dat het einde op een heel andere en totaal onverwachte manier zou kunnen komen.

Ik pakte een zaklamp uit de keuken en ging stilletjes de gang door. Onderweg deed ik alle lampen uit. Er stonden een paar deuren open en er hingen geen schermen of gordijnen voor de meeste ramen; het licht van Mickey Rourke bescheen vanaf de straat alles wat er gebeurde in die zachte, stille kamers. Iemand die buiten stond te kijken, kon alles zien, dus bewoog ik snel en gebukt. In mijn eigen kamer sloop ik naar het zijraam en boog me zover ik kon naar buiten, tot ik door de spleet tussen de gebouwen de steeg in kon kijken. Hij lag er verlaten bij, de sneeuw viel en ik hoorde geen auto's of stemmen. De bandensporen en mijn voetstappen waren al verdwenen onder de nieuwe laag sneeuw. Ik pakte het geld uit mijn jaszak en gooide het boven op mijn tas. Het landde met een stil gefladder en een wolkje opspattende sneeuw. Ik draaide me om en begon me haastig en onhandig in het donker om te kleden. Ik trok mijn jurk uit en trok een lange broek, platte schoenen en een trui aan en een jasje dat ik tot de hals dicht ritste.

Waar heb je het gelaten, Jason? Waar? Waar moet ik beginnen?

Ik bleef klappertandend en in elkaar gedoken in de deuropening staan, met de zaklamp in mijn hand. In zijn kamer hoorde ik een serie gedempte bonzen – ik wilde er niet aan denken welke heimelijke, pijnlijke manoeuvres hij uitvoerde. *Nee. Het is niet in je kamer, Jason, dat zou te gemakkelijk zijn.* De lichtstraal speelde over de andere deuren. Ik liet hem rusten op de opslagruimte naast mijn kamer. Zelfs als je geen plattegrond hebt, zelfs als je geen idee hebt, moet je ergens beginnen. Onhandig in elkaar gedoken sloop ik naar de deur en schoof hem stukje bij beetje open om geen geluid te maken. Ik keek naar binnen. Het was een chaos in de kamer. De Verpleegster had overal gezocht, in alle rottende divans, in de uit elkaar vallende stapels oude, door insecten aangevreten lappen zijde, in een doos met ingelijste foto's, geposeerde zwart-witportretten van een oudere vrouw in een formele kimono onder versplinterd glas. Ik hurkte midden in de kamer en begon aan dingen te trekken: een rijstkoker, een doos vergelende paperbacks, een zijden obi, die eens zilverkleurig en blauw was geweest maar nu brui-

ne vlekken had en vol zat met mottengaten. Toen ik hem aanraakte, viel hij in mijn handen uit elkaar en vlogen vlokken zijde in alle kleuren, als de vleugels van vlinders, omhoog in de koude lucht.

Ik doorzocht alles. Mijn paniek werd steeds groter en mijn kleren waren nat van het zweet. Ik had bijna de hele kamer gehad toen iets me deed ophouden en omhoog deed kijken. Het licht van koplampen gleed over het plafond.

Angst zette mijn huid in vuur en vlam. Ik deed de zaklamp uit en stopte hem in mijn zak en ging in elkaar gedoken als een hardloper, met al mijn spieren gespannen, op de grond zitten. Mijn oren kropen de kamer uit, naar de steeg, en probeerden te raden wat daar gebeurde. De lichtstralen liepen langs de muur naar beneden en gingen toen snel en in een rechte lijn opzij, als de lampen van een ruimteschip. In de steeg viel een lange stilte. Maar net toen ik wilde ophouden met ademen, hoorde ik een auto schakelen en wegrijden. De weerspiegeling van remlichten verscheen in het raam en er flitste een oranje richtingaanwijzer. De auto was in de sneeuw gestopt en had gewacht tot hij linksaf de Waseda-straat op kon rijden. Ik deed mijn ogen dicht en liet me op mijn hurken tegen de muur aan zakken. 'Mijn god, Jason,' mompelde ik met mijn vingers tegen mijn voorhoofd. 'Dit wordt mijn dood.'

Het was zinloos om blindelings te gaan zoeken. De Verpleegster was deze kamers door geweest en had helemaal niets gevonden. Waarom zou ik meer succes hebben? Maar ik was slim en ik was vastberaden. Ik kon met mijn gedachten door de muren, de plafonds en het skelet van het huis heen gaan. Ik zou zoeken waar zij niet had gezocht. *Probeer het*, dacht ik, en ik legde mijn vingers tegen mijn oogleden. *Probeer het huis door andere ogen te zien*. Probeer het te zien zoals Jason het gisteravond gezien heeft. Probeer het skelet te zien. Waar had hij aan gedacht? Wat was het eerste waar hij naar keek toen hij gisteravond thuiskwam?

Het beeld van het huis roteerde in mijn hoofd. Ik zag door het uiterlijk heen, ik zag balken en timmerwerk, een houten fra-

me vol draden. Ik zag de ramen. *De ramen*. De ramen in de galerij hadden iets belangrijks te melden. Ze zeiden – *denk nu goed na* – ze zeiden: denk aan Jason gisteravond. Denk eraan hoe hij voor je kamer stond. We hebben ruzie. En toen? Hij loopt weg. Hij is woedend en nog steeds dronken en hij slaat tegen alle schermen. Hij stopt even om naar buiten te kijken – een van de ramen had opengestaan toen ik mijn kamer uit kwam – en hij staat daar een sigaret te roken. Dan draait hij zich om en gaat zijn kamer in en begint zijn spullen te pakken...

Ik deed mijn ogen open. Buiten zag ik sneeuw rondwervelen in de tuin, koud en glinsterend, zover als ik kon zien maakte het alles wit. De plastic tas in de takken was bijna stijf bevroren. Ik ging even terug in mijn gedachten en kwam weer op hetzelfde uit. Jason had bij het raam gestaan met zijn gestolen buit in de hand en...

Ik kreeg een hard, snel gevoel in mijn hoofd. Ik zag hem nu duidelijk – hij deed het raam open, zwaaide zijn arm achteruit en gooide een plastic zak de stormachtige nacht in. Hij vloog boven de takken uit, draaiend en tollend in de wind, en landde waar hij nu nog hing, gedraaid en bevroren. *O, Jason*, dacht ik, terwijl ik op mijn knieën naar voren leunde en opkeek naar de zak. *Natuurlijk*. Ik weet waar het is. Het zit in die tas.

Ik kwam overeind en ging voor het raam staan met mijn ijskoude hand tegen het glas. Mijn huid prikte van verbazing en net op dat moment kwam uit het trapgat het zachte, maar duidelijke geluid van de voordeur die werd geforceerd.

55

Nanking, 21 december 1937 (de negentiende dag van de elfde maand)

In Nanking beweegt helemaal niets, behalve de sneeuwwolken; alles, elk stroompje, elke berg en elke boom is uitgeput door deze Japanse winter en ligt er slap en niet-begrijpend bij. Zelfs de gekrulde draak, de Yangtze, ligt stil en roerloos, dichtgegooid met honderdduizend lijken. Maar toch is hier de melding die ik nooit gedacht had te kunnen opschrijven. Opgetekend op een heldere middag in de rust van mijn huis, nu alles voorbij is. Het is echt een wonder om het opgeschreven te zien worden met mijn bruine, sterke hand, om de dunne lijn verblekende inkt van de toppen van mijn vingers te zien vloeien. Het is een wonder om mijn hand in mijn jasje te stoppen en te merken dat mijn hart nog klopt.

Shujin deed een opgevouwen doek bij onze bagage, waarin ze bestek had gestopt: eetstokjes, een paar lepels, een of twee messen. Ze legde hem in een kleine geldkist van sandelhout en deed er ook nog een zwarte babyarmband bij met een afbeelding van de Boeddha eraan. Ik moest haar tegenhouden, anders had ze de rood geschilderde eieren er ook in gedaan. 'Shujin,' zei ik zo vriendelijk mogelijk tegen haar, 'er komt geen *zuoyuezi* of man yue.'

Ze gaf geen antwoord. Maar ze haalde de eieren wel uit de kist en bracht ze naar onze slaapkamer, waar ze de dekens erom-

heen legde, zodat ze in een nestje op het bed konden wachten op de dag dat we thuis zouden komen.

‘Is alles goed met je?’ vroeg ik toen ze beneden kwam, met een bezorgde blik op haar bleke gezicht. ‘Voel je je goed?’

Ze knikte zwijgend en trok handschoenen aan. Ze droeg verscheidene lagen kleding: twee gewone *cheongsams*, daaronder een wollen broek van mij en met bont gevoerde laarzen. We hadden onze gezichten zwart gemaakt en onze vluchtelingenkaarten aan onze kleren gespeld. Bij de deur bleven we even staan om elkaar aan te kijken. We zagen eruit als vreemden. Ten slotte haalde ik diep adem en zei: ‘Kom op, dan. Het is tijd.’

Buiten sneeuwde het licht, maar de maan scheen helder tussen de vlokken door, zodat die opgewekt leken te dansen. We kwamen tot aan de Zhongyang-weg en daar stopten we. Ik was niet helemaal zeker van mijn zaak, zo zonder Liu Runde, die oude rot die de weg wist. Ongeveer honderd meter verderop zag ik een hond op zijn rug in de sneeuw liggen, zo opgezwollen dat zijn vier poten zo ver mogelijk uit elkaar werden gedrukt, zodat hij net een omgevallen kruk leek. Sinds ik hier voor het laatst geweest was, waren er een of twee huizen afgebrand, maar er waren geen sporen in de sneeuw en de straat lag er verlaten bij. Ik had geen idee hoe Liu door de Taiping-muur had willen komen, en ik bezat geen instinctief kompas of intuïtie om me te vertellen wat hij in zijn hoofd had gehad. Zijn haarlok lag in mijn handschoen tegen de verbrande plek op mijn handpalm en ik klemde mijn hand eromheen. ‘Ja,’ zei ik met vaste stem, en ik trok de kraag van mijn jas tegen mijn oren om de wervelende sneeuw buiten te houden. ‘Ja, deze kant uit. Dit is de goede weg.’

We liepen zwijgend door. De Purperberg rees voor ons op, mooi en verschrikkelijk tegen de sterren. De straten waren verlaten, maar toch verdiende elke nieuwe hoek onze argwaan. We gingen langzaam en bleven vlak bij de muren, klaar om de kar achter te laten en weg te kruipen in de spleten tussen de gebouwen. Shujin was volkomen stil en lange tijd waren onze voetstappen en mijn bonzende hart de enige geluiden die ik kon

horen. Eenmaal hoorde ik in de verte het gerommel van een vrachtwagen op de Zhongshan-weg, maar pas toen we langs Xu-anwu waren, zagen we onze eerste mens: een gebogen oude man, die door de sneeuw op ons af kwam strompelen met twee zware manden aan een juk van bamboe. Hij leek de kant uit te moeten waar wij vandaan kwamen, en in elk van de manden zat een slapend kind. Hun armen hingen uit de manden en de sneeuw bleef liggen op hun slapende hoofden. Hij leek ons niet te zien, hij knipperde niet met zijn ogen, hij knikte niet en keek ons niet aan, maar bleef gewoon op ons af lopen. Toen hij heel dichtbij was, zagen we dat hij huilde.

Shujin bleef staan toen hij naderde.

‘Hallo, meneer,’ fluisterde ze toen hij op gelijke hoogte met ons was. ‘Is alles goed met u?’

Hij gaf geen antwoord. Hij vertraagde zijn pas niet en keek ook niet naar haar.

‘Hallo?’ herhaalde ze. ‘Is alles goed met uw kinderen?’

Het was alsof ze niets had gezegd. De oude man bleef door de straat hinken, met zijn ogen gericht op een punt in de verte.

‘Hallo!’ zei ze luid. ‘Hooft u mij? Is alles goed met de kinderen?’

‘Sst!’ Ik pakte haar bij de arm en trok haar naar de kant van de weg, bang dat ze te luid had gesproken. ‘Kom nu maar.’

De oude man schuifelde weg door de sneeuwlopen. We bleven in een portiek staan kijken en zagen hoe hij wankelde onder zijn last, als een geestverschijning in een oude jas.

‘Ik wilde alleen maar weten of alles goed was met de kleintjes,’ mompelde ze.

‘Dat weet ik wel.’

We bleven allebei zwiingend staan, zonder elkaar aan te kijken, want van achteren gezien was het antwoord op de vraag duidelijk. Een van de kinderen sliep, maar het andere, een jongetje dat in de rechtermand zat, sliep helemaal niet. Hij was al een tijdje dood. Dat zag je met één oogopslag.

Om middernacht kropen we door de stegen bij de militaire academie. Ik kende dat gebied goed. Ik was er vaak doorheen gekomen toen ik als student naar de Xuanwu-meren ging, en ik wist hoe dicht we bij de muur waren. In een verlaten huis ontdekte ik een geblakerde, rozenhouten klerenkist, en ik merkte dat ik net de Taiping-poort kon zien als ik erop klom en tussen de afgebrande huizen doorkeek.

Ik legde mijn vingers tegen mijn lippen en boog nog iets verder voorover, tot ik een tweehonderd meter lang stuk van de muur kon zien. Liu had gelijk gehad. De muur was op verscheidene plaatsen kapotgeschoten en ik kon in beide richtingen hopen puin en stenen zien. Waar de poort was geweest, stonden twee wachtposten met een kaki pet op, alleen verlicht door de legerlampen die ze op opgestapelde zandzakken hadden gezet. Achter hen, achter de muur, stond een Japanse tank tussen het puin geparkeerd, de vlag was smerig van de as.

Ik liet me van de kist glijden. 'We gaan naar het noorden.' Ik veegde mijn handschoenen af en wees naar een plek voorbij de huizen. 'Die kant uit. We vinden verderop wel een bres in de muur.'

En dus slopen we door een zijstraat die evenwijdig met de muur liep. Dit was het gevaarlijkste deel van onze tocht. Als we voorbij de muur konden komen, hadden we het grootste obstakel gehad. Als we alleen maar voorbij de muur konden komen...

'Hier. Dit is de plek.' Honderd meter van de poort keek ik toevallig door een hek en zag achter een verbrand en verwoest stuk terrein een gat in de muur. De losse stenen vormden een heuveltje onder aan de muur. Ik pakte Shujins arm. 'Dit is het.'

We glipten tussen de huizen door naar de hoofdweg en keken vanuit de spleet langs de muur. Er bewoog niets. We zagen de vage gloed van de lantaarn van de wachtposten in het zuiden. In het noorden viel de sneeuw in het donker, alleen verlicht door de maan.

'Ze zijn aan de andere kant,' fluisterde Shujin. Haar handen bewogen onbewust om haar buik. 'Wat gebeurt er als ze aan de andere kant staan te wachten?'

‘Nee,’ zei ik. Ik probeerde mijn stem vast te laten klinken en naar haar ogen te kijken in plaats van naar haar handen, hoewel ik me nogmaals afvroeg of ze soms iets dringends voelde dat ze mij niet vertelde. ‘Ik beloof je dat ze daar niet zijn. We moeten er hier door.’

Half gebogen haastten we ons over het open terrein en trokken de handkar slingerend door de omgewoelde sneeuw en aarde, zodat we verscheidene keren allebei uitgleden en bijna ons evenwicht verloren. Toen we bij de muur waren, lieten we ons instinctief achter de kar vallen en tuurden hijgend door de stille sneeuwvlokken. Er bewoog niets. De sneeuw wervelde en danste, maar niemand schreeuwde tegen ons of kwam naar ons toe rennen.

Ik legde mijn hand op haar arm en wees naar de puinhelling. Het was maar een korte klim en ik kwam gemakkelijk boven, waar ik me omdraaide en mijn hand uitstak naar het handvat van de kar. Ze deed haar best om hem op te tillen en over het puin naar me toe te duwen, maar het was bijna onmogelijk voor haar en ik was gedwongen terug te gaan en hem met al mijn krachten omhoog te slepen, waarbij mijn voeten hopeloos uitgleden over het puin, zodat de stenen naar beneden rolden en een lawaai maakten dat, naar ik vreesde, elke Japanse soldaat in Nanking zou wekken.

Eindelijk kwam ik boven aan de helling. Aan de andere kant liet ik de kar zo ver mogelijk naar beneden rollen, tot ik hem niet meer kon houden en hem los moest laten. Hij bonkte over de stenen naar beneden en viel op de zijkant; al onze spullen vielen in de sneeuw. Ik stak mijn hand uit naar Shujin en trok haar omhoog, maar met haar gewicht lukte het maar langzaam, heel langzaam, en al die tijd keek ze me recht aan. We gleden half naar beneden aan de andere kant van de muur, waar we op onze bezittingen terechtkwamen. We grepen ze met armen vol van de grond, gooiden zo veel mogelijk in de kar en renden toen blindelings naar een bosje esdoorns, waarbij de kar wild achter me aan hotste. Shujin rende voorovergebogen, met een bundel kleren tegen haar borst.

‘We zijn er,’ hijgde ik. We zaten ineengedoken in de schaduw onder de bomen. ‘Volgens mij is het gelukt.’ Ik tuurde de duisternis in. Aan onze rechterkant kon ik nog net een paar sjofele hutten zien, onverlicht en waarschijnlijk onbewoond. Langs de muur, in de schaduw, liep een spoor van ongeveer twintig meter lang in de richting van de Taiping-poort, en onder een boom stond een vastgebonden geit. Verder was er geen levende ziel te bekennen. Ik legde mijn hoofd tegen de boom en ademde uit. ‘Ja, het is gelukt. Het is gelukt.’

Shujin gaf geen antwoord. Haar gezicht stond niet gemelijk, maar onnatuurlijk strak en afgetrokken. Het was niet alleen de angst; ze had de laatste paar uur amper gesproken.

‘Shujin? Is alles goed met je?’

Ze knikte, maar ik merkte dat ze me niet aankeek. Mijn gevoel van onbehagen werd groter. Het was me duidelijk dat we hier niet konden blijven, dat we zo snel mogelijk naar het huis van de zouthandelaar moesten zien te komen. ‘Kom mee,’ zei ik en ik stak haar mijn hand toe. ‘We moeten verder.’

We laadden de kar weer goed op, liepen het bosje bomen uit en trokken verder. We keken ongelovig om ons heen, verbijsd dat we hier waren, als kinderen die een magische wereld betreden. De straten werden smaller, de huizen schaarser en de weg maakte plaats voor een onverhard pad. De Purperberg rees stil op aan onze rechterkant en onderschepte de sterren, terwijl aan onze linkerkant het land omlaag liep, terug naar de geblakerde ruïnes van onze stad. Ik voelde een overweldigende opluchting, die me opgetogen verder dreef. We waren aan Nanking ontsnapt!

We liepen snel door en bleven af en toe even staan om naar de stilte te luisteren, die gedempt werd door de sneeuw. Achter de vijf eilandjes in de Xuanwu-meren gloeide een vuurtje tussen de bomen. We namen aan dat het een Japans kamp was en besloten van het pad af te gaan en over de voet van de berg te trekken, langs een van de vele stormgangen. Van tijd tot tijd liet ik Shujin even alleen en gleeed ik langs de helling naar beneden om te controleren of we wel parallel aan de weg bleven. Als we

deze koers aanhielden, zouden we uiteindelijk in Chalukou aankomen.

We zagen niemand, geen mens en geen dier, maar nu had ik weer iets anders om me bezig te houden. Ik maakte me steeds meer zorgen over Shujin. Ze leek nog meer gespannen dan eerst. Van tijd tot tijd liet ze een hand naar haar buik gaan.

‘Luister,’ zei ik, terwijl ik langzamer ging lopen om tegen haar te kunnen fluisteren. ‘De volgende keer dat de sneeuw wat minder wordt, moet je uitkijken naar een plek waar de weg een bocht maakt.’

‘Wat is er?’

‘Daar. Zie je dat? Die bomen?’

Ze tuurde door de sneeuw. In de verbrande overblijfselen van een veld wilde suikerriet hing een spookachtige, besneeuwde lier boven een bron. Daarachter was een grens, een rij bosjes.

‘Een boomgaard met moerbeibomen. Als we daar zijn, zullen we de rand van Chalukou kunnen zien. We zijn er bijna. Je hoeft nog maar een paar meter...’

Plotseling zweeg ik.

‘Chongming?’

Ik hield mijn vinger tegen mijn lippen en keek naar het land dat afhelde in het donker. ‘Hoorde je iets?’

Ze fronste, boog naar voren en concentreerde zich op de stilte. Na een tijdje keek ze weer naar me op. ‘Wat dan? Wat dacht je dat je hoorde?’

Ik gaf geen antwoord. Ik kon haar niet vertellen dat ik dacht dat ik de duivel had horen neerkomen in het donkere land, vlak bij ons.

‘Wat is er?’

Tussen de bomen aan de linkerkant van het pad kwam het licht van koplampen te voorschijn en toen klonk er een oorverdovend gebrul. Ongeveer tweehonderd meter verderop sprong een motorfiets over de rand van een wal, kwam neer op het hoger gelegen land en draaide rond, waarbij hij een sneeuwpluim opwierp. Hij bleef staan en leek recht tegenover ons tot rust te komen.

‘Rennen!’ Ik greep Shujin bij de arm en gooide haar gewoon tussen de bomen boven het pad. Ik greep de handkar en strompelde achter haar aan tegen de helling op. ‘Rennen! Rennen!’

Achter me liet de berijder de motor brullen. Ik wist niet of hij ons gezien had, maar hij leek de motor te richten op het pad waarop wij ons bevonden. ‘Doorgaan. Doorgaan.’ Ik zwoegde door de dikke sneeuw en de kar gleed schuin achter me aan en dreigde zijn lading te verliezen.

‘Welke kant op?’ siste Shujin boven me. ‘Welke kant op?’

‘Naar boven! Verder de berg op.’

56

Toen de voetstappen steeds de metalen trap op kwamen, had ik me stil kunnen houden. Ik had stilletjes naar mijn kamer kunnen gaan, uit het raam kunnen kruipen en kunnen verdwijnen in de alles dempende sneeuw zonder er ooit achter te komen wat er in die plastic zak zat. Maar dat deed ik niet. In plaats daarvan bonkte ik op Jasons deur en gilde zo hard ik kon: 'Jason! JASON, WEGWEZEN!' Toen de wanstaltige schaduw van de Verpleegster opdook uit het duister van het trapgat, schoot ik glijdend en nog steeds schreeuwend weg en sprong zo paniekerig door de gang dat ik bijna opgetogen moet hebben geleken in plaats van bang. Ik rende helemaal naar de tuintrap – 'JASON!' – stormde half glijdend, half vallend naar beneden, sloeg tegen het scherm onder aan de trap en dook de besneeuwde nacht in.

Buiten bleef ik heel even hijgend staan.

Het was stil in de tuin. Ik keek door de takken naar de poort en toen naar de plastic zak, die slechts een paar verlokkelijke meters aan mijn linkerkant hing, net boven de *verboden toegang*-steen. Ik keek nog eens naar de poort, naar de tas en toen naar de galerij. Er ging een lamp aan, die een fel licht door de tuin wierp.

Vooruit nou...

Ik schoot weg van de deuropening, niet door de tunnel van blauweregen, maar weg van de poort, naar de tas. Ik schuifelde

als een krab door het kreupelhout, dicht tegen de muur, waar de duisternis het diepst was. Boven me zwiëpten de takken op en neer en gooiden overal sneeuw naar beneden. De schaduw van de plastic tas danste boven mijn hoofd. Toen ik bij de diepste schaduwen kwam en het kreupelhout te dicht werd om nog verder te gaan, ging ik hijgend op mijn hurken zitten. Mijn hartslag bonsde in mijn slapen.

De tas zwaaide lui boven me heen en weer en daarachter reflecteerden de zilverkleurige ruiten voor Jasons kamer de bomen en de wervelende sneeuwvlokken. Het bleef een paar tellen stil en toen klonk er een oorverdovend, splinterend geluid in het huis, van een deur die open werd gesmeten of meubels die omver werden gegooid. Meteen daarna kwam een geluid dat ik nooit zal vergeten. Het was het soort geluid dat de ratten in de tuin soms maken als een kat er midden in de nacht eentje te pakken heeft gekregen. Het sloeg als een zweep door het huis. Jason gilte, een verschrikkelijk, doordringend geluid dat door de tuin racete en in mijn borstkas drong. Ik sloeg huiverend mijn handen voor mijn oren, niet in staat ernaar te luisteren. *Mijn god. Mijn god.* Ik moest mijn mond opendoen en lucht naar binnen zuigen: grote, paniekerige teugen, want voor het eerst in mijn leven dacht ik dat ik flauw zou vallen.

De tas in de boom bewoog in het briesje en er dwarrelde wat sneeuw uit de zachte plooiën. Ik keek ernaar en mijn ogen traanden van angst. Er zat iets in, iets dat in papier was gewikkeld. Ik kon het nu duidelijk zien. Jasons gegil zwol aan, echode in de nacht en weerkaatste tegen de muren. Ik had niet lang de tijd – dit was het moment. Concentreer je... concentreer je. Zwetend en onbeheersbaar trillend ging ik op mijn tenen staan, greep de tak en reikte met koude vingertoppen naar de tas. Er viel wat sneeuw af en het plastic kraakte onder mijn vingers, en even trok ik instinctief mijn hand terug, uit schrik omdat ik hem had aangeraakt. De tas zwaaide een beetje. Ik haalde diep adem, rekte me uit en greep hem steviger vast en net op dat moment hield Jason op met gillen en werd het stil in het huis.

Ik rende weg en trok de tas met een reeks schokken achter

me aan, langs de tak. Toen hij van het uiteinde schoot, sprong de tak weg en zwiepte heen en weer. Ik werd bedolven onder de sneeuw terwijl ik achterwaarts in het donker verdween en in het kreupelhout bleef zitten, met de bevroren tas in mijn ijskoude handen geklemd. *Heb je me gehoord?* dacht ik, opkijkend naar de galerij en me afvragend waar ze was. Maar het huis bleef stil. *Jason, waarom zo stil? Ben je zo stil omdat ze is opgehouden? Omdat je haar verteld hebt waar ze moet zoeken?*

Er vloog een raam open. De afschuwelijke paardengestalte van de Verpleegster verscheen in de galerij; haar gezicht was onduidelijk door de bomen die ervoor stonden. Ze stond er zo geconcentreerd en roerloos bij, dat ik wist dat ze nadacht over de tuin; misschien dacht ze aan de naklank van het lawaai waarmee ik de trap afgestormd was. Of misschien keek ze naar de bomen en vroeg ze zich af waar een plastic zak zou kunnen hangen. Ik draaide langzaam mijn hoofd om en zag de schaduw van de tak die ik in beweging had gebracht en die tien keer vergroot langs de witte stukken muur van het Zoutgebouw zwiepte en danste. De Verpleegster stak haar neus in de lucht en snoof. De vreemde, niets ziende ogen waren slechts twee vage schaduwplekken. Ik schoof nog verder het kreupelhout in, brak takken en tastte blindelings naar iets zwaars.

Ze draaide zich om, liep langzaam door de gang en tikte met haar lange vingernagel op elk raam dat ze passeerde. Ze ging de kant van de tuintrap uit. Achter haar bewoog een tweede schim – de chimpira. Naast mijn voet zat een stapsteen in de natte grond. Ik klauwde er in paniek naar, zodat mijn vingers gingen bloeden, groef hem uit en klemde hem samen met de tas tegen mijn borst. Ik probeerde me een beeld te vormen van de tuin om me heen. Zelfs als ik door de wirwar van takken kon komen, was het nog vijf seconden rennen naar de poort, recht door de kale tuin. Hier was ik veiliger, waar mijn sporen niet te zien waren onder het kreupelhout, en als ik...

Ik hield mijn adem in. Ze hadden de trap gevonden. Ik hoorde hun voetstappen op de treden. *Ze komen me halen*, dacht ik en alle botten in mijn lijf leken te smelten. *Ik ben de volgende.*

Toen trok iemand de hordeur open en voor ik weg kon kruipen, verscheen het donkere profiel van de Verpleegster door het bevroren filigraan van de besneeuwde takken. Ze dook iets in elkaar om de tunnel van blauwewegen in te gaan en liep snel en soepel, alsof ze over een onzichtbare rail schoof, naar het uiteinde, waar ze weer rechtop en donker in de besneeuwde rots-tuin bleef staan en kleine bewegingen maakte met haar enorme hoofd, als een hengst die de lucht opsnuift. Haar adem was wit; ze stoomde alsof ze zich had ingespannen.

Ik hield mijn adem in. Ze zou het voelen als ik ademde; ze was zich zo bewust van haar omgeving dat ze het zou voelen als mijn haren overeind gingen staan, als een slagader zich ook maar iets zou verwijderen, misschien zelfs als mijn gedachten knetterden. De chimpira bleef in de deuropening naar de Verpleegster staan kijken, die haar hoofd eerst mijn kant uit draaide, toen de bomen bekeek en toen in de tegenovergestelde richting naar de poort tuurde. Na enige aarzeling liep ze verder de tuin in en bleef af en toe staan om vastberaden om zich heen te kijken. Toen ze de tunnel in ging, verdween ze even in een sneeuwvlaag en toen hoorde ik hoe ze met een aanhoudend, langzaam gekraak de poort opendeed. De sneeuwvlaag trok voorbij en ik kon haar heel stil en peinzend met haar hand op de grendel zien staan.

‘Wat is er?’ siste de chimpira en ik dacht dat ik nervositeit ontdekte in zijn stem. ‘Ziet u iets?’

De Verpleegster gaf geen antwoord. Ze wreef met haar vinger over de grendel, bracht hem naar haar neus en snoof met haar mond een beetje open, alsof ze de geur door haar mond wilde laten gaan. Ze duwde haar hoofd door het hek en keek de straat in, en ik wist in een flits wat ze zag: *geen sporen. Geen sporen in de sneeuw. Ze weet dat ik niet naar buiten ben gegaan...*

Ik duwde het pakje in mijn jas, ritste hem dicht, schoof de steen in mijn zak en sloop stilletjes, als een schaduw onder de bomen, naar de plek waar het kapotte rooster hing. Het raam was nog precies zoals ik me herinnerde: het stond op een kier en er zat mos op het glas. Ik boog me zo ver ik durfde naar vo-

ren, greep het kozijn om steun te hebben en trok mezelf over het ongerepte stuk sneeuw op een gevallen tak, die tegen de muur lag. Daar stond ik even te wiebelen. Mijn warme, doods-bange adem liet het raam beslaan en kwam naar me terug. Toen ik het afveegde, zag ik mijn eigen gezicht in de ruit en deed bijna een geschokte stap achteruit. *Langzaam, rustig, concentreer je.* Ik draaide me om en tuurde door het kreupelhout. Ze had zich niet bewogen; ze stond nog steeds met haar rug naar me toe en keek rustig en ongehaast de straat af. De chimpira was uit de deuropening gekomen en stond met zijn rug naar me toe naar haar te kijken.

Ik trok het raam stukje bij beetje open en tilde het op om te voorkomen dat het piepte, en op dat moment draaide ze zich om van de poort en keek in de richting waaruit ze was gekomen, alsof ze me had gehoord. Haar hoofd bewoog heel langzaam heen en weer.

Ik wachtte niet af. Ik tilde mijn been door het gat en duwde me het huis in, waar ik gehurkt in het donker bleef zitten, geschrokken van het lawaai dat ik gemaakt had. Ik zat met mijn handen op de vloer te wachten tot het geluid niet meer door de afgesloten kamers weerkaatste. Ergens in het donker, aan mijn linkerkant, hoorde ik het getrippel van ratten. Ik haalde onhandig de zaklantaarn uit mijn zak, hield mijn hand ervoor, deed hem aan en liet een smal straaltje licht over de vloer kruipen. De kamer kwam flikkerend tot leven; een kleine ruimte met een koude, stenen vloer en overal hopen troep. Een meter-tje verderop zag ik een lege deuropening. De lichtstraal scheen erin en strekte zich glad en zonder iets zichtbaar te maken uit tot in de diepten van het huis. Ik klikte de zaklamp weer uit en kroop als een hond door het spinrag en het stof naar de deuropening en verder naar de volgende, dieper en dieper het huis in, tot ik zo ver in de doolhof van kamers was gekropen dat ik zeker wist dat ze me nooit zouden vinden.

Ik bleef zitten en keek achterom. Het enige dat ik hoorde, was het bonzen van mijn hart. *Heb je me gezien? Heb je me gezien?* Het enige antwoord was stilte. Ergens uit het donker kwam een

gestaag gedruppel en er hing een zware, turfachtige lucht, de mineraalgeur van stilstaand water en verrotting.

Ik bleef hijgend zitten tot er een eeuwigheid voorbij leek te zijn gegaan. Ik hoorde helemaal niets en waagde het de lantaarn aan te doen. De straal gleeed over opgestapelde meubels, gebroken plafondbalken, een confetti van pleisterwerk en bedrading. Ik zou me hier zo nodig eeuwig kunnen verstoppen. Met trillende handen haalde ik het pakje uit mijn jas. Ik had iets zwaars verwacht, iets dat dof was als klei, maar dit was te licht, alsof er balsahout of een gedroogd bot in zat. Ik stak mijn vingers in het pakje en vond iets dat in tape was gewikkeld, een glad oppervlak dat precies leek op dik en glanzend slagerspapier. Op dit wasachtige oppervlak bleef bloed niet lang zitten. Ik bleef even tegen de muur staan en ademde moeizaam door mijn mond, want de gedachte aan wat ik in mijn handen had, was te veel voor me. Ik plukte aan de tape, kreeg een uiteinde te pakken en trok eraan en toen hoorde ik achter me, heel ver in de duisternis, een onmiskenbaar geluid. Het schuiven van metaal over metaal. Iemand duwde het raam open waar ik doorheen was geklommen.

57

Ik schoof het pakje in mijn jas en kroop verder, zonder te kijken waar ik heen ging, zodat ik overal tegenaan botste en mijn paniekerige geluiden tegen de muren weerkaatsten. Door de ene kamer de volgende in en de volgende, zonder na te denken over de dingen waar ik langs kwam – de rijen kimono's die stil als lijken in een hoek hingen, de lage tafel in de schaduw van een kamer, gedekt voor het diner, alsof alles stil was blijven staan toen de moeder van de huisbaas was overleden. Ik bevond me diep in de onderbuik van het huis en in een eindeloze duisternis toen ik besepte dat ik niet verder kon. Ik stond in een keuken met een aanrecht en een westers fornuis tegen een van de muren. In tegenstelling tot de andere kamers was er in de tegenoverliggende muur geen deuropening waardoor ik verder kon gaan. Er was geen uitweg. Ik zat in de val.

De angst schoot onder mijn haren en ik ging met de lamp over de muren, over de spinnenwebben, over het bladderende, gepleisterde plafond. De straal speelde over een smalle kastdeur aan de zijkant en ik schoot erop af en grabbelde naar de grendel, waarbij ik mijn vingertoppen schaafde en met mijn voeten trappelde van angst. De kast ging open met een klik die echoede in de kamers achter me.

Ik scheen met de zaklamp naar binnen en zag dat het geen kast was, maar een deur die toegang gaf tot een rottende trap, die de duisternis in leidde. Ik stapte meteen door de opening,

trok de deur voorzichtig achter me dicht en ging twee treden naar beneden, me vasthoudend aan de wankele leuning. Daar liet ik me op mijn hurken zakken en liet de lichtstraal in het rond gaan. Het was een kleine kelder, misschien om voedsel op te slaan, ongeveer een meter vijftig bij drie meter, met dikke, stenen muren. Op hoofdhoogte hingen planken op roestende steunen, waarop tientallen oude, glazen potten stonden, waarvan de inhoud bruin was geworden. Daaronder lag een stille, dikke laag lichtroze algen. De trap liep een stilstaand binnenmeer in.

Ik keek op naar de dichte deur en luisterde naar de onverlichte kamers waar ik doorheen was gekomen. Stilte. Ik had op een tak gestaan – ik kon geen sporen onder het raam hebben achtergelaten en ook in al dat kreupelhout konden onmogelijk sporen te zien zijn. Misschien hadden ze me helemaal niet gehoord. Misschien controleerden ze de ramen alleen maar voor de zekerheid. *Ja, alsjeblijft*, dacht ik. *Alsjeblijft*. Ik draaide me om en liet de lichtstraal door de kelder gaan. Uit een scheurtje in de voeg van de rechtermuur sijpelde een zwak straaltje bruin water. Hier had Jason me over verteld, dat de leidingen onder de straat bij een aardbeving waren gescheurd en dat daardoor de kelder was ondergelopen. Groene en geelbruine markeringen gaven aan hoe hoog het water in de loop der jaren had gestaan. De lichtbundel ging over een lage, bakstenen boog. Ik boog me over de algenlaag op het water en stak de zaklamp naar voren en naar boven. Het was een tunnel die tot op twee centimeter van het plafond was volgelopen en dieper het huis in leidde. Het was onmogelijk om...

Ik verstijfde. Er echode een luide knal door de kamers boven me, alsof het losse rooster van het raam uit de sponning was gerukt.

Ik begon te hijgen van angst en mijn mond hing open als die van een hond. Ik hield de zaklamp als een wapen voor me uit en sprong het water in, dat om me heen bewoog alsof ik in de buik van een slapend wezen had gepord en dingen had verstoord die daar jarenlang roerloos hadden gelegen. Het was ijs-

koud. Ik klemde mijn kaken op elkaar en moest denken aan tanden, aan geheimzinnige vinnen en monden en aan de mogelijkheid dat hier iets huisde. Ik dacht aan de Japanse vampierdwerg, Kappa, het zwemmende roofdier dat onvoorzichtige zwemmers bij de hielen greep, hun bloed uit hun lichaam zoog en de lege, gebleekte huls op de oever van de rivier liet liggen. Er sprongen tranen van angst in mijn ogen terwijl ik verder waadde.

Bij de verste muur bleef ik staan en draaide me om. Het water om me heen kwam langzaam weer tot rust en de stilte daalde neer. Het enige geluid was het paniekerige gesis van mijn ademhaling, dat weerkaatste tegen de muren.

Toen werd de stilte verscheurd door een volgende knal. Er werden meubels omgegooid. Ik bekeek wanhopig het vergelende plafond, dat dichterbij kwam en weer terugweek in het onzekere licht. Er was geen enkele plaats waar ik me kon verstoppen, geen enkele plek... Nee! *De boog!* Ik boog door mijn knieën en liet me zakken tot mijn schouders zich onder water bevonden en mijn kin bijna het oppervlak raakte. Een paar potten braken met een elastisch, glibberend geluid door de algenlaag en verdwenen voorgoed in het water, met medeneming van hun donker verkleurde hoopjes ingemaakte pruimen, rijst en visjes zonder ogen. Ik duwde mijn hand in de donkere ingewanden van de tunnel en liet hem opzij rollen, waarbij ik mijn vingers spreidde en weer introk, zodat ze langs het slijmerige dak schraaptten. Pas toen ik mijn arm helemaal strekte en mijn wang strak tegen de muur drukte, voelde ik het plafond omhoog gaan en mijn hand boven water uitsteken. Ik trok mijn arm er weer uit en liet het licht erop vallen. Hoe lang was hij? Vijfenzestig, vijfenzeventig centimeter misschien? *Niet ver. Niet zo ver.* Hevig rillend keek ik achterom naar de trap en de dunne kastdeur.

Ergens dichtbij, misschien zelfs in de keuken, klonk nog een bons. Ik had geen keus. Ik haalde het pakje voor de dag en bond de handvatten van de zak stevig dicht, zodat de zak waterdicht was. Toen duwde ik het weer in mijn jasje, dat ik zo ver mogelijk dichttristte. Terwijl ik dat deed, verloor ik mijn greep op de

zaklamp. Hij gleed uit mijn verstijfde vingers en landde boven op de algenlaag. De straal wierp een verwrongen ovaal op de dichtstbijzijnde muur. Ik greep ernaar, had hem te pakken, wilde hem optillen maar raakte hem weer kwijt. Dit keer kwam de algenlaag schuin te liggen, zodat de lamp naar voren schoof en in het water verdween en de straal zigzaggend over de rottende, roze kolonies van organismen scheen en hun kantachtige schaduwen op de muur wierp. Ik dook erachteraan en greep ernaar, en mijn hand bewoog in slow motion onder het water en wierp stofwolken op onder het oppervlak, maar de zaklamp zakte stilletjes weg, lui om zijn as draaiend, en de zwakke, gele gloed werd steeds dunner. En toen – gloep. Vlakbij me viel iets kleins, maar zwaars in het water en zwom weg.

Er sprongen tranen van angst in mijn ogen. De zaklamp. De zaklamp. *Niet nodig. Niet nodig. Je redt je ook zonder lamp.* Wat is dat daar in het water? *Niets. Een rat. Niet aan denken.* Boven aan de trap filterde een zwak licht door de kieren in de deur. Ik hoorde een mannenstem, zacht en ernstig, en daar bovenuit de hete paardenadem van de Verpleegster die rond de deur bewoog alsof ze hem inspecteerde, alsof ze probeerde te ruiken wat daarachter lag.

Als je gaat nadenken, ben je dood. Ik haalde diep adem, zette mijn handen tegen de muur, ging door mijn knieën en liet me met mijn gezicht naar beneden in de pikzwarte tunnel vallen.

Het ijskoude water vulde mijn oren en mijn neus. Ik stak mijn handen uit en probeerde te gaan staan, botste tegen stenen, schaaftde mijn ellebogen en stommelde rond in het pikkedonker. Er trilde een onaards geluid binnen in me, mijn eigen stem die kreunde van angst. *Welke kant op? Welke kant op?* Waar eindigde de boog? Waar? Hij leek eeuwig door te lopen. Net toen ik dacht dat mijn lucht op was en het allemaal voorbij was, schoot mijn hand omhoog en kwam boven het water uit; ik ging erachteraan, schaaftde mijn hoofd en duwde me met de moeder wanhoop vooruit, achter de hoop op lucht aan. Ik kwam kokhalzend en spuwend boven en mijn hoofd drukte pijnlijk tegen het plafond. Ik kon niet rechtop staan, maar als ik iets

door mijn knieën ging en mijn hals schuin hield, was er net genoeg ruimte om te ademen, tien tot twaalf centimeter tussen het water en de stenen.

Lucht. Lucht!

Ik weet niet hoe lang ik daar bleef en in welke noodfase mijn lichaam verkeerde; misschien viel ik flauw of verviel ik in een zombieachtige toestand, maar terwijl ik daar stond te trillen, met alleen de aanhoudende levensklop van mijn hart als gezelschap, zo luid dat het wel honderd keer zo groot leek als normaal, zo groot als het huis zelf, nam iets, de kou of de angst, mijn bewustzijn mee en bracht dat langzaam door een lange, steile tunnel buiten mijn bereik, tot ik niets meer was, niets dan een bonkende, holle hartslag op een plek waar geen omgeving, geen grenzen en geen natuurwetten bestonden. Ik zweefde in een vacuüm, zonder me bewust te zijn van tijd of bestaan doberde ik lui als een astronaut in de eeuwige ruimte, en zelfs toen ik me na een millennium bewust werd van een vaag, rozig licht in het water aan mijn linkerkant – de Verpleegster die er met een zaklamp in scheen – raakte ik niet in paniek. Ik bekeek mezelf vanaf een andere plek en zag mijn bevroren gezicht op de algen drijven, met blauwe lippen en gesloten ogen. Zelfs toen het licht weg was en er na een eeuwigheid uiteindelijk wegstervende voetstappen in de kamers boven me weerklonken, bleef ik absoluut stil, als een moderne Alice, met mijn hoofd opzij, verkrampd en zo wanhopig koud dat ik dacht dat mijn hart dicht zou vriezen en ik daar, meters onder de grond, zou verstenen.

58

Bij het aanbreken van de dag, toen het eerste licht de tuin be-roerde en het huis urenlang stil was geweest, bereikte ik het open raam. Ik was zo verstijfd van de kou dat het me uren had gekost om terug te kruipen. Elke centimeter was een gevecht tegen de verleidelijke lethargie van de kou, maar nu was ik er dan eindelijk. Ik keek voorzichtig en met dof bonzend hart naar buiten, ervan overtuigd dat de Verpleegster vanuit een hinderlaag op me af zou komen schieten. Maar de tuin bleef stil, een on-aardse, kristallijne wereld, zo stil en roerloos als een schip dat vastzit in het ijs. Alles was bedekt met bevroren druppels, als diamantjes die surrealistisch tegen de sneeuw afstaken en als kettingen tussen de bomen hingen.

Ik was zo uitgeput dat ik bijna het raam niet door kwam. Ik liet me in de sneeuw vallen en bleef een hele tijd versuft zitten waar ik neer was gekomen, als dronken tegen de tak aangezakt, met de plastic tas aan mijn voeten. Ik kon niet meer dan afwe-zig naar deze stille winterwereld staren.

Wat was hier gebeurd? Wat was er gebeurd? Alle ramen van de galerij waren stukgeslagen, de takken van de bomen waren afgebroken, een scherm hing aan zijn scharnieren en piepte af en toe.

Die druppels in de takken zijn zo mooi... Mijn gedachten waren traag in het ochtendlicht. *Zo mooi.* Ik keek naar de bomen om de stenen lantaarn, het gedeelte van de tuin dat Shi Chong-

ming zo gefascineerd had. Langzaam ging er een knop van herkenning in me open. In de takken zaten bevroren druppels bloed en weefsel, alsof daar iets was geëxplodeerd. Over de stenen lantaarn was iets gedrapeerd, als een slinger van verbleekt papier... Een wazige herinnering aan een krantenfoto – een naamloos Japans slachtoffer, wiens ingewanden op een hoopje onder de auto lagen.

Jason...

Ik leek uren te staren naar wat er van hem over was, verbijs-terd door de patronen – de vlechten en plooiën, de randen als kerstdecoraties. *Hoe kon het er zo mooi uitzien?* Een windje liet de sneeuwvlokken opspringen en ronddansen en blies het bloed van de takken. Het ratelde door de gebroken ruiten van de galerij en zwierde door de gang. Ik stelde me voor hoe ik er vanboven af uit zou zien, ik stelde me voor dat ik neerkeek op de tuin, op alle kronkelende paadjes en de bosjes, ik stelde me voor hoe het bloed eruit zou zien, als een stralenkrans rond de stenen lantaarn, en toen ik me verder verwijderde, zag ik het dak van het huis, de rode, glanzende dakpannen in de smeltende sneeuw, de steeg met een eenzame oude vrouw op klompen, de lichtreclame van Mickey Rourke en toen heel Takadanobaba, de ‘hoge paardenwei’, en Tokio glanzend en glinsterend naast de baai, Japan als een vlinder aan de flank van China. Groot China. Verder ging ik, steeds verder, tot ik duizelig was en er wolken verschenen en ik mijn ogen dichtdeed en me door de hemel of de wind of de maan liet oppikken en wegvoeren.

59

Nanking, 21 december 1937

Ik weet niet hoe lang we tussen de bomen door strompelden en de sneeuw achter ons opwierpen in onze wanhopige vlucht. We bleven maar doorgaan. Ik moest Shujin vaak trekken, want ze raakte snel uitgeput en smeekte me te stoppen. Maar ik was meedogenloos en sleepte aan mijn ene hand haar mee en aan de andere de kar. Verder en verder liepen we het bos in, en de sterren flitsten tussen de boomtakken boven ons hoofd. Binnen een paar minuten was het geluid van de motor weggestorven en hoorden we alleen nog onze ademhaling op de verlaten berg, die zo stil was als een spookberg. Maar ik was niet van zins te stoppen. Er doemden vormen op in de duisternis, de verbrande en verlaten overblijfselen van prachtige villa's en grote leeggeplunderde terrassen, waar de vage geur van verbranding nog tussen de bomen hing. Steeds verder waadden we door de sneeuw, en we vroegen ons af of de doden ook daar ergens in het donker lagen.

Na een lange tijd, toen we halverwege de hemel leken te zijn gekrabbeld en de zon al rode stralen boven de berg uit stuurde, slaakte Shujin een kreet. Ik draaide me om en zag haar tegen een kamferboom leunen, met haar handen op haar buik. 'Alsjeblieft,' fluisterde ze. 'Alsjeblieft. Ik kan niet verder.'

Ik gleeed de helling af en greep haar bij de elleboog toen haar knieën het begaven en ze in de sneeuw zakte. 'Shujin?' siste ik. 'Wat is er? Begint het?'

Ze deed haar ogen dicht. 'Dat kan ik niet zeggen.'

'Kom nou.' Ik schudde aan haar arm. 'Dit is niet het moment om preuts te doen. Zeg het me. Begint het?'

'Ik kan het niet zeggen,' zei ze fel. Haar ogen gingen open en keken me recht aan. 'Want ik weet het niet. Jij bent niet de enige die nog nooit een kind heeft gekregen, mijn echtgenoot.' Haar voorhoofd was nat van het zweet en haar adem vormde wolkjes in de lucht. Ze sloeg met haar armen om zich heen en maakte een vreemd nestje in de sneeuw, waar ze in wegkroop. 'Ik wil liggen,' zei ze. 'Laat me alsjeblieft liggen.'

Ik liet de kar los. We waren zo hoog geklommen dat de branden van Nanking niet meer waren dan een rode vlek aan de ochtendhemel. We hadden een klein plateau bereikt, dat vanaf de onderliggende hellingen niet te zien was door dicht op elkaar groeiende walnotenbomen, kastanjabomen en altijdgroene eiken. Ik liep een paar meter terug en luisterde. Ik hoorde niets. Geen motor, geen zachte voetstappen in de sneeuw, alleen de lucht die in mijn neusgaten floot en het klikken van mijn kaak toen ik mijn tanden op elkaar zette. Ik klom tegen de helling op en liep in een grote cirkel, waarbij ik om de paar passen bleef staan om naar de diepe, gapende stiltes tussen de bladerloze takken te luisteren. Het werd al licht, en de zwakke stralen die door de bomen schenen, vielen op iets dat een meter of zes lager op de helling lag, half begraven onder de bladeren, vergeten en bedekt met mos. Het was een enorm, stenen beeld van een schildpad, waarvan de neus en het schild bedekt waren met sneeuw. Het symbool voor een lang mannenleven.

Ik vatte weer moed. We moesten vlak bij de Linggu-tempel zijn. Zelfs de Japanners eren de heiligdommen – er waren geen bommen gevallen op onze heilige plekken. Als dit de plek was waar ons kind ter wereld zou komen, was het een gunstige plaats. Misschien zelfs een veilige plaats.

'Kom hier, achter deze bomen. Ik zal een beschutte plek voor je maken.' Ik zette de handkar op zijn kant en trok alle dekens eruit, die ik er strak onder legde. Toen leidde ik Shujin erheen en liet haar op het bed liggen. Ik brak ijspegels van de takken

om haar dorst te lessen. Toen ging ik naar de andere kant en schopte sneeuw tegen de kar, zodat die onzichtbaar zou zijn. Toen ik haar had geïnstalleerd, bleef ik even op mijn hurken naast haar zitten. Ik beet op mijn vingers en keek tussen de bomen door naar de plaats waar de hemel elke seconde lichter werd. Het was volkomen stil op de berg.

‘Shujin?’ fluisterde ik na een tijdje. ‘Gaat het goed met je?’

Ze gaf geen antwoord. Ik schuifelde dichterbij de kar toe en luisterde. Ze haalde snel adem, met een licht fluitend geluid, gedempt door het bosbed. Ik deed mijn pet af, schuifelde nog dichterbij en vervloekte mezelf omdat ik zo weinig van bevallingen wist. Toen ik jong was, was dat het werkterrein van de vrouwen, de strenge zusters van mijn moeder. Mij vertelden ze niets. Ik weet er niets van. De briljante, moderne taalkundige die niets van bevallingen weet. Ik legde mijn hand op de kar en fluisterde: ‘Alsjeblieft, zeg me of je denkt dat onze baby...’ Ik zweeg. De woorden waren zonder nadenken uit mijn mond gekomen. *Onze baby*, had ik gezegd. *Onze baby*.

Shujin viel me er meteen op aan. Ze stootte een langgerekte kreet uit. ‘Nee!’ snikte ze. ‘Nee... Je hebt het gezegd. Je hebt het gezegd!’ Ze duwde de kar omhoog en stak haar hoofd naar buiten. Haar haren stonden alle kanten uit en ze had tranen in haar ogen. ‘Ga weg!’ riep ze koortsig. ‘Laat me alleen. Ga staan en loop weg. Loop weg.’

‘Maar ik...’

‘Nee! Welk ongeluk heb je over onze maanziel afgeroepen!’

‘Shujin, het was niet mijn bedoeling...’

‘Ga nu meteen weg!’

‘Alsjeblieft! Praat toch wat zachter.’

Maar ze luisterde niet. ‘Ga weg met je gevaarlijke woorden! Neem je vloeken mee, weg van mij.’

‘Maar...’

‘Nu meteen!’

Ik zette mijn nagels in mijn handen en beet op mijn lip. Wat een dwaas was ik geweest. Wat onnadenkend om haar zo van streek te maken! En op zo’n moment! Uiteindelijk zuchtte ik.

‘Goed, goed.’ Ik ging een paar meter achteruit. ‘Ik blijf hier staan, hier tussen de bomen, voor het geval je me nodig hebt.’ Ik draaide me met mijn rug naar haar toe en keek naar de ochtendhemel.

‘Nee! Verder! Ga verder weg. Ik wil je niet zien.’

‘Heel goed!’

Met tegenzin deed ik nog een paar onhandige stappen door de sneeuw, tot ik net achter de helling was verdwenen. Ik liet me verslagen op de grond zakken en sloeg met mijn knokkels tegen mijn voorhoofd. Het was zo stil in het bos. Ik liet mijn hand zakken en keek om me heen. Moest ik proberen hulp te vinden? Misschien was er wel iemand in een van die huizen die ons onderdak kon verschaffen. Maar op de radio hadden ze gezegd dat al deze huizen geplunderd waren, nog voordat de oostelijke poort was gevallen. De enige mensen die ik zou tegenkomen, zouden Japanse legerofficieren zijn die zich in de verlaten huizen zaten te bezatten aan de gestolen wijnvoorraden.

Ik kwam overeind en liep een klein eindje onder de bomen uit om te kijken wat er nog meer in de buurt was. Ik duwde een tak opzij, deed een stap naar voren en mijn adem stakte in mijn keel. Even was ik Shujin vergeten. We waren zo hoog geklommen! De zon kwam op achter de berg, roze en gevlekt door de as van verre branden, en verder naar beneden stak tussen de bomen het intense, geglazuurde blauw van het mausoleum van Sun Yat-sen af tegen de sneeuw. Als ik me naar het oosten draaide, kon ik tussen de bergen door een glimp opvangen van de dorstige, gele vlakten van de delta, die zich uitstrekten tot aan de mistige horizon. Onder me smeulde het dal met de stad als een vulkaan, er hing zwarte rook boven de Yangtze, en de moed zonk me in de schoenen toen ik zag dat het precies was zoals ik had gedacht: de rivier bij Meitan was een chaos – ik zag kapotgeschoten boten en gekapseisde sampans in de modder. De oude Liu had gelijk gehad toen hij zei dat we naar het oosten moesten.

Terwijl ik daar stond, met de zon op mijn schouders en heel

Jiangsu beneden me uitgestrekt, voelde ik een plotselinge golf van verontwaardiging, van woedende vastberadenheid. China moest het China blijven waarin ik was opgegroeid. Die dwaze, bijgelovige festivals van de Witte Dauw en de Maisregen moesten blijven bestaan, er moesten altijd eenden over de velden gedreven blijven worden als het schemerde, en iedere zomer moesten de lotusbladeren verschijnen, zo dicht opeen dat je zou denken dat je over de bladeren over de vijvers kon lopen. Het Chinese volk moest blijven bestaan – het hart van mijn kind moest altijd Chinees blijven. Terwijl ik daar op de berg stond, in de eerste stralen van de dageraad, in een golf van trots en woede, hief ik mijn hand ten hemel en daagde elke kwade geest uit te proberen mijn zoon weg te nemen. Mijn zoon, die als een tijger zou vechten om zijn land te bewaren. Mijn zoon, die sterker zou zijn dan ik ooit was geweest.

‘Kom maar op,’ fluisterde ik tegen de hemel. ‘Ja, kom maar op als je durft.’

60

Je weet nooit wat de krantenkoppen zal halen. Bijna alle sporen op de plaats van de misdaad in Takadanobaba wezen op één schuldige: Ogawa, het zogenoemde Beest van Saitama. En toch werd dat detail om de een of andere reden nooit uitgebreid in de kranten opgenomen (misschien moet je de betrokken journalisten vergeven voor hun aarzeling). Ze werd opgebracht om ondervraagd te worden, maar snel en op geheimzinnige wijze weer vrijgelaten en ze woont tot op de dag van vandaag ergens in Tokio, waar men af en toe een glimp van haar opvangt achter het getinte raampje van een snel rijdende limousine, of als ze midden in de nacht ergens een gebouw binnengaat. Het is een vergissing om de banden tussen de yakuza en de Japanse politie te onderschatten.

Intussen was de moord op Jason Wainwright, zoals ik later ontdekte dat hij heette, groot nieuws en dat bleef maandenlang zo. Dat was omdat hij een goede opleiding had genoten en een knappe westerling in Japan was geweest. In Massachusetts, de staat waar zijn moeder woonde, brak hysterie uit. Er werd beschuldigend gesproken over de incompetentie van de politie, over corruptie en over de invloed van de maffia, maar het leidde allemaal nooit ergens toe, en wel in de laatste plaats naar Fuyuki en het Beest van Saitama. Groepjes advocaten in pak werden ingevlogen in de jumbo's van Thai Air, maar aan welke touwtjes ze ook probeerden te trekken en hoeveel geld er ook

werd geboden, niemand wilde praten over het leven dat Jason in de maanden voor de moord had geleid. Evenmin werd ooit de geheimzinnige vrouw gevonden die een dag voor zijn dood zijn moeder had gebeld.

Wat nog het meest tot de verbeelding van het publiek sprak, waren waarschijnlijk de gruwelijke omstandigheden rond de moord. Wat de Verpleegster had gebruikt om de stenen lantaarn mee te versieren. Het beeld van de bediende van de familie Wainwright, die meteen uit het vliegtuig uit Californië op de deur was komen kloppen, met zijn Samsonite reistas nog in de hand en een tandenborstel uit het vliegtuig en een bonnetje van de taxi in zijn jaszak, terwijl de sneeuw op zijn kostuum viel. De gedachte aan wat hij zag toen hij geen gehoor kreeg en besloot een paar meter de steeg in te lopen, waar twee roestige tuinhekken openstonden.

Ik was nog maar een halfuur weg geweest. Ik was door de hekken geslopen, had mijn tas uit de steeg gehaald en was naar de openbare badgelegenheid aan de andere kant van de Wasedastraat gegaan. Terwijl de man van de Wainwrights erachter probeerde te komen wat die slingers aan de stenen lantaarn waren, toen het bloed uit zijn gezicht week en hij op zijn knieën viel en naar een zakdoek tastte, zat ik niet meer dan honderd meter verderop op een groen, rubberen krukje voor de kniehoge douches zo hard te rillen dat mijn knieën tegen elkaar stootten. Tien minuten later, toen hij de straat op wankelde, met zijn hand omhoog om een taxi aan te houden, zat ik op het randje van de achterbank van een andere taxi, op weg naar Hongo, met nat haar en een trui om me heen geslagen.

Ik staarde uit het taxiraampje naar de opgehoopte sneeuw, naar het vreemde licht dat de sneeuw weerkaatste in het gezicht van de vrouwen, die zich onder pastelkleurige paraplu's zorgvuldig een weg zochten over de stoepen. Ik was me op overweldigende wijze bewust van de eenzaamheid van deze stad – een biljoen mensen in hun slaapkamers, hoog in de klippen vol ramen. Ik dacht eraan wat daar allemaal onder lag; ik dacht aan de elektriciteitskabels, de stoombuizen, de waterleidingen, het

vuur, de metro's en de lava in de onderbuik van de stad, aan het ondergrondse gerommel van treinen en aardbevingen. Ik dacht aan de dode zielen uit de oorlog die onder het beton lagen. Het hoogste en meest bezochte gebouw in Tokio, het Sunshine Building, stond precies op de plek waar de Japanse premier en alle oorlogsmisdadigers terecht waren gesteld. Het leek me zo vreemd dat niemand wist wat er met mij gebeurd was. Niemand was naar me toe gekomen en had gezegd: 'Waar heb jij de hele nacht gezeten? Wat heb je daar in je tas? Waarom ben je niet naar de politie gegaan?' Ik hield de ogen van de taxichauffeur in de gaten via de achteruitkijkspiegel, omdat ik er zeker van was dat hij mijn gezicht bestudeerde.

Ik was even na negenen in Today. De sneeuwstorm was aangewakkerd en alle geparkeerde auto's en straatlantaarns lagen vol sneeuw. De Akamon, de enorme, rood gelakte poort bij de ingang van Today, was alleen zichtbaar als een onduidelijke rode vlek temidden van al dat wit, een af en toe zichtbaar vuurtje in de sneeuwstorm. Een wachtpost met een zwarte regenjas liet me door de poort, en de taxi reed stapvoets over de oprit tot er een lichtje verscheen in de witte wereld en daarna nog meer. Eindelijk doemde het Instituut voor Sociale Wetenschappen voor ons op, verlicht en verguld als een sprookjeskasteel.

Ik vroeg de chauffeur te stoppen. Ik zette mijn kraag omhoog, stapte uit en bleef even naar het gebouw staan kijken. Het was vier maanden geleden dat ik hier voor het eerst naar toe was gekomen. Vier maanden en ik wist nu zo veel meer. Ik wist alles – alles van de hele wereld.

Langzaam werd ik me bewust van een donkere gestalte, niet ver van me vandaan, die klein als een kind volmaakt stil stond in de sneeuw, zo weinig substantieel en vaag als een geest. Ik tuurde ernaar. Shi Chongming. Het was alsof mijn gedachten hem hadden opgeroepen, maar of dat maar half gelukt was, zodat ik in plaats van de echte Shi Chongming van vlees en bloed slechts deze waterige, half menselijke gestalte had gekregen.

'Shi Chongming,' fluisterde ik en hij draaide zich om, keek

naar me en glimlachte. Hij kwam naar me toe en maakte zich langzaam los van al dat wit, als een geest die steeds meer substantie kreeg. Hij droeg een jas en zijn plastic vissershoedje, dat diep over zijn haren was gedrukt.

‘Ik stond op je te wachten,’ zei hij. In het vreemde licht zag zijn huid er ontoereikend uit, als papier. Er zaten flinke levervlekken in zijn gezicht en zijn hals. Ik zag dat hij zijn jasje helemaal had dichtgemaakt.

‘Hoe wist u het?’

Hij stak zijn hand op om me tot zwijgen te brengen. ‘Ik weet het niet. Kom, dan zorgen we dat we warm worden. Het is niet goed om zo lang in de sneeuw te blijven staan.’

Ik liep achter hem aan de trap op. In het instituut was het bijna te warm en we lieten smeltende sneeuwvlokken achter op de vloer. Hij deed zijn deur dicht, zette zijn bril op en begon de kamer comfortabel te maken. Hij zette een kacheltje aan en maakte een kom stomende thee voor me. ‘Je ogen,’ zei hij, toen ik de tas neerzette, op de vloer knielde en instinctief de *seiza*-houding aannam, alsof ik er warm van zou worden als ik zo in elkaar kroop, met beide handen om de kom hete thee. ‘Voel je je niet goed?’

‘Ik... ik leef nog.’ Ik bleef maar klappertanden. Ik hield mijn gezicht in de zoete stoom. De popcorngeur van rijstthee. Het rook naar Japan. Zo bleef ik een paar minuten zitten tot het rillen minder werd. Toen keek ik naar hem op en zei: ‘Ik ben erachter.’

Shi Chongming bleef zitten met een lepel boven de theepot. ‘Zeg dat nog eens, alsjeblieft.’

‘Ik ben erachter. Ik weet alles.’

Hij liet de lepel in de theepot vallen. Hij zette zijn bril af en ging achter zijn bureau zitten. ‘Ja,’ zei hij moe. ‘Ja, dat dacht ik al.’

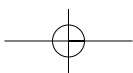
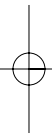
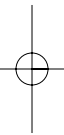
‘U had gelijk. Alles wat u me vertelde, klopte. U moet het al die tijd geweten hebben, maar ik wist het niet. Het is niet wat ik verwachtte. Helemaal niet.’

‘Niet?’

‘Nee. Het is iets dat Fuyuki al heel lang heeft. Jaren, misschien.’ Mijn stem werd steeds zachter. ‘Het is een baby. Een gemummificeerde baby.’

Shi Chongming viel stil. Hij wendde zijn hoofd af en even bewoog zijn mond alsof hij een mantra opzei. Eindelijk hoestte hij en legde zijn bril in een gehavend, blauw etui. ‘Ja,’ zei hij eindelijk. ‘Ja, dat weet ik. Het is mijn dochter.’

61

Nanking, 21 december 1937

Het is ondraaglijk daar nu nog aan te denken, aan dat ene moment van zuivere vrede, van zuivere hoop. Hoe stil het was in die paar seconden voordat Shujins gegil door het bos weerklonk.

Ik keek vaag om me heen, alsof iemand zonder speciale reden mijn naam had genoemd, fronsend alsof ik niet wist wat ik gehoord had. Toen gilde ze weer, een kort gejank als een hond die wordt geslagen.

‘Shujin?’ Ik draaide me als in trance om, duwde de takken opzij en ging terug door het bos. Misschien was de geboorte nog dichterbij dan ik had gedacht. ‘Shujin?’

Geen antwoord. Ik begon te lopen. Ik bereikte de top van een helling en kreeg meer vaart. In een doffe draf ging ik terug naar de plek waar ik had gezeten. ‘Shujin?’ Stilte. ‘Shujin?’ Mijn stem klonk nu luider en er kroop iets van paniek in. ‘Shujin. Geef antwoord.’

Weer niets, en nu werd ik echt bang. Ik zette het op een rennen en sprong tegen de volgende helling op. ‘Shujin!’ Mijn voeten gleden uit en de pijnbomen lieten hun zachte sneeuwlanding op me vallen. ‘*Shujin!*’

Onder aan de boom was de handkar rechtop gezet. Onze dekens en spullen lagen eromheen. Een stel vage sporen in de sneeuw leidde naar de bomen. Ik sloeg die richting in en dook

met tranende ogen weg toen de kale takken tegen mijn gezicht schoten. Het spoor ging nog een paar meter verder en toen veranderde het. Ik kwam slippend in de sneeuw tot stilstand, higgend en met bonzend hart. Het spoor was hier breder geworden. Er lag nu een stuk omgewoelde sneeuw voor me, alsof ze op de grond was gevallen. Of alsof er een worsteling had plaatsgevonden. Er lag iets half begraven aan mijn voeten. Ik hurkte, pakte het op en draaide het om in mijn handen. Een dun stuk plakband, gerafeld en gescheurd. Mijn gedachten vertraagden en er kwam een verschrikkelijke angst over me. Aan het plakband zaten twee identiteitsplaatjes van het keizerlijke leger.

‘*Shujin!*’ Ik sprong overeind. ‘SHU-JIN?’

Ik wachtte. Er kwam niets. Ik stond alleen tussen de bomen en hoorde niets anders dan mijn eigen ademhaling en polsslag. ‘SHUJIN!’ Het woord weergalmde tussen de bomen en stierf langzaam weg in het dempende bos. Ik draaide om mijn as, zoekend naar een aanwijzing. Ze waren daar ergens, de Japanners, ze hielden Shujin tegen de grond gedrukt en slepen hun bajonetten en ze hielden me in de gaten met hun bloeddorlopen ogen, ergens achter een van die bomen...

Vlak achter me ademde iemand uit in de stilte.

Ik draaide snel om mijn as en dook in elkaar, met mijn handen gespreid, klaar om toe te springen. Maar er was niets, alleen de bomen, zwart en bemost, met druipende ijspegels in de takken. Ik ademde in en uit door mijn neus en spande mijn oren in om elk geluid op te vangen. Er was hier iemand. Heel dichtbij. Ik hoorde een gefluister van droog lood, een geritsel, ongeveer drie meter verderop, waar het terrein omlaag liep, toen het kraken van een tak, een plotseling, mechanisch geluid en vervolgens stapte er een Japanse soldaat achter een boom vandaan.

Hij was niet gekleed voor de strijd; zijn ijzeren helm met het net erover hing aan zijn riem, naast de munitiehouders, en zijn insignes zaten nog op hun plaats. Hij had geen geweer in de aanslag, maar een filmcamera, en de lens wees recht naar mijn gezicht. Het apparaat zoemde en de hendel draaide rond. De

cameraman van Shanghai. Ik wist meteen wie hij was. De man die de daden van de soldaten had gefilmd in Shanghai. Nu filmde hij mij.

We bleven een paar seconden zwijgend staan. Ik staarde naar hem en de lens staarde bewegingloos terug. Toen sprong ik naar voren en schreeuwde: ‘*Waar is ze?*’ Hij deed een stap achteruit, met de camera vast op zijn schouder, en op dat moment hoorde ik verder langs het spoor de stem van Shujin, lief en breekbaar als porselein.

‘Chongming!’

Ik zal me dat geluid nog jaren herinneren. Ik zal erover dromen, ik zal het horen in de koude, witte vlekken van mijn toekomstige dromen.

‘Chongming!’

Ik strompelde weg van de cameraman, tussen de bomen door, waar de sneeuw nu bijna tot mijn knieën kwam, en volgde blindelings haar stem. ‘SHUJIN!’

Ik waadde verder, met tranen in mijn ogen, klaar voor de fluïtende kogels. Maar de dood zou gemakkelijk zijn geweest in vergelijking met wat er vervolgens gebeurde. Ik hoorde het duidelijke getingel van een bajonet in de vrieslucht. En toen zag ik ze. Ze stonden dertig meter verderop langs het geitenpad, twee mannen in mosterdkeurige overjassen, met hun rug naar me toe naar iets op de grond te kijken. Tegen een oude, zwarte pijnboom leunde een motorfiets. Een van de mannen draaide zich om en keek nerveus naar mij. Zijn capuchon was over een veldpet heen getrokken: hij was evenmin gekleed voor de strijd en toch zat zijn bajonet op zijn geweer. Er liep een streepje bloed over zijn gezicht, alsof Shujin hem had gekrabd tijdens de worsteling. Toen ik naar hem keek, sloeg hij uit schaamte zijn ogen neer. Ik zag in een flits wat hij was: niet meer dan een tiener die wakker werd gehouden met amfetaminen en was verworden tot niets dan bundels naakte zenuwen. Hij wilde hier niet zijn.

Maar er was nog een andere man. Aanvankelijk draaide hij zich niet om. Achter hem lag Shujin op haar rug tegen een boom. Een van haar schoenen was uit en haar naakte voet stak

blauw af tegen de sneeuw. Ze hield een mesje met een heft van lakwerk tegen haar borst. Het was een scherp fruitmesje om mango's mee te snijden en ze hield het met beide handen vast, met de punt naar de mannen.

‘Laat haar met rust,’ schreeuwde ik. ‘Achteruit.’

Toen hij mijn stem hoorde, bleef de andere man heel stil staan. Zijn rug leek te groeien, langer te worden. Langzaam draaide hij zich naar me om. Hij was niet zo groot, niet langer dan ik, maar hij leek heel angstaanjagende ogen te hebben. Mijn pas vertraagde. De enkele, vergulde ster op zijn pet flitste in de zon, zijn overjas met bontkraag hing open, zijn overhemd was gescheurd en nu zag ik dat het zijn identiteitsplaatjes moesten zijn die ik had gevonden. Ik was zo dichtbij dat ik de zoete saken van de vorige avond in zijn zweet kon ruiken, en ook de geur van iets ouds dat gevangenzat in zijn kleren. Zijn gezicht was vochtig en ziekelijk, zweterig grauw.

In dat ene moment wist ik alles van hem af. Alles van de vlekkerige rij flesjes in de zijdefabriek. De kom en de vijzel en de eindeloze zoektocht... naar een geneesmiddel. Dit was een zieke man die niet genezen kon worden met de medicijnen van het leger, een zieke man die zo wanhopig was dat hij alles wilde proberen – zelfs kannibalisme. De yanwangye van Nanking.

62

De baby was niet erg oud geweest toen ze was gestorven. Er zat nog een centimeter navelstreng aan haar vast. Ze was droog en bruin en gemummificeerd, en zo licht dat ik haar gemakkelijk op de palm van mijn hand kon dragen. Zo licht als een vogeltje. Ze was piepklein. Meelijwekkend klein. Een verschrompeld, bruin, pasgeboren gezicht. Haar armen lagen stijf naar boven, alsof ze ze ergens naar had uitgestrekt toen haar wereld ophield.

Haar benen waren weg en het grootste deel van haar onderlijf ook, en in het restant was gesneden, gehakt en geschraapt door Fuyuki en zijn Verpleegster. Het grootste deel van haar was weg omdat een rijke, oude man vasthield aan zijn fantasie van onsterfelijkheid. Ze had er geen zeggenschap in wie naar haar keek of haar vasthield. Ze kon er niets tegen doen dat ze in een glazen bak werd bewaard, met haar gezicht naar een lege muur, niet in staat te bewegen, wachtend op... waarop? Op iemand die haar gezicht naar het licht zou draaien?

Als ik haar niet in de tuin had gevonden, was ze daar misschien voor altijd gebleven, alleen in het donker, met alleen de ratten en het veranderende bladerdek als gezelschap, voor eeuwig bevroren en met haar armen in de verkeerde richting uitgestoken. Ze zou zijn verdwenen onder het gesloopte huis en er zou een wolkenkrabber boven haar zijn gegroeid in plaats van een boom, en dat zou haar laatste graf zijn geweest. Op het moment dat ik de plastic tas openmaakte en het pakje opende, wist

ik zeker dat Shi Chongming gelijk had: het verleden is een explosief, en als de splinters eenmaal in je zitten, zullen ze zich altijd, altijd naar het oppervlak werken.

Ik zat met open mond in zijn kantoor en staaarde naar een punt dat zich net boven zijn hoofd bevond. De lucht in de kamer leek verschaald en dood. ‘Uw dochter?’

‘Hij heeft haar gestolen in de oorlog. In Nanking.’ Hij schraapte zijn keel. ‘Wie denk je anders dat er op die film staat dan Junzo Fuyuki en mijn vrouw?’

‘Uw vrouw?’

‘Natuurlijk.’

‘Fuyuki? Is hij daar geweest? Is hij in Nanking geweest?’

Shi Chongming schoof de la van zijn bureau open en gooidde iets op de tafel. Twee platte, gegraveerde plaatjes aan een oud, vergeeld stuk kleermakersband. Omdat ze niet aan een ketting zaten, duurde het even voor ik zag dat het de identiteitsplaatjes van een militair waren. Ik pakte ze op en wreef met mijn duim over het oppervlak. De kanji was duidelijk leesbaar. Winter en een boom. Ik keek naar hem op. ‘Junzo Fuyuki.’

Shi Chongming gaf geen antwoord. Hij deed de kastjes aan de muren open en wees ernaar. Elke plank lag propvol stapels papier, vergeeld, gescheurd en tegen elkaar geduwd, vastgemaakt met lint, touw, plakband en paperclips. ‘Mijn levenswerk. Het enige waar ik de laatste vijftig jaar aan heb gewerkt. Aan de buitenkant ben ik professor in de sociologie. Vanbinnen ben ik alleen bezig mijn dochter te vinden.’

‘U bent het niet vergeten,’ mompelde ik, starend naar de stapels papier. ‘U bent Nanking nooit vergeten.’

‘Nooit. Waarom denk je dat ik zo goed Engels spreek? Alleen om mijn dochter te vinden en op een dag alles aan de wereld te vertellen.’ Hij trok een stapel papieren te voorschijn en liet die met een plof op tafel vallen. ‘Kun je je voorstellen in welke bochten ik me gewrongen heb, hoeveel tijd het me heeft gekost om Fuyuki op te sporen? Denk aan de duizenden oude mannen in Japan die Junzo Fuyuki heten. Hier sta ik, een klein man-

netje maar, internationaal gerespecteerd voor mijn werk op een gebied waar ik geen enkele belangstelling voor heb, maar dat als enige mijn eigenlijke doeleinden kon verhullen en me toegang kon verschaffen tot deze rapporten.' Hij gaf me het bovenste vel papier. Het was een fotokopie met het stempel van de oorlogsbibliotheek van het defensieleger. Ik herinnerde me dat ik dat logo weken geleden op een paar van de papieren in zijn portfolio had gezien. 'Rapporten van eenheden van het keizerlijke leger. Kopieën. De originele rapporten, tenminste, de rapporten die tijdens de bezetting de verhuizing van hier naar de Verenigde Staten hebben overleefd, worden goed afgeschermd. Maar ik had geluk. Na jaren van aanvragen kreeg ik eindelijk toegang tot de rapporten en toen vond ik wat ik zocht.' Hij knikte. 'Ja. Er was in 1937 maar één luitenant Junzo Fuyuki in Nanking. Maar één. De yanwangye van Nanking. De duivel, de bewaker van de hel. De man die op mensenvlees joeg om zichzelf te genezen.' Hij wreef over zijn voorhoofd, zodat zijn papierdunne huid rimpelde. 'Net als de andere soldaten, net als bijna elke Japanse burger die na de oorlog uit China terugkeerde, had Fuyuki een kistje bij zich.' Shi Chongming hield zijn handen uit elkaar om de afmetingen te laten zien. 'Om zijn nek.'

'Ja,' zei ik zwakjes. Dat herinnerde ik me. Een wit, ceremonieel kistje, verlicht en tentoongesteld in de gang van het appartement naast de Tokio-toren. Het was bedoeld geweest om de as van een medesoldaat mee terug te nemen naar Japan, maar Fuyuki had het ergens anders voor gebruikt.

'En samen met die baby bracht hij ook nog iets anders mee.' Shi Chongming staaarde verslagen naar de stapels papier. 'Hij bracht het verdriet van een ouder mee. Hij sleepte een lijntje mee... een lijn van hier,' hij legde zijn hand op zijn hart, 'van deze plek naar de eeuwigheid. Een lijn die nooit doorgesneden of afgeschud kon worden. Nooit.'

We zwegen lange tijd. Het enige geluid kwam van de bomen voor het raam, die bewogen in de wind en af en toe hun vingers licht over het glas lieten gaan. Eindelijk veegde Shi Chongming zijn ogen af, kwam overeind en schuifelde langzaam en

licht gebogen door de vertrouwde ruimte, over de uitgesleten paden tussen de paar stukken meubilair. Hij rolde de filmprojector naar het midden van de kamer, deed de stekker in het stopcontact en liep moeizaam, zonder zijn stok, naar een klein, draagbaar scherm dat bij het raam stond. Hij rolde het naar beneden en maakte het vast aan de onderkant van het statief. 'Hier is hij dan,' zei hij, toen hij een van de onderste laden opendeed en er een roestig filmblik uithaalde. Hij maakte het voorzichtig open. 'De eerste keer dat iemand hem ziet. Ik ben er tot op de dag van vandaag van overtuigd dat de man die dit gefilmd heeft, er spijt van had. Ik weet zeker dat hij dit bij zijn terugkeer naar Japan openbaar gemaakt zou hebben, ook al had dat zijn dood ten gevolge gehad. En nu is hij dood en hier is de film. Tot op de dag van vandaag door mij achtergehouden.' Hij schudde zijn hoofd en glimlachte wrang. 'Wat een ironie.'

Toen ik bleef zwijgen, deed hij een stap naar voren en hield me het blik voor, zodat ik erin kon kijken.

'U gaat hem aan me laten zien,' fluisterde ik, starend naar de film. Dit was het: de manifestatie van de woorden in het oranje boekje, het getuigenis waar ik al deze jaren naar had gezocht, het bewijs dat ik dit niet had verzonnen, dat ik dat ene detail, dat zo belangrijke detail, niet had verzonnen.

'Ja. Jij denkt dat je weet wat je bij deze film zult voelen, nietwaar? Je hebt jaren onderzoek gedaan naar Nanking en je hebt elk verslag gelezen. Je hebt deze film in je hoofd al honderd keer gezien. Je denkt dat je weet wat je gaat zien en je denkt dat dat erg genoeg zal zijn. Waar of niet?'

Ik knikte stom.

'Nou, je hebt het mis. Je zult nog iets meer zien dan dat.' Hij zette zijn bril op en leidde de film door de projector, dicht over het apparaat gebogen om de film door het ingewikkelde stelsel van spoelen te voeren. 'Je zult dat zien en nog meer. Hoe lelijk je je die daad ook hebt voorgesteld, hoe lelijk de yanwangye van Nanking ook is, iemand op deze film is nog lelijker.'

'Wie dan?' zei ik zwakjes. 'Wie is nog erger?'

'Ik. Ik. Je zult mij zien, en ik ben nog veel lelijker dan Fuyu-

ki.' Hij schraapte zijn keel, liep naar de muur en deed het licht uit. Ik hoorde hem in het donker naar de projector tasten. 'Dat is een van de ware redenen waarom niemand deze film ooit heeft gezien. Omdat een oude man die duizend wijze woorden heeft gesproken over "het verleden onder ogen zien" dat van zichzelf niet kan accepteren.'

Het mechanisme kwam tot leven, en in de kamer klonk het *flik flik flik flik* van de film die over de spoelen liep.

Shi Chongming had geweten hoe hij de film moest bewaren: hij was niet vergaan, de polymeren waren niet afgebladderd of opgelost. Er waren geen schaduwen en sneeuw op de beelden om je ogen achter te verbergen.

De eerste beelden kwamen door; het scherm werd helder en er verscheen een man: mager, angstig, midden in een besneeuwd bos. Hij staarde in elkaar gedoken met wilde ogen naar de camera, alsof hij hem zou bespringen. De haren in mijn nek gingen overeind staan. Dit was Shi Chongming. Shi Chongming als jonge man. Een wereld geleden. Hij deed een stap naar de camera en schreeuwde geluidloos iets naar de lens. Hij leek naar voren te willen springen, maar afgeleid te worden door iets buiten beeld. Hij draaide zich om en rende de andere kant uit. De camera volgde en ging schokkend en stilletjes over een besneeuwd pad. De armen van Shi Chongming schoten alle kanten uit als hij over takken en greppels sprong. Hij was heel mager, zag ik nu, broodmager, niet groter dan een maquette in zijn wijde, gevoerde kleren. Voor hem, aan het eind van het pad, doken twee vage gestalten op in met bont gevoerde overjassen, die met hun rug naar de camera stonden. Ze stonden heel dicht bij elkaar en keken naar een gestalte op de grond.

De projector ratelde luidruchtig en toen de camera met een paar schokken dichterbij kwam, keek een van de mannen verbaasd om. Met samengeknepen, uitdrukingsloze ogen nam hij eerst het Chinese mannetje in zich op dat met zijn armen wijd naar hem toe rende, en toen de camera. Shi Chongming ging langzamer lopen en de cameraman moet zijn camera hebben

laten zakken onder het rennen, want op de volgende paar beelden waren alleen sneeuw en bladeren en voeten te zien.

Boven het geratel van de projector uit kon ik me het geluid op de berg voorstellen, het gehijg, het rinkelen van uitrustingsstukken, het kraken van brekende takken. Toen werd de camera weer geheven en dit keer was hij dichterbij. Hij bevond zich maar een centimeter of dertig achter de tweede man. Er volgde een pauze, een duidelijke aarzeling. De camera kroop langzaam naar voren en plotseling draaide de man zich angstaanjagend snel om en keek recht in de lens. Een ster op zijn pet ving het zonlicht en flitste kort.

Ik hield mijn adem in. Het was zo gemakkelijk om een persoon na vijftig jaar te herkennen. Een jeugdig gezicht, dat uit hout leek te zijn gesneden. Ziek, heel ziek. Grauw en zwetend. Maar de ogen waren dezelfde. De ogen en de miniatuur-kattentandjes toen hij grijnsde.

Op dat moment moet de film op zijn geweest, want het beeld verdween en een schokkerige las in de film ratelde door de projector, als een trein die op het punt stond te ontsporen. Plotse-ling zagen we alles vanuit een andere hoek en keken we naar Fuyuki, die hijgend en zwetend voor ons stond. Er kwamen stoomwolkjes van hem af. Hij stond iets gebogen en toen de camera achteruitging, zag ik dat hij een bajonet op zijn geweer zette. Aan zijn voeten lag een vrouw op haar rug met haar qipao tot haar middel omhooggetrokken en een gescheurde broek, zodat de donkere welving van haar buik te zien was.

‘Mijn vrouw,’ zei Shi Chongming zachtjes, met zijn blik aan het scherm genageld alsof hij naar een droom keek. ‘Dat is mijn vrouw.’

Fuyuki schreeuwde iets naar de camera. Hij wuifde en grijnsde en liet zijn kattentanden zien. De camera leek iets te zakken, alsof hij weg wilde kruipen onder zijn blik. Hij ging langzaam achteruit en het beeld werd groter, zodat we de helling van het terrein konden zien, nog meer bomen en een motor tegen een daarvan. In de hoek van het beeld zag ik de tweede soldaat. Hij had zijn jas uitgetrokken en zijn grote armen om Shi Chong-

ming heen geslagen, wiens mond open stond in een stille kreet van pijn. Hij vocht en kronkelde, maar de soldaat hield hem stevig vast. Niemand had belangstelling voor zijn smeekbeden. Iedereen keek naar Fuyuki.

Wat er vervolgens gebeurde, had jaren in mij geleefd. Het was begonnen met een zin op een bladzijde in mijn ouderlijk huis, maar nu zag ik de realiteit. Datgene waarvan iedereen zei dat ik het mij verbeeld heb, was nu een korrelige waarheid die in zwarte en witte vlekken over het scherm kroop. Het was allemaal zo anders dan ik me had voorgesteld: in mijn versie was alles haarscherp te zien, waren de gestalten niet vaag en schokkerig en vielen ze niet weg tegen de omgeving. In mijn versie was de daad zelf snel en sierlijk geweest – een samoerai-dans die eindigde met een geofende haal van het zwaard om het bloed te verwijderen. Een donkere pauwenstaart van spetters in de sneeuw.

Maar dit was heel anders. Dit was onhandig en lelijk. Hier werd Fuyuki's bajonet in het geweer gezet en gedraaid; hij hield het wapen met twee handen vast, als een schop; zijn ellebogen staken achteruit, dik en zwart tegen de sneeuw, en de man die zijn hele leven al bajonettraining had gehad, stak het ding met al zijn kracht in de onbeschermdde buik van de vrouw.

Het kostte niet meer dan twee doortastende bewegingen. De eerste keer schokte ze en hief ze op een vreemd nonchalante manier haar armen, zoals een vrouw soms doet om een pijnlijke schouderpier te ontlasten. Het mes dat ze vast had, viel in de sneeuw. Bij de tweede stoot leek ze overeind te gaan zitten, met haar armen voor zich uit als een ledenpop. Maar voordat ze helemaal zat, verdween haar kracht en viel ze abrupt weer achterover, waarbij ze licht op haar zij rolde. Toen lag ze stil en de enige beweging kwam van een donkere vlek, alsof een engel zijn vleugels onder haar uitspreidde.

Het ging zo abrupt, zo onverwacht wreed, dat ik de schok die over het bos neerdaalde drieënvijftig jaar later nog kon voelen. Het gezicht van de tweede soldaat verslapte en de cameraman moet op zijn knieën zijn gevallen, want het hele beeld schokte. Toen hij zichzelf weer meester was en overeind had weten te ko-

men, stak luitenant Fuyuki inmiddels zijn handen in het bloederige gat dat hij had gemaakt. Hij trok er een arm uit en toen een hele baby, die in zijn geheel en dampend te voorschijn kwam, met een opgezwollen klomp placenta eraan. Hij liet het kind een meter verder in de sneeuw vallen, boog zich weer over het lichaam van de moeder en prikte wat rond in haar buik alsof daar nog iets in zou kunnen zitten. Hij beet bedachtzaam op zijn lip. De soldaat had er genoeg van. Hij bracht zijn handen naar zijn keel en strompelde weg, zodat hij Shi Chongming losliet, die naar voren schoot en zich in de zwart wordende sneeuw wierp. Hij liet zich op handen en voeten vallen, griste zijn dochter uit de sneeuw en kroop toen onhandig naar zijn vrouw. Hij was nog maar een klein stukje bij haar vandaan en riep tegen haar, naar haar levenloze ogen. Toen ging de cameraman een eindje opzij en werd Fuyuki zichtbaar, die naast Shi Chongming stond met een klein handwapen, een kleine *nambu*, die hij op zijn hoofd richtte.

Het duurde even voor Shi Chongming besepte wat er gebeurde. Toen hij de schaduw over zich heen voelde vallen, keek hij langzaam en schokkerig op. Fuyuki haalde de veiligheidspal van de revolver over en stak zijn vrije hand uit met een eenvoudig gebaar dat iedereen op de wereld kent. *Geef hier.*

Geef hier.

Shi Chongming kwam moeizaam overeind, met de baby tegen zijn borst geklemd, zonder zijn blik van die uitgestoken hand af te wenden. Langzaam, langzaam richtte Fuyuki de *nambu* en haalde hij de trekker over. Shi Chongming schrok, zijn lichaam verslapte en een halve meter achter hem sprong de sneeuw op. Hij werd niet geraakt, het was maar een waarschuwing, maar zijn knieën knikten en hij begon zichtbaar te trillen. Fuyuki deed een stap naar voren en zette de loop van de revolver tegen zijn hoofd. Bevend en huilend keek Shi Chongming op naar het gezicht van de man die hem overmeesterd had. Alles lag daar in zijn ogen, alles was daar te lezen tussen de weerspiegeling van de bomen, het lange, kronkelige verhaal van zijn vrouw en hun baby, de vraag 'waarom wij, waarom nu, waar-

om hier? Zijn geschiedenis strekte zich achter hem uit.

Op de een of andere manier wist ik wat er nu ging gebeuren. Ik voelde hoe het allemaal snelheid kreeg en met grote vaart bergafwaarts ging. Plotseling begreep ik waarom Shi Chongming deze film zo lang geheim had gehouden. Wat ik hier zag, besepte ik, was een man die zijn eigen leven afwoog tegen dat van de baby in zijn armen.

Hij bleef zo lang naar de hand staren dat de film in de camera weer opraaakte en er nog een las door de projector ging. Toen het beeld terugkwam, zat hij nog steeds te staren. Er liep een traan over zijn gezicht. Ik legde mijn vingers tegen mijn voorhoofd en durfde amper adem te halen, me bewust van de oude Shi Chongming, die stil achter me zat. Met een enkele zin die alleen voor hemzelf iets leek te betekenen, tilde Shi Chongming de baby op en legde haar voorzichtig in Fuyuki's armen. Hij boog zijn hoofd, kwam moeizaam overeind en sjokte het bos in. Niemand hield hem tegen. Hij liep langzaam, licht hinkend, en stak elke paar passen zijn hand uit om steun te vinden bij een boom.

Niemand verroerde zich. De tweede soldaat stond een paar meter verderop in de sneeuw, met gebogen hoofd en zijn handen voor zijn gezicht. Zelfs Fuyuki bewoog niet. Toen draaide hij zich om, zei iets in de camera en pakte de baby bij een voet. Hij hield haar omhoog om haar te bekijken, alsof ze een gevild konijn was.

Ik hield mijn adem in. Dit was het. Dit was het cruciale moment. Fuyuki keek met een vreemd intense blik naar de baby, alsof ze het antwoord was op een belangrijke vraag. Toen trok hij met zijn vrije hand zijn rubberen riem een eindje naar buiten en draaide die om haar enkels, zodat ze stevig om zijn middel zat vastgebonden en met haar hoofd naar beneden tegen zijn been hing. Ze zwaaide even heen en weer. Toen bewogen haar handen.

Ik zat op het randje van mijn stoel en klampte me vast aan de armleuningen. Ik had gelijk gehad. Haar mond ging een paar keer open, haar borstkas ging omhoog en omlaag en haar ge-

zicht vertrok huilend. Ze leefde nog. Ze draaide en stak blindelings en instinctief haar handen uit in een poging Fuyuki's been vast te pakken. Toen hij zich omdraaide, raakte ze haar greep kwijt en maakte een zwaai aan zijn middel, als de rok van een danseres. Hij deed het nog eens en nog eens, om te pronken voor de camera. Telkens weer liet hij haar tegen zijn geüniformeerde bovenbeen bonken. Hij glimlachte en zei iets. Toen hij ophield en de baby weer stil hing, ging ze door met haar instinctieve, grijpende beweging.

Het einde van de film liep over de spoelen en het beeld verdween sputterend. Ik had het gevoel alsof alle adem uit mijn longen was geslagen. Ik viel als een smekeling op mijn knieën. Shi Chongming zette de projector uit en bleef naar me staan kijken. Het enige geluid in het kantoor was het doffe getik van een onhandige, oude klok op de schoorsteenmantel.

‘Had je dit verwacht?’

Ik veegde met mijn mouw mijn gezicht af. ‘Ja,’ zei ik. ‘Ze leefde. Dat stond ook in het boek. Dat de baby's nog leefden toen ze uit de buik waren gehaald.’

‘O, ja,’ zei Shi Chongming met gedempte stem. ‘Ja, ze leefde.’

‘Jarenlang...’ Ik tilde mijn arm op om mijn ogen af te veegen. ‘Jarenlang heb ik gedacht dat ik... dat ik me dat deel verbeeld had. Iedereen zei dat ik gek was, dat ik het verzonnen had, dat geen enkele baby dat... dat kon overleven.’ Ik haalde een zakdoek uit mijn zak, maakte er een prop van en depte mijn ogen. ‘Nu weet ik dat ik het me niet verbeeld heb. Dat was alles wat ik wilde weten.’

Ik hoorde hoe hij aan zijn bureau ging zitten. Toen ik opkeek, zat hij naar het raam te staren. Buiten leken de sneeuwvlokken plotseling witter, alsof ze van beneden af verlicht werden. Ik weet nog dat ik dacht dat ze eruitzagen als piepkleine engeltjes die naar de aarde vielen.

‘Ik zal nooit weten hoe lang ze is blijven leven,’ zei hij. ‘Ik bid dat het niet lang was.’ Hij wreef over de huid van zijn neus, haalde zijn schouders op en keek het kantoor rond alsof hij iets veilig zocht om naar te kijken. ‘Ik heb gehoord dat Fuyuki hier-

na herstelde. Hij vermoordde mijn dochter en mij is verteld dat zijn symptomen kort daarna verdwenen. Een placebo-effect, volkomen toevallig. De malaria zou uiteindelijk zijn weggetrokken en in de loop der jaren zouden de aanvallen zijn afgenomen, of hij nu mijn...'

Zijn blik dwaalde niet langer rond, maar werd op mij gericht en we keken elkaar heel lang aan. Op dat moment, terwijl ik op de grond zat in het kantoor van Shi Chongming, stond er een verschrikkelijke waarheid in me op waaraan niet viel te ontkomen: de wetenschap dat er geen rustige ontsnapping mogelijk was. Levend of dood, onze kinderen zouden ons altijd vasthouden. Net als Shi Chongming zou ik eeuwig verbonden blijven met mijn dode meisje. Shi Chongming was in de zeventig en ik in de twintig. Ze zou voor altijd bij me blijven.

Ik kwam overeind en pakte de tas op. Ik zette hem voor Shi Chongming op het bureau en bleef er met gebogen hoofd bij staan, mijn handen op de tas. 'Mijn meisje is ook dood,' zei ik zacht. 'Daarom ben ik hier. Wist u dat?'

Langzaam keek Shi Chongming op van de tas en richtte zijn blik op mij. 'Ik heb nooit geweten waarom je naar mij toe bent gekomen.'

'Omdat ik het zelf gedaan heb, ziet u. Ik heb het zelf gedaan.' Ik veegde met de bal van mijn hand de tranen weg. 'Ik heb haar zelf gedood, mijn kleine meisje, met een mes.'

Shi Chongming zei niets. Er verscheen een verschrikkelijke vraag in zijn ogen.

Ik knikte. 'Ik weet het. Het is verschrikkelijk en ik heb geen reden om te huilen. Dat weet ik. Maar het was niet mijn bedoeling om haar... om haar te doden. Ik dacht dat ze zou blijven leven. Ik had gelezen over de baby's van Nanking, in het oranje boekje en ik... ik weet niet waarom, maar ik dacht dat mijn baby misschien ook zou blijven leven en dus...' Ik liet me in een stoel zakken en staarde naar mijn trillende handen. 'Ik dacht dat alles goed met haar zou zijn en dat ze haar weg zouden halen en ergens zouden verstoppert, ergens waar mijn... mijn ouders haar niet konden vinden.'

Shi Chongming schuifelde om het bureau heen en legde zijn handen op mijn schouders. Na lange tijd zuchtte hij en zei: ‘Zal ik je eens iets vertellen? Ik beschouw mezelf als een man die veel verdriet heeft gekend. Maar hier... hier heb ik geen woorden voor. Geen woorden.’

‘Het geeft niet. U was zo vriendelijk, u was zo aardig, want u bleef maar zeggen dat onwetendheid niet hetzelfde was als slechtheid, maar ik weet het.’ Ik veegde mijn ogen af en probeerde naar hem te glimlachen. ‘Ik weet best dat je iemand zoals ik nooit echt kunt vergeven.’

63

Wie kan meten hoeveel macht de geest heeft over het lichaam? Fuyuki zou nooit geloofd hebben dat het kleine, gemummificeerde lichaam van Shi Chongmings baby niet het geheim van de onsterfelijkheid bevatte. Hij zou nooit hebben geloofd dat het lijkje dat hij in de loop der jaren zorgvuldig had bewaard en beschermd en waaraan hij langzaam knaagde slechts een placebo was, en dat hij eigenlijk in leven werd gehouden door zijn eigen, krachtige overtuiging. De mensen om hem heen geloofden hetzelfde als hij. Toen hij slechts twee weken na de diefstal van Shi Chongmings baby in zijn slaap overleed, waren ze er volledig van overtuigd dat dat kwam omdat hij zijn geheime elixer kwijt was geraakt. Maar er waren anderen, de sceptici, die zich heimelijk afvroegen of de dood van Fuyuki soms was veroorzaakt door de spanningen die ontstonden nu een werkgroep binnen het Amerikaanse openbare ministerie plotseling belangstelling voor hem aan de dag legde.

Het was een klein, toegewijd team, dat gespecialiseerd was in het opsporen van oorlogsmisdadigers, en de teamleden waren opgetogen toen ze bericht kregen van ene professor Shi Chongming, een voormalig lid van de Jiangsu Universiteit en de Todai Universiteit. Nu de overblijfselen van zijn dochter veilig waren, was Shi Chongming opengegaan als een schelp in warm water. Hij had er drieënvijftig jaar naar toe gewerkt, had geprobeerd toestemming te krijgen om naar Japan te gaan, had

geworsteld met de bureaucraten van het defensieleger, maar nu hij haar had, kwam alles naar buiten; zijn aantekeningen, de militaire identiteitsplaatjes, een verzameling logboeken van de betreffende legereenheid uit 1937, foto's van luitenant Fuyuki. Alles werd ingepakt en per koerier naar Pennsylvania Avenue in Washington vervoerd. Iets later volgde een 16mm film, een korrelige zwart-witfilm aan de hand waarvan het team Fuyuki met zekerheid kon identificeren.

Er werd gefluisterd dat er een stukje van de film ontbrak, en er werd naar een paar plaatsen gewezen waar de film op heel modern aandoende wijze geredigeerd was. Er werd gezegd dat er onlangs stukken uit moesten zijn gehaald. Het was mijn idee geweest om de paar beelden van Shi Chongming die zijn baby overhandigde eruit te halen. Ik had het zelf gedaan in een hotelkamer in Nanking, primitief met een schaar en plakband. Ik had de beslissing voor hem genomen en hem voor een fait accompli gesteld. Ik had besloten dat hij zichzelf niet op hoefde te offeren. Zo eenvoudig was dat.

Ik maakte geen kopie van de film voordat ik hem in bubbeltjesplastic verpakte en het pakje zorgvuldig adresseerde met een zwarte viltstift. *Dr. Michael Burana, rwg, Department of Justice.* Ik had hem naar de dokters in Engeland kunnen sturen, natuurlijk. Misschien een kopie naar de verpleegster die altijd in het donker naast mijn bed kwam zitten. En misschien een kopie naar het vingerende meisje, met een gedroogde bloem erin. Maar het hoefde niet, want er was iets gebeurd. Ik was nu ouder en ik wist een heleboel dingen. Ik wist zoveel dat ik er helemaal vol van was. Ik wist instinctief wat voortkwam uit onwetendheid en wat uit krankzinnigheid. Ik hoefde niemand meer iets te bewijzen. Zelfs mezelf niet.

‘Maar nu is het voorbij,’ zei Shi Chongming. ‘En ik zie nu echt dat mijn vrouw gelijk had toen ze zei dat de tijd zichzelf voortdurend herhaalt, want hier zitten we nu. We zijn weer helemaal terug bij het begin.’

Het was een decembermorgen in blauw en wit: de zon werd verblindend weerspiegeld door de sneeuw en we stonden tus-

sen de bomen op de Purperberg, boven Nanking. Aan onze voeten bevond zich een vers, ondiep gat en in zijn armen hield Shi Chongming een bundeltje dat in linnen was gewikkeld. Hij had er niet lang voor nodig gehad om de plek te vinden waar hij zijn dochter had opgegeven. In die drieënvijftig jaar waren er een paar dingen veranderd op de berg. Er flitsten nu rode trammetjes tussen de bomen door die toeristen naar het mausoleum brachten, en de stad onder ons was een volwassen, twintigste-eeuwse stad met wazige wolkenkrabbers en elektronische reclameborden. Maar andere dingen waren zo onveranderd dat Shi Chongming stil werd toen hij ernaar keek: de zon die glansde op de bronzen azimut, de zwarte pijnbomen die doorbogen onder het gewicht van de sneeuw, de grote stenen schildpad die nog steeds in de schaduw stond en onaangedaan naar de bomen staarde die groeiden en zich uitzaaiden op de hellingen, die stierven en weer opkwamen, stierven en weer opkwamen.

We hadden de baby in witte doeken gewikkeld en ik had een takje gele winterjasmijn over het bundeltje gebonden. In een winkel op het Bloemenregenterras had ik een witte qipao gekocht, zodat ik me traditioneel kon kleden voor de begrafenis. Het was de eerste keer in mijn leven dat ik wit droeg en ik vond dat het me goed stond. Shi Chongming droeg een pak met een band om zijn arm. Hij zei dat een Chinese ouder eigenlijk niet naar de begrafenis van zijn kind mocht komen, dat hij hier niet zou moeten zijn en dat hij zeker niet in het graf zou mogen staan om het bundeltje in de grond te leggen. Volgens de etiquette zou hij aan de linkerkant van het graf moeten staan en zijn blik moeten afwenden. 'Maar,' zei hij zachtjes terwijl hij aarde op de piepkleine lijkwade gooide, 'wat is er nog zoals het moet zijn?'

Ik zweeg. We werden gadeslagen door een waterjuffer. Het leek zo vreemd dat dat beestje, dat midden in de winter helemaal niet hoorde te leven, op een tak bij het graf was komen zitten om te kijken hoe wij een baby begroeven. Ik keek er heel lang naar, tot Shi Chongming mijn arm aanraakte en heel zacht iets zei en ik weer naar het graf keek. Hij stak een wierookstokje

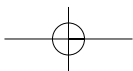
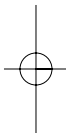
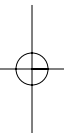
aan, zette het in de grond en ik sloeg een kruis, omdat ik niet wist wat ik anders moest doen. Toen liepen we samen tussen de bomen door terug naar de auto. Achter ons vloog de waterjuffer op van de tak en de wierook dreef omhoog uit de vingerplanten en trok over de rand van de berg langs de esdoorns naar de blauwe lucht.

Shi Chongming overleed zes weken later in een ziekenhuis op de Zhongshan-weg. Ik zat naast zijn bed.

In zijn laatste dagen bleef hij me steeds weer dezelfde vraag stellen: ‘Zeg, wat denk jij dat ze gevoeld heeft?’ Ik wist niet wat ik moest antwoorden. Het is me altijd duidelijk geweest dat het menselijk hart zichzelf binnenstebuiten keert om ergens bij te kunnen horen. Het reikt naar de eerste en dichtstbijzijnde warmte, dus waarom zou het hart van een baby anders zijn? Maar dat kon ik Shi Chongming niet vertellen, want ik was er zeker van dat hij zich in zijn donkerste uren moet hebben afgevraagd of Junzo Fuyuki de enige mens was naar wie zijn dochter haar armen had uitgestrekt, de enige mens voor wie ze liefde had gevoeld.

En als ik Shi Chongming al geen antwoord kon geven, hoe kan ik dan hopen jou te antwoorden, mijn dochter zonder naam. Ik kan alleen maar zeggen dat ik uit onwetendheid handelde, ik kan alleen maar zeggen dat ik iedere dag aan je denk, ook al zal ik nooit weten hoe ik jouw leven, jouw bestaan moet beschouwen. Misschien ben je nooit een ziel geweest – misschien ben je niet eens zover gekomen. Misschien was je een geest of een lichtflits. Misschien een kleine maanziel.

Ik zal me altijd af blijven vragen waar je bent – of je weer op zult duiken in een andere wereld, of je dat al gedaan hebt, of je nu in vrede leeft en liefde kent in een ver land dat ik nooit zal bezoeken. Maar van één ding ben ik zeker: als je terug bent gekomen, ben ik er zeker van dat je allereerst je gezicht naar de zon hebt gekeerd, want, mijn vermiste baby, als je iets geleerd hebt, dan heb je geleerd dat niemand van ons in deze wereld heel lang te leven heeft.

Noot van de schrijver

In 1937, vier jaar voordat de Verenigde Staten van Amerika via de aanval op Pearl Harbor bij de oorlog betrokken raakten, trok het Japanse leger China binnen en bestormde het de hoofdstad, Nanking. De gebeurtenissen die daarop volgden, overtroffen de grootste angst van elke Chinese burger: het bezettingsleger ging zich een maand lang te buiten aan verkrachting, marteling en verminking.

Er is lang over gedebatteerd wat een gedisciplineerd leger tot dit gedrag bracht (lees de klassieker *The Chrysanthemum and the Sword* van Ruth Benedict voor een uitstekende verkenning van de geest van de Japanse soldaat). Maar het aantal slachtoffers heeft misschien wel de grootste controverses opgeroepen. Er zijn mensen in China die zeggen dat er die winter wel vierhonderdduizend mensen gestorven zijn, en er zijn mensen in Japan die volhouden dat het er maar een handvol waren. We worden er herhaaldelijk aan herinnerd dat de geschiedenis wordt geschreven door de overwinnaars, maar dat de geschiedenis wordt *herschreven* door vele andere partijen: revisionisten, politici, op roem beluste academici en zelfs tot op zekere hoogte door de Amerikanen, die Japan met zich wilden verzoenen omdat zijn geografische ligging van strategisch belang was in de strijd tegen het communisme. De geschiedenis kan veranderen als een kameleon en het antwoord weerkaatsen dat ervan verlangd wordt, en als elke betrokken partij iets anders

beweert, is er misschien weinig hoop dat er ooit internationale overeenstemming bereikt wordt over het dodental.

In een gedeeltelijk geopend massagraf bij de officiële gedenkplaats Jiangdongmen kunnen bezoekers de door elkaar liggende overblijfselen zien van ongeïdentificeerde burgers die tijdens de invasie van 1937 zijn gedood. Toen ik naar deze botten stond te kijken en probeerde te beoordelen wat de ware omvang is geweest van het bloedbad, viel me in dat elk van deze niet-betreurde burgers erkenning verdient voor wat hij vertegenwoordigt: de enorme tragedie van een klein mensenleven, wat het ware aantal slachtoffers ook is geweest en of het nu groot of klein was, vierhonderdduizend of tien.

We hebben slechts fragmentarische bewijzen voor het bloedbad: meldingen van getuigen, foto's en een paar meter vage 16mm film, opgenomen door dominee John Magee. De film van Shi Chongming bestaat niet echt, maar het is heel goed mogelijk dat er meer filmbeelden bestaan, die nog niet boven water zijn gekomen uit angst voor vergeldingsacties van Japanners die het hele gebeuren ontkennen. Vast staat dat een kopie van Magees film, die door een burger was meegenomen naar Japan met de bedoeling die daar openbaar te maken, snel en op geheimzinnige wijze spoorloos is verdwenen. Gezien dit spaarzame en anekdotische bewijs is het geen gemakkelijke opgave om bij het schrijven van een fictief verslag je koers te bepalen tussen de sensatiezoekers en de ontkenners. Ik heb uitgebreid vertrouwd op het kalmerende werk van twee mensen: Iris Chang, die met haar boek *The Rape of Nanking* als eerste probeerde een breder publiek op de hoogte te stellen van de massamoord, en Honda Katsuichi, die misschien nog belangrijker werk heeft verricht.

Honda, een Japanse journalist, heeft sinds 1971 moeite gedaan om zijn sceptische landgenoten de waarheid te vertellen. Ondanks het feit dat er recentelijk een grote verandering is opgetreden in de Japanse houding ten opzichte van het verleden – de invasie van Nanking is opgenomen in de geschiedenislessen, en niemand die hier getuige van is geweest, zal ooit de geschokte

en verbijsterde tranen vergeten die Japanse ouders van middelbare leeftijd vergoten toen ze van hun kinderen de waarheid vernamen – moet Honda Katsuichi een anoniem leven leiden uit angst voor aanvallen van de rechtervleugel. Zijn verzameling getuigenissen, die hij in 1999 heeft gepubliceerd onder de titel *The Nanking Massacre*, bevat verschillende getuigenverslagen over de berg lijken die ergens in de buurt van de Tijgerberg moet hebben gelegen, en van de levende kolom mensen die probeerden naar de veiligheid te klimmen. Het bevat ook een bijna ondraaglijk verslag uit de eerste hand over een ongeborn kind dat door een Japanse officier uit de baarmoeder werd gesneden.

Anderen van wier kennis ik heb geprofiteerd, zijn: John Blake, Annie Blunt van de Bright Futures Mental Health Foundation, Jim Breen van de Monash Universiteit (wiens uitstekende database over kanji geraadpleegd kan worden op csse.monash.edu.au), Nick Burton, John Dower (*Embracing Defeat*), George Forty (*Japanese Army Handbook*), Hiro Hitomi, Hiroaki Kobayashi, Alistair Morrison, Chigusa Ogino, Anna Valdinger; en de hele British Council in Tokio. Alle fouten die toch nog in het boek zijn blijven staan, zijn voor mijn verantwoording.

Ik verontschuldig me tegenover Tokio voor mijn aanpassingen in de opmerkelijke geografie van die stad, en ik bedank Selina Walker en Broo Doherty voor hun vertrouwen en energie. De gebruikelijke overvloedige dankbaarheid gaat verder uit naar: Linda en Laura Downing, Jane Gregory, Patrick Janson-Smith, Margaret O.W.O. Murphy, Lisanne Radice en Gilly Valkhard. Een speciale glimlach gaat naar Mairi de Grote. En ik wil vooral mijn dank uitspreken aan mijn oude getrouwen, de beste oude getrouwen die men zich kan wensen: Keith en Lotte Quinn.

Voor de duidelijkheid zijn alle Japanse namen volgens de westerse tradities geschreven: eerst de voornaam en dan de achternaam. Bij de Chinese namen is echter de traditionele volgorde

aangehouden, waarbij de achternaam voor de voornaam komt. De Chinese namen en termen zijn voor het merendeel geschreven volgens het officiële *pinyin*-systeem van de Volksrepubliek China. Uitzonderingen zijn namen of termen die in hun Wade-Giles-vorm algemeen bekend zijn in het westen. Dat zijn onder andere (ik geef het *pinyin* tussen haakjes) de taoïstische klassieker de I-tjing (Yijing), Sun Yat-sen (Sun Yixian), de Kuomintang (Guomindang), de Yangtze (Yangzi), Tsjang Kai Sjek (Jiang Jieshi) en als allerbelangrijkste de stad Nanking, die als zodanig bekendstond in de jaren dertig van de twintigste eeuw en tegenwoordig in het pinyin Nanjing heet.

Fragment uit Mo Hayder *Rot*

De begrafenisdienst vond plaats in een Anglicaanse kerk op een heuvel net buiten het oude kuuroord Bath. De kerk was meer dan duizend jaar oud en niet groter dan een kapel, en de oprit was te klein voor de verslaggevers en fotografen die elkaar verdrongen voor de beste plekjes. Het was een warme dag en de geuren van gras en kamperfoelie dreven over de begraafplaats toen de nabestaanden arriveerden. Een paar herten, die hier in de namiddag altijd kwamen knabbelen aan het mos op de grafstenen, schrokken van al die drukte. Ze renden weg, sprongen over de lage stenen muren en verdwenen in het omringende bos.

Toen de mensen de kerk binnengingen, bleven twee vrouwen stil op een bankje onder een witte vlinderstruik zitten. De vlinders fladderden heen en weer tussen de bloemen boven hun hoofden, maar de vrouwen keken niet op. Ze voelden zich met elkaar verbonden in hun zwijgen – en in hun versufte ongeloof over de reeks van gebeurtenissen die hen naar deze plek geleid had. Sally en Zoë Benedict. Zussen, hoewel je dat niet zou zeggen. De lange, pezige was Zoë. Haar zus Sally, die nog steeds het ronde, onbedorven gezicht van een kind had, was een jaar jonger en veel kleiner en beheerster. Ze zat naar haar kleine handen te kijken en naar de tissue die ze aan stukjes zat te scheuren.

‘Het is moeilijker dan ik had verwacht,’ zei ze. ‘Ik bedoel, ik

weet niet of ik wel naar binnen kan gaan. Ik dacht dat ik het kon, maar nu weet ik het niet meer zo zeker.'

'Ik ook niet,' mompelde Zoë. 'Ik ook niet.'

Ze bleven nog een tijdje zwijgend zitten. Er kwamen wat mensen de trap op, mensen die ze niet kenden. En toen twee vrienden van Millie, Peter en Nial. Ze zagen er onhandig uit in hun nette pakken en met hun ernstige gezichten.

'Zijn zus is er,' zei Zoë na een tijdje. 'Ik heb haar op de trap gesproken.'

'Zijn zus? Ik wist niet dat hij die had.'

'Dus wel.'

'Vreemd te bedenken dat hij familie heeft. Hoe ziet ze eruit?'

'Heel anders dan hij, godzijdank. Maar ze heeft gevraagd of ze even met je kan praten.'

'Wat wil ze?'

Zoë haalde haar schouders op. 'Haar spijt betuigen, neem ik aan.'

'Wat heb je gezegd?'

'Wat denk je dat ik gezegd heb? Nee. Ik heb uiteraard nee gezegd. Ze is naar binnen gegaan.' Ze keek over haar schouder naar de deuren van de kerk. De dominee stond daar zachtjes te praten met Steve Finder, Sally's nieuwe vriend. Hij was een goede man, dacht Zoë, het soort man dat Sally op de been kon houden zonder haar te verstikken. Precies wat ze nodig had. Hij keek op, zag Zoë kijken en knikte. Toen bracht hij zijn pols omhoog en tikte op zijn horloge om aan te geven dat het tijd was. De dominee pakte de deuren vast, klaar om ze dicht te trekken. Zoë stond op. 'Kom op. Dan is het maar voorbij.'

Sally bleef zitten. 'Ik moet je iets vragen, Zoë. Over wat er gebeurd is.'

Zoë aarzelde. Dit was niet het moment om erover te praten. Ze konden het verleden er niet mee veranderen. Maar ze ging toch weer zitten. 'Oké.'

'Het zal wel vreemd klinken.' Sally draaide de stukjes tissue om en om in haar handen. 'Maar denk je, als je erop terugkijkt... denk je dan dat je het had kunnen zien aankomen?'

‘O, Sally... Nee. Nee, dat denk ik niet. De politie is niet per definitie helderziend. Hoe graag de mensen dat ook zouden willen.’

‘Ik vroeg het me gewoon af. Omdat...’

‘Omdat wat?’

‘Omdat ik achteraf denk dat ik het had kunnen zien aankomen. Ik denk dat ik gewaarschuwd was. Ik weet dat het idioot klinkt, maar ik geloof het echt. Een waarschuwing. Of een voorvoel. Of een blik in de toekomst, hoe je het ook wilt noemen.’

‘Nee, Sally. Dat is idioot.’

‘Dat weet ik, en dat dacht ik op dat moment ook. Ik dacht dat het stom was. Maar ik kan toch het idee niet van me afzetten dat ik dit had kunnen voorzien als ik beter had opgelet...’ Ze gebaarde naar de kerk, de lijkwagen die onder aan de trap was gestopt, de zendapparatuur en de fotografen. ‘... dat ik dit had kunnen voorkomen.’

Daar dacht Zoë even over na. Er was een tijd geweest, niet eens zo lang geleden, dat ze zou hebben gelachen om een dergelijke uitspraak. Maar nu was ze niet meer zo zeker van haar zaak. Het was een vreemde wereld. Ze keek naar Steve en de dominee en toen weer naar haar zus. ‘Je hebt me nooit iets verteld over een waarschuwing. Wat voor waarschuwing? Wanneer dan?’

‘Wanneer?’ Sally schudde haar hoofd. ‘Dat weet ik niet echt zeker. Maar ik geloof dat het op de dag was dat die toestand met Lorne Wood begon.’

1

Dat was op een voorjaarsmiddag aan het begin van mei geweest, de tijd van het jaar waarin de avonden langer werden en de primula's en tulpen onder de bomen er rafelig en haveloos bij stonden. De voortekenen van warmer weer hadden iedereen optimistisch gestemd, en Sally was voor het eerst in maanden bij Isabelle gaan lunchen. De zon stond hoog aan de hemel en de kinderen waren in de tuin, terwijl de twee vrouwen in de keuken een fles wijn opentrokken. De ramen stonden open, de katoenen gordijnen bewogen licht in het briesje en Sally zat vanaf haar plek aan tafel naar de tieners te kijken. Ze kenden elkaar al sinds ze baby's waren, maar Millie vond het pas het laatste jaar leuk om mee te gaan naar Isabelle. En nu vormden ze een hecht vriendengroepje, twee meisjes en twee jongens, die twee jaar scheelden in leeftijd, maar op dezelfde privéschool zaten, Kingsmead. Sophie, die met haar vijftien jaar Isabelles jongste was, stond op haar handen en haar donkere krulletjes wipten alle kanten op. Millie, even oud als zij maar een kop kleiner, hield haar benen vast. De meisjes droegen allebei een spijkerbroek en een haltertop, maar Millies kleren waren versleten en vaal vergeleken bij die van Sophie.

‘Daar zal ik iets aan moeten doen,’ peinsde Sally. ‘Haar schooluniform valt ook uit elkaar. Ik ben naar de directrice geweest om te kijken of ik een tweedehands uniform kon krijgen, maar ze had niets meer in Millies maat. Het schijnt dat alle ouders

van Kingsmead tegenwoordig tweedehands spullen willen hebben.’

‘Het zijn voor iedereen moeilijke tijden,’ zei Isabelle. Ze was strooptaart aan het maken en deed de knikkers die ze in een pot op de koelkast bewaarde als blinde vulling op het deeg. De stroop en de boter stonden te borrelen in een pan en er hing een zware, nootachtige geur in de keuken. ‘Ik heb Sophies spullen altijd aan de directrice gegeven.’ Ze liet de knikkers op het deeg vallen en zette de taartvorm in de oven. ‘Maar van nu af aan zal ik ze voor Millie bewaren. Sophie heeft een maat groter dan zij.’

Ze veegde haar met bloem bedekte handen af aan haar schort en bleef even naar haar vriendin staan kijken. Sally wist wat ze dacht; dat Sally bleek zag en rimpels in haar gezicht kreeg, en dat haar haar niet schoon was. Ze zag de roze schort van het schoonmaakbedrijf HomeMaids, die Sally over haar verbleekte spijkerbroek en gebloemde bloesje droeg, en had waarschijnlijk medelijden met haar. Het kon Sally niet schelen. Ze begon eindelijk een beetje te wennen aan het medelijden van andere mensen. Vanwege de scheiding, uiteraard. De scheiding en Julians nieuwe vrouw en baby.

‘Ik wou dat ik iets kon doen om je te helpen.’

‘Je helpt me al, Isabelle.’ Ze glimlachte. ‘Jij praat tenminste nog tegen me. Dat kan ik van sommige andere moeders van Kingsmead niet zeggen.’

‘Is het zo erg? Nog steeds?’

Erger, dacht ze. Maar ze glimlachte. ‘Het komt wel goed.’

‘Echt?’

‘Echt. Ik heb met de bankdirecteur gesproken en er is met al mijn leningen geschoven, zodat ik niet zoveel rente hoeft te betalen. En ik krijg meer uren van het bedrijf.’

‘Ik weet niet hoe je het doet, dat werk.’

Sally haalde haar schouders op. ‘Andere mensen doen het ook.’

‘Ja, maar andere mensen zijn het gewend.’

Ze keek Isabelle na toen die naar het fornuis liep en in de

stroop roerde. Er stonden open zakken meel en havervlokken op het aanrecht. Op elk ingrediënt stonden namen van A-merken of 'exclusief'. In het huisje van Sally en Millie stond op alle verpakkingen Lidl of 'extra voordelig' en de koelkast lag vol met de slappe, draderige groenten die ze in de achtertuin probeerde te kweken – dat was een financiële les die Sally snel geleerd had: het kweken van groenten was een hobby voor rijke mensen die niets te doen hadden. Het was veel goedkoper om ze in de supermarkt te kopen. Ze beet op haar duimnagel en zag hoe Isabelle zich door de keuken bewoog, haar vertrouwde, stevige rug in de verstandige, modderkleurige korte broek en blouse. Haar schort met toefjes bloemen erop. Ze waren al jaren bevriend en zij was degene die Sally het meest vertrouwde en de eerste die ze om raad zou vragen. Toch geneerde ze zich een beetje voor wat ze haar wilde voorleggen.

Maar uiteindelijk ging ze toch haar tas pakken en haalde er een blauwe map uit. Het was een versleten geval, dichtgehouden met een elastiekje. Ze nam hem mee naar de tafel, legde hem naast de wijnglazen, trok het elastiek eraf en haalde de inhoud eruit. Met de hand geschilderde kaarten, versierd met krallen, linten en veren, met een laklaag eroverheen. Ze legde ze op de tafel en bleef er onzeker bij zitten, klaar om ze weer bijeen te rapen en terug in de tas te duwen.

'Sally?' Isabelle tilde de pan van het vuur en kwam al roerend naar haar toe om te kijken. 'Heb jij deze gemaakt? Nee toch?' Ze keek naar de bovenste kaart. Er stond een vrouw op met een violette, met sterren bezaaide sjaal, die ze voor haar gezicht had getrokken, zodat alleen haar ogen zichtbaar waren. 'God, wat mooi. Wat zijn het voor kaarten?'

'Tarotkaarten.'

'Tarot? Je gaat toch niet onze toekomst voorspellen, hè? Of andere zweverige dingen doen?'

'Natuurlijk niet.'

Isabelle zette de pan neer en pakte de tweede kaart. Er stond een lange vrouw op die met gestrekte arm een grote, transparante ster vasthield. Ze leek door de ster naar de wolken en de

zon te kijken. Haar lange, verwarde donkere haar met grijze strepen hing over haar rug. Isabelle glimlachte verlegen. 'Dat ben ik toch niet?'

'Jawel.'

'Echt, Sally, je bent een beetje te flatteus geweest met mijn borsten, als je het niet erg vindt dat ik het zeg.'

'Als je ze allemaal bekijkt, zul je veel bekende gezichten tegenkomen.'

Isabelle ging het pak kaarten door en stopte af en toe als ze iemand herkende. 'Sophie! En Millie ook. Je hebt ons allemaal geschilderd, ook de kinderen. Ze zijn prachtig.'

'Ik vroeg me af of ik ze zou kunnen verkopen,' zei Sally aarzelend. 'Misschien aan die hippiewinkel op Northumberland Place. Wat denk jij?'

Isabelle draaide zich om en keek haar vreemd aan. Half verbaasd en half geamuseerd, alsof ze niet goed wist of Sally een grapje maakte of niet.

Sally wist meteen dat ze een fout had gemaakt en begon de kaarten haastig bij elkaar te rapen, terwijl er een verlegen blos vanuit haar hals omhoogkroop. 'Nee, ik bedoel, natuurlijk zijn ze niet goed genoeg. Dat wist ik wel.'

'Nee. Doe ze niet weg. Ze zijn fantastisch. Echt fantastisch. Het is alleen... Denk je echt dat je er genoeg voor zou krijgen om je te helpen met... je weet wel, met de schulden?'

Sally keek neer op de kaarten. Haar gezicht was vuurrood. Ze had niets moeten zeggen. Isabelle had gelijk, ze zou er bijna niets aan verdienen als ze de kaarten verkocht. In ieder geval niet genoeg om een stukje van haar schulden te kunnen aflossen. Stom. Dat was ze, stom.

'Maar niet omdat ze niet goed zijn, Sally. Ze zijn schitterend! Echt, ze zijn ontzettend mooi. Kijk deze eens!' Isabelle hield een afbeelding van Millie omhoog. Gekke Millie, altijd kleiner dan de anderen, die in niets op Sally leek en met haar ongelijke pony en wilde bos rood haar net een Nepalees straatkind was. Haar ogen waren wild en groot als van een dier, net als die van haar tante Zoë. 'Dit is gewoon fantastisch, het lijkt precies. En deze

van Sophie, die is prachtig. Prachtig! En Nial, en Peter!' Nial was Isabelles verlegen zoon, haar oudste kind, en Peter Cyrus was zijn knappe vriend, de gangmaker en de lieveling van alle meisjes. 'En Lorne, moet je haar toch eens kijken, en nog een van Millie. En nog een van Sophie, en hier ben ik weer. En...' Ze zweeg opeens toen ze de volgende kaart bekeek. 'O,' zei ze hui-verend. 'O.'

'Wat is er?'

'Ik weet het niet. Er is iets mis met de verf op deze kaart.'

Sally trok hem naar zich toe. Het was de Staven Koningin in een golvende rode jurk, die met moeite een tijger vasthield die aan zijn riem trok. Millie had ook hier model voor gestaan, alleen was er op deze kaart iets gebeurd met haar gezicht. Sally liet haar vinger eroverheen gaan en drukte erop. Misschien was de acrylverf gebarsten of om een of andere reden verbleekt, want hoewel het lichaam, de kleren en de achtergrond precies zo waren als ze ze geschilderd had, was het gezicht vervaagd. Als in een schilderij van Francis Bacon of Lucian Freud. Een van die angstaanjagende beelden die door de huid van het onderwerp leken te zien, tot op het bot.

'Bah,' zei Isabelle. 'Gatsie. Ik ben blij dat ik niet in die dingen geloof. Anders zou ik me nu echt zorgen gaan maken. Alsof het een waarschuwing was of zoiets.'

Sally gaf geen antwoord. Ze staaarde naar het gezicht. Het was alsof Millies trekken door een geheimzinnige hand door elkaar waren geroerd.

'Sally? Jij gelooft toch ook niet in zulke dingen?'

Sally duwde de kaart onder op de stapel. Ze keek op en knip-perde met haar ogen. 'Natuurlijk niet. Doe niet zo dom.'

Isabelle schoof haar stoel naar achteren en nam de pan mee naar het fornuis. Sally maakt een slordige stapel van de kaarten, duwde ze in haar tas en nam haastig een slokje wijn. Ze had het liefst het hele glas in één keer leeggedronken om de onbehaaglijke knoop kwijt te raken die net in haar maag was ontstaan. Ze zou graag een beetje aangeschoten zijn geraakt en met Isabelle in de zon op de ligstoelen zijn gaan zitten, zoals ze vroe-

ger altijd deden, in de tijd dat ze nog een man had en met haar tijd kon doen wat ze wilde. Ze had niet beseft hoeveel geluk ze toen had. Nu kon ze niet in de zon wijn gaan zitten drinken, zelfs niet op zondag. Ze kon zich de goede wijn die Isabelle dronk niet veroorloven. En na de lunch moest ze aan het werk in plaats van in de tuin te kunnen gaan zitten. Misschien was het niet meer dan ze verdiende, dacht ze terwijl ze vermoeid over haar nek wreef.

‘Mam? Mám!’

Beide vrouwen draaiden zich om. Millie stond in de deur-opening, buiten adem en met een rood gezicht. Haar spijkerbroek zat vol grasvlekken en ze hield haar telefoon naar hen toe gedraaid.

‘Millie?’ Sally ging rechtop zitten. ‘Wat is er?’

‘Mogen we uw computer aanzetten, mevrouw Sweetman? Ze zijn er allemaal over aan het twitteren. Het gaat om Lorne. Ze wordt vermist.’

2

Op het politiebureau, net drie kilometer verderop in het centrum van Bath, werd nergens anders meer over gepraat dan over Lorne Wood. De zestienjarige leerlinge van Faulkener's, een plaatselijke privéschool, was heel populair en volgens haar ouders redelijk betrouwbaar. Sally's zus, inspecteur Zoë Benedict, had er van het begin af aan geen moment in geloofd dat Lorne nog levend tevoorschijn zou komen. Misschien lag dat aan Zoë zelf, die veel te pragmatisch was, maar toen een van de zoekteams die het struikgewas aan het Kennet and Avon-kanaal afzocht om twee uur die middag een lichaam vond, was ze helemaal niet verbaasd.

‘Niet dat ik ooit zou zeuren dat ik het wel gezegd had,’ mompelde ze tegen inspecteur Ben Parris toen ze over het jaagpad liepen. Haar handen zaten diep in de zakken van de zwarte spijkerbroek die ze, als hogere beambte met de plicht het imago van de politie hoog te houden, volgens de hoofdinspecteur niet mocht dragen. ‘Dat zul je mij nooit horen zeggen.’

‘Natuurlijk niet.’ Hij wendde zijn blik niet af van het groepje mensen dat even verderop stond. ‘Dat ligt niet in je aard.’

De vindplaats was al afgezet en op het pad stonden draagbare schermen. Voor de schermen hingen tien of twaalf mensen rond, voor het merendeel eigenaren van de woonboten, maar ook al iemand van de pers in zwarte regenkleding. Toen de twee inspecteurs zich met geheven identiteitskaart een weg tussen

hen door baanden, hief hij zijn Nikon en drukte een paar keer af. Het was het bewijs dat het bericht sneller de ronde deed dan de politie kon bijhouden, dacht Zoë.

Er was een stuk grond van bijna tweeduizend vierkante meter afgezet, zodat het publiek niets kon zien. Het pad bestond uit los, kalkachtig grind met aan de ene kant het riet van het kanaal en aan de andere een dichte begroeiing van fluitenkruid, brandnetels en gras. De agenten hadden een gedeelte van ongeveer vijftig meter vrijgelaten tussen de schermen en de binnenste afzetting, die bestond uit politielint. Dertig meter daarachter, waar het struikgewas een natuurlijke tunnel had gevormd, stond een witte tent.

Zoë en Ben deden witte overalls aan, met de capuchons strak om hun hoofd, en completeerden de uitrusting met handschoenen. Toen doken ze de tent in. Onder het tentdoek was het warm, er hing een zware geur van geplet gras en aarde en overal lagen lichtgewicht aluminium loopplaten.

‘Ze is het inderdaad,’ De leider plaats delict stond nog geen halve meter van de ingang aantekeningen te maken op een klembord. Hij keek niet op. ‘Zonder enige twijfel. Lorne Wood.’

Achter hem, aan het eind van een looppad, liep een fotograaf om een modderig stuk zeil heen om video-opnames te maken.

‘Precies zulke zeilen worden op de woonboten gebruikt om het brandhout af te dekken. Maar niemand in dit deel van het kanaal mist er een. De dader heeft het over haar heen gelegd. Als je haar zo ziet liggen, zou je denken dat ze in bed lag.’

Hij had gelijk. Lorne lag op haar rug alsof ze sliep, met één arm boven op het zeil, dat als een dekbed tot haar borst was opgetrokken. Haar hoofd was opzij gezakt, afgekeerd van de ingang van de tent. Zoë kon het gezicht niet zien, maar wel het T-shirt. Grijs met de woorden I AM BANKSY over de borst. Het T-shirt dat Lorne gisteren had gedragen toen ze van huis ging. ‘Hoe laat is ze als vermist opgegeven?’

‘Om acht uur,’ zei Ben. ‘Ze had onderweg naar huis moeten zijn.’

‘We hebben haar sleutels gevonden,’ zei de lpd, ‘maar nog geen

telefoon. Er komt later een duikteam om het kanaal af te zoeken.’

In de hoek van de tent liet een rechercheur een paar zwarte ballerina’s in een zak vallen. Hij zette een rood vlaggetje in de grond, verzegelde de zak en zette zijn handtekening over het zegel. ‘Zijn die daar gevonden?’ vroeg Zoë.

Hij knikte. ‘Ja, hier. Allebei.’

‘Uitgeschopt? Uitgetrokken?’

‘Uitgetrokken. Ze stonden zo.’ De lpd hield zijn handen netjes naast elkaar. ‘Ze zijn daar gewoon neergezet.’

‘Zit er modder op?’

‘Ja. Maar niet van hier. Ergens van het jaagpad.’

‘En dit geplette gras?’

‘Door de worsteling.’

‘Het is niet veel,’ zei ze.

‘Nee. Zo te zien heeft het niet lang geduurd.’

De fotograaf was klaar met zijn video. Hij ging achteruit om Zoë en Ben bij het lichaam te laten. Bij het zeil liepen de loopplaten in twee richtingen om het lichaam heen. Zoë en Ben gingen voorzichtig naar de kant waar Lornes gezicht naartoe was gedraaid en bleven een hele tijd op haar staan neerkijken. Ze werkten allebei al meer dan tien jaar bij de recherche en in die tijd hadden ze maar een handvol moorden te onderzoeken gehad. Niets als dit.

Zoë keek op naar de lpd. Ze voelde dat haar ogen vochtig werden. ‘Hoe komt haar gezicht zo?’

‘Dat weten we nog niet goed. We denken dat er een tennisbal tussen haar tanden zit.’

‘Jezus,’ zei Ben. ‘Jezus.’

De lpd had gelijk: er was een stuk tape over Lornes mond geplakt. Het hield een rond voorwerp op zijn plek dat zo ver mogelijk naar binnen was geduwd en aan de boven- en de onderkant waren lichtgevend groene plukjes te zien. Haar kaken waren zo wijd open gewrikt dat ze leek te gillen of te grauwen als een beest. Haar neus was tot een bloederige bult geslagen en haar ogen zaten stijf dicht. In haar haar zat ook bloed. Er lie-

pen twee duidelijke strepen bloed van onder de tape naar haar kaak, bijna precies op de plek waar het scharnier van de mond van een buiksprekerpop zou zitten, alleen liepen ze door tot bijna onder haar oren. Ze moest op haar rug hebben gelegen toen het bloed was gaan stromen.

‘Waar komt het vandaan?’

‘Uit haar mond.’

‘Heeft ze op haar tong gebeten?’

De lpd haalde zijn schouders op. ‘Het kan ook zijn dat de huid gespleten is.’

‘Gespleten?’

Hij raakte zijn mondhoeken aan. ‘Met een tennisbal in haar mond? Dat zou veel spanning op de huid hebben veroorzaakt.’

‘Huid kan niet spl...’ begon ze, maar toen bedacht ze dat huid wel kon splijten. Ze had het gezien op de rug en in het gezicht van mensen die zelfmoord hadden gepleegd door van een hoog gebouw te springen. Door de klap spleet hun huid vaak. De gedachte bezorgde haar een kil, zwaar gevoel in haar maag.

‘Hebben jullie het zeil weggetrokken?’ Ben stond voorover gebogen en probeerde onder het zeil te kijken. ‘Kunnen we de rest zien?’

‘De patholoog heeft gevraagd of iedereen er verder af wilde blijven en of jullie naar de sectie willen komen. Hij – Ik – We willen haar allebei precies zoals ze is naar het mortuarium zien te krijgen. Met zeildoek en al.’

‘Er is dus een seksueel element?’

De lpd snoof. ‘Ja. Dat kun je wel zeggen. Een sterk seksueel element.’

‘En?’ Ben keek op zijn horloge en wendde zich tot Zoë. ‘Wat wil je doen?’

Ze trok haar blik los van Lornes gezicht en keek naar de rechercheur aan de andere kant van de tent, die een etiket op de zak met de schoenen plakte. ‘Ik geloof... Ik geloof dat ik even een eindje wil lopen,’ mompelde ze.

3

Lorne Wood had een tijdje deel uitgemaakt van het groepje van Millie en Sophie, maar een jaar geleden waren zij en de andere meisjes uit elkaar gegroeid. Misschien hadden ze om te beginnen al niet veel gemeen gehad; Lorne zat op een andere school en was een jaar ouder, en Sally had haar altijd wat vroegwijs gevonden. Ze was de knapste van de meisjes en leek dat heel goed te weten. Een blondine met een melkblanke huid en kenmerkende blauwe ogen. Een echte schoonheid.

Bij de lunch hadden de tieners zich om de computer in Isabelles studeerkamer verdrongen om elk roddeltje op te vangen en via Facebook en Twitter te achterhalen wat er nu eigenlijk aan de hand was. Er was niet veel nieuws; de politie had na de officiële verklaring van die morgen, waarin bevestigd werd dat ze vermist werd, niets meer doorgegeven. Zo te horen was Lorne de vorige middag voor het laatst gezien door haar moeder voordat ze te voet de stad in was gegaan om te winkelen. Sinds die tijd was haar pagina op Facebook niet meer bijgewerkt en er was ook niet gebeld met haar mobiele telefoon. Toen haar ouders haar hadden gebeld, had de telefoon blijkbaar uit gestaan.

‘Misschien heeft ze gewoon de kolder in de kop,’ zei Isabelle toen de kinderen weer naar buiten waren gegaan. ‘Ruzie met haar ouders, weggelopen met een vriendje. Dat heb ik op die leeftijd ook eens gedaan. Om mijn ouders een lesje te leren, zoiets.’

‘Waarschijnlijk,’ beaamde Sally. ‘Misschien.’

Het was bijna halftwee. Tijd om te gaan. Ze begon haar spullen bij elkaar te zoeken, maar moest steeds aan Lorne denken. Ze had haar maar een paar keer ontmoet, maar ze herinnerde zich een vastbesloten meisje met iets triests over zich. Ze wist nog dat ze op een dag in de tuin hadden gezeten, toen zij en Millie nog bij Julian op Sion Road hadden gewoond, en dat Lorne toen opeens had gezegd: ‘Millie heeft zoveel geluk, weet u. Omdat ze maar alleen is.’

‘Maar alleen?’

‘Omdat ze geen broertjes of zusjes heeft.’

Dat had Sally verrast. ‘Ik dacht dat jij goed met je broer kon opschieten.’

‘Niet echt.’

‘Is hij niet lief tegen je?’

‘O, ja, hij is heel lief. Hij is lief. En hij is aardig. En hij is slim.’ Ze streek haar haar uit haar knappe gezichtje. ‘Hij is volmaakt. Hij doet alles wat ma en pa willen. Dat is juist wat ik bedoel. Millie heeft maar geluk.’

Dat gesprekje was Sally bijgebleven en ze herinnerde het zich als de dag van gisteren. Ze had nooit eerder iemand horen beweren dat het een nadeel was om een broer of zus te hebben. Mensen dachten het misschien, maar ze had het nog nooit iemand hardop horen zeggen.

‘Ik wou dat ze dat eens afleerden.’ Sally keek op. Isabelle stond voor het raam en keek met een frons de tuin in. ‘Ik heb het ze al ik weet niet hoe vaak gezegd.’

Sally stond op en ging naast haar staan. Het was een lange tuin vol fruitbomen, omringd door hoge populieren, die ritselden en meebogen als er ook maar een zuchtje wind opstak. ‘Waar zijn ze dan?’

Isabelle wees. ‘Zie je? Daar aan het eind. Ze zitten op het hek. Ik weet wat ze denken.’

‘O, ja?’

‘Nou en of. Ze denken aan Pollock’s Farm. Ze zitten zich af te vragen of ze erheen kunnen gaan zonder dat wij het in de gaten hebben.’

Isabelles huis stond op anderhalve kilometer ten noorden van Bath, op het punt waar de steile hellingen van Lansdown vlakker werden. In het noordwesten bevonden zich de laagvlakten en de golfbanen en in het oosten werd Isabelles tuin begrensd door Pollock's Farm. De boerderij stond al drie jaar leeg, sinds de eigenaar, de oude Pollock, gek was geworden en, zo zeiden de mensen, ontsmettingsmiddel voor schapen was gaan drinken. De gewassen stonden dood op het veld, overwoekerd door onkruid, en de bruine maïskolven hingen slap aan hun stengels. Op de paden stonden halfgesloopte werktuigen te roesten, de varkenstroggen hadden zich gevuld met regenwater en de rottende hopen kuilvoer waren ondergraven en aangevreten door ratten, zodat ze eruitzagen als de afbrokkelende ruïnes van een vergeten beschaving. Het was algemeen bekend dat het er gevaarlijk was, niet alleen vanwege de gevaren op de velden, maar ook omdat het terrein in het midden werd doorsneden door een oude groeve die een steile afgrond in de heuvel had doen ontstaan. De boerderij stond onder aan de afgrond. Als je in de hoogste velden stond, kon je door de toppen van de bomen heen neerkijken op het dak. Daar was de oude Pollock gestorven, in zijn leunstoel voor de televisie. Hij had er maanden gezeten terwijl de seizoenen in elkaar overgingen, het huis verviel en de elektriciteit werd afgesloten, tot hij was ontdekt door een junk die wat privacy zocht.

Lees verder in *Rot* van Mo Hayder. Verschijnt september 2011